

DEPARTEMENT
OMGEVING

VLAIO

Eindrapport

Naar een interventiekader met betrekking tot
EU Omgevingswetgeving met een
impact op kmo's

Studie uitgevoerd in opdracht van:
Departement Omgeving & VLAIO
Referentie: 22163
Januari 2025

Vision on technology
for a better world

Eindrapport

Naar een interventiekader met betrekking tot
EU Omgevingswetgeving met een
impact op kmo's

VITO

Boeretang 200

2400 MOL

Belgium

BTW No: BE0244.195.916

vito@vito.be – www.vito.be

IBAN BE34 3751 1173 5490 BBRUBEBB

Contact VITO

Tom Rommens

+32 14 33 58 17 /

tom.rommens@vito.be

Contact SuMa Consulting

Luc Wittebolle

+32 479 80 94 27 /

lucwittebolle@sustainablemarketsconsulting.com

Contact Möbius

Helen Versluys

+32 9 280 74 20 /

Helen.Versluys@mobius.eu

AUTEURS

Tom Rommens, VITO
Andrea Van Acker, VITO
Emma Pals, VITO
Luc Wittebolle, SuMa Consulting
Helen Versluys, Möbius
Danielle Dewickere, Möbius

Dit rapport is de weerslag van een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek op basis van de stand van de kennis van wetenschap en techniek beschikbaar bij VITO op het moment van het onderzoek. Alle intellectuele eigendomsrechten, waaronder het auteursrecht, op dit rapport berusten bij de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek ("VITO"), Boeretang 200, BE-2400 Mol, RPR Turnhout BTW BE 0244.195.916. Dit rapport kan zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van VITO niet geheel of gedeeltelijk worden gereproduceerd of worden gebruikt voor het instellen van claims, voor het voeren van gerechtelijke procedures, voor reclame of antireclame en ten behoeve van werving in meer algemene zin.

INHOUD

Auteurs	I
Inhoud II	
Lijst van afkortingen	IV
Samenvatting.....	V
Summary	VIII
1. Naar een interventiekader voor EU Omgevingswetgeving t.b.v. Vlaamse kmo's	1
1.1 Elementen uit het theoretisch kader.....	1
1.2 Afbakening van 'kmo-sectoren'	4
1.3 Afbakening 'Sociale Economie'	6
2. Methodiek.....	7
2.1 Economisch luik impactanalyse	7
2.2 Omgevings-luik impactanalyse.....	10
2.3 Sociaal luik impactanalyse	13
3. Cases.....	17
3.1 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).....	18
3.2 Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)	26
3.3 Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR).....	33
3.4 Taxonomy Regulation	41
3.5 Regulation on Packaging and Packaging Waste (RPPW) (Proposal).....	48
3.6 Deforestation-free products Regulation (EUDR)	57
3.7 Directive on common rules promoting the repair of goods ("Right to Repair") (Proposal).....	64
3.8 Energy Efficiency Directive (EED).....	69
3.9 Revision of the Industrial Emissions Directive (IED).....	76
3.10 Public Procurement Directive (PPD)	84
3.11 Samenvatting cases.....	90
4. Veldwerk: toetsen van impact bij kmo's	92
4.1 Aanpak veldwerk	92
4.2 Rode draad in veldwerk	95
4.3 Samenvatting per sector, over wetgevende kaders heen	97
4.4 Samenvatting per wetgevend kader.....	101
5. Aanbevelingen.....	112
5.1 Inleiding	112
5.2 Generieke aanbevelingen per knelpuntencluster	116
5.3 Aanbevelingen voor prioritaire Green Deal wetgeving.....	129
5.4 Procesmatige aanbevelingen.....	139
5.5 Van leerlessen naar methodologische aanbevelingen	147

6.	Bijlagen	154
6.1	Bijlage 1: Beslissingsbomen voor Impact analyse	155
6.2	Bijlage 2: Samenvatting Green Deal wetgeving geanalyseerd in deze studie (Shortlist)	159
6.3	Bijlage 3: Samenvatting bevraging (interview-gids en agenda focusgroep).....	170

LIJST VAN AFKORTINGEN

CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive
DFPR	Deforestation Free Products Regulation
EED	Energy Efficiency Directive
ESPR	Ecodesign for Sustainable Products Regulation
GPP	Green Public Procurement
IED	Industrial Emissions Directive
PPD	Public Procurement Directive
RPPW	Regulation on Packaging and Packaging Waste

SAMENVATTING

In dit rapport wordt een ‘kmo-interventiekader’ uiteengezet en de praktische toepassing ervan op 10 EU-omgevingswetgevingen nader toegelicht.

Dit ‘interventiekader’ laat toe om snel de (EU-)omgevingswetgevingen te identificeren die via hun impact op Vlaamse kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) een belangrijk positief of negatief effect kunnen hebben op strategische (langetermijn) Vlaamse beleidsdoelstellingen op economisch, sociaal of omgevingsvlak. Het uitgangspunt van het “kmo-interventiekader” is dat een overheidsinterventie ten voordele van de kmo's moet bijdragen aan maatschappelijke belangen, en dat elke interventie dus moet kunnen teruggekoppeld worden naar de verwezenlijking van voormelde beleidsdoelstellingen. Het kader moet de Vlaamse overheid helpen om de ondersteuning van kmo's bij prioriteit te richten op omgevingswetgevingen die de voormelde Vlaamse strategische economische, sociale en omgevingsdoelstellingen het best dienen.

Het interventiekader kent vier stappen. (1) De voorbereidende analyse omvat een eerste verkenning van de context, inhoud en potentiële impact van de wetgeving. (2) De impactbepaling zelf is een gedetailleerde evaluatie van de verwachte impact op 3 assen: (macro)economisch, omgeving en sociaal. (3) Tijdens het stakeholderoverleg worden de resultaten van de impactevaluatie verder besproken met stakeholders op het terrein, met het oog op het verzamelen van bijkomende input, en een beter zicht op specifieke knelpunten. kmo's, hun beroepsorganisaties en ondernemersverenigingen worden hierbij bevroegd. (4) Tenslotte worden uit dit alles beleidsaanbevelingen gedestilleerd. Concrete interventies of aanpassingen worden voorgesteld die de geïdentificeerde knelpunten kunnen helpen aanpakken.

Bij de impactbepaling wordt een systematische vraagstructuur (‘beslisboom’) gehanteerd, die gericht is op een uniforme beoordeling van EU-omgevingswetgeving. De beslisboom bevat eenvoudige ja/nee-vragen, die de impactevaluatie begeleiden. Vanuit de redenering die op deze manier wordt opgebouwd, volgt een kwalitatieve of semi-kwantitatieve beoordeling voor de economische, omgevings- en sociale impact, met de focus op kmo's. Globaal wordt hierbij gezocht naar antwoorden op de drie fundamentele vragen: (1) Verwachten we dat de bijdrage van Vlaamse kmo's tot de Vlaamse economie onder invloed van de beschouwde EU-omgevingswetgeving stijgt of daalt? (2) Draagt de EU-omgevingswetgeving bij tot het halen van omgevingsdoelstellingen via veranderingen in milieubeleid en milieuprestaties van Vlaamse kmo's? (3) Verwachten we dat de werkgelegenheid in kmo's onder invloed van EU-omgevingswetgeving zal stijgen, en biedt dit ook kansen voor de sociale economie?

Tevens wordt ook een score toegekend aan het potentieel voor overheidsinterventie, in gevallen waar een negatieve impact op kmo's gemilderd zou kunnen worden, of waar opportuniteiten voor kmo's ondersteund zouden kunnen worden. Resultaten worden samengevat in een matrix, voor elke omgevingswetgeving afzonderlijk (met een beargumenteerde score op de 3 assen), en voor een lijst van wetgevingen. Deze overzichtsmatrix laat toe om hotspots te identificeren en zo eventuele overheidsinterventies te prioriteren.

In het rapport wordt de impact van 10 Green Deal omgevingswetgevingen met de voorgestelde methodiek geëvalueerd: de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR), Taxonomy Regulation, Regulation on Packaging and Packaging Waste (RPPW), Deforestation-free Products Regulation (EUDR), Directive on the Right to Repair, Energy Efficiency Directive (EED), Revision of the Industrial Emissions

Directive (IED), en Public Procurement Directive (PPD). Uit de resultaten komen de CSRD, ESPR, EUDR en EED naar voor als wetgevingen waarvoor we mogelijks een negatieve economische impact op Vlaamse kmo-sectoren verwachten. De negatieve impact is niet steeds rechtstreeks het gevolg van de regelgeving: vaak gaat het om “trickle-down” (doorsijpel-) effecten. Voor CSRD, ESPR en EED kunnen interventies door de Vlaamse overheid de effecten eventueel milderden. Voor de EUDR lijkt dit minder evident.

De Green Deal wetgeving biedt ook opportuniteiten. Op omgevingsvlak zien we die vooral bij de ESPR, RPPW, EED en IED. Bijkomende tewerkstelling bij kmo's en opportuniteiten voor de sociale economie zien we vooral naar aanleiding van de Right to Repair Directive en de EED.

Deze bevindingen werden besproken met een aantal kmo's en sectororganisaties. Hieruit bleek dat kmo's de toenemende hoeveelheid EU-duurzaamheidswetgeving wel degelijk als een uitdaging zien, en vaak slechts een beperkt begrip hebben van de verplichtingen die op hen afkomen. Veel kmo's worstelen met tijdsgebrek, onvoldoende kennis en beperkte financiële marges, waardoor ze zich niet adequaat met duurzaamheidseisen kunnen bezighouden. Anderzijds zien kmo's die al duurzaam ondernemen de nieuwe wetgevingen vooral als een kans om hun inspanningen te valoriseren.

De meeste kmo's voelen momenteel op het terrein slechts een beperkte impact van Green Deal regelgeving, maar vrezen in de toekomst aanzienlijke extra kosten en tijdsinvesteringen te zullen moeten dragen. In de voedingssector zijn “trickle down” effecten nu al merkbaar doordat grote retailers onder invloed van de CSRD bijkomende informatie opvragen in de keten of zelfs verplichtingen opleggen aan hun leveranciers. Ook al is de eigenlijke impact bij de bevraagde kmo's nog beperkt, toch willen zij de risico's van aankomende wetgeving nu al kunnen inschatten en zich voorbereiden op toekomstige eisen.

Bij kmo's leeft duidelijk ook het gevoel dat kleinere bedrijven door de Green Deal wetgeving (onbedoeld) benadeeld worden ten opzichte van grotere spelers, en dat de concurrentiepositie van Europese bedrijven ten opzichte van internationale concurrenten zou kunnen ondermijnd worden. kmo's missen daarbij de tijd en middelen om deel te nemen aan de ontwikkeling van wetgeving, terwijl grote bedrijven oververtegenwoordigd zijn in stakeholderoverleg. Tenslotte wordt gevreesd dat er onvoldoende toezicht is op de naleving van nieuwe regels, bijvoorbeeld wanneer het gaat over ingevoerde producten van buiten de EU. Kortom, er is een duidelijke vraag bij kmo's om beter ondersteund te worden bij het begrijpen en implementeren van duurzaamheidswetgeving, zodat ze niet onevenredig worden belast.

Knelpunten die naar boven kwamen tijdens het stakeholderoverleg konden gegroepeerd worden in 4 clusters. Voor elk van deze clusters werden een aantal generieke aanbevelingen voorgesteld. Een eerste knelpuntencluster bestaat erin dat de vereiste inspanningen de draagkracht van kmo's overstijgen. Dit vraagt om een verbeterde toegankelijkheid van relevante wettelijke informatie, ondersteuning van de implementatie met aangepaste tools of financiële instrumenten, en andere vormen van aangepast beleid. Ten tweede botsen kmo's op systeembeperkingen die ervoor zorgen dat de nodige ketensamenwerking die vanuit Green Deal regelgeving impliciet wordt verwacht, moeilijk te organiseren is. Een mogelijke oplossing hier is het formaliseren van ketensamenwerking in coalities, maar ook het faciliteren van informatie-uitwisseling, bijkomende gebruik van het systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en het stimuleren van lokale samenwerking voor verduurzaming, als eerste stap. Een derde cluster van knelpunten is gerelateerd aan het ongelijk speelveld dat dreigt te ontstaan. De omzetting en implementatie van regelgeving kan immers variëren naargelang de omvang en/of locatie van ondernemingen. Hier is het belangrijk dat “goldplating” wordt vermeden, en dat er van overheidswege voldoende handhaving is. Tenslotte wijzen kmo's op “beleidsincoherentie” als vierde knelpuntencluster.

Nieuwe wetgeving vraagt soms om aanpassingen aan bestaande kaders en administratieve praktijken. Aanpassingen die niet of te laat gebeuren. Voldoende aandacht voor de vormgeving van beleidsinstrumenten is hierbij belangrijk. Daarnaast, is een kmo-toets, die vermijdt dat kmo's onder de radar blijven, aan te bevelen

Een aantal specifieke aanbevelingen werden geformuleerd voor Green Deal omgevingswetgevingen die uit de toepassing van het Kmo-interventiekader als prioritair naar voor kwamen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de ontwikkeling van een CSRD-informatie ecosysteem dat de gegevensvergaring en rapportering in het kader van de CSRD (voor kmo's) ondersteunt. Voor de ESPR stellen we verhoogde handhavingsacties voor rond de opsporing van niet-conforme goederen. Voor de PPWR wordt een verderzetting aanbevolen van innovatie-ondersteuning inzake de technische en organisatorische aspecten van verpakkingen. Ter ondersteuning van de Right to Repair Directive wordt aanbevolen te onderzoeken in welke mate en onder welke voorwaarden een herstel- of hergebruikvergoeding relevant is voor bepaalde productcategorieën. Ter ondersteuning van de EED kan het potentieel van een forfeiting (herfinancierings)oplossing onderzocht worden om de negatieve impact bij kmo's te beperken en de positieve impact van omgevingswetgeving voor kmo-partijen zoals ESCO's en PaaS-providers te maximaliseren. De implementatie van de IED, tenslotte, kan ondersteund worden via een efficiënte integratie van de nieuwe informatievereisten in de bestaande rapporteringskaders.

Het kmo-interventiekader kan door de overheid ingezet worden ter ondersteuning van evaluatieprocessen (ex ante impactanalyse van wetgeving), maar ook bij consultatieprocessen en beleidsplanningsprocessen. De impactevaluatie is relatief eenvoudig en snel. Een procesmatige aanbeveling is dus om binnen de Vlaamse overheid de wijze waarop het kmo-interventiekader zal worden ingezet verder te concretiseren, bij voorkeur door het in te bedden in bestaande (beleids)processen en -instrumenten. Cruciaal hierbij is de organisatie van een samenwerking over de beleidsdomeinen heen om de drie impactdimensies (economie, sociaal en omgeving) geïntegreerd te kunnen evalueren. Los daarvan is doorheen het project ook gebleken dat er in het algemeen nood is aan de organisatie van een meer structurele multi-level multi-actor samenwerking voor de ondersteuning van kmo's in het kader van nieuwe EU-Omgevingswetgeving.

Het voorgestelde kmo-interventiekader laat toe om de impact van individuele omgevingswetgevingen op kmo's snel in kaart te brengen. Een verdere verfijning van dit kader kan erin bestaan om een methodologie te ontwikkelen die toelaat om de gecumuleerde impact op kmo's van meerdere EU-omgevingswetgevingen samen, meer accuraat in te schatten. De in het rapport voorgestelde eenvoudige maar grofkorrelige methode vormt een mogelijke eerste aanzet hiertoe, maar een verdere verfijning is wenselijk.

SUMMARY

In this report ‘SME intervention framework’ was developed and applied to 10 EU environmental legislations in more detail.

This ‘intervention framework’ allows for the rapid identification of (EU) environmental legislations that, through their impact on Flemish small and medium-sized enterprises (SMEs), can have a significant positive or negative effect on strategic (long-term) Flemish policy objectives in the economic, social or environmental field. The starting point of the intervention framework is that government intervention in favor of SMEs must contribute to social interests, and that each intervention must therefore be able to be linked back to the realization of the aforementioned policy objectives. The framework must help the Flemish government to focus its support for SMEs on environmental legislations that best serve Flemish strategic economic, social and environmental objectives.

The intervention framework consists of four steps. (1) The preparatory analysis includes an initial exploration of the context, content and potential impact of the legislation. (2) The impact assessment itself is a detailed evaluation of the expected impact on 3 axes: (macro)economic, environmental and social. (3) During the stakeholder consultation, the results of the impact assessment are further discussed with stakeholders in the field, with a view to collecting additional input and gaining a better insight into specific bottlenecks. SMEs, their professional organisations and business associations are consulted in this regard. (4) In a final stage, policy recommendations are proposed: concrete interventions or adjustments that can help address the identified bottlenecks.

For the impact assessment, the methodology is based on the use of ‘decision trees’. These decision trees contain simple yes/no questions that guide the impact assessment and aim at a uniformisation of the approach. The reasoning that is built up in this way results in a qualitative or semi-quantitative assessment of the economic, environmental and social impact, with a focus on SMEs. In general, answers are sought to the three fundamental questions: (1) Do we expect the contribution of Flemish SMEs to the Flemish economy to increase or decrease under the influence of the EU environmental legislation considered? (2) Does the EU environmental legislation contribute to achieving environmental objectives through changes in environmental policy and environmental performance of Flemish SMEs? (3) Do we expect employment in SMEs to increase under the influence of EU environmental legislation, and does this also offer opportunities for the social economy? In addition, a score is assigned to the potential for government intervention, in cases where a negative impact on SMEs could be mitigated, or where opportunities for SMEs could be supported. Results are summarized in a matrix, for each environmental legislation separately (with a substantiated score on the 3 axes), and for a list of legislations. This overview matrix allows hotspots to be identified and government interventions to be prioritized accordingly.

The report evaluates the impact of 10 Green Deal environmental legislations using the proposed methodology: the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR), Taxonomy Regulation, Regulation on Packaging and Packaging Waste (RPPW), Deforestation-free Products Regulation (EUDR), Directive on the Right to Repair, Energy Efficiency Directive (EED), Revision of the Industrial Emissions Directive (IED), and Public Procurement Directive (PPD). The results show that the CSRD, ESPR, EUDR and EED are legislations for which we may expect a negative economic impact on Flemish SME sectors. The negative impact is not always a direct result of the legislation: it often involves “trickle-down” effects. For CSRD, ESPR and EED, interventions by the Flemish government may mitigate the effects. For the EUDR, this seems less obvious.

The Green Deal legislation also offers opportunities. In terms of the environment, we see this mainly in the ESPR, RPPW, EED and IED. Additional employment in SMEs and opportunities for the social economy are mainly seen in response to the Right to Repair Directive and the EED.

These findings were discussed with a number of SMEs and sector organisations. This showed that SMEs do indeed see the increasing amount of EU sustainability legislation as a challenge, and often have only a limited understanding of the obligations that they are faced with. Many SMEs struggle with a lack of time, insufficient knowledge and limited financial margins, which means that they cannot adequately deal with sustainability requirements. On the other hand, SMEs that already do business sustainably see the new legislation mainly as an opportunity to valorise their efforts.

Most SMEs currently only feel a limited impact of Green Deal regulations in their daily practice, but fear that they will have to bear significant additional costs and time investments in the future. In the food sector, “trickle down” effects are already noticeable because large retailers, under the influence of the CSRD, are requesting additional information from partners in the value chain or even imposing obligations on their suppliers. Even though the actual impact on the SMEs surveyed is still limited, they feel the need to assess the risks of upcoming legislation and prepare for future requirements.

SMEs also clearly notice that smaller companies are (unintentionally) disadvantaged by the Green Deal legislation compared to larger players, and that the competitive position of European companies compared to international competitors could be undermined. SMEs lack the time and resources to participate in the development of legislation, while large companies are overrepresented in stakeholder consultations. Finally, there is a fear that there is insufficient market surveillance, for example when it concerns compliance of imported products from outside the EU. In short, there is a clear demand among SMEs for better support in understanding and implementing sustainability legislation, so that they are not disproportionately burdened.

Bottlenecks that emerged during the stakeholder consultation could be grouped into 4 clusters. For each of these clusters, generic recommendations were proposed. A first cluster of bottlenecks is caused by the fact that the required efforts exceed the carrying capacity of SMEs. This could be solved through improved accessibility of relevant legal information, support with adapted tools or financial instruments, and other forms of adapted policy. Secondly, SMEs encounter system limitations that make it difficult to organize the necessary value chain cooperation that is implicitly expected from Green Deal regulations. A possible solution here is to formalize cooperation in coalitions, but also to facilitate information exchange, additional use of extended producer responsibility systems and to stimulate local cooperation for sustainability, as a first step. A third cluster of bottlenecks is related to the uneven playing field that threatens to arise. After all, the transposition and implementation of regulations can vary depending on the size and/or location of companies. Here an important recommendation is that “gold plating” should be avoided, and that sufficient enforcement should be foreseen by the government. Finally, SMEs point to “policy incoherence” as the fourth cluster of bottlenecks. New legislation sometimes requires adjustments to existing frameworks and administrative practices. Adjustments that are not made or are made too late. Sufficient attention to the design of policy instruments is important in this respect. In addition, a systematic SME test, which prevents SMEs from remaining under the radar, is recommended.

Specific recommendations were formulated for Green Deal environmental legislation that emerged as a priority from the application of the SME intervention framework. This concerns, for example, the development of a CSRD information ecosystem that supports data collection

and reporting within the framework of the CSRD (for SMEs). For the ESPR, we propose increased enforcement actions around the detection of non-compliant goods. For the PPWR, a continuation of innovation support regarding the technical and organizational aspects of packaging is recommended. In support of the Right to Repair Directive, it is recommended to investigate to what extent and under what conditions a repair or reuse fee is relevant for certain product categories. In support of the EED, the potential of a forfeiting (refinancing) solution can be investigated to limit the negative impact on SMEs and to maximize the positive impact of environmental legislation for SME parties such as ESCOs and PaaS providers. Finally, the implementation of the IED can be supported by an efficient integration of the new information requirements into the existing reporting frameworks.

The SME intervention framework is a tool for the government to support evaluation processes (ex ante impact analysis of legislation) but can also be applied for consultation processes and policy planning processes. The impact evaluation is relatively simple and fast. It is therefore recommended to further specify within the Flemish government the way in which the SME intervention framework will be used, preferably by embedding it in existing (policy) processes and instruments. Crucial here is the organization of a collaboration across the policy domains in order to be able to evaluate the three impact dimensions (economic, social and environment) in an integrated manner. Apart from that, the project has also shown that there is a general need for a more structural multi-level multi-actor cooperation to support SMEs in the context of new EU environmental legislation.

The proposed SME intervention framework allows for a quick mapping of the impact of individual environmental legislation on SMEs. A further refinement of this framework could consist of developing a methodology that allows for an assessment of the cumulative impact of multiple legislations. The simple but coarse-grained method proposed in this report is a possible first step in this direction, but further refinement is desirable.

1. NAAR EEN INTERVENTIEKADER VOOR EU OMGEVINGSWETGEVING T.B.V. VLAAMSE KMO'S

De finaliteit van deze studie is om via impactevaluatie een antwoord te beelden op de vraag of een overheidsinterventie op nieuwe EU Omgevingswetgeving¹ nuttig en prioritair is. De basis voor de impactevaluaties is met andere woorden de volgende vraag: "Is het aangewezen dat de Overheid optreedt om bepaalde negatieve effecten, in het bijzonder op kmo's, te milderen, of positieve effecten net te stimuleren." Vooraleer de impactmethodiek toe te lichten zetten we daarom eerst een aantal uitgangspunten van een effectieve en efficiënte interventie uiteen.

1.1 Elementen uit het theoretisch kader

1.1.1 Verwezenlijking beleidsdoelstellingen

Elke interventie moet kunnen teruggekoppeld worden naar de *verwezenlijking* van een bepaalde beleidsdoelstelling. Een overheidsoptreden veronderstelt het veilig stellen of bevorderen van maatschappelijke belangen en niet in de eerste plaats van privatieve belangen. Dat er incidenteel privatieve belangen gediend zijn bij een overheidsoptreden die gericht is op het realiseren van beleidsdoelstellingen is uiteraard geen probleem (samenlopende belangen). Dit uitgangspunt sluit een overheidsoptreden (de inzet van publieke middelen) uit indien deze uitsluitend of in hoofdzaak private belangen dienen en - a fortiori – indien deze privatieve belangen strijdig zijn met het maatschappelijk belang.

1.1.2 Hanteren van een voldoende breed perspectief

Bij de evaluatie van de impact van een nieuwe EU-omgeving wetgeving op het Vlaamse beleid dient een voldoende breed perspectief gehanteerd te worden. Ter illustratie, werkgelegenheidsdoelstellingen (bijvoorbeeld 'volledige' werkgelegenheid) worden niet op micro- (bedrijf) of mesoniveau (bedrijfstak) gedefinieerd maar eerder op het niveau van de economie. Bij de evaluatie van de noodzaak om te interveniëren moeten we dan ook kijken naar de impact van de nieuwe EU-omgevingswetgeving op de globale (Belgische/Vlaamse) economie. Er kunnen zich immers verschuivingen van werkgelegenheid tussen bedrijfstakken voordoen, die bijvoorbeeld werkgelegenheid van de productie van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energieproductie verschuift. Dat hoeft *an sich* geen overheidsinterventie uit te lokken omdat de werkgelegenheid hierdoor niet aangetast wordt (en zelfs verschuift naar een meer toekomstbestendige bedrijfstak).

1.1.3 Aandacht voor niet- beoogde/ongewenste gevolgen

Bij de evaluatie van de opportuniteit kan een ruime kijk naar de mogelijke perverse/ongewenste effecten (bijv. verplaatsing van de milieu-impact) helpen om de opportuniteit van een overheidsoptreden in te schatten.

Het 'leakage' risico is zo'n voorbeeld van een potentieel pervers gevolg van de invoering van nieuwe EU-omgevingswetgeving - Soms kan nieuwe (omgevings)wetgeving bedrijven ertoe aanzetten om het land te verlaten en zich te gaan vestigen in een land waarin een minder strenge wetgeving van toepassing is. De daling van economische activiteit gaat dan vaak gepaard met lokale omgevingsbaten (bijvoorbeeld een daling van emissies) maar samen met

¹ Onder "Omgevingswetgeving" verstaan wij in deze studie: EU-wetgeving die voortkomt uit de Green Deal en raakt aan de volgende domeinen: klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, circulaire economie, nulverontreiniging, biodiversiteit en natuurlijk kapitaal en duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Zie verder hoofdstuk 2.2.

de activiteit wordt ook het omgevingsnadeel geëxporteerd zodat de vervuiling/de milieudruk zich verplaatst. In de veronderstelling dat in deze landen minder vergaande omgevingswetgeving van toepassing is betekent dat vaak dat de lokale druk in het productieland hoger zal liggen dan in het land van oorsprong (hetgeen een aantal ethische vragen oproept). Voor een aantal omgevingsvraagstukken met een wereldwijde dimensie (bijvoorbeeld uitstoot van broeikasgassen) kan dit er zelfs toe leiden dat er een netto toename van het probleem zich voordoet. In dat geval heeft de nieuwe EU-maatregel een pervers effect veroorzaakt.

Bij een verhoogd leakage risico (bijv. indien de betreffende bedrijfstak in belangrijke mate concurrentie ondervindt van buiten de EU en in deze landen de omgevingswetgeving aanzienlijk soepeler is, kan een overheidsoptreden gerechtvaardigd zijn. Dit kan ook/zelfs het geval zijn voor omgevingsbelastende bedrijfstakken (die niet of weinig toekomstgericht zijn) om ergere milieudruk te voorkomen, indien deze naar landen met minder stringente omgevingswetgeving verhuizen. In dergelijk geval, is deze interventie tijdelijk beperkt tot op het moment waarop het risico op verhuis van de industrie tot op het aanvaardbare niveau is gedaald.

Opmerking: indien door de nieuwe EU- wetgeving de vraag zich naar substituu-producten of -diensten verplaatst dan kan het zijn dat deze substituu-producten en -diensten vanuit omgevingsoogpunt gunstig (co-benefit) dan wel ongunstig zijn (pervers effect).

1.1.4 Dubbele impact als interventievereiste

Een overheidsoptreden ten voordele van de kmo's veronderstelt een dubbele voorwaarde:

- Er moet een potentiële impact zijn op de kmo's: indien de nieuwe EU-omgevingswetgeving geen impact heeft op de kmo's dan is er vanuit de verwezenlijking van beleidsdoelstellingen ook geen reden om tussen te komen ten voordele van de kmo's
- Deze potentiële impact op de kmo's moet een potentiële impact hebben op Vlaamse sociale, economische of omgevingsbeleidsdoelstellingen.

Rebus sic stantibus neemt de potentiële impact op de beleidsdoelstellingen toe naarmate:

- de potentiële impact van de nieuwe EU wetgeving per kmo belangrijk is
- de betreffende groep kmo's die de potentiële impact zal ondervinden groot is
- de bijdrage van de groep kmo's tot de gehele economie (of bedrijfstak) groot is
- de beleidsdoelstelling moeilijk te behalen is

1.1.5 Maatschappelijke kosten / baten van een interventie: individuele impact vs portefeuille benadering

Bij onbeperkt budget kan men voor elke potentiële impact van een nieuwe EU-wetgeving op kmo's die een invloed heeft op de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid een interventie voorzien. In de praktijk zijn de budgetten evenwel beperkt en zal er dus een prioritering moeten plaatsvinden, waarbij de schaarse overheidsmiddelen enkel worden besteed aan de interventieopties met de beste maatschappelijke kosten/baten verhouding

Deze optimalisatie oefening kan op twee niveaus plaatsvinden:

- *Individuele impactbenadering*: Bij een individuele impact benadering kan men op basis van de vastgestelde criteria bepalen of een overheidsoptreden in antwoord op een bepaalde potentiële impact van een nieuwe EU-wetgeving relevant is. Gesteld dat deze vraag bevestigend wordt beantwoord dan kan men verder gaan nadenken hoe

deze interventie best vorm wordt gegeven. Hierbij kunnen verschillende interventieopties vergeleken worden met het oog op de selectie van de meest kostenefficiënte interventie. We optimaliseren hiermee de overheidsinterventie op het niveau van een individuele potentiële impact aan de hand van de vergelijking van de kosten/baten van alternatieve interventieopties.

- *Portefeuille benadering* : hier definiëren we op basis van een vergelijking van de resultaten van een high level analyse van maatschappelijke kosten/baten die verbonden zijn aan het optreden voor de verschillende impacts welke potentiële impact bij prioriteit moet aangepakt. Hier gebeurt de optimalisatie op het niveau van een portefeuille aan impacts.

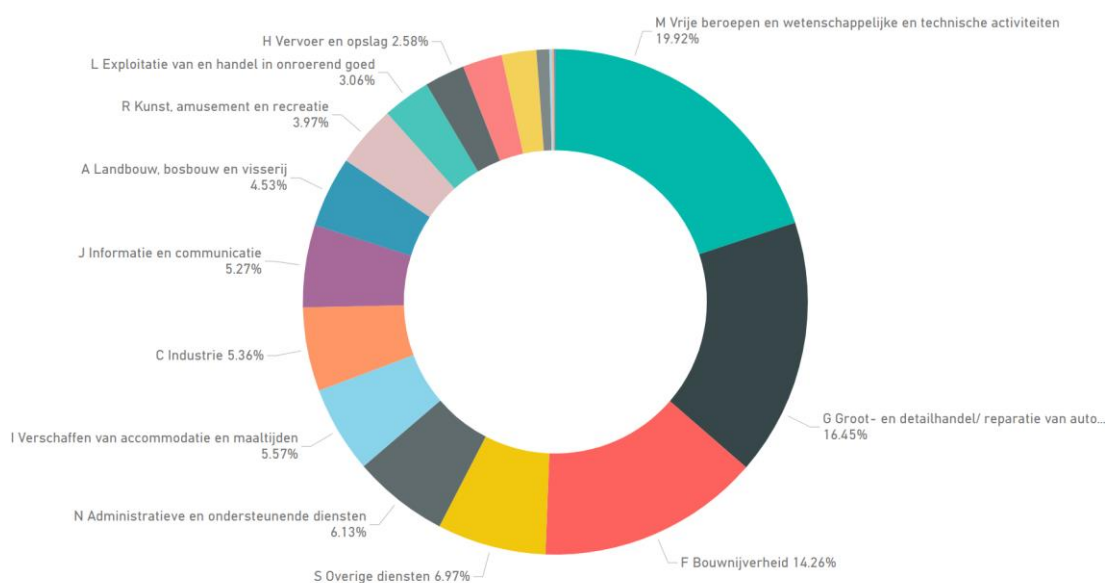
Bijkomende opmerkingen (*pro memorie* - worden hier niet verder onderzocht)

- een verdere verfijning toegespitst op een bepaalde bedrijfstakken of kmo segmenten kan nuttig zijn (bijvoorbeeld enkel ondersteunen van de belangrijkste kmo bedrijfstakken of kleinste ondernemingen).
- de geaggregeerde impact van nieuwe EU-omgevingswetgevingen kan ervoor zorgen dat EU-omgevingswetgevingen die individueel haalbaar zijn, door het opeenstapelen van impacts niet langer verteerd kunnen worden. Omgekeerd lijkt ook een netto benadering nuttig zodat bepaalde positieve impacts kunnen afgezet worden ten opzichte van de negatieve impacts van dezelfde of verschillende) omgevingswetgeving(en).

1.2 Afbakening van 'kmo-sectoren'

Kmo's worden volgens de Europese criteria als volgt gedefinieerd: een kmo is een zelfstandig bedrijf met minder dan 250 werknemers (uitgedrukt in VTE) en een jaarmzet van maximum 50 miljoen euro óf een balanstotaal van maximum 43 miljoen euro². In deze studie bekijken we specifiek de impact op kmo's. Daarom is een afbakening van zogenaamde 'kmo sectoren' in het kader van deze studie belangrijk. In dat verband geven we hier enkele beschouwingen mee.

Gegevens van Statbel tonen aan dat **99,9% van de BTW-plichtigen** in Vlaanderen kmo's zijn. Drie sectoren dekken 51% van het aantal kmo's af. Het gaat over (1) **vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten**, (2) **groot- en detailhandel** en (3) de **bouwnijverheid** (Figuur 1). In dat opzicht, zijn dit zeer belangrijke sectoren om rekening mee te houden in deze studie.

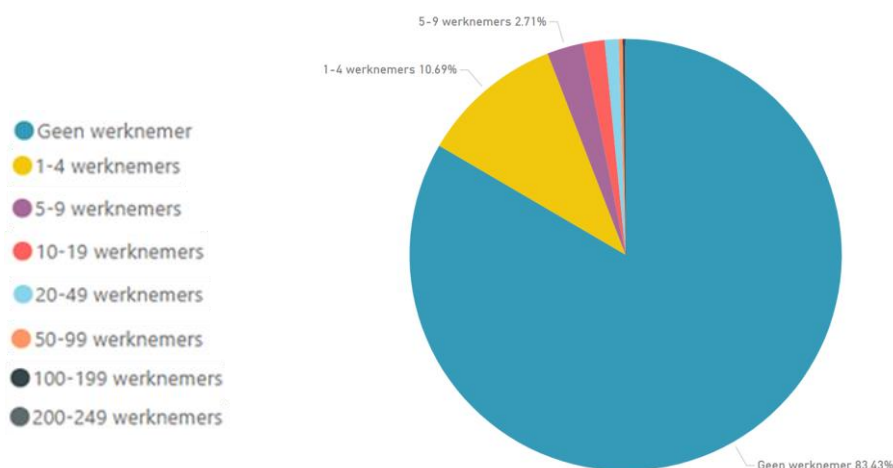

Figuur 1: Verdeling van kmo's over sectoren.

Ook de grootte van kmo's is van belang in een impactinschatting. Daar waar een toegevoegde administratieve of operationele last bij grotere kmo's door meerdere werknemers kan gedragen worden, zullen kleinere kmo's daar relatief meer effecten van dragen. Daarnaast zijn er ook regelmatig specifieke uitzonderingen voor kmo's opgegeven in Europese wetgeving, zoals bijvoorbeeld een vermindering van rapportagelasten en soms zelfs een vrijstelling van voldoening aan bepaalde eisen, en dit vaak naargelang de grootte en totale omzet van de kmo.

In Vlaanderen bestaat 84% van de kmo's uit zelfstandigen zonder personeel. **97% van de kmo's hebben minder dan 10 werknemers**, en 99% van de kmo's hebben minder dan 50 werknemers (Figuur 2). Of nog, slechts 1% van de kmo's heeft 50 of meer werknemers.

² De Europese kmo-definitie | VLAIO

Figuur 2: Verdeling van kmo's volgens het aantal werknemers.

De middelgrote bedrijven bevinden zich voornamelijk in 3 sectoren: **industrie** (24%), **handel** (16%), **vervoer & opslag** (9%), **bouw** (8%) en **vrije beroepen en wetenschappelijke & technische activiteiten** (8%)³.

Voor deze impactinschatting op kmo's wordt op basis van voorgaande vaststellingen vooral gefocust op de volgende sectoren:

- **diensten en retail** (hieronder valt ook **groot- en detailhandel**);
- **bouwnijverheid**;
- **transport**; en
- **maakindustrie**.

³ [Statbel, het Belgische statistiekbureau | Statbel \(fgov.be\)](http://statbel.fgov.be)

1.3 Afbakening 'Sociale Economie'

Sociaal ondernemerschap is ondernemerschap met een sociale invalshoek. Hoe een ondernemer die sociale component in zijn onderneming inbouwt, kan sterk verschillen. De sociale economie bestaat bijgevolg uit bedrijven en initiatieven die in de eerste plaats een specifieke maatschappelijke meerwaarde willen realiseren, en daarbij bepaalde principes respecteren⁴:

- tewerkstelling en competentieversterking (met aandacht voor positie van mensen uit kansengroepen);
- duurzame ontwikkeling;
- voorrang van arbeid op kapitaal;
- democratische besluitvorming;
- maatschappelijke inbedding;
- transparantie;
- kwaliteit en duurzaamheid.

Binnen de sociale economie zijn er verschillende soorten bedrijven die mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt tewerkstellen, waaronder de maatwerkbedrijven en de lokale diensteneconomiebedrijven.

⁴ www.vlaanderen.be/sociale-economie

2. METHODIEK

2.1 Economisch luik impactanalyse

2.1.1 Algemene interventielogica voor het economische luik

Economie staat ten dienste van de mens: het verschaft een inkomen aan de burgers en vormt een bron van inkomsten voor de overheid, waarmee belangrijke maatschappelijke doelstellingen kunnen gefinancierd worden.

kmo's vormen de ruggengraat van de economie (lokale verankering) door bij te dragen aan werkgelegenheid, innovatie en economische groei. Het ondersteunen van kmo's kan helpen om de lokale economie te versterken, ondernemerschap te stimuleren, en de concurrentiepositie van het land te verbeteren.

2.1.2 Welke beleidsdoelstellingen en indicatoren?

In essentie kan de beleidsdoelstelling van het economische luik samengevat worden als het **behoud of de uitbreiding van de kmo-bijdrage aan de Vlaamse economie**. Stelt zich dan de vraag wat de bijdrage van kmo's aan de economie zal doen: krimpen of toenemen?

Een daling in het aanbod of de vraag naar producten of diensten van de kmo's:

- Aanbodzijde: een omgevingsmaatregel die in een verbod voorziet (incl. het geval van uitfasering) leidt onvermijdelijk tot een daling van de toegevoegde waarde die voortkomt uit de producten en diensten die door het verbod gevat worden;
- Vraagzijde: ook wanneer het bestaand aanbod wordt gehandhaafd, kan de bijdrage aan de economie dalen door een lagere vraag naar producten/diensten als gevolg van de nieuwe EU-wetgeving. Dit kan onder meer te maken hebben een prijsstijging als gevolg van de doorrekening van kosten om aan tegemoet te komen of nog veranderende de nieuwe EU-wetgeving consumenten/klanten voorkeuren bijvoorbeeld als gevolg van de verhoogde transparantie (bijkomende informatie) die als gevolg van de toepassing van de nieuwe EU wetgeving ter beschikking komt. Zo bijvoorbeeld kan een energielabel voor lampen de vraag naar minder efficiënte lampen terugdringen. Ook als er bijvoorbeeld meer ingezet wordt op hergebruik zal normaliter de productie van nieuwe goederen dalen.

Uiteraard geldt ook het omgekeerde en neemt de bijdrage van de kmo's aan de economie toe indien (en in de mate dat) de nieuwe EU-wetgeving een stijging van het aanbod of de vraag naar producten of diensten van de kmo's veroorzaakt. Denk maar aan een verplichting om producten met een bepaald percentage recycled content te vervaardigen (bijv. 25% recycled content voor PET-flessen tegen 2025). Ook kan de vraag naar vandaag nog duurdere substituu-producten stijgen indien producten met uitsluitend virgin materialen niet langer toegelaten worden. Zolang de behoefte bij de consument blijft bestaan en er vergelijkbare substituu-producten zijn, kan de vraag zich verplaatsen.

Bij hergebruik zal normaliter de productie van nieuwe goederen dalen en de levering van diensten stijging. Er vindt dus een verschuiving plaats. Afhankelijk van de concrete situatie kan het om een interne (binnen eigen land/regio) dan wel een grensoverschrijdende (tussen landen/regio's) verschuiving gaan. Indien bijvoorbeeld een groot deel van binnenlandse vraag voor een bepaald productcategorie gedekt wordt door de import van goederen en diensten, en voor dit product de Belgische/Vlaamse bedrijven slechts beperkt exporteren, kan een verschuiving van productie naar hergebruik (die vaak aanleiding geeft tot lokale diensten) een

toename van de binnenlandse toegevoegde waardecreatie genereren ten nadele van de buitenlandse productie.

2.1.3 Praktische vertaling naar een beslisboomstructuur

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact heeft op het aanbod)?

- A.1.1: Nee -> ga naar V2;
- A.1.2: Ja -> ga naar V 5.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant: hoogte van de kosten; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc)?

- A.2.1: Nee -> ga naar V4;
- A.2.2: Ja -> ga naar V3.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (Criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatiestrategie, ...))

- A.3.1: Nee -> ga naar V5;
- A.3.2: Ja -> ga naar V4.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten? (Criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)

- A.4.1: Nee -> geen overheidsinterventie nodig om bestaande bijdrage van kmo aan economie te behouden;
- A.4.2: Ja -> ga naar V5.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5⁵ bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren? Heeft de EU-omgevingswetgeving dus impact op 1) de belangrijkste bedrijfstakken in termen van bijdrage van kmo's aan de Vlaamse economie en 2)? Is de EU-omgevingswetgeving van toepassing op een aanzienlijk deel van de kmo's binnen die sector (>25%)?

- A.5.1: Nee -> geen *prioritaire* overheidsinterventie nodig gezien geringe impact op Vlaamse economie;
- A.5.2: Ja -> ga naar V6.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER**

⁵ Bouw, groot- en detailhandel, voedingsindustrie, textielindustrie, transport en automobiel

bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU omgevingswetgeving? (Verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?)

- A.6.1: Nee -> ga naar V7;
- A.6.2: Ja -> geen prioritaire overheidsinterventie nodig om een negatieve impact te vermijden gezien geringe impact op Vlaamse economie en de positieve impact van de nieuwe EU-omgevingswetgeving) ook zonder overheidsoptreden.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

- A.7.1: Nee -> geen *prioritaire* overheidsinterventie aangezien de effectiviteit/efficiëntie van het overheidsoptreden onzeker is;
- A.7.2: Ja -> *prioritaire* overheidsinterventie (tot op niveau waarop de maatschappelijk baten/ de kosten overstijgen).

2.2 Omgevings-luik impactanalyse

2.2.1 Algemene interventielogica voor het omgevings-luik

De impactanalyse biedt een antwoord op de vraag: 'In welke mate draagt de maatregel bij tot het halen van omgevingsdoelstellingen (zoals opgevolgd door de kernset van Departement Omgeving) via veranderingen in milieubeleid of milieuprestaties van Vlaamse kmo's en/of via bijkomende mogelijkheden tot monitoring door de Vlaamse Overheid?'

De interventielogica gaat uit van de volgende overweging: 'In welke mate zijn bijkomende maatregelen van de Overheid nodig om het positieve resultaat voor de omgeving te maximaliseren?' Indien niet, dan gaan we ervan uit dat de omzetting van de Richtlijn of het invoeren van de Verordening *as such* een positief resultaat voor de omgeving garandeert, en bijkomende maatregelen dus minder opportuun zijn.

2.2.2 Welke beleidsdoelstellingen en indicatoren?

Beleidsdoelstellingen die worden opgevolgd door het Departement Omgeving worden ingedeeld in een aantal domeinen. Voor volgende domeinen zijn er concrete targets gedefinieerd, die worden opgevolgd aan de hand van een aantal indicatoren: **klimaatmitigatie**, **klimaatadaptatie**, **circulaire economie**, **nulverontreiniging**, **biodiversiteit** en **natuurlijk kapitaal** en **duurzame ruimtelijke ontwikkeling** (Tabel 1). Bij de impactanalyse wordt de bijdrage van Green Deal wetgeving tot het behalen van de targets in deze domeinen ingeschat.

Tabel 1: Vlaamse doelstellingen voor klimaatmitigatie, circulaire economie, nulverontreiniging, duurzame ruimtelijke ontwikkeling en omgevings- en klimaatdruk.

Indicator	Omschrijving doelstelling	Target	Eenheid	Status
Klimaatmitigatie				
Broeikasgasemissies	Verminderen met 55% t.o.v. 1990 tegen 2030 (EU)	39,051	Mt CO2 eq	73,4 (2021)
Koolstofvoetafdruk (consumptie)	Afname tegen 2030. Om klimaatopwarming tot 2°C te beperken in 2050 zou gemiddelde consumptie koolstofvoetafdruk globaal 2 ton CO2 eq per capita mogen zijn.	2	t CO2eq/ inwoner	14,2 (2016)
Broeikasgasemissies en -opslag door langebruik, veranderingen in landgebruik en bosbouw	Bijkomende opslag tegen 2030.	320	kton CO2eq	-28 (2021)
Circulaire economie				
Materialenvoetafdruk	Verminderen met 30% (VEKP) t.o.v. 2018 (?) tegen 2030	20,37	ton/inwoner	29,5 (2021)
Ruimtebeslag				
Huishoudelijk afval	<100 kg huish. restafval tegen 2030	100	kg/inwoner	128 (2022)
Nulverontreiniging				

Indicator	Omschrijving doelstelling	Target	Eenheid	Status
Blootstelling fijn stof	Aantal vroegtijdige sterfgevallen door PM2,5 halveren t.o.v. 2005 tegen 2030	3650	Vroegtijdige sterftes	4200 (2021)
Blootstelling gezondheidseffecten van NO2				
Oppervlakte natuur met overschrijding kritische last	Naar max. 61% tegen 2030, en 0% tegen 2050	61	% oppervlakte overschrijding voor vermessing	80 (2021)
Verontreinigde gronden	Tegen 2036 de sanering van alle gronden met een historische bodemverontreiniging minstens opstarten en tegen 2028 alle oriënterende bodemonderzoeken uitvoeren	42	% risicogronden onderzocht	58 (2022)
Duurzame ruimtelijke ontwikkeling				
Verharding openruimtebestemmingen	in 20% reductie t.o.v. 2015	36840	ha	47660 (2021)
Omgevings- en klimaatdruk verminderen				
Hernieuwbare energie: gebruik en productie	Toename tot 31974 GWh hernieuwbare energieproductie	31974	GWh groene stroom, groene warmte/koeling en groene energie voor transport	26277 (2022)
Activiteiten wegverkeer	Daling totaal aantal gereden voertuigkilometers met 12% t.o.v. 2015	88	% aantal voertuigkm over snelweg t.ov. 2015	99,89 (2022)
Veestapel	Varkensstapel neemt af met 30% t.o.v. 2015	4,2	aantal varkens (miljoen)	5,39 (2022)

2.2.3 Praktische vertaling naar een beslisboomstructuur

Bij de impactanalyse gaan we uit van volgende vragen:

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevings doelstelling(en) na? Welke?

- A1.1: Ja -> Ga naar V1.1;
- A1.2: Nee -> Ga naar V1.2.

V1.1. In welk domein situeert zich de omgevingsdoelstelling? Is de nieuwe doelstelling een aanvulling op bestaande doelstellingen (op Vlaams niveau)?

- Klimaatmitigatie?
- Klimaatadaptatie?
- Circulaire economie?
- Nulverontreiniging?
- Biodiversiteit en natuurlijk kapitaal?
- Duurzame ruimtelijke ontwikkeling?
- Omgevings- en klimaatdruk verminderen?
- Ander?
- A1.1.1: Ja -> Het initiatief kan een hefboom zijn om de doelstelling (sneller) te halen;
- A1.1.2: Nee -> Ga naar V1.1.2.

V1.1.2. Brengt het initiatief nog niet eerder gespecificeerde doelstellingen voor indicatoren in het bestaande monitoring framework (kernset OMG)?

- A1.1.2.1: Ja -> Het initiatief vult het bestaande monitoring framework aan. Het initiatief kan bijdragen tot een betere monitoring van milieu-effecten;
- A1.1.2.2: Nee -> Het betreft een volledig nieuw topic, met nieuwe indicatoren en nieuwe doelstellingen.

V1.2. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevings-domein? Kan het initiatief dus op langere termijn bij voorbeeld bijdragen tot het verbeteren van de omgevingskwaliteit?

- A1.2.1: Ja -> Ga naar V1.2.1;
- A1.2.2.: Nee (weinig aannemelijk voor wetgeving die voortkomt uit de Green Deal).

V1.2.1. Ondersteunt het initiatief bijkomende data-inzameling en transparantie?

- A1.2.1: Ja, bijdrage tot betere monitoring;
- A1.2.2: Nee, andere vorm van indirecte/lange termijn omgevingsimpact. (Specificeer.)

2.3 Sociaal luik impactanalyse

2.3.1 Algemene interventielogica voor het sociale luik

Het meten van sociale effecten van beleidsinitiatieven heeft als ultieme doelstelling na te gaan of er bepaalde groepen achtergesteld zijn of disproportioneel worden beïnvloed door een maatregel. Mocht dit het geval zijn, dan kan een beleidsmaatregel worden aangepast of kunnen bepaalde flankerende maatregelen genomen worden om dit effect af te vlakken. De EU Green Deal hanteert het principe van de Just Transition, dat tracht te verzekeren dat de transitie naar een klimaat-neutrale economie gebeurt op een eerlijke manier, “*leaving no one behind*”⁶. Op Europees niveau betekent dat concreet bijkomende financiële steun aan, bijvoorbeeld, regio’s die afhankelijk zijn van koolmijnen die uitgefaseerd worden of, ondersteuning voor verduurzaming van energiebronnen voor socio-economisch zwakkere groepen.

Een gelijkaardige logica kan toegepast worden op Vlaams niveau vanuit de Vlaamse overheid, waarbij interventie noodzakelijk kan zijn mocht een bepaalde kmo sector disproportioneel geïmpacteerd zijn door een EU Green Deal maatregel. Aangezien de focus zich beperkt tot effecten op Vlaamse kmo’s, worden in de voorliggende impactanalyse de bredere maatschappelijke sociale impacten (zoals bijvoorbeeld, de kloof tussen arm en rijk) niet onderzocht.

De impactanalyse peilt eerder naar de mate waarin de werkgelegenheid in kmo’s onder invloed van de maatregel kan stijgen, en daarbij ook specifiek kansen biedt voor de sociale economie. Met het oog op het prioriteren van overheidsoptreden antwoorden we op de vraag: “in welke mate is overheidsinterventie nodig om tewerkstelling in kmo’s veilig te stellen of te laten evolueren richting nieuwe competenties voor de groene alsook de sociale economie?”

Sociaal ondernemerschap is ondernemerschap met een sociale invalshoek. Hoe een ondernemer die sociale component in zijn onderneming inbouwt, kan sterk verschillen. De sociale economie bestaat bijgevolg uit bedrijven en initiatieven die in de eerste plaats een specifieke maatschappelijke meerwaarde willen realiseren, en daarbij bepaalde principes respecteren⁷:

- tewerkstelling en competentieversterking (met aandacht voor positie van mensen uit kansengroepen);
- duurzame ontwikkeling;
- voorrang van arbeid op kapitaal;
- democratische besluitvorming;
- maatschappelijke inbedding;
- transparantie;
- kwaliteit en duurzaamheid.

Binnen de sociale economie zijn er verschillende soorten bedrijven die mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt tewerkstellen, waaronder de maatwerkbedrijven en de lokale diensteneconomiebedrijven.

⁶ [The Just Transition Mechanism - European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-116396.pdf)

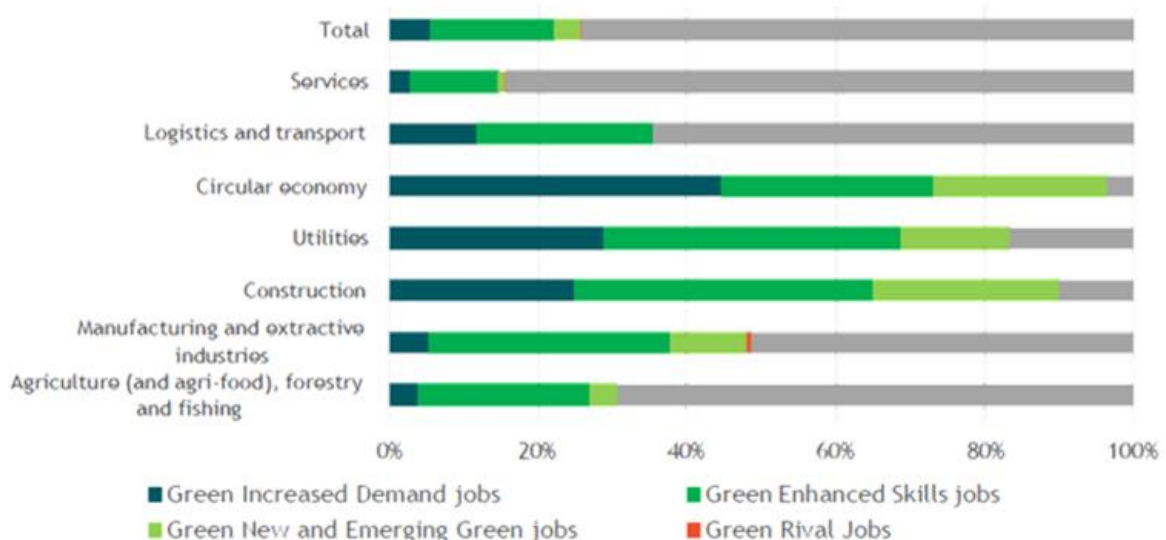
⁷ www.vlaanderen.be/sociale-economie

2.3.2 Welke beleidsdoelstellingen en indicatoren?

De belangrijkste vraag bij de impactinschatting voor het sociale luik is of bepaalde kmo sectoren een significante daling of stijging in tewerkstelling kunnen verwachten. Dit is sterk gelinkt aan het economische luik, maar streeft wel naar een genuanceerder beeld op sectorniveau, door na te gaan waar zich de pijnpunten bevinden. Daarnaast kijkt het sociale luik ook naar de nood aan competentieversterking, aangezien de transitie naar een circulaire economie, alsook de prognoses voor de EU Green Deal, wijzen op een grote verandering in het soort jobs en job vereisten om deze doelstellingen waar te kunnen maken. kmo's in het bijzonder zijn veel vatbaarder voor de negatieve effecten hiervan, aangezien ze minder buffer hebben dan grote bedrijven om interne opleidingen te voorzien, of minder budget om gespecialiseerde werknemers aan te nemen voor competenties die nog niet alomtegenwoordig zijn op de arbeidsmarkt. Een rapport⁸ rond groene skills van Departement Werk en Sociale Economie toont daarbij dat verschillende sectoren significante gevolgen zullen ondervinden in de transitie, en anderen veel minder. Deze nood wordt samengevat in figuur 3. In het rapport maakt men het onderscheid tussen 3 verschillende categorieën groene jobs, waarop het type interventie moet afgestemd worden.

Zo onderscheidt men:

- “Green Increased Demand jobs”, jobs die vandaag al bestaan en waar meer nood aan zal zijn in de transitie;
- “Green Enhanced Skills”, jobs die al bestaan maar waarbij nieuwe competenties ontwikkeld moeten zullen worden. Bijvoorbeeld, elektriciens die leren om slimme thermostaatssystemen te installeren en programmeren;
- “Green New and Emerging Green jobs”, jobs nog niet bestaan of die tot voor kort nog niet bestonden of waarvoor geen specifieke opleiding bestaat, maar die zeer belangrijk zullen worden. Bijvoorbeeld, EPC expert of 3D printer ontwerper in de bouw.

Figuur 3: Verwacht aandeel aan groene jobs in verschillende sectoren in Vlaanderen

Daarnaast zijn de bedrijven die actief zijn binnen de sociale economie voornamelijk kmo's. Om de participatie en aanwezigheid van actoren binnen de sociale economie te vrijwaren in

⁸ . [Green Skills Roadmap Flanders. Final Report on Green Skills Need in Flanders | Vlaanderen.be](#)

de toekomst, is het belangrijk om te identificeren welke opportuniteiten of bedreigingen voor de sociale economie voortvloeien uit bepaalde beleidsmaatregelen.

Door deze 3 domeinen binnen het sociale luik samen te bekijken, kunnen beslissingen rond (1) al dan niet interveniëren, en (2) het type van overheidsinterventie, beter gestaafd worden. Zo zullen bepaalde producten of zelfs sectoren verdwijnen, maar kan het verlies aan tewerkstelling met competentieversterking aangepast aan bepaalde noden van gelijksoortige profielen in groeiende sectoren opgevangen worden. Daarbij is het ook belangrijk om de kwaliteit van de nieuwe jobs mee in beschouwing te brengen.

2.3.3 Praktische vertaling naar een beslisboomstructuur

Bij de impactanalyse gaan we uit van de volgende vragen:

V1. Geldt beleidsmaatregel enkel voor specifieke sectoren?

- A1.1: JA → Ga naar V2.
- A1.2: NEE → Ga naar V6.

V2. Verwacht men een groei of krimp in (een) specifieke sector(en)?

- A2.1: Sector groeit of blijft hetzelfde → Ga naar V3
- A2.2: Sector krimpt → Ga naar V8

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking⁹ met zich mee?

- A3.1: JA → Ga naar V4
- A3.2: NEE → Ga naar V5.

V4. Betreft het een significante nood volgens DWSE? ¹⁰

- A4.1: JA → Significante impact op tewerkstelling verwacht, met nood aan (bij)scholingen en opleidingsaanbod voor nieuwe groene skills in kmo sectoren. Ga naar V5
- A4.2: NEE → Er is nood aan competentieversterking, maar niet dermate dat overheidsinterventie prioritair wordt. Ga naar V5.

V5. Is er een opportuniteit voor de **sociale economie**?

- A5.1: JA → Er wordt verwacht dat de tewerkstelling in de sociale economie kan groeien
- A5.2: NEE → Mogelijks stijgt de tewerkstelling in bepaalde sectoren, maar dit vergt geen competentieversterking. Of de stijgende nood biedt ook niet direct opportuniteiten voor de sociale economie.

V6. Bevordert de beleidsmaatregel economische expansie en/of reshoring?*

⁹ We onderscheiden hier 3 verschillende types competentieversterking

¹⁰ In het Finale rapport rond Green Skills rapport van DWSE zal een significante nood aan competentieversterking zich concentreren in de transport, bouw, maakindustrie en de dienstensector. Hierbij is de relatieve nood in de dienstensector klein, maar aangezien deze voor 84% van alle tewerkstelling staat, is het absolute aantal jobs nog steeds erg groot. In totaal zou 26% van alle jobs significante impacten ondervinden vanuit de transitie. [Green Skills Roadmap Flanders. Final Report on Green Skills Need in Flanders | Vlaanderen.be](#)

- A6.1: JA → Ga naar V3
- A6.2: NEE → Ga naar V7.

V7. Impliceert beleidsmaatregel economische contractie en/of outsourcing van activiteiten?

- A7.1: JA → Ga naar V8
- A7.2: NEE → Ga naar V3

V8. Treft deze krimp ook de sociale economie?

- A8.1: JA/NEE → Tewerkstelling zal waarschijnlijk dalen, maatregelen ter omscholing/ondersteuning waarschijnlijk nodig, al dan niet voor spelers in de sociale economie.

3. CASES

Toepassing van de methodiek op 10 cases: de shortlist van Green Deal omgevingswetgeving die in Fase 1 van het project werd geselecteerd.

3.1 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

3.1.1 CSRD: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de CSRD voorziet geen verbod /uitdoofverplichting

Conclusie: A.1.1: Neen

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant : hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord: De kosten die verband houden met de CSRD hebben voornamelijk betrekking op personeelstijd, externe consultants, auditors; en aanpassingen aan systemen.

Verdere kenmerken van de kosten :

- Algemeen: hoogte van de jaarlijkse compliance cost voor de CSRD wordt als relatief beperkt beschouwd. Kosten voor auditing (voor bedrijven die rechtstreeks onder de CSRD vallen) zouden volgens de EFRAG¹¹ tussen 0,013% en 0.026% van de omzet bedragen.
- Bronnen voor kosteninschatting:
 - o <https://www.enterpriseengagement.org/articles/content/8635154/csrd-report-part-7-estimated-time-and-costs-for-smes-and-large-enterprises/>
 - o <https://www.sustentia.com/en/2021/09/se-ha-logrado-el-business-case-como-los-beneficios-de-los-informes-obligatorios-de-sostenibilidad-corporativa-superan-realmente-los-costes-parte-i/>
- De hoogte van de kosten staan in verhouding tot de omvang van de onderneming zodat de kmo's geen disproportioneel concurrentieel nadeel ondervinden ten opzichte van grotere ondernemingen

Conclusie: A.2.1 : Nee, de naleving van de CSRD *an sich* leidt slechts tot beperkte bijkomende kosten.

Merk evenwel op dat naast de kosten die verband houden met de rapportering, de CSRD ook aanleiding kan geven tot een aantal aanpassingen aan de bedrijfsvoering om in de komende jaren een beter rapport voor te kunnen leggen. Het betreft evenwel kosten die niet rechtstreeks het gevolg zijn van de CSRD maar er wel verband mee houden. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn. Deze kosten worden evenwel niet gemaakt om compliance redenen, maar om een (toekomstige) daling van de vraag te voorkomen of te counteren (zie verder ook in antwoord op vraag V4). In dat verband zijn er studies die waarschuwen voor de totaalcost van

¹¹ EFRAG: European Financial Reporting Advisory Group

de duurzaamheidstransitie voor bedrijven, en die uitgaan van een kost tussen de 3 en 5% van de jaaromzet (Graydon Creditsafe, 2024). Het gaat hier echter om cumulatieve kosten voor “ESG compliance”, en om inschattingen die niet specifiek voor kmo’s zijn.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatiestrategie, ...))

Antwoord: Het antwoord op deze vraag is genuanceerd. De kosten die verband houden met de informatievergaring en rapportering zijn relatief beperkt en zullen voor de meeste kmo’s doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag. Zoals hoger aangehaald, is het evenwel aannemelijk dat - minstens op middellange termijn - de CSRD aanleiding zal geven tot bijkomende kosten als gevolg van de aanpassingen aan de bedrijfsvoering die door prioritaire stakeholders gevraagd zullen worden (bijv. klanten, burens, etc.). De doorrekening van zowel de kosten voor de rapporteringen als deze verbonden aan de aanpassing van de bedrijfsvoering kan een negatieve impact hebben op de vraag.

Conclusie: A.3.1: Nee, minstens op middellange termijn kunnen de gecumuleerde kosten die verband houden met de rapportering en de aanpassing van de bedrijfsvoering, niet integraal worden doorgerekend aan de eindconsument/klant zonder het risico op een belangrijke daling van de vraag.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: De transparantie die met CSRD gepaard gaat, kan in bepaalde gevallen de vraag voor (bepaal)de producten/diensten van een kmo beperken, die (absoluut of relatief) minder goed scoren vanuit CSRD-perspectief. Vaak zal het om een verschuiving van de vraag gaan, geen daling van de vraag naar kmo producten/diensten. Deze transparantie en als gevolg daarvan mogelijke verschuiving van de vraag naar ondernemingen die een beter CSRD-prestatie kunnen voorleggen is evenwel één van de beoogde resultaten van de CSRD.

Aanpassingen aan de bedrijfsvoering (bijv. op het vlak van productdesign, productieproces, businessmodel, etc.) die tot een verbetering van de CSRD-prestaties leiden, kunnen ervoor zorgen dat de vraag zich herstelt. Deze aanpassingen kunnen een impact hebben op de kosten voor de kmo. Door de transparantie ondersteunt de CSRD de creatie van een gelijk speelveld (level playing field) voor kmo’s (en grote ondernemingen), zodat ondernemingen die bepaalde concurrentiële (kosten)voordelen halen via externalisatie van kosten, dit niet langer / minder eenvoudig ongemerkt kunnen doen.

Conclusie: A4.2 Ja, voor kmo’s die achterop (blijven) hinken kan dit op termijn een daling van de vraag met zich meebrengen. Deze daling van de vraag kan evenwel vermeden worden door de bedrijfsvoering aan te passen. Hier kunnen kosten aan verbonden zijn.

V5. Behoren de kmo’s die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo’s zitten of waarin de kmo’s de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de CSRD en de mogelijke tweede orde implicaties (grote ondernemingen die van hun leveranciers informatie opvragen) kunnen we ervan uitgaan dat de CSRD ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin

kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie. De mate van de impact op kosten/vraag is evenwel sterk afhankelijk van de huidige CSRD-prestatie van de kmo (in relatie tot diens concurrenten).

Conclusie: A.5.2 : Ja, als is de hoogte van de impact is zeer sterk afhankelijk van de huidige situatie van de individuele kmo/bedrijfstuk.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstukken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstukken in eigen land/regio?)

Antwoord: Een deel van de nalevingskosten houdt verband met de rapportering. De diensten die verband houden met de ondersteuning van de rapportering zullen in belangrijke mate door kmo's worden geleverd (zowel voor kmo's als voor grote ondernemingen). Naarmate de CSRD meer de vraag van klanten zal sturen, zullen ondernemingen die door de CSRD gevat worden, hun bedrijfsvoering aanpassen. Deze aanpassing zal aanleiding geven tot de levering van bijkomende diensten en producten waarvan een belangrijk deel door kmo's zal worden geleverd. In die zin lijkt een eventuele daling van de bijdrage aan de Vlaamse economie van kmo's die rechtstreeks of onrechtstreeks gevat worden door de CSRD, (minstens op middellange termijn) gedeeltelijk gecompenseerd te kunnen worden door de bijkomende producten en diensten die Vlaamse kmo's leveren aan ondernemingen die onder de CSRD vallen of er tweede orde effecten van ondervinden. Gezien de omvang van deze compensatie moeilijk in te schatten is, lijkt het ons zinvol om vanuit een risicobeheersperspectief ervan uit te gaan dat deze compensatie zonder bijkomende overheidstussenkomst heel onzeker is.

Conclusie: A.6.1: Zonder een bijkomend overheidsoptreden is het onzeker of de toepassing van de CSRD een voldoende bijkomende vraag naar producten en diensten kan uitlokken bij Vlaamse kmo's, om het verlies aan bijdrage tot de Vlaamse economie door de negatief geïmpacteerde kmo's te compenseren.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstukoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Op korte termijn kan voornamelijk een communicatie rond de implicaties van de CSRD voor de Vlaamse bedrijfswereld ondernemers ertoe aanzetten om actie te ondernemen om zich versneld/tijdig in overeenstemming te brengen met de verplichtingen die uit de CSRD voortvloeien. Met deze communicatieacties kan de Vlaamse overheid de vraag naar diensten en producten in het kader van de naleving van de CSRD ondersteunen.

Conclusie: A.7.2: Ja, beperkt.

3.1.2 CSRD: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na ? Welke?

Antwoord: Neen, enkel indirect. Deze Directive versterkt in de eerste plaats de regelgeving omtrent sociale en milieu-informatie die bedrijven moeten rapporteren. De doelstelling is

vooral om ervoor te zorgen dat stakeholders en investeerders toegang krijgen tot de informatie die zij nodig hebben om de impact van bedrijven op mens en milieu in te schatten (en vice versa).

De algemene doelstelling is om niet-financiële rapportage te verbeteren, en op die manier:

- de systeem-risico's te reduceren, die volgen uit het feit dat investeringen duurzaamheidscriteria te weinig in rekening brengen;
- de toekenning van investeringen aan bedrijven en activiteiten die sociale en milieuproblemen aanpakken te stimuleren;
- bedrijven meer verantwoordelijk te maken voor hun impact op het milieu en de maatschappij;

Specifieke doelstellingen voor gebruikers van niet-financiële informatie:

- bedrijven waarvan gebruikers niet-financiële informatie verwachten zouden deze informatie moeten rapporteren;
- bedrijven moeten alle relevante informatie rapporteren;
- de gerapporteerde informatie moet vergelijkbaar zijn;
- de gerapporteerde informatie moet betrouwbaar zijn;
- de gerapporteerde informatie moet gemakkelijk te vinden en te gebruiken zijn;

Specifieke doelstellingen voor rapporterende bedrijven: onnodige administratieve kosten die gepaard gaan met niet-financiële rapportering verminderen door:

- duidelijkheid en zekerheid te scheppen m.b.t. de informatie en methodes;
- de toegang vergemakkelijken tot de nodige informatie binnen de toeleveringsketen van de rapporterende bedrijven;
- de last verminderen die veroorzaakt wordt door vragen naar niet-financiële informatie die bovenop de financiële rapportering komt.

Bedrijven die verplicht zijn om te rapporteren volgens vastgelegde standaarden, zullen hun belangrijkste niet-financiële risico's, afhankelijkheden en effecten moeten identificeren en rapporteren, en moeten uitleggen hoe ze deze beheren. Deze discipline zal een indirect gunstig effect hebben op het milieu, de samenleving en de grondrechten, voor zover het van invloed is op bedrijfsbeslissingen en het gedrag van bedrijven.

Of rapportagevereisten op zichzelf ondernemingen ertoe zullen aanzetten hun negatieve effecten te beperken en te vermijden, is echter nog niet aangetoond.

V3. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevingsdomein? Kan het initiatief dus op langere termijn bijdragen tot het verbeteren van de milieukwaliteit?

Antwoord: Ja, het is de bedoeling dat een transparantere rapportage over niet-financiële aspecten van de bedrijfsvoering op termijn leidt tot meer investeringen in milieuvriendelijke activiteiten. Op lange termijn moet de CSRD ertoe leiden dat bedrijven en activiteiten met een lagere milieu-impact door investeerders worden verkozen boven deze met een hogere milieu-impact. Investment flows zullen dus in de richting van meer duurzame bedrijven worden geduwd.

Beschikbaarheid van betere niet-financiële informatie voor beleidsmakers zal leiden tot een positieve impact op milieu, sociale en maatschappelijke impact. Maar die effecten kunnen heel divers van aard zijn.

Ondersteunt het initiatief bijkomende data-inzameling en transparantie?

Ja. Duurzaamheidsthema's die volgens de European Sustainability Reporting Standard moeten aan bod komen zijn:

- *Klimaat (E1)*
- *Vervuiling (E2)*
- *Water (E3)*
- *Biodiversiteit (E4)*
- *Materiaalgebruik en circulaire economie (E5)*
- *Eigen medewerkers (S1)*
- *Medewerkers in de waardeketen (S2)*
- *Gemeenschappen (S3)*
- *Klanten en eindgebruikers (S4)*
- *Ondernemingsbestuur (G1)*

V6. Zal een betere monitoring van omgevingsindicatoren mogelijk worden

Antwoord: Er komen rapporteringsverplichtingen o.b.v. dubbele materialiteitsanalyse: wat is de impact van mijn bedrijf op het milieu? En, hoe kwetsbaar is mijn bedrijf voor een veranderend milieu? Bovendien zal het duurzaamheidsrapport een verplicht onderdeel worden van het financieel rapport, en mee geaudit worden.

Duurzaamheidsrapporten zullen gestandaardiseerde info geven op bedrijfs- en waardeketen-niveau, over thema's die ook in Vlaamse monitoringsprogramma's (kernset Omgeving) worden opgevolgd:

- Klimaat (E1) -> Klimaatmitigatie, Klimaatadaptatie (Kernset Omgeving)
- Vervuiling (E2) -> Nulverontreiniging (Kernset Omgeving)
- Water (E3) -> Biodiversiteit en natuurlijk kapitaal (Kernset Omgeving)
- Biodiversiteit (E4) -> Biodiversiteit en natuurlijk kapitaal (Kernset Omgeving)
- Materiaalgebruik en circulaire economie (E5) -> Circulaire economie (Kernset Omgeving)

Conclusie: Een positieve impact op de omgeving is te verwachten op termijn, maar indirect. De grootte van de omgevingsimpact is moeilijk in te schatten, en het aandeel van kmo's hierin, onder invloed van deze Richtlijn lijkt beperkt. Bijkomende rapportering rond duurzaamheidsthema's vanuit (voornamelijk grote) bedrijven zal opportuniteiten bieden tot betere monitoring door beleidsmakers, en afstemming van het milieubeleid op de uitdagingen van en noden bij bedrijven.

3.1.3 CSRD: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren ?

Antwoord: Nee. Het is niet zo dat bepaalde sectoren worden geviseerd: Daarom is het ook niet mogelijk om eventuele effecten op tewerkstelling a priori toe te wijzen aan bepaalde sectoren. Wel is het zo dat in de eerste plaats grotere, en beursgenoteerde bedrijven binnen de scope vallen. Specifiek zijn dit bedrijven die aan één of meerdere van deze eisen voldoet:

- 1) Meer dan 250 werknemers
- 2) Een omzet van €50 miljoen of meer
- 3) Totaal van €20 miljoen of meer aan assets

Hoewel sommige kmo's hier direct onder vallen, zal het vooral een indirect effect hebben op kmo's die in de waardeketen van grotere bedrijven zitten.

V6-7. Beleidsmaatregel impliceert economische expansie, contractie, reshoring of outsourcing?

Antwoord: Nee. De Directive is vooral gefocust op betere duurzaamheidsrapportering. In die zin zal ze vooral zorgen voor meer rapporteringswerk, dat ook moet geaudit worden.

De EU impactanalyse verwacht ook dat dit extra werk vooral op middelgrote kmo's zal vallen en niet zozeer op kleinere kmo's.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Ja, nood aan experten die een duurzaamheidsanalyse met dubbele materialiteit kunnen uitvoeren, in lijn met de standaarden volgens de ESRS. Bij kmo's zal dit niet per se leiden tot nieuwe functies die ontstaan, maar wel tot bijkomende werkdruk bij personeel dat vandaag al bezig is met milieu, inkoop, transparantie en datacollectie voor leveranciers.

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Ja, de nood is sector-onafhankelijk en treedt dus in al deze sectoren op. Let hierbij dat de duurzaamheidsadviseurs en auditors vaak zelfstandige ondernemers zijn, dus de nood zeker in de dienstensector zal optreden. De rapportering en auditing is eerder een activiteit voor een beperkt aantal interne experten en externe consultants. Daarnaast zal ook in-house personeel van middelgrote kmo's bijkomend opgeleid moeten worden.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen. Het gaat eerder over beroepen voor hogeschoolden.

Conclusie:

De maatregel zal voor een groei aan tewerkstelling zorgen, vooral in de consultancysector die duurzaamheidsrapportering en advies aanbieden. Daar is nood aan competentieversterking, maar het is niet gezegd dat de overheid hier bijkomend moet optreden, dit kan ook verzorgd worden door sectorfederaties of mits integratie van reeds bestaande rapportagetools.

3.1.5 CSRD: Samenvatting

Tabel 2: CSRD impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	<i>Geen verbod of uitdoofverplichting.</i>	-	+
Kostenstijging?	<i>Beperkte kostenstijging voor informatiegaring en rapportering. Op middellange termijn ook mogelijks kosten voor aanpassing bedrijfsvoering op vraag van stakeholders, naar aanleiding van CSRD.</i>		
Doorrekening?	<i>Risico op daling van vraag o.w.v. doorrekenen van bijkomende kosten.</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	<i>Voor KMO's die achterop hinken kan een daling van de vraag optreden. Bedrijfsvoering aanpassen is in dat geval nodig.</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Het is onzeker of zonder bijkomend overheidsoptreden de negatieve impact van CSRD (op langere termijn) gecompenseerd zal worden door verschuivingen tussen KMO's (bijkomende, nieuwe producten en diensten) en bijkomende vraag .</i>		
Overheidsinterventie?	<i>Ja, overheidsinterventie kan (bijv. via communicatie rond CSRD) voor een versnelde alignering van vnl. grote bedrijven met CSRD (en achterliggende duurzaamheidsaspecten) zorgen, waardoor KMO's producten/diensten kunnen leveren aan bedrijven die hun bedrijfsvoering aanpassen.</i>		
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? Indirecte/LT milieu-impact?	<i>Geen specifieke, kwantitatieve milieudoelstellingen. Milieudoelstellingen worden indirect nagestreefd. Indirect, en op lange termijn, wordt een positieve milieu-impact nagestreefd en verwacht. Bijkomende rapporteringsverplichtingen (voornamelijk voor grote bedrijven) maken bijkomende monitoring mogelijk.</i>	+	+
SOCIAAL	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Lage impact op tewerkstelling in specifieke KMO-sectoren verwacht.</i>	+	-
Competentieversterking	<i>Nood aan competentieversterking, maar niet uitsluitend voor KMO sectoren, en beperkt in KMO's</i>		
Sociale economie	<i>Zeer beperkte impact op sociale economie</i>		

3.1.6 CSRD: Bronnen

RICHTLIJN (EU) 2022/2464 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 14 december 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 537/2014, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Richtlijn 2013/34/EU, met betrekking tot duurzaamheidsrapportering door ondernemingen

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT

Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and

Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting (SWD(2021) 150 final)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021SC0150>

3.2 Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)

3.2.1 CSDDD: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de CSDDD voorziet geen verbod /uitdoofverplichting

Conclusie: A.1.1: Neen

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant : hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord:¹² De CSDDD is niet rechtstreeks van toepassing op kmo's maar kan wel indirect een economische impact hebben als gevolg van de toepassing van de CSDDD op hun klanten. De kosten verbonden aan deze onrechtstreekse impact hebben voornamelijk betrekking op de inzet van personeelstijd, externe consultants, auditors; en, desgevallend, aanpassingen aan systemen.

Ook kunnen zich problemen voordoen bij klanten die gebruik maken van leveranciers buiten de EU. Deze kunnen ervoor opteren om niet langer (of minder) aan bedrijven binnen de EU te leveren om aldus dan buiten het toepassingsgebied van de CSDDD te blijven. Hierdoor kan de relatieve kost van de eigen producten stijgen of zelfs de productie in het gedrang komen, indien de kmo er niet in slaagt om tijdig een alternatieve leverancier te vinden.

Verdere kenmerken van de kosten:

- Algemeen: hoogte van de jaarlijkse compliance cost wordt als relatief beperkt beschouwd
- De hoogte van de kosten staan tot op zekere hoogte in verhouding tot de omvang van de onderneming zodat de kmo's geen disproportioneel concurrentieel nadeel ondervinden ten opzichte van grotere ondernemingen

Conclusie: A.2.1 : Nee, de naleving van de CSDDD *an sich* leidt slechts tot beperkte bijkomende kosten.

Merk evenwel op dat naast de kosten die verband houden met de rapportering, de CSDDD ook aanleiding kan geven tot een aantal aanpassingen aan de bedrijfsvoering om in de komende jaren beter te scoren op de CSDDD-aspecten de huidige klanten hun samenwerking niet zouden opzeggen. Het betreft hier evenwel kosten die niet rechtstreeks het gevolg zijn van de CSDDD maar er wel verband mee houden. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn. Deze

¹² Bronnen voor inschatting van de economische impact :Hanley, A., Semrau, F. O., Steglich, F., & Thiele, R. (Kiel Institute for the World Economy, Germany). "The cumulative effect of due diligence EU legislation on SMEs." European Parliament. Policy Department for External Relations. Directorate General for External Policies of the Union, PE 702.597, September 2023 [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2023\)702597](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2023)702597)

kosten worden evenwel niet gemaakt om compliance redenen, maar om een (toekomstige) daling van de vraag te voorkomen of te counteren (zie verder ook in antwoord op vraag V4).

Merk op dat kmo's die belangrijke kosten moeten dragen om hun bedrijfsvoering bij te sturen opdat (potentiële) klanten die aan de CSDDD zijn onderworpen (nog langer) met hen zouden kunnen samenwerken doorgaans een achterstand in te halen hebben ten opzichte van bedrijven (inclusief andere kmo's) die al langer aan de CSDDD verbonden vereisten voldoen. Indien zin kan de CSDDD ook voor een level playing field zorgen voor kmo's die in het verleden reeds de relevante CSDDD-aspecten hebben afgedekt. Dit geldt zowel op het vlak van de binnenlandse concurrentie als voor de concurrentie met bedrijven/kmo's buiten de EU. Deze laatste groep is mogelijk minder geneigd om haar bedrijfsvoering in overeenstemming te brengen met de vereisten van de CSDDD. Dit kan een aantal opportuniteiten bieden voor Vlaamse kmo's.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie-of nichestrategie, ...)

Antwoord: Omdat de kosten relatief beperkt zijn en de kmo's/bedrijven binnen de EU aan dezelfde of vergelijkbare impact onderworpen zijn, zullen de kosten voor de meeste kmo's doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

Kmo's die een belangrijk deel van hun producten buiten de EU vermarkten en hoofdzakelijk een prijsstrategie (i.t.t. diversificatie- of nichestrategie) hanteren, kunnen vaak hun kosten moeilijker doorrekenen aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

Conclusie: A.3.2: Ja, over het algemeen zal een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant vaak mogelijk zijn zonder dat dit tot een belangrijke daling van de vraag leidt.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)

Antwoord: De transparantie die met CSDDD gepaard gaat kan in bepaalde gevallen de vraag voor (bepaal)de producten/diensten van een kmo beperken, indien die (absoluut of relatief) mindergoed presteren vanuit CSDDD-oogpunt. Vaak zal het om een verschuiving van de vraag gaan, eerder dan een daling van de vraag. Deze transparantie en als gevolg hiervan mogelijke verschuiving van de vraag naar ondernemingen die een beter CSDDD-palmares kunnen voorleggen is evenwel één van de beoogde resultaten van de CSDDD.

Aanpassingen aan de bedrijfsvoering (bijv. op het vlak van productdesign, productieproces, businessmodel, etc.) kunnen er voor zorgen dat de vraag zich herstelt. Deze aanpassingen kunnen een impact hebben op de kosten voor de kmo. Door de transparantie ondersteunt de CSDDD de creatie van een gelijk speelveld (level playing field) voor kmo's (en grote ondernemingen), zodat ondernemingen die bepaalde concurrentiële (kosten)voordelen halen via externalisatie van kosten, dit niet langer / minder eenvoudig ongemerkt kunnen doen.

Conclusie: A4.2 Ja, voor kmo's die achterop (blijven) hinken kan dit op termijn een daling van de vraag met zich meebrengen. Deze daling van de vraag kan evenwel vermeden worden door de bedrijfsvoering aan te passen. Hier kunnen kosten aan verbonden zijn (link met vraag

3). Deze kosten worden evenwel niet gemaakt om compliance redenen, maar om een (toekomstige) daling van de vraag te voorkomen of te counteren. Vaak zal het hier om een inhaalbeweging gaan.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten en waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de CSDDD en de mogelijke tweede orde implicaties (grote ondernemingen die van hun leveranciers informatie/aanpassingen vragen) kunnen we ervan uitgaan dat de CSDDD ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie. De omvang van de impact op kosten/vraag is evenwel sterk afhankelijk van de huidige CSDDD-prestatie van de kmo in vergelijking met diens concurrenten.

Conclusie: A.5.2: Ja, al blijft de hoogte van de impact zeer sterk afhankelijk van de situatie van de individuele kmo/bedrijfstak.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?)

Antwoord: Een deel van de kosten houdt verband met het verschaffen van informatie aan klanten onder de CSDDD. De diensten die verband houden met de ondersteuning van de CSDDD zullen in belangrijke mate door kmo's worden geleverd (zowel voor andere kmo's als voor grote ondernemingen). Naarmate de CSDDD meer de vraag zal sturen, zullen meer ondernemingen die door de CSDDD gevat worden hun bedrijfsvoering aanpassen.

Deze aanpassing zal aanleiding geven tot de levering van bijkomende diensten en producten waarvan een belangrijk deel door kmo's zal worden geleverd.

Indien de kmo's zich niet aanpassen dan zal eerder een verschuiving van de vraag optreden naar andere kmo's in Vlaanderen/België of daarbuiten. Het omgekeerde geldt ook: Belgische kmo's met een positieve CSDDD-prestatie kunnen klanten winnen van buitenlandse kmo's die niet aan de CSDDD vereisten van hun klanten voldoen.

In die zin lijkt een eventuele daling van de bijdrage aan de Vlaamse economie van kmo's als gevolg van de onrechtstreeks impact van de CSDDD (minstens op middellange termijn) gecompenseerd te worden door de bijkomende producten en diensten die Vlaamse kmo's leveren aan ondernemingen die onder de CSDDD vallen.

Conclusie: A.6.2 : Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal de toepassing van de CSDDD naast een verschuiving, een bijkomende vraag naar producten en diensten uitlokken bij Vlaamse kmo's die een eventuele daling van de bijdrage van kmo's (minstens) kan compenseren.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MIT** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstak-overschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage kan leiden?

Antwoord: Op korte termijn kan voornamelijk een communicatie rond de implicaties van de CSDDD voor de Vlaamse bedrijfswereld ondernemers ertoe aanzetten om actie te ondernemen om zich versneld/tijdig in overeenstemming te brengen met de verplichtingen die uit de CSDDD voortvloeien. Met deze communicatieacties kan de Vlaamse overheid de vraag naar diensten en producten - die ook door kmo's worden geleverd - in het kader van de naleving van de CSDDD ondersteunen.

Conclusie: A.7.2: Ja, beperkt.

3.2.2 CSDDD: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Neen. De CSDDD streeft niet rechtstreeks specifieke milieudoelstelling na, maar wil bedrijven er wel indirect toe aanzetten om negatieve gevolgen voor de mensenrechten en het milieu in de eigen activiteiten van de onderneming, de dochterondernemingen en de waardeketens in kaart te brengen en te remediëren. De CSDDD richt zich dus op milieu- en duurzaamheidsproblemen die direct verband houden met de duidelijke afwezigheid of het onvoldoende gebruik van managementpraktijken door EU-ondernemingen. Bepaalde grote bedrijven worden via de CSDDD aangezet om een strategie uit te werken (een klimaattransitieplan) om bij te dragen tot het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 °C.

V3. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevingsdomein? Kan het initiatief dus op langere termijn bijdragen tot het verbeteren van de milieukwaliteit?

Ja. De impact die wordt nagestreefd situeert zich op het niveau van duurzame ontwikkeling in het algemeen, en wordt dus niet per se op korte termijn verwacht. Het initiatief heeft in de eerste plaats de bedoeling om meer transparantie te scheppen in waardeketens. Zoals Artikel 10 aangeeft: "De lidstaten zorgen ervoor dat ondernemingen hun eigen activiteiten en maatregelen, die van hun dochterondernemingen en, indien deze verband houden met de waardeketens van de onderneming, die van hun gevestigde zakelijke relaties periodiek evalueren om de doeltreffendheid van de identificatie, preventie, beperking, beëindiging en het tot een minimum beperken van de omvang van negatieve effecten op de mensenrechten en negatieve milieueffecten te controleren. Deze beoordelingen zijn, in voorkomend geval, gebaseerd op kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren en vinden ten minste één keer per jaar plaats en telkens wanneer er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat er zich belangrijke nieuwe risico's op deze negatieve effecten kunnen voordoen. Het beleid inzake passende zorgvuldigheid wordt geactualiseerd overeenkomstig de resultaten van deze beoordelingen."

V6. Zal een betere monitoring van omgevingsindicatoren mogelijk worden

Bedrijven binnen de scope van de CSDDD moeten jaarlijks op hun website communiceren over de evaluatie van de duurzaamheid van hun waardeketen, en die informatie ook via de overheid ter beschikking stellen van de Europese Commissie. Dit draagt bij tot een grotere transparantie m.b.t. de duurzaamheidsstrategie van bedrijven, maar draagt niet rechtstreeks bij tot een betere monitoring van milieudoelstellingen op Vlaams niveau.

Besluit:

Op milieuvlak situeert het effect van de CSDDD zich eerder in een aangepast beleid op bedrijfsniveau, waarbij grote bedrijven hun impact op verschillende vlakken in kaart zullen brengen, en daarbij ook verder in hun waardeketen zullen kijken. In die zin zij ook kmo's in die

waardeketen betrokken partij. De enige concrete omgevingsdoelstelling die expliciet wordt vernoemd is de beperking van de klimaatopwarming. Aan grote bedrijven wordt gevraagd om hun milieustrategie te aligneren met de 1,5°C doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs.

Voor de Vlaamse Overheid betekent dit mogelijks: beter zicht op bijdrage van grote bedrijven tot broeikasgasuitstoot, en vooral zicht op de plannen die zij voor de komende jaren hebben om die uitstoot te reduceren. Voor Vlaamse kmo's die werken in de waardeketens van deze grote bedrijven kan dit betekenen dat zij eveneens onder druk van deze bedrijven een aantal aanpassingen zullen moeten doen. Anderzijds kan dit voor kmo's met een lage milieuvoetafdruk ook opportuniteiten bieden om bij deze grote bedrijven als leverancier een kans te krijgen.

De CSDDD moet bijdragen tot een vermindering van de milieudruk op globaal niveau. Aangezien de Richtlijn vertrekt vanuit een waardeketen-perspectief betekent dit niet noodzakelijk dat milieu-effecten die rechtstreeks volgen uit deze Richtlijn op lokaal Vlaams niveau significant zullen zijn.

3.2.3 CSDDD: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren ?

Antwoord: Neen, de beleidsmaatregel is sectoroverschrijdend.

V6-7. Beleidsmaatregel impliceert economische expansie, contractie, reshoring of outsourcing?

Antwoord: De beleidsmaatregel impliceert geen economische expansie, contractie, noch reshoring of outsourcing.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Ja, nood aan experts die 'preventie actieplannen' kunnen opstellen met business partners alsook contractuele afspraken rond due diligence en mensenrechten kunnen opvolgen en verifiëren. Dit gaat vooral over green enhanced skills, aangezien dit mee wordt opgenomen in de vereisten voor directeurs en executieve managers.

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Aangezien de richtlijn slechts 0.05% van de Europese bedrijven direct aanspreekt (slechts 5400 bedrijven in totaal)¹³, waarschijnlijk niet. De competentieversterking die vereist zou zijn, is zeer gelijkaardig aan die voor CSRD en heeft bijkomend weinig eisen.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen. Het gaat voornamelijk om hoogopgeleide jobs die zullen vrijkomen.

Kanttekening: *Indien uit de due diligence rapporten blijkt dat bedrijven hun operaties buiten de EU of buiten Vlaanderen NIET volgens de due diligence richtlijnen kunnen volbrengen, is er eventueel WEL een opportuniteit voor de sociale economie in Vlaanderen. Bijvoorbeeld in de verpakkings- of (de)montagesector. Dit is echter slechts een hypothetisch scenario.*

Conclusie: Er zal geen significante stijging in tewerkstelling, of nood aan competentieversterking, noch opportuniteit voor de sociale economie plaatsvinden. De

¹³ Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) | EcoVadis

kanttekening hierbij is dat de directive in samenhang met de CSRD loopt, waarbij de impacten wel meer verspreid zijn over de sectoren en bedrijven. De kleine impact die door de Due Diligence directive veroorzaakt wordt, wordt wel hiermee geaccumuleerd.

3.2.4 CSDDDD: Samenvatting

Tabel 3: CSDDDD impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	<i>Geen verbod of uitdoofverplichting</i>	+	+
Kostenstijging?	<i>Relatief beperkte bijkomende kosten o.w.v. naleving (vnl onrechtstreeks via hun klanten)</i>		
Doorrekening?	<i>Geen belangrijke daling van vraag o.w.v. doorgerekende kosten</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	<i>Voor KMO's die achterop hinken kan een daling van de vraag optreden. Bedrijfsvoering aanpassen is in dat geval nodig.</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Ook zonder bijkomend overheidsoptreden kan eventuele negatieve impact van CSDDDD gecompenseerd worden door verschuivingen (tussen KMO's) en bijkomende vraag (bijv. ten nadele van bedrijven buiten EU die niet rechtstreeks of onrechtstreeks aan CSDDDD worden blootgesteld.</i>		
Overheidsinterventie?	<i>Ja, overheidsinterventie kan (bijv. via communicatie rond CSRD) voor een versnelde alignering van vnl. grote bedrijven met duurzaamheidsaspecten zorgen, waardoor KMO's producten/diensten kunnen leveren aan bedrijven die hun bedrijfsvoering aanpassen.</i>		
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? Indirecte/Lange termijn milieu-impact?	<i>Geen specifieke, kwantitatieve milieudoelstellingen. Milieudoelstellingen worden indirect nagestreefd. Indirect, en op lange termijn, wordt een positieve milieu-impact nagestreefd (vooral met betrekking tot klimaatmitigatie). Bijkomende rapporteringsverplichtingen (bij grote bedrijven) maken nieuwe monitoring mogelijk.</i>	+	+
SOCIAAL	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Zeer lage impact op tewerkstelling in specifieke KMO-sectoren verwacht.</i>	+	-
Competentieversterking	<i>Nood aan competentieversterking, maar niet uitsluitend voor KMO sectoren, en beperkt in KMO's (zeer beperkt aantal bedrijven in scope)</i>		
Sociale economie	<i>Zeer beperkte impact op sociale economie</i>		

3.2.5 CSDDDD: Bronnen

COM(2022) 71 final. Voorstel voor een RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937

[EUR-Lex - 52022PC0071 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexUri.do?uri=CELEX:52022PC0071;lang=EN)

European Parliament legislative resolution of 24 April 2024 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 (COM(2022)0071 – C9-0050/2022 – 2022/0051(COD))

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0329_EN.html#top

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT
Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT
AND OF THE COUNCIL on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive
(EU) 2019/1937 (SWD(2022) 42 final)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2022%3A42%3AFIN&qid=16457245216490181>

3.3 Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR)

3.3.1 ESPR: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de ESPR voorziet de facto in een verbod /uitdoofverplichting van producten die niet aan een aantal (ecodesign) voorwaarden tegemoetkomen. Het betreft hier een Verordening die het algemeen kader voor het definiëren van eco-design vereisten bepaalt, de concrete design vereisten zullen nog vastgesteld moeten worden zodat we hier enkel meer algemene uitspraken kunnen doen.

Conclusie: A.1.2: Ja.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Het betreft hier een Verordening die het algemeen kader voor het definiëren van eco-design vereisten bepaalt, de concrete eco-design vereisten moeten nog grotendeels vastgesteld worden. Dit betekent er belangrijke impactverschillen bestaan tussen bedrijfstakken onderling (afhankelijk van het product) en binnen dezelfde bedrijfstak (afhankelijk van het huidige productieproces en de huidige organisatie van de post-productie fase). De analyse hieronder beperkt zich tot de meer overkoepelende aspecten, een meer algemene analyse van de impact van de ESPR op kmo's.

Deze vraag dient genuanceerd beantwoord te worden. Dat een belangrijke groep kmo's geïmpacteerd gaat worden, staat buiten kijf. De ESPR zal een aanpassing van (de kernprocessen van) heel wat kmo's vereisen. Of deze kmo's (uiteindelijk) ook negatief geïmpacteerd gaan worden is in ruime mate afhankelijk van een aantal exogene en endogene factoren, waaronder:

- De snelheid waarmee de eco-design-vereisten worden ingevoerd (duurtijd overgangperiode?) in combinatie met de impact van de gevraagde wijziging (gaat het om een fundamentele wijziging van het proces, die een aanzienlijke investering vereist, dan wel een iets lichte(re) ingreep, zoals bijv. het opmaken van Digitale ProductPaspoorten).
- De mogelijkheid (de veerkracht/weerbaarheid) van de onderneming om zich aan te passen. Indien belangrijke investeringen/innovaties worden verwacht dan heeft een kmo daar mogelijk niet de nodige menselijke en/of financiële middelen voor.

Gesteld dat een kmo de nodige tijd krijgt om zich aan te passen en daartoe de nodige middelen kan activeren, dan kan de ESPR-impact beperkt blijven. Meer nog, kmo's die vandaag met concurrentie van buiten de EU te maken krijgen, kunnen door de ESPR mogelijk een deel van de markt heroveren indien de niet-EU leveranciers zich niet aan de eco-design vereisten (wensen te) conformeren.

Voor kmo's die hun producten vnl. buiten de EU vermarkten, en daar moeten concurreren met producten die niet aan dezelfde eco-design moeten voldoen kan de ESPR een kostennadeel betekenen indien ze dezelfde producten buiten de EU vermarkten of ze buiten de andere producten vermarkten en daardoor bijkomende productielijnen moeten opzetten

(een lijn voor producten bestemd voor de EU en een andere lijn voor producten met een bestemming buiten de EU).

Gesteld dat een kmo de nodige tijd krijgt om zich aan te passen en daartoe de nodige middelen kan activeren, dan kan de ESPR voor bepaalde kmo's die vandaag op EU-markten met concurrentie van buiten de EU te maken krijgen, mogelijk een deel van de markt heroveren indien de leveranciers van buiten de EU zich niet aan de ecodesign vereisten (wensen te) conformeren.

Daarnaast wordt algemeen aangenomen dat ook de herstelsector die in ruime mate uit kmo's bestaat, wel zal varen bij de invoering van de ESPR.

Conclusie: A.5.2: hoewel het antwoord genuanceerd is, willen we hier toch 'Ja' antwoorden omdat een (belangrijk?) deel van de kmo's niet over de nodige middelen zullen beschikken om de transitie te realiseren.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?).

Antwoord: Het lijkt aannemelijk dat – op de korte termijn/in een eerste fase - een belangrijk deel van de producten en diensten die verband houden met het aanpassen van producten (zowel van kmo's als van andere ondernemingen) aan de ESPR-vereisten door kmo's zal worden geleverd. Deze transitie die een kost betekent voor bepaalde kmo's zal deels worden gecompenseerd door de bijkomende inkomsten van kmo's, die diensten en producten leveren aan bedrijven die genoopt worden zich aan de ESPR-vereisten aan te passen. Daarnaast zal de ESPR ook de groei in de herstelsector, die vnl. uit kmo's bestaat, stimuleren. Deze groei zou meer structureel moeten zijn.

Merk op dat - als het corollarium van de groei in de herstelsector - een daling van de primaire productie logisch lijkt. Voor goederen die we voornamelijk importeren zou dit voor een netto bijdrage aan de Vlaamse economie kunnen zorgen (minder import en meer lokaal herstel); voor goederen die we voornamelijk exporteren geldt uiteraard het omgekeerde (minder export en meer herstel in het buitenland).

Het is dus mogelijk dat (een belangrijk) deel van het verlies aan bijdrage aan de economie bij sommige kmo's door andere wordt gecompenseerd. Evenwel, verder bouwend op vraag 5, hangt ook hier het antwoord af of en in welke mate de kmo's de transitie 'aankunnen', t.t.z. de nodige (reserves) aan menselijke en geldelijke middelen kunnen aanspreken om de transitie mogelijk te maken. Zonder zicht op de concrete uitvoeringsmaatregelen is dit moeilijk te beantwoorden, en lijkt het ons derhalve, aangewezen om voorzichtigheidshalve de vraag negatief te beantwoorden.

Conclusie: A.6.1: Nee, zonder een bijkomend overheidsoptreden is het vandaag voorbarig om ervanuit te gaan dat het verlies van bijdrage aan de Vlaamse economie als gevolg van de ESPR door de ene groep kmo's door andere kmo's geheel zal worden gecompenseerd.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-

omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: De herstelsector *kan* een belangrijke groei kennen. Om dit potentieel aan te boren, kan een overheidsoptreden nuttig zijn om :

- Aan de kant van de aanbodzijde er onder meer voor te zorgen dat er voldoende geschoolde herstellende zijn (bijv. via aangepaste opleidingen, -sensibilisatie, herwaardering van het beroep, etc.).
- Aan de vraagzijde in een extra incentive te voorzien zodat de eigenaar/gebruiker van een product ook daadwerkelijk een defect product gaat onderhouden en herstellen, in plaats van vroegtijdig een nieuw product te kopen.

Conclusie: A.7.2: Ja, een overheidsoptreden - zowel langs de aanbod- als langs de vraagzijde - kan in een aanvangsfase belangrijk zijn om de groei van de herstelmarkt versneld te realiseren.

3.3.2 ESPR: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na ? Welke?

Ja (maar nog niet helemaal vorm gegeven). Zoals gesteld in Artikel 1: “Bij deze verordening wordt een kader vastgesteld om de milieuduurzaamheid van producten te verbeteren en het vrije verkeer van producten binnen de interne markt te waarborgen door vereisten inzake ecologisch ontwerp vast te stellen waaraan producten moeten voldoen om in de handel te worden gebracht of in gebruik te worden genomen. Deze vereisten inzake ecologisch ontwerp, die de Commissie verder zal uitwerken in gedelegeerde handelingen, hebben betrekking op:

- a) de duurzaamheid en betrouwbaarheid van producten;
- b) de herbruikbaarheid van producten;
- c) de verbeterbaarheid, de repareerbaarheid, het onderhoud en het opknappen van producten;
- d) de aanwezigheid van zorgwekkende stoffen in producten;
- e) de energie- en hulpbronnefficiëntie;
- f) het gehalte aan gerecycled materiaal in producten;
- g) de herproductie en recycling van producten;
- h) de koolstof- en ecologische voetafdrukken van producten;
- i) de hoeveelheid afvalstoffen die producten naar verwachting produceren.”

Bij deze verordening wordt een digitaal productpaspoort ingevoerd voor een aantal productcategorieën. Er wordt voorzien in de vaststelling van verplichte criteria inzake groene overheidsopdrachten. Tenslotte wordt een kader gecreëerd om te voorkomen dat niet-verkochte consumptiegoederen worden vernietigd.

De ESPR is van toepassing op alle fysieke goederen die in de handel worden gebracht of in gebruik worden genomen, met inbegrip van onderdelen en tussenproducten. Ze is echter niet van toepassing op levensmiddelen, diervoeders, geneesmiddelen, diergeneesmiddelen, levende planten, dieren en micro-organismen, producten van menselijke oorsprong, producten van planten en dieren, rechtstreeks verband houdend met toekomstige vermeerdering ervan, en voertuigen¹⁴.

De ESPR legt dus nieuwe vereisten op op drie niveaus: ecologische ontwerpvereisten, prestatievereisten en informatievereisten. Deze verplichtingen zijn relevant voor fabrikanten en importeurs, distributeurs en handelaren. Producten moeten ontworpen zijn volgens de ecodesign voorschriften. De informatie hierover moet beschikbaar zijn voor de eindgebruiker, in een productpaspoort dat wordt geregistreerd bij de EU, aangezien de ESPR mee dient ter onderbouwing van de CE-markering.

De ESPR heeft dus tot doel om de milieuprestaties van producten te verbeteren, door naleving van verplichte minimumnormen voor hun energie-efficiëntie en circulariteit. Hierdoor moet de consumptie-voetafdruk van de Europeaan verkleinen.

V2. In welk(e) domein(en) situeert zich de omgevingsdoelstelling?

De doelstellingen van de ESPR zijn direct gerelateerd aan de volgende kernset-indicatoren van Departement Omgeving:

- Koolstofvoetafdruk (consumptie)
- Materialenvoetafdruk
- Circulariteitsgraad materialengebruik (CMUR)
- Energiegebruik
- Verloren gezonde levensjaren door hormoonverstorende stoffen

Voor de koolstofvoetafdruk moet men in Vlaanderen tegen 2030 een significante afname realiseren. Om klimaatopwarming tot 2°C te beperken in 2050 zou gemiddelde consumptie koolstofvoetafdruk globaal 2 ton CO₂ eq per capita mogen zijn. In 2016 was deze nog 14,2 ton CO₂ eq per inwoner. Ook voor de materialenvoetafdruk zijn we nog ver verwijderd van de doelstelling voor 2030, aangezien we ook hier nog een reductie van meer dan 30% moeten realiseren. De circulariteitsgraad van het materialengebruik moet omhoog, en het energiegebruik moet dalen. Hormoonverstorende stoffen moeten verder beperkt worden.

In haar impactstudie¹⁵ schat de Europese Commissie dat de scope van de nieuwe Verordening 65% van alle broeikasgasemissies gerelateerd aan de consumptie van producten in de EU zou afdekken, en daarnaast 64% van de fijn stof emissies, en 70% van de verbruikte grondstoffen. In die zin heeft deze Verordening dus een groot potentieel. Volgens een ruwe inschatting in de hoger vernoemde impactstudie zou de Verordening in de EU kunnen leiden tot een broeikasgasreductie van 471 Mt CO₂eq, wat overeenkomt met ongeveer 15% van de jaarlijkse emissies van de EU ¹⁶.

V4. Is de nieuwe doelstelling een aanvulling op bestaande doelstellingen (op Vlaams niveau)?

De ESPR kan een hefboom zijn om doelstellingen in de hoger vernoemde domeinen sneller te halen.

¹⁴ Amendement bij tekst aangenomen door het EU Parlement (23/04/2024).

¹⁵ [Sustainable products initiative \(europa.eu\)](https://europa.eu)

¹⁶ EU-27 broeikasgasemissies in 2022: ca. 3138 Mt (<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer>)

De ESPR zal leiden tot gezondere producten, en meer transparantie omtrent de duurzaamheid, milieukwaliteit en circulariteit van producten. Op die manier wil ze de consumptie voetafdruk van consumenten verkleinen. De precieze vereisten voor producten moeten door de Commissie nog worden vastgelegd in gedelegeerde handelingen.

Kmo's in land- en tuinbouw, en levensmiddelenindustrie vallen buiten de scope van de ESPR, maar bedrijven in de maakindustrie zullen moeten nagaan in hoeverre hun producten aan de nieuwe ecodesign vereisten voldoen. In het algemeen zullen zowel producenten als verdelers en handelaren moeten garanderen dat de duurzaamheidsinformatie, die op het digitale productpaspoort komt ook beschikbaar is voor de eindgebruiker.

De ESPR zal dus idealiter leiden tot positieve milieu-effecten zowel in Vlaanderen als in de landen waar de producten die wij consumeren worden geproduceerd. Op die manier zal de Verordening bijdragen tot het behalen van Circulaire Economie doelstellingen. Een belangrijke aandachtspunt hierbij is wel dat er gevaar bestaat voor zogenaamde rebound-effecten. Uit een impactanalyse van de Ecodesign Directive¹⁷ is bijvoorbeeld gebleken dat sinds het invoeren van de Richtlijn de energie-efficiëntie van producten wel verbeterd is, maar dat de totale energieconsumptie van gezinnen niet is gedaald omdat er meer en/of grotere toestellen werden gekocht.

Voor kmo's in de maakindustrie zal het naleven van de ESPR leiden tot producten met een milieuvriendelijker ontwerp, wat zich mogelijks ook uit in een milieuvriendelijker productieproces.

3.3.3 ESPR: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja, de beleidsmaatregel geldt voor productiebedrijven (uitgezonderd levensmiddelen, diervoeders, geneesmiddelen, diergeneesmiddelen, levende planten, dieren en micro-organismen, producten van menselijke oorsprong, producten m.b.t. reproductie van planten en dieren, en voertuigen) zowel binnen als buiten de EU. Denk bijvoorbeeld aan: textiel, elektronica, plastics, verpakkingen, batterijen, bouwmaterialen.

V2. Verwacht men een groei of krimp in specifieke sectoren?

Antwoord: De maatregel omvat de bouw- en maakindustrie, maar over het algemeen niet de transportindustrie. De beleidsmaatregel focust zich ook niet op de dienstensector, al zal er meer vraag zijn naar diensten rond circulair design en innovatie in lijn met de maatregel.

Aangezien voor veel productcategorieën de vereisten nog niet bekend zijn, is er op dit moment weinig zicht op hoe de sectoren zullen evolueren, of het juist positief of negatief is. Vanuit de veronderstelling dat de ecodesign vereisten langzaam en stelselmatig ingevoerd zullen worden, veronderstellen we noch groei noch krimp, behalve in circulaire economie sector waarin groei te verwachten valt, met name bij herstel en hergebruik.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Ja, er zal veel meer vraag zijn naar kennis rond circulair design, gebruik van gerecycleerde materialen etc. Dit vooral bij ontwerpers van verpakkingen, apparaten, kleding. Daarnaast zal ook de vraag naar expertise rond data voor ecodesign groeien, en inzicht in waardeketens (voor het digitaal product paspoort etc.)

¹⁷ [Evaluation of the Ecodesign Directive \(2009/125/EC\) - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Ja. Er is bijgevolg nood aan competentieversterking binnen reeds bestaande jobs alsook voor opleidingen tot nieuwe jobs, zoals ecodesign expert binnen specifieke productcategorieën. Dit hoeft niet enkel een overheidsinterventie te zijn, dit kan ook verzorgd worden door sectorfederaties en/of educatieve instellingen in hun reeds bestaande opleidingen, zoals een ecodesign module in een mode-opleiding.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Ja, enkele van de activiteiten waar meer vraag naar zal komen focussen zich op herstel en (de)montage. Er is dus zeker een opportuniteit voor de sociale economie met de invoering van deze beleidsmaatregel.

Conclusie: De impact op tewerkstelling wordt gezien als groot. Dit betekent niet meteen dat overheidsinterventie nodig is, dit kan ook door bijvoorbeeld sectorfederaties uitgevoerd worden. We verwachten een positieve impact en mogelijks opportuniteiten voor de sociale economie, o.a. wegens de extra focus op recyclage en demontage.

3.3.4 ESPR: Samenvatting

Tabel 4: ESPR impact analyse: samenvatting

ECONOMIE			
	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	<i>Productieverbod of uitdoven van bepaalde producten of diensten is voorzien.</i>	-	+
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Een aantal KMO's zal een negatieve economische impact ervaren omwille van de vereiste transitie</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Deze wetgeving kan bepaalde KMO's in hun kernprocessen raken en een negatieve impact op de Vlaamse KMO-sector is dus mogelijk indien de KMO's niet (tijdig) naar de econdesign conforme productie kunnen maken. Het is onzeker of het verlies bij KMO's die niet tijdig aan de nieuwe eisen kunnen voldoen, zal gecompenseerd worden door andere Vlaamse KMO's. Er treedt wel een (gedeeltelijke) verschuiving op naar KMO's die wel aan de voorwaarden kunnen voldoen (binnen of buiten Vlaanderen). Deze laatste kunnen mogelijk ook hun marktaandeel in andere lidstaten uitbreiden en obdervinden binnen de EU een minder intense concurrentie van bedrijven buiten de EU (die zich niet aan de Ecodesign vereisten willen onderwerpen, en dus niet binnen de EU leveren.</i>		
Overheidsinterventie?	<i>Ja, een overheidsoptreden - zowel langs de aanbod- als de vraagzijde - kan in een aanvangsfase belangrijk zijn om het groeipotentieel van de herstelmarkt te verzekeren en versneld te realiseren.</i>		
OMGEVING			
	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling?	<i>Ja. De ESPR heeft tot doel om de milieuprestaties van producten ten verbeteren. Op die manier zal de consumptie-voetafdruk van de Europeaan te verkleinen, en zal ook indirect de milieuimpact van productie en afvalverwerking verminderen.</i>	++	+
(Kern)domein?	<i>Doelstellingen zijn gelinkt aan koolstofvoetafdruk, materialenvoetafdruk, circulariteitsgraad materialengebruik, energiegebruik, verloren gezonde levensjaren door hormoonverstorende stoffen.</i>		
Nieuw of bestaand?	<i>Het initiatief kan een hefboom zijn om de doelstellingen sneller te halen. Gevaar voor rebound effecten.</i>		
SOCIAAL			
	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Focus in de eerste plaats op productiebedrijven (met uitzonderingen zoals geneesmiddelen, planten en voertuigen). KMO-sectoren als bouw- en maakindustrie worden geïmpacteerd maar totale impact op tewerkstelling is onduidelijk. Verdere afwachting van product-specifieke eisen in ontwikkeling nodig.</i>	+	+
Competenties	<i>Ja. Er zal nood zijn aan versterking van competenties rond circulair design, gerecycleerde materialen enz. Dit zit vooral in reeds bestaande jobs, waardoor de nood vooral gaat om green enhanced skills.</i>		
Sociale economie	<i>Ja, mogelijks opportuniteiten voor de sociale economie, o.a. wegens de extra focus op recyclage en demontage.</i>		

3.3.5 ESPR: Bronnen

COM(2022) 142 final. Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A0142%3AFIN>

European Parliament legislative resolution of 23 April 2024 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting eco-design requirements for sustainable products and repealing Directive 2009/125/EC (COM(2022)0142 – C9-0132/2022 – 2022/0095(COD))

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0303_EN.html

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework for setting ecodesign requirements for sustainable products

and repealing Directive 2009/125/EC (SWD(2022) 82 final)

[Sustainable products initiative \(europa.eu\)](#)

CSES & Oxford Research (2012) Evaluation of the Ecodesign Directive (2009/125/EC) Final Report

[Evaluation of the Ecodesign Directive \(2009/125/EC\) - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)

3.4 Taxonomy Regulation

3.4.1 Taxonomy Regulation: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de Taxonomy verordening voorziet niet in een verbod, noch uitdoofverplichting m.b.t. het vermarkten van goederen en/of diensten.

Conclusie: A.1.1: Neen.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant : hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord¹⁸: De Taxonomieverordening biedt in eerste instantie een verhoogde transparantie door een kader aan te reiken voor de identificatie van inzake van uit milieuoogpunt duurzame investeringen. Het legt *an sich* geen rapporteringsverplichting op aan kmo's tenzij deze beursgenoteerd zijn (link met CSRD). Kostenverhogingen kunnen zich voordoen in de vorm van:

- Impact op financieringskosten: een bedrijf met niet duurzame activiteit/investeringen zal in beginsel (iets) moeilijker toegang hebben tot financiering en/of hogere financieringskost ondervinden voor niet duurzame activiteiten en investeringen. Dit houdt verband met het feit dat bijvoorbeeld banken ook zullen moeten aangeven in welke mate zij hun middelen ter beschikking stellen van duurzame activiteiten en organisaties (Green Asset Ratio¹⁹). Een hoge(re) taxonomiescore kan de kapitaalkosten verlagen. De taxonomiescore van de portefeuilles van banken en institutionele beleggers zal van invloed zijn op hun leenkosten, en sommige banken bieden al lagere rentetarieven aan bedrijven die duurzamer opereren²⁰. Het omgekeerde geldt ook, bedrijven met een duurzame activiteit of duurzame investeringen worden aantrekkelijker voor de financiers, hetgeen een gunstig effect zou moeten hebben op hun toegang tot financiering en de financieringskost.
- Onrechtstreekse rapportering: het betreft hier de inspanningen die van kmo's worden gevraagd door commerciële partners/klanten die wel aan een rapporteringsverplichting onderworpen zijn, om informatie aan te leveren om aan deze rapporteringsverplichting tegemoet te komen.
- Onrechtstreeks aanpassingskost: Zonder hiertoe wettelijk verplicht te zijn, kan de verderzetting van de commerciële relatie met klanten en partners vereisen dat een

¹⁸ European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Giannotti, E., Bolognini, A., Pal, T., *SME disclosure on taxonomy alignment – Cost/benefit analysis – Final report. Volume 2*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/858495>

¹⁹ De Green Asset Ratio (GAR) geeft de verhouding weer van op de EU-taxonomie afgestemde activa als percentage van de totale gedekte activa.

²⁰ 1 tot 20 basispunten (zie bespreking verder in de tekst)

aantal aanpassingen in de bedrijfsvoering dienen doorgevoerd te worden. Deze aanpassingen kunnen tot een kostenstijging leiden.

De laatste twee punten werden meegenomen naar aanleiding van de bespreking van de CSRD/CSDDDD) en worden hier niet verder in rekening gebracht in de impactevaluatie m.b.t. de taxonomieverordening.

Het verschil in financieringskost voor kmo's met niet-groene activiteiten/investeringen zal op de korte termijn relatief beperkt zijn. De 'groene premie' - te weten, de toegepaste korting op de kapitaalkosten voor duurzame projecten - wordt geschat op 1 tot 20 basispunten, te weten 0,01% tot 0,2%²¹. Dit is niet verwaarloosbaar maar lijkt voorlopig niet doorslaggevend;

De hoogte van de kosten staan tot op zekere hoogte in verhouding tot de omvang van de onderneming zodat de kmo's geen disproportioneel concurrentieel nadeel ondervinden ten opzichte van grotere ondernemingen.

Conclusie: A.2.1 : Nee, de taxonomieverordening leidt *an sich* slechts tot beperkte bijkomende kosten en enkel voor niet groene activiteiten en investeringen.

De taxonomieverordening kan helpen om een gelijk(er) speelveld te creëren op het vlak van financiering tussen groene (vaak iets meer risicovolle) en niet-groene investeringen/activiteiten. Dit belet niet dat ook niet groene investeringen/activiteiten met een hoog rendement minstens op korte en middellange termijn toegang tot financiering behouden.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie-of nichestrategie, ...)

Antwoord: Omdat de kosten relatief beperkt zijn en kmo's/bedrijven binnen de EU aan dezelfde of vergelijkbare impact onderworpen zijn, zullen de kosten voor de meeste kmo's doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

kmo's die een belangrijk deel van hun producten buiten de EU vermarkten en hoofdzakelijk een prijsstrategie (i.t.t. diversificatie- of nichestrategie) hanteren, kunnen vaak hun kosten moeilijker doorrekenen aan de klanten zonder dat dit een negatieve impact heeft op de vraag. Ter zijde merken we op dat ook buiten de EU soortgelijke taxonomieën bestaan of ontwikkeld worden.

Conclusie: A.3.2: Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: De transparantie die met de taxonomieverordening gepaard gaat, kan in bepaalde gevallen de vraag voor (bepaal)de producten/diensten van een kmo beperken, indien die (absoluut of relatief) minder goed presteren. Vaak zal het om een verschuiving van de vraag

²¹ Zachmann, G. (2022) 'Europe's sustainable taxonomy is a sideshow', *Bruegel Blog*, 22 February <https://www.bruegel.org/blog-post/europes-sustainable-taxonomy-sideshow>

gaan. Deze transparantie en als gevolg hiervan de mogelijke verschuiving van de vraag naar ondernemingen die een betere taxonomiescore kunnen voorleggen is evenwel één van de beoogde resultaten van de taxonomieverordening.

Conclusie: A4.2 Ja, voor kmo's die achterop (blijven) hinken kan dit op termijn een daling van de vraag met zich meebrengen. Deze daling van de vraag kan evenwel vermeden worden door de bedrijfsvoering aan te passen.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten en/of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de taxonomieverordening (en de doorwerking via de financieringskosten) kunnen we ervan uitgaan dat de taxonomieverordening ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie. De omvang van de impact op kosten/vraag is evenwel sterk afhankelijk van de huidige activiteit en/of de investering die de kmo beoogt.

Conclusie: A.5.2: Ja, maar de omvang van de impact is zeer sterk afhankelijk van de situatie van de individuele kmo/bedrijfstak.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?)

Antwoord: Zoals in antwoord op vorige vragen aangegeven, zijn de kosten en meer algemeen de implicaties van de taxonomieverordening op de vraag beperkt en hebben de kmo's de mogelijkheid om zelfs van beperkte baten te genieten in de vorm van een (beperkt) daling van financieringskosten (cf. 'groen' premie) voor hun groene investeringen. Net omdat door de beperkte vermindering van de financieringskost groene investeringen iets voordeliger worden kunnen leveranciers van diensten/producten die met deze investeringen gepaard gaan een - eveneens beperkte - toename van de vraag verwachten indien de besparing aan hun klanten wordt doorgegeven.

Conclusie: A.6.2 : Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal het beperkte negatieve impact op de bijdrage van bepaalde Vlaamse kmo's door de toepassing van de taxonomieverordening, waarschijnlijk gecompenseerd worden door een eveneens beperkte toename van de bijdrage van andere kmo's.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Op korte termijn kan voornamelijk een communicatie rond de implicaties van de taxonomieverordening - waaronder het financieringsvoordeel - voor de Vlaamse bedrijfs wereld ondernemers ertoe aanzetten om actie te ondernemen om zich versneld/tijdig hun transitie op het vlak van activiteiten en investeringen in te zetten.

Conclusie: A.7.2: Ja, beperkt.

3.4.2 Taxonomy Regulation: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Neen, niet rechtstreeks. De Taxonomy Regulation biedt een kader om te bepalen of een economische activiteit als 'duurzaam' mag omschreven worden, dit helpt bedrijven om uniform te kunnen rapporteren en greenwashing te voorkomen, alsook om meer investeringen aan te trekken en voor investeerders om betere keuzes te kunnen maken.

De 4 voorwaarden zijn:

(1) een substantiële bijdrage leveren aan minstens één milieudoelstelling (klimaat mitigatie, klimaat adaptatie, water, circulaire economie, verontreiniging vermijden, biodiversiteit);

(2) geen schade berokkenen aan ander milieudoelstellingen;

(3) voldoen aan minimale waarborgen;

(4) voldoen aan de technische screening criteria uit de Taxonomy Delegated Acts

Deze Verordening dient dus vooral ter ondersteuning van de markt van duurzame financiële producten (en bijhorende overheidsmaatregelen om deze te reguleren), en ook als kader voor ondernemingen die onderworpen zijn aan de verplichting om een niet-financiële verklaring of een geconsolideerde niet-financiële verklaring openbaar te maken op grond van IFRS, NFRD, CSRD...

V3. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevingsdomein? Kan het initiatief dus op langere termijn bijdragen tot het verbeteren van de milieukwaliteit?

Ja. De Taxonomy Regulation leidt onrechtstreeks tot een gerichtere ondersteuning van duurzame bedrijven en initiatieven. Op langere termijn zal dit in de brede zin leiden tot minder milieu-impact. Het kader zorgt ook voor meer transparantie in de duurzaamheidsverslaggeving van bedrijven. De Taxonomy Regulation heeft in de eerste plaats een impact op grotere bedrijven, die rechtstreeks vallen onder een aantal rapporteringsverplichtingen waarbij de Taxonomy Regulation moet worden toegepast. Maar ook kmo's kunnen het kader van de Taxonomy Regulation toepassen om na te gaan in hoeverre hun activiteiten effectief als duurzaam worden beschouwd door financiële instellingen en (grote) bedrijven.

Een belangrijk effect van de Taxonomy Regulation is dat bedrijven een grotere verantwoordelijkheid krijgen voor wat er in hun waardeketen gebeurt. In die zin zou de Taxonomy Regulation mee kunnen bijdragen tot het reduceren van externaliteiten.

V6. Zal een betere monitoring van omgevingsindicatoren mogelijk worden?

Ja, maar vooral voor grote bedrijven, en richting kredietinstellingen, investeerders, etc...De Overheid is hier niet rechtstreeks betrokken partij.

3.4.3 Taxonomy Regulation: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Neen, de beleidsmaatregel is sectoroverschrijdend.

V6-7. Beleidsmaatregel impliceert economische expansie, contractie, reshoring of outsourcing?

Antwoord: Neen, de EU taxonomie is een manier om niet-financiële bedrijven een tool te geven om hun activiteiten te classificeren op vlak van duurzaamheid. Vanuit de classificatie kunnen dan eventueel ook aanpassingen worden doorgevoerd om een betere ranking te bekomen. Het is geen verplichte tool, maar hij kan wel ingezet worden als ondersteuning van financiering.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Ja. De beleidsmaatregel vraagt uiteindelijk voor nieuwe skills binnen reeds bestaande beroepen, daarom zullen green enhanced skills belangrijk zijn. Het kan ook zijn dat hierdoor vaker en meer beroep zal gedaan worden op taxonomie experts en externe consultants. In die zin zal er ook meer vraag zijn naar reeds bestaande beroepen (Green increased demand jobs).

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Ja, samen met de CSRD en CSDDD is de nood aan competentieversterking binnen de dienstensector significant. De Taxonomie haalt daar de financiële sector bij, waar kmo's niet direct onder vallen, maar wel de gevolgen in kader van financieringsmogelijkheden van kunnen dragen.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen. De Taxonomy Regulation brengt geen expliciete opportuniteit voor de sociale economie.

Conclusie: De impact op tewerkstelling van de EU taxonomie zal eerder neutraal zijn. Mede door het feit dat het geen verplichte tool is (behalve voor bedrijven die ook onder de CSRD over de alignering met de Taxonomie moeten rapporteren) en dat het eerder gaat over extra taken binnen reeds bestaande functies in een bedrijf (zoals bij inkoop, sustainability, finance, etc.). De beleidsmaatregel toont zeker een nood aan competentieversterking. Binnen de dienstensector (consultancy) is dit zeker het geval, maar in andere sectoren zal dit zeer beperkt blijven, mede doordat kmo's buiten de directe scope van de beleidsmaatregel vallen. Taxonomie-alignering zal mede bepaald worden door zij die ook advies verlenen voor en/of verantwoordelijk zijn voor duurzaamheidsrapportage binnen een bedrijf.

3.4.4 Taxonomy Regulation: Samenvatting

Tabel 5: Taxonomy Regulation impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie		
Verbod/uitdoving?	<i>Geen verbod of uitdoofverplichting</i>	+	+		
Kostenstijging?	<i>Nee, de taxonomieverordening leidt an sich slechts tot beperkte bijkomende kosten en enkel voor niet groene activiteiten en investeringen.</i>				
Doorrekening?	<i>Geen belangrijke daling van vraag o.w.v. doorgerekende kosten</i>				
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	<i>Voor KMO's die achterop hinken kan een daling van de vraag optreden. Bedrijfsvoering aanpassen is in dat geval nodig.</i>				
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.</i>				
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal het beperkte negatieve impact op de bijdrage van bepaalde Vlaamse KMO's door de toepassing van de taxonomieverordening, waarschijnlijk gecompenseerd worden.</i>				
Overheidsinterventie?	<i>Ja, overheidsinterventie kan (bijv. via communicatie rond taxonomie) voor een versnelde alignering van vnl. grote bedrijven met duurzaamheidsaspecten zorgen, waardoor KMO's producten/diensten kunnen leveren aan bedrijven die hun bedrijfsvoering/investeringsproject aanpassen.</i>				
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie		
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? Indirecte/Lange termijn milieu-impact?	<i>Geen specifieke, kwantitatieve milieudoelstellingen. Milieudoelstellingen worden indirect nagestreefd. Indirect, en op lange termijn, wordt een positieve transitie nagestreefd. Toenemende transparantie in waardenketens.</i>	+	-		
SOCIAAL	Argumentatie			Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Geen impact op tewerkstelling in specifieke KMO-sectoren verwacht.</i>			+	-
Competenties	<i>Nood aan competentieversterking, maar sector-onafhankelijk.</i>				
Sociale economie	<i>Geen directe opportuniteit voor sociale economie</i>				

3.4.5 Taxonomy Regulation: Bronnen

VERORDENING (EU) 2020/852 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852>

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) .../...

supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to the sustainable use and protection of water and marine resources, to the transition to a circular economy, to pollution prevention and control or to the protection and restoration of biodiversity and ecosystems and for

determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives and amending Delegated Regulation (EU) 2021/2178 as regards specific public disclosures for those economic activities and the COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) .../... amending Delegated Regulation (EU) 2021/2139 by establishing additional technical screening criteria for determining the conditions under which certain economic activities qualify as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation and for determining whether those activities cause no significant harm to any of the other environmental objectives (SWD(2023) 239 final)

eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023SC0239

Alessi, L., Battiston, S., Melo, A.S., Roncoroni, A. (2019)

The EU Sustainability Taxonomy: a Financial Impact Assessment. JRC Technical Reports

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118663>

3.5 Regulation on Packaging and Packaging Waste (RPPW) (Proposal)

3.5.1 RPPW: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact heeft op het aanbod)?

Antwoord: de RPPW voorziet niet in een verbod/uitdoofverplichting maar voorziet wel in bepaalde voorwaarden waaraan (sommige) verpakkingen moeten voldoen om op de markt gebracht te kunnen worden (bijv. minimale recycled content verplichting voor PET-flessen).

Conclusie: A.1.1: Neen.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? De (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord:

We onderscheiden de productie van verpakkingen die vaak in handen is van grote ondernemingen (>kmo). Voor deze groep houden de kosten voor de naleving van de RPPW verband met de aanpassing van de producten en productieapparaat voor verpakkingen. Hoewel de kosten voor aanpassingen aan het productieapparaat of het design van de verpakkingen producten aanzienlijk kan zijn, kunnen deze kosten vaak op een groot aantal verpakkingen gespreid worden zodat de individuele kost per verpakking beperkt is.

Daarnaast zal ook een (kmo)onderneming die verpakkingen gebruikt om haar producten op de markt te brengen (onrechtstreeks) door de RPPW gevat worden via een mogelijke stijging van de kosten van de verpakkingen, aanpassingen van de het verpakkingproces, en de organisatie van de (terugname) logistiek. Aangezien deze kosten sterk gekoppeld zijn aan de verkoop van goederen en de verpakkingen vaak slechts een zeer klein deel in de totale productiekost vertegenwoordigen, lijkt de kostenimpact vrij beperkt.

Merk op dat België/Vlaanderen beschikt over organisaties zoals Fost Plus en Valipac, die respectievelijk het beheer van huishoudelijk en bedrijfsmatig verpakkingafval voor hun leden-verpakkers waarnemen. Deze organisaties kunnen ondernemingen ondersteunen bij een efficiënte implementatie van een aantal aspecten van de RPPW.

Conclusie: A.2.1 : Nee, de RPPW leidt slechts tot beperkte bijkomende kosten.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (Criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatiestrategie, ...)

Antwoord: Omdat de kosten (in verhouding tot de prijs van het product) relatief beperkt zijn, zullen de kosten voor de meeste kmo's doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

Conclusie: A.3.2: Ja, een doorrekening van de kosten aan de eindconsument/klant doorgerekend leidt niet tot belangrijke daling van de vraag.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: De RPPW richt zich op het terugdringen van (eenmalige/niet-recycleerbare) verpakkingen en kan aldus op termijn de vraag naar de *productie van nieuwe* verpakkingen beperken. De vraag naar verpakkingen (al dan niet 'nieuwe' verpakkingen) is een afgeleide vraag die verband houdt met de verkoop van goederen. Deze vraag blijft bestaan zolang er producten dienen verscheept te worden. Met uitzondering van de oververpakking van producten, zal de RPPW doorgaans aanleiding geven tot een verschuiving van de vraag van eenmalige/niet-recycleerbare verpakkingen naar herbruikbare/recycleerbare verpakkingen, en geen daling an sich van het volume aan verpakkingen.

Merk op dat België/Vlaanderen koploper is op het vlak van verpakkingen/recyclage. In die zin hebben de Vlaamse kmo's al een heel deel van de weg afgelegd en zullen vnl. concurrenten uit andere EU-lidstaten - die vandaag nog een aantal verpakkingskosten op de maatschappij kunnen afwentelen – deze kosten moeten internaliseren. Dit zal helpen om het speelveld te vereffenen tussen de Vlaamse en de buitenlandse concurrenten.

Conclusie: A4.1 Nee of slechts in beperkte mate, te weten het aandeel van de oververpakkingen.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende implicaties van de RPPW (vnl. via de kmo's die hun producten verpakken) kunnen we ervan uitgaan dat de RPPW ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie. De impact op kosten/vraag is evenwel zeer beperkt.

Conclusie: A.5.2 : Ja, maar de omvang van de impact is over het algemeen zeer beperkt.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?)

Antwoord: De naleving van RPPW zal voor een aantal spelers een aanpassing van de bedrijfsvoering vergen. Deze aanpassing zal aanleiding geven tot de levering van bijkomende diensten en producten waarvan een belangrijk deel door kmo's zal worden geleverd. In die zin lijkt een eventuele daling van de bijdrage aan de Vlaamse economie van kmo's die rechtstreeks of onrechtstreeks gevat worden door de RPPW, (minstens op middellange termijn) gecompenseerd te worden door de bijkomende producten en diensten die Vlaamse kmo's leveren aan ondernemingen die onder de RPPW vallen.

Conclusie: A.6.2 : Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal het beperkte verlies aan bruto toegevoegde waarde van kmo's als gevolg van de RPPW gecompenseerd worden door een bijkomende vraag naar producten en diensten bij andere Vlaamse kmo's die diensten/producten aanbieden in het kader van de RPPW.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende

overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Vlaanderen heeft op een aantal vlakken een voorsprong op het vlak van terugname en recyclage van verpakkingen. Mogelijk kan een overheidssteuning een gunstig klimaat bieden om deze voorsprong verder uit te bouwen en extra marktaandeel te verwerven van de EU-recyclage/hergebruik markt.

Conclusie: A.7.2: Ja, beperkt.

3.5.2 RPPW: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Antwoord: De algemene doelstelling is om ervoor te zorgen dat alle verpakkingen in de EU tegen 2030 herbruikbaar of recyclebaar zijn. Deze doelstelling is er ook specifiek voor de plastic verpakkingen.

V2. In welk(e) domein(en) situeert zich de omgevingsdoelstelling?

Antwoord: Circulaire economie.

Bijkomende doelstellingen rond verminderen van verpakkingsafval, en verplichte hergebruikdoelstellingen voor bepaalde types verpakkingen; Overdreven gebruik van onnodige verpakking vermijden en ondersteunen van hergebruik- en refill-systemen; Design-for-recycling criteria; Minimum percentages voor recycled content in plastic verpakkingen (doelstellingen voor 2030, 2040).

Met deze Richtlijn wil de EU de productie van verpakkingsafval voorkomen, in hoeveelheid verminderen en hergebruik en navulling bevorderen. Alle verpakkingen op de EU-markt moeten tegen 2030 op een economisch haalbare manier kunnen worden gerecycled. Het gebruik van gerecycleerde kunststoffen in verpakkingen moet verhogen, waardoor recycling van hogere kwaliteit („closed loop”) mogelijk wordt en het gebruik van primaire grondstoffen dus wordt vermeden.

Er komen nieuwe of strengere eisen op verschillende niveaus:

- Eisen voor stoffen in verpakkingen
 - o Aanwezigheid van zorgwekkende stoffen in verpakkingen tot een minimum beperken;
 - o Som van concentraties lood, cadmium, kwik en Cr(VI) afkomstig van stoffen in de verpakkingen of verpakkingsonderdelen < 100 mg/kg
- Recyclebare verpakkingen:
 - o Alle verpakkingen moeten recyclebaar zijn vanaf 2030;
 - o Alle verpakkingen moeten op grote schaal worden gerecycled vanaf 2035
- Minimaal gehalte aan gerecycled materiaal in kunststofverpakkingen
 - o Vanaf 1 januari 2030 bevat het kunststof gedeelte van elke verpakkingseenheid een minimaal percentage post-consumer gerecycled materiaal:
 - 30% voor contactgevoelige PET;

- 10% voor contactgevoelige andere kunststoffen (behalve drankflessen voor eenmalig gebruik);
- 30% voor kunststof drankflessen voor eenmalig gebruik;
- 35% voor andere verpakkingen
- Verder, vanaf 1 januari 2040:
 - 50% voor contactgevoelige kunststofverpakkingen, met uitzondering van kunststof drankflessen voor eenmalig gebruik;
 - 65% voor kunststof drankflessen voor eenmalig gebruik;
 - 65% voor andere kunststofverpakkingen

Merk op: er zijn een aantal uitzonderingen, waaronder composteerbare verpakkingen. In de technische documentatie met betrekking tot verpakking moet worden aangetoond dat aan de eisen voldaan is.

- Uiterlijk op 1 januari 2030 worden Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheden aangepast
- Uiterlijk op 31 december 2026 wordt de Commissie bevoegd om de methode vast te stellen om de recycled content te berekenen en te verifiëren. Vanaf 1 januari 2029 moet de berekening en verificatie voldoen aan de nieuwe regels

Bijlage XII: Lidstaten dienen in hun databanken nieuwe gegevens op te nemen over verpakking en verpakkingsafval, namelijk:

- Hoeveelheid op het nationale grondgebied geproduceerde verpakkingen (verkoop-, verzamel- en verzendverpakkingen). (Geproduceerd, uitgevoerd, ingevoerd, opgeslagen.) Glas, kunststof, papier en karton, ferrometalen, aluminium, hout, andere...
- Hoeveelheid op het nationale grondgebied hergebruikte verpakkingen (verkoop-, verzamel- en verzendverpakkingen). (Hoeveelheid voor het eerst in de handel gebracht, herbruikbare verpakkingen, herbruikbare verkoopverpakkingen.) Glas, kunststof, papier en karton (incl. samengestelde verpakkingen), ferrometalen (incl. blik en samengestelde verpakkingen), aluminium, hout, andere...
- Hoeveelheid op het nationale grondgebied geproduceerde verpakkingen (verkoop-, verzamel- en verzendverpakkingen) die gescheiden zijn ingezameld, per afvalmateriaal. (Afvalproductie en hoeveelheid daarvan gescheiden ingezameld.) Glas, kunststof (hard en flexibel), papier en karton (ook indien samengesteld), metalen (ferrometalen en aluminium), hout, andere...
- De hoeveelheid verpakkingsafval die op het nationale grondgebied is teruggewonnen en verwijderd. (Totale teruggewonnen en verwijderde hoeveelheid, gerecyclede hoeveelheid, teruggewonnen hoeveelheid. Glas (ook indien samengesteld), harde kunststof per polymeer (PET, PP, HDPE, PS, PVC, PC, EPS, XPS), flexibel kunststof per polymeer (PET, PP, PE, meerlagig), papier en karton (niet samengesteld), papier en karton (samengesteld), ferrometalen (incl. blik en samengesteld), aluminium (inclusief samengesteld), hout, textiel, keramiek, andere...
- Hoeveelheid verbruikte zeer lichte plastic draagtassen, lichte plastic draagtassen, dikke plastic draagtassen en zeer lichte plastic draagtassen op nationaal grondgebied, per persoon.
- Percentage gescheiden ingezameld afval van de verpakkingsformaten die onder statiegeldregelingen vallen. (Kunststof drankflessen en metalen drankverpakkingen): in de handel gebracht en gescheiden ingezameld.

- Composteerbare verpakkingen
- Minimaliseren van verpakkingen: Verpakkingen worden zodanig ontworpen dat het gewicht en volume ervan worden beperkt tot het minimum dat nodig is om de functionaliteit ervan te waarborgen, rekening houdend met het materiaal waaruit de verpakkingen bestaan. [...] Lege ruimte wordt als volgt beperkt tot het minimum dat nodig is om de functionaliteit van de verpakking te waarborgen.
- Herbruikbare verpakkingen: hiervoor worden kwalitatieve criteria vastgelegd.
 - o Streefcijfers voor hergebruik en navulling.
 - Vanaf 2030: 90% van de huishoudelijke apparaten in een herbruikbare verzendverpakking onder een systeem van hergebruik.
 - Koude of warme dranken: Vanaf 2030: 20% aangeboden in herbruikbare of navulbare verpakking; Vanaf 2040: 80% van deze dranken aangeboden in navulbare verpakking.
 - Bereide afhaalmaaltijden: Vanaf 2030: 10% in herbruikbare verpakkingen onder systeem van hergebruik; Vanaf 2040: 40% in herbruikbare verpakkingen onder systeem van hergebruik of navulling.
 - Alcoholhoudende dranken andere dan wijn: Vanaf 2030: 10% in herbruikbare verpakkingen onder systeem van hergebruik; Vanaf 2040: 25% in herbruikbare verpakkingen onder systeem voor hergebruik of navulling.
 - Wijn: Vanaf 2030: 5% in herbruikbare verpakkingen; Vanaf 2040: 15% in herbruikbare verpakkingen onder systeem voor hergebruik of navulling.
 - Alcoholvrije dranken: Vanaf 2030 in herbruikbare verpakkingen onder systeem van navulling: 10%; Vanaf 2040: 25% in herbruikbare verpakkingen onder systeem van navulling.
 - Verzendverpakkingen (pallets, kunststofkragen, vouwbare plastic dozen etc.: Vanaf 2030: 30% herbruikbaar. Vanaf 2040: 90%.
 - Verzendverpakkingen voor non-food artikelen d.m.v. elektronische handel: Vanaf 2030: 10% herbruikbaar; Vanaf 2040: 50% herbruikbaar.
 - Pallethoesverpakkingen en riemen: Vanaf 2030: 10% herbruikbaar; Vanaf 2040: 30% herbruikbaar.
 - Dozen, met uitzondering van kartonnen dozen: Vanaf 2030: 10% herbruikbaar; Vanaf 2040: 25% herbruikbaar.

Vrijstelling van de verplichtingen voor dranken en afhaalmaaltijden voor ondernemingen die kleine volumes (<1000 kg/jaar) verhandelen of voldoen aan de definitie van micro-onderneming.

Bevoegde autoriteiten zetten elektronische systemen op voor de rapportering en monitoring van bovenstaande doelstellingen.

- Verbruik van lichte plastic draagtassen wordt verminderd met als streefdoel < 40 per persoon per jaar.
- Afvalpreventie: Lidstaten verminderen het geproduceerde verpakkingsafval per hoofd van de bevolking met:
 - o 5% tegen 2030,
 - o 10% tegen 2035,
 - o 15% tegen 2040, in vergelijking met 2018.

- Statiegeldregelingen: Tegen 2029 treffen lidstaten de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat er statiegeldregelingen worden opgezet voor:
 - o Kunststof drankflessen voor eenmalig gebruik met een inhoud van maximaal 3 liter;
 - o Metalen drankverpakkingen voor eenmalig gebruik met een inhoud van maximaal 3 liter.

Deze geldt niet voor verpakkingen voor wijn, gearomatiseerde wijnbouwproducten en gedistilleerde dranken, melk en zuivelproducten.

- Streefcijfers en stimulansen voor recycling in de lidstaten:
 - o Tegen 31 december 2025: 65%w van het geproduceerde verpakkingsafval;
 - o Tegen 31 december 2025:
 - 50%w voor kunststof,
 - 25%w voor hout,
 - 70%w voor ferrometalen,
 - 50%w voor aluminium,
 - 70%w voor glas,
 - 75%w voor papier en karton.
 - o Tegen 31 december 2030: 70%w van al het geproduceerde verpakkingsafval.
 - o Tegen 31 december 2030:
 - 55%w voor kunststof,
 - 30%w voor hout,
 - 80%w voor ferrometalen,
 - 60%w voor aluminium,
 - 75%w voor glas,
 - 85%w voor papier en karton.

V4. Is de nieuwe doelstelling een aanvulling op bestaande doelstellingen (op Vlaamse niveau)?

De nieuwe doelstellingen zijn dus uitgebreid en gedetailleerd beschreven en bouwen verder op bestaande verplichtingen. Inzake circulaire economie is Vlaanderen één van de koplopers binnen Europa, en daardoor zijn de meeste kmo's zeer vertrouwd met verplichtingen rond afval en recycling. Een aantal aspecten van de RPPW zijn echter nieuw. Bijkomende verplichtingen rond recycled content in verpakkingsmaterialen, of herbruikbaarheid van verpakkingsmaterialen zullen een uitdaging zijn, voor verpakkingsproducenten, bedrijven uit de voedingsindustrie, sommige maakbedrijven of de retail en horeca. In die zin zal bijkomende sensibilisering en/of andere overheidsinterventie nuttig zijn.

In de Impactanalyse²² die naar aanleiding van deze Richtlijn door de Europese Commissie werd uitgevoerd zijn een aantal schattingen gemaakt van de milieu-effecten:

- Tegen 2030 zou het verpakkingsafval met 18 Mton afnemen, en tegen 2040 zelfs met 32 Mt (t.o.v. een geschatte afvalproductie van 92.4 Mt for 2030 en 107 Mt in 2040 in het basisscenario).
- De grootste reductie in verpakkingsafval wordt verwacht in transport verpakkingen (golfkarton en andere kartonnen dozen, en palletten, plastic folie en glazen flessen).

²² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0567fd10-7165-11ed-9887-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

- Anderzijds zou de verkoop van herbruikbare plastic kratten en dozen fors stijgen (met 0,8 Mton ten opzichte van het basisscenario voor 2030.)
- De totale reductie van broeikasgassen wordt geschat op 23 Mt CO₂eq
- Waterverbruik zou met 1,1 miljoen m³ dalen.
- De gemonetariseerde externaliteiten worden tegen 2030 gereduceerd met 6,4 miljard EUR ten opzichte van het basisscenario.

Dit zijn effecten op Europees niveau, die enkel een indicatie geven van de te verwachten trends op Vlaams niveau. Waarschijnlijk zal de relatieve impact op onze regio kleiner zijn dan de gemiddelde EU impact, aangezien Vlaanderen reeds relatief ver staat op gebied van Circulaire economie.

3.5.3 RPPW: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren ?

Antwoord: Neen, de maatregel is sectoroverschrijdend, en focust zich eerder op een productcategorie (verpakkingen). Daarbij is het duidelijk dat bepaalde categorieën (zoals voeding) hier meer door geïmpacteerd zullen worden dan anderen.

V6-7. Beleidsmaatregel impliceert economische expansie, contractie, reshoring of outsourcing?

Antwoord: De beleidsmaatregel impliceert een bijna verplichte expansie van afvalverwerkingssectoren (recyclage en productie met recycalaat), maar dit zal niet met grote gevolgen voor tewerkstelling in kmo's gepaard gaan. Het is overigens wel interessant om uit te zoeken of het verbod op bepaalde soorten SUPs tegen 2030 een invloed heeft op tewerkstelling. De krimp die verwacht wordt in de productie van virgin verpakkingen zal gecompenseerd worden door de productie van gerecycleerde verpakkingen, en er zal slechts een krimp zijn in de sectoren waarbij verpakkingen niet enkel vervangen, maar ook drastisch verminderd zal worden (eg. Dubbel verpakken). We spreken dus van een lichte krimp.

V8. Treft deze krimp ook de sociale economie?

Er bestaat een kans dat verschillende activiteiten, zoals dubbel verpakken, zullen verdwijnen. Dit zijn activiteiten die op dit moment voornamelijk door spelers binnen de sociale economie worden vervuld. Het is op dit moment onduidelijk of deze beleidsmaatregel ook extra kansen voor de sociale economie kan teweegbrengen, bijvoorbeeld in het sorteren, (de)monteren van verpakkingen en binnen hergebruik. Hier ligt wel een kans voor beleidsmakers om deze omzet te faciliteren.

Conclusie: De kans bestaat dat de beleidsmaatregel een negatieve impact op tewerkstelling binnen de sociale economie zal hebben, maar deze kan gecompenseerd worden mits interventie (vanuit de overheid, of industriepartnerschappen) Verdere afwachting van de finale tekst is belangrijk.

3.5.4 RPPW: Samenvatting

Tabel 6: RPPW impact analyse: samenvatting

ECONOMIE		Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?		<i>Geen verbod of uitdoofverplichting</i>	+	+
Kostenstijging?		<i>RPPW leidt slechts tot beperkte bijkomende kosten.</i>		
Doorrekening?		<i>Geen belangrijke daling van vraag o.w.v. doorgerekende kosten</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan andere redenen dan kostenstijging)		<i>Geen belangrijke daling van vraag om andere redenen, behalve dan misschien door afname van oververpakking.</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?		<i>Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?		<i>Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden vindt er compensatie van het relatief geringe verlies plaats door KMO's die diensten/producten leveren die de naleving van de RPPW toelaten.</i>		
Overheidsinterventie?		<i>Ja, overheidsinterventie kan ondersteunend werken. Beperkt.</i>		
OMGEVING		Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling?		<i>Ja. De algemene doelstelling is om ervoor te zorgen dat alle verpakkingen in de EU tegen 2030 herbruikbaar of recycleerbaar zijn.</i>	++	+
(Kern)domein?		<i>Doelstellingen zijn gelinkt aan circulaire economie.</i>		
Nieuw of bestaand?		<i>Het initiatief is een aanvulling op bestaande actiepunten en kan een hefboom zijn om doelstellingen sneller te halen. Bijkomende uitdagingen, wijd verspreid over bedrijven die te maken hebben met productie en gebruik van verpakkingen.</i>		
SOCIAAL		Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling		<i>Geen directe impact op tewerkstelling binnen KMO sectoren. Lasten rond aankoop van nieuwe soorten verpakkingen zullen enkel gelden voor KMO's waar productvolumes minstens 100 ton plastic verpakkingen bevatten op jaarbasis.</i>	+	-
Competenties		<i>Geen directe nood aan competentieversterking binnen KMO-sectoren</i>		
Sociale economie		<i>Mogelijks een krimp in verpakkingsberoepen binnen de sociale economie, doch een groei in het sorteren voor recyclage.</i>		

3.5.5 RPPW: Bronnen

Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD betreffende verpakkingen en verpakkingsafval, tot wijziging van Verordening (EU) 2019/1020 en Richtlijn (EU) 2019/904, en tot intrekking van Richtlijn 94/62/EG. (COM (2022) 677 final)

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:de4f236d-7164-11ed-9887-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

European Parliament legislative resolution of 24 April 2024 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on packaging and packaging waste, amending Regulation (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2019/904, and repealing Directive 94/62/EC (COM(2022)0677 – C9-0400/2022 – 2022/0396(COD))

Texts adopted - Packaging and packaging waste - Wednesday, 24 April 2024 (europa.eu)

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT
Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on packaging and packaging waste, amending Regulation (EU) 2019/1020, and repealing Directive 94/62/EC (SWD(2022) 384 final)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022SC0384>

3.6 Deforestation-free products Regulation (EUDR)

3.6.1 Deforestation-free products Regulation: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: Voor de meeste kmo's komt de verordening niet neer op een verbod, noch op een uitdoofverplichting m.b.t. het vermarkten van hun goederen en/of diensten. De verordening heeft mogelijk wel een impact op de aankoopstrategie van de kmo's die de geïmporteerde grondstoffen (die doorgaans worden geïmporteerd) in hun productieproces gebruiken. Voor een beperkt aantal kmo's die de geïmporteerde goederen vermarkten, is er wel sprake van een beperking.

Conclusie: A.1.1: Neen (behoudens voor een kleine groep kmo's).

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant : hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord: De verordening kan onder meer aanleiding geven tot kostenverhogingen in de vorm van:

- Impact op informatie- & documentatiekosten: een bedrijf dat de geïmporteerde producten/grondstoffen invoert dient de nodige informatie te verzamelen over de herkomst van de grondstoffen/producten om aldus de conformiteit met de EUDR te kunnen vaststellen. De hoogte van de informatiekosten staan niet in verhouding tot de omvang van de onderneming zodat de kmo's een disproportioneel concurrentieel nadeel ondervinden ten opzichte van grotere ondernemingen.
- Impact op inkoopprijs via de productieprijs: De EUDR teelt/productie van de geïmporteerde producten en grondstoffen kan een aantal bijkomende kosten met zich meebrengen, die bij minder milieubewuste en -a fortiori - illegale praktijken niet in rekening worden gebracht.
- Impact op inkoopprijs als gevolg van marktwerking: Naast een stijging van de productiekosten kan de inkoopprijs van de geïmporteerde EUDR conforme producten en grondstoffen ook stijgen indien het aanbod de toegenomen vraag naar EUDR-conforme producten niet kan volgen. Merk op dat een dergelijke stijging ook een impact kan hebben op kmo's die vandaag al voldoen aan de EUDR vereisten.

Conclusie: A.2.2 ja, wat betreft de impact van informatie- & documentatiekosten (die belangrijke kosten voor een kmo kunnen betekenen).

A.2.1. Nee, wat betreft de EUDR inkooprijstijgingen. Deze zijn eerder beperkte bijkomende kosten en enkel voor niet groene activiteiten en investeringen voor zover / in de veronderstelling dat er voldoende tijd wordt geboden om een aangepast aanbod mogelijk te maken.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (criteria: marktconcentratie,

marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie-of nichestrategie, ...).

Antwoord: Het lijkt aannemelijk dat heel wat kmo's de aanzienlijke informatie- & documentatiekosten niet zomaar kunnen doorrekenen aan hun klanten zonder de vraag negatief te beïnvloeden. Voor de beperkte stijging van inkooprijzen als gevolg van naleving van de EUDR (dus niet als gevolg van marktwerking) zijn kmo's/bedrijven binnen de EU aan dezelfde of vergelijkbare impact onderworpen, zodat de kosten voor de meeste kmo's doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

Kmo's die een belangrijk deel van hun producten buiten de EU vermarkten en hoofdzakelijk een prijsstrategie (i.t.t. diversificatie- of nichestrategie) hanteren, kunnen vaak hun kosten moeilijker doorrekenen aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag. Dit omdat buitenlandse producenten die niet aan deze wetgeving onderworpen zijn, een (beperkt) kostenvoordeel genieten.

Conclusie: A.3.1: Nee, een doorrekening van vooral de informatie- en documentatiekost aan de eindconsument/klant zal vaak moeilijker zijn zonder een daling van de vraag te veroorzaken.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...).

Antwoord: Nee.

Conclusie: A4.1: Nee.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de EUDR, kunnen we ervan uitgaan dat de EUDR ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie (denk onder andere aan bouw- en voedingsector).

Conclusie: A.5.2 Ja.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio)?

Antwoord: De impact van de informatie en documentatiekosten op de vraag lijkt moeilijk gecompenseerd te worden door de bijkomende bijdrage van kmo's die positief geïmpacteerd worden (o.a. leveranciers van diensten en producten).

Conclusie: A.6.1 : Nee, het verlies van de bijdrage van bepaalde Vlaamse kmo's door de toepassing van de EUDR kan waarschijnlijk slechts in geringe mate gecompenseerd worden door een toename van de bijdrage van kmo's die positief geïmpacteerd worden.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MITS** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: De leveranciers van de geïmpacteerde producten bevinden zich doorgaans in het buitenland zodat er vnl. een aanpassing of verschuiving in het buitenland plaatsvindt.

Conclusie: A.7.1: Nee.

3.6.2 Deforestation-free products Regulation: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Ja. Deze Verordening richt zich op producten die rechtstreeks of onrechtstreeks (wereldwijd) bijdragen tot ontbossing. Het gaat met name over producten die runderen, cacao, koffie, oliepalm, rubber, soja en hout, bevatten of daarmee zijn gevoederd of vervaardigd. Met deze Verordening wil de Unie haar bijdrage aan ontbossing en bosdegradatie wereldwijd tot een minimum te beperken, en tegelijk ook de bijdrage van de Unie aan broeikasgasemissies en het wereldwijde biodiversiteitsverlies verminderen.

Betrokken grondstoffen en relevante producten mogen niet in de handel worden gebracht, op de markt worden aangeboden of worden uitgevoerd, tenzij aan alle volgende voorwaarden is voldaan:

- a) zij zijn ontbossingsvrij;
- b) zij zijn geproduceerd overeenkomstig de relevante wetgeving van het land van productie, en
- c) zij gaan vergezeld van een zorgvuldigheidsverklaring

Deze Verordening brengt dus verplichtingen mee voor marktdeelnemers en handelaren.

V2. In welk(e) domein(en) situeert zich de omgevingsdoelstelling?

Ontbossing (broeikasgasemissies en –opslag door landgebruik, veranderingen in landgebruik en bosbouw), klimaat (koolstofvoetafdruk van consumptie) en verlies van biodiversiteit.

Is de nieuwe doelstelling een aanvulling op/ verstrenging van bestaande doelstellingen (op Vlaams niveau)?

Ja. Ontbossing, klimaat en verlies van biodiversiteit zijn rechtstreeks gelinkt aan een aantal indicatoren die door Departement Omgeving worden opgevolgd. Echter, het effect van de Deforestation-free Products Regulation zal zich in Vlaanderen enkel manifesteren via de koolstofvoetafdruk van de consumptie. Deze moet nog fors dalen om de klimaatdoelstellingen van Parijs te halen. Om de klimaatopwarming tot 2°C te beperken in 2050 zou de gemiddelde consumptie koolstofvoetafdruk globaal 2 ton CO₂ eq per capita mogen zijn. In Vlaanderen was deze in 2016 nog 14,2 ton CO₂ eq.

V4. Is de nieuwe doelstelling een aanvulling op bestaande doelstellingen (op Vlaams niveau)?

Het initiatief is een aanvulling op de agenda rond natuurherstel en biodiversiteit op Vlaams niveau, maar zal op dat vlak niet tot resultaten leiden. De impact situeert zich eerder op het niveau van onze consumptie-voetafdruk.

De grootte van de globale impact hangt af van verschillende factoren, zoals de regio's waarin ontbossing en bosdegradatie wordt vermeden, de grootte van de reductie, en het bostype. In de impactanalyse²³ die door de Europese Commissie werd uitgevoerd wordt ervan uitgegaan dat zonder deze regelgeving de EU tegen 2030 een ontbossing van 248 000 ha zou veroorzaken omwille van de consumptie en productie van de producten in de scope. Dankzij deze Verordening zou minstens 29% van deze verwachte ontbossing vermeden moeten worden (= minstens 71 920 ha bos gespaard). Dit zou overeenkomen met een vermeden broeikasgasemissie van 31.9 miljoen ton (en een besparing van 3,2 miljard EUR, wanneer gerekend wordt met een prijs van 100 EUR/ton CO₂ uitstoot).

3.6.3 Deforestation-free products Regulation: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja. Deze regelgeving geldt voor kmo-sectoren waarvan de producten afkomstig zijn van vee, cacao, koffie, palmolie, rubber, soja en hout. Dit zorgt er wel voor dat het over een breed scala aan sectoren kan gaan (van zuivel tot bouw tot verzorgingsproducten en zelfs kaarsen). Dit aangezien deze producten gelinkt worden aan wereldwijde ontbossing.

Toch zal de maatregel kmo's niet zozeer beïnvloeden als grotere bedrijven. In artikel 4, lid 8 staat nl beschreven:

“In afwijking van lid 1 van dit artikel wordt van marktdeelnemers die kmo's zijn (“kmo-marktdeelnemers”) niet vereist om zorgvuldigheid te betrachten voor relevante producten die vervat zijn in of vervaardigd zijn uit relevante producten waarvoor reeds zorgvuldigheid is betracht in overeenstemming met lid 1 van dit artikel, en waarvoor reeds een zorgvuldigheidsverklaring is ingediend in overeenstemming met artikel 33. In dergelijke gevallen verstrekken kmo-marktdeelnemers de bevoegde autoriteiten op verzoek het referentienummer van de zorgvuldigheidsverklaring. Voor delen van relevante producten die niet aan zorgvuldigheidsprocedure onderworpen zijn, betrachten de kmo-marktdeelnemers zorgvuldigheid overeenkomstig lid 1 van dit artikel.”²⁴

Dit betekent dat kmo's niet op dezelfde manier moeten rapporteren als grote bedrijven over hun *due diligence* (zorgvuldigheid) indien zij deze producten importeren.

V2. Verwacht men een groei of krimp in een specifieke sector?

Antwoord: De maatregel focust zich voornamelijk op de bouwsector en maakindustrie, waarbij meubilair of hout bij uitstek geïmponeerd wordt, alsook op de voedingsindustrie. Belangrijk is dat het niet per se een direct effect heeft op zij die in de sector werken, maar wel zij die de sector bevoorraden van materiaal (importeurs, handelaars, etc.). Dit kan dus zowel direct als indirect op de sectoren een effect hebben. In de dienstensector zal de voedselvoorziening (supermarkten, catering, horeca, etc.) alsook de wellness-industrie wel een impact ondervinden, bijvoorbeeld door het feit dat bepaalde producten (tijdelijk) niet meer op de

²³ [7ab29a87-09a1-45f9-b83b-cd80765de10f_en \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/txt/?uri=CELEX%3A32023R1115)

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1115>

Europese markt verkrijgbaar zijn. Doordat bepaalde producten hiermee duurder kunnen worden, is een kleine krimp (op korte termijn) te verwachten, maar deze zal ook stabiliseren zodra importeurs/handelaars zekerheid hebben over de betrouwbaarheid van hun leveranciers in derde landen. We veronderstellen dus dat over het algemeen, de sectoren noch groeien noch krimpen.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Neen. Al zullen er voor bepaalde producten strengere eisen qua origine en rapportering moeten zijn, deze maken niet dat de bestaande jobvereisten voor inkopers significant zullen veranderen. De significantie is bijgevolg niet groot genoeg om over een nood aan competentieversterking te kunnen spreken. Er zal niet meer vraag zijn naar importeurs, maar de bijkomende vereisten kunnen worden opgenomen in de reeds bestaande beroepen, bijvoorbeeld mits een strenger aankoopbeleid. Afhankelijk van de kmo, zal dit via een externe aankoper of via extra kennisopbouw van de werknemers moeten gebeuren. Nochtans is de hoeveelheid extra kennis niet groot genoeg om van structurele nood aan competentieversterking te spreken.

V5. Impliceert de maatregel een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen. De maatregel zou enkel van toepassing zijn voor zij die met aankoopprocedures te maken hebben in bedrijven die goederen uit de lijst importeren.

Conclusie: Er is op macro-niveau geen significante impact op tewerkstelling, competentieversterking of opportuniteit voor de sociale economie. Overheidsinterventies zullen bijgevolg niet prioritair zijn op dit vlak.

3.6.4 Deforestation-free products Regulation: Samenvatting

Tabel 7: DFPR impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	<i>Geen verbod of uitdoofverplichting, wel mogelijk impact op aankoopstrategie.</i>	-	-
Kostenstijging?	<i>Kostenstijging verwacht, wat betreft informatie- & documentatiekosten (die belangrijke kosten voor een KMO kunnen betekenen). Kostenstijgingen voor wat betreft inkoop worden als beperkt ingeschat (op voorwaarde dat o.a. er voldoende opvergangperiodes wordt voorzien zodat het aanbod zich kan aanpassen).</i>		
Doorrekening?	<i>Een doorrekening van vooral de informatie en documentatiekosten aan de eindconsument/klant zal vaak moeilijker zijn zonder een daling van de vraag te veroorzaken.</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	<i>Geen daling van vraag om andere redenen dan kosten.</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Het verlies van de bijdrage van bepaalde Vlaamse KMO's door de toepassing van de DFPR kan waarschijnlijk slechts in geringe mate gecompenseerd worden door een toename van de bijdrage van KMO's die positief geïmpacteerd worden</i>		
Overheidsinterventie?	<i>Neen, overheidsinterventie kan weinig ondersteuning bieden, aangezien leveranciers van geïmporteerde producten zich grotendeels in het buitenland bevinden.</i>		
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? (Kern)domein?	<i>Ja. Wereldwijd ontbossing en verlies aan biodiversiteit tegen gaan door in te grijpen in de waardeketen. Doelstellingen zijn gelinkt aan ontbossing, klimaat en verlies aan biodiversiteit.</i>	+	-
Nieuw of bestaand?	<i>Het initiatief is een aanvulling op de agenda rond natuurherstel en diversiteit op Vlaams niveau, maar zal daar niet tot resultaat leiden. De impact situeert zich op het niveau van onze consumptie-voetafdruk.</i>		
ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Geen direct effect op tewerkstelling in Vlaamse KMO sectoren.</i>	+	-
Competenties	<i>Geen nood aan competentieversterking binnen de KMO sectoren.</i>		
Sociale economie	<i>Geen opportuniteit voor de Vlaamse sociale economie. Ook geen negatieve impact</i>		

3.6.5 Deforestation-free products Regulation: Bronnen

Verordening (EU) 2023/1115 van het Europees Parlement en de Raad van 31 mei 2023 betreffende het op de markt van de Unie aanbieden en de uitvoer uit de Unie van bepaalde grondstoffen en producten die met ontbossing en bosdegradatie verband houden, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 995/2010.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1115>

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT

“Minimising the risk of deforestation and forest degradation associated with products placed on the EU market” Accompanying the document Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the making available on the Union market as well as export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010 (SWD(2021) 326 final)

[Proposal for a regulation on deforestation-free products - European Commission \(europa.eu\)](#)

3.7 Directive on common rules promoting the repair of goods ("Right to Repair") (Proposal)

3.7.1 "Right to Repair": Economie

Voorafgaande analyse: welke impact

De R2R-richtlijn legt in eerste instantie een aantal verplichtingen op aan de producenten van gespecificeerde producten. Het betreft hier voorlopig nog een beperkt aantal producten die hoofdzakelijk in het buitenland en/of door grote ondernemingen (niet door Vlaamse kmo's dus) gemaakt worden.

Doordat meer producten hersteld gaan worden, gaat de verkoop van nieuwe producten afnemen. Dit kan zich in een daling van de verkoop bij de Vlaamse verdelers waaronder Vlaamse kmo's vertalen. Een manier om het omzetverlies goed te maken is het aanbieden van hersteldiensten en/of de verdeling van vervangstukken.

Voor de herstellingen is het aannemelijk dat de vnl. buitenlandse producenten beroep gaan doen op (een netwerk van) lokale hersteldiensten. Deze hersteldiensten zullen vaak kmo's zijn zodat het aannemelijk is dat de bijdrage van de herstelsector tot de Vlaamse economie zal stijgen.

Naast de toename van hersteldiensten zal ook de productie & verkoop vervangstukken toenemen.

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de R2R-richtlijn voorziet niet in een verbod /noch uitdoofverplichting.

Conclusie: A.1.1: Neen

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant : hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord: De R2R-richtlijn heeft, voorlopig - rekening houdend met de producten die vandaag geïmporteerd worden - niet direct een belangrijke verhoging van de kosten voor Vlaamse kmo's tot gevolg.

Conclusie: A.2.1 : Nee, R2R-richtlijn leidt slechts tot beperkte bijkomende kosten.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)

Antwoord: bij de kmo-verdelers van de geïmporteerde producten kan inderdaad een daling van de vraag plaatsvinden. Immers, als gevolg van de herstellingen zullen producten langer meegaan en is er dus minder vraag naar nieuwe producten. Mogelijk kunnen verdelers dit omzetverlies geheel of gedeeltelijk recupereren of compenseren door verkoop van wisselstukken en of het aanbieden van hersteldiensten.

Conclusie: A4.2 Ja, al zijn er mogelijkheden om een deel van het verliezen aan omzet te compenseren.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten en waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien het beperkt aantal producten dat voorlopig geïmpacteerd wordt en het feit dat voor deze producten de impact zich het meest laat voelen bij de groep van voornamelijk buitenlands producenten, lijkt slechts een beperkte groep segment van de distributie voorlopig gevat te zijn.

Conclusie: A.5.1: Nee, maar dit punt die periodiek geëvalueerd te worden naar aanleiding van de uitbreiding van de groep geïmpacteerde producten.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio)?

Antwoord: Ja, de negatieve impact zal zich – rekening houdend met de producten die vandaag geïmpacteerd worden - eerder in het buitenland situeren en wordt (ruimschoots) gecompenseerd door de bijdrage van de toegenomen verkoop van hersteldiensten en/of van wisselstukken. Er treedt een verschuiving van de bijdrage van de kmo's tot de Vlaamse economie van de distributiesector naar de herstelsector. Globaal zou evenwel de bijdrage van de kmo's moeten toenemen.

Conclusie: A.6.2 : Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal de toepassing van de R2R-richtlijn een eventuele daling van de bijdrage van kmo's uit de distributiesector (minstens) goedmaken door een verhoogde bijdrage van de kmo's uit de herstelsector.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MIT** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: De herstelsector *kan* een belangrijke groei kennen. Om dit potentieel aan te boren, kan een overheidsoptreden nuttig zijn om:

- Aan de kant van de aanbodzijde, er onder meer voor te zorgen dat er voldoende geschoolde herstellende zijn (bijv. via aangepaste opleidingen, sensibilisatie, herwaardering van het beroep, etc.).
- Aan de vraagzijde, in een extra incentive te voorzien zodat de eigenaar/gebruiker van een product ook daadwerkelijk een defect product gaat onderhouden en herstellen, in plaats van vroegtijdig een nieuw product te kopen.

Conclusie: A.7.2: Ja, een overheidsoptreden - zowel langs de aanbod- als de vraagzijde - kan in een aanvangsfase belangrijk zijn om de groei van de herstelmarkt versneld te realiseren.

3.7.2 “Right to Repair”: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Nee. De richtlijn bevat geen concrete milieudoelstellingen. Ze stuurt wel aan op gemeenschappelijke regels ter bevordering van de reparatie van goederen. Hiermee wil men in de eerste plaats de werking van de interne markt bevorderen, maar tegelijkertijd ook de consument en het milieu beschermen. Op die manier draagt de richtlijn bij tot het realiseren van een circulaire economie.

De richtlijn focust op door de consument gekochte goederen. Daarbij worden minstens volgende productcategorieën inbegrepen: huishoudelijke wasmachines en droogkasten, huishoudelijke afwasmachines, koelapparaten, elektronische beeldschermen, lasapparatuur, stofzuigers, servers en gegevensopslagproducten, mobiele telefoons en tablets, fietsen en steps op batterijen.

V3. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevingsdomein? Kan het initiatief dus op langere termijn bijdragen tot het verbeteren van de milieukwaliteit?

Dit initiatief draagt duidelijk bij tot de ontwikkeling van de “inner cycles” van de circulaire economie, in de zin dat het herstel van producten makkelijker moet maken en zo leiden tot een langere levensduur van producten. Herstel en hergebruik leiden tot een lagere materialenvoetafdruk en minder afval.

Het belangrijkste risico dat ook in de impactanalyse²⁵ van de Europese Commissie naar voren kwam was dat het al dan niet behalen van de doelstellingen in dit geval sterk afhangt van het consumentengedrag. Wanneer de consument beter wordt geïnformeerd over herstelopties, maar er uiteindelijk niet voor kiest, dan zullen de milieudoelstellingen niet gehaald worden. Daarnaast is ook het bewustzijn rond consumentenrechten en verplichtingen van producenten een belangrijke factor. De consument moet weten dat producenten herstel moeten aanbieden. Daarom wordt er ook van uit gegaan dat op korte termijn de effecten beperkt zullen zijn, maar op langere termijn wel groter zullen worden, naarmate consumenten zich aan de nieuwe regelgeving aanpassen. We kunnen hieruit afleiden dat bijkomende initiatieven nodig zullen zijn wanneer men de impact van deze Richtlijn wil maximaliseren.

Tenslotte werd door de Europese Commissie een inschatting gemaakt van de milieu-impact:

- Klimaat: een reductie van 18,5 Mton CO₂eq (= 3,3 miljard EUR);
- Grondstoffen: 1,8 Mton bespaard (= 1,1 miljard EUR);
- Waterverbruik: 3 Mton bespaard (= 493,4 miljoen EUR).

Dit zijn schattingen op Europees niveau.

V6. Zal een betere monitoring van omgevingsindicatoren mogelijk worden?

Concrete initiatieven rond herstel zijn nieuw. De ontwikkeling van de hersteleconomie wordt voorlopig niet opgevolgd met de indicatoren in de Kernset Omgeving of de Monitor Groene Economie. Deze richtlijn legt geen verplichtingen op betreffende de monitoring van reparatie. Ze legt ook geen doelstellingen op rond herstel. Ze bevat wel een aantal reparatieverplichtingen op (voor producenten of importeurs) en informatieverplichtingen (voor

²⁵ [512cb8de-3dc0-49ca-a711-b2beb768e531 en \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/512cb8de-3dc0-49ca-a711-b2beb768e531_en)

reparateurs, richting consument). Voor overheden bevat ze de verplichting om minstens één maatregel te nemen om herstel te promoten (Artikel 13).

3.7.3 “Right to Repair”: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja, de beleidsmaatregel treft de herstelsector, maar ook de productiesector van verscheidene productcategorieën, waaronder elektronische apparaten, textiel en telecom.

V2. Verwacht men een groei of krimp in een specifieke sector?

Antwoord: De focus van de richtlijn ligt op het makkelijker, toegankelijker en goedkoper maken van herstel van goederen in verhouding tot opnieuw kopen, wat maakt dat hersteldiensten steeds populairder zullen worden en dat er meer vraag zal zijn naar hersteldiensten. Dit zal de tewerkstelling in deze sector zeker positief beïnvloeden, al kunnen er geen uitspraken gedaan worden over het feit of vooral de grote productiebedrijven baat zullen hebben bij het aanbieden van hersteldiensten, of kmo's die over het algemeen zelfstandige herstellende zijn en niet aan een specifiek productiebedrijf gelinkt zijn. Daarbovenop worden productiebedrijven ook verplicht om informatie rond herstel, onderdelen en gereedschap te voorzien en worden lidstaten verplicht om online platformen te creëren waarop burgers lokale herstellende en winkel met tweedehands/refurbished producten te lokaliseren.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Ja, er zal meer vraag zijn voor herstellende. Daarnaast kan er geargumenteed worden dat er ook nieuwe soorten hersteljobs (green enhanced skills) komen binnen de herstelsector, bijvoorbeeld waar herstellende leren om reserve-onderdelen te 3D-printen, maar het is niet bekend of daar een grote toename in te verwachten valt en op welke termijn.

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Ja. Er wordt geschat dat er in de Circulaire economie sector 45% groei in Green Increased Demand jobs zal zijn. Herstel zit daar voor een groot stuk tussen.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Ja. Herstel blijft moeilijk te automatiseren, alsook het diagnosticeren van het defect in sommige gevallen. Daarnaast kan het voor bepaalde productcategorieën zeker een arbeidsintensief proces zijn. Denk aan herstellingen van grote machines en wagens.

Conclusie: Er zal een significante groei zijn in de circulaire economie sector, al zal dit gestaag groeien. Hierbij zijn interventies zoals bijscholing en innovatie in herstel zeker welkom.

Er zal dus zeker een opportuniteit voor de sociale economie zitten in de implementatie van deze richtlijn. Niet al deze opleidingen moeten vanuit de overheid worden gefaciliteerd, ook productiebedrijven kunnen dit in-house voorzien voor hun eigen apparaten.

3.8 Energy Efficiency Directive (EED)

3.8.1 EED: Economie

De verplichtingen en doelstellingen uit de EED richten zich in eerste instantie tot de Lidstaten. De aangescherpte energie-efficiëntie doelstellingen zullen Lidstaten nopen tot het nemen van bijkomende maatregelen die een impact kunnen hebben op kmo's. *Grosso modo*, zien we twee grote wegen waarlangs kmo's een impact kunnen ondervinden: enerzijds, zullen de maatregelen van de Lidstaten ter omzetting/ uitvoering van de richtlijn kmo's verplichten of aanzetten het nemen van energie efficiëntie maatregelen (rechtstreekse impact) en, anderzijds, zal deze een toegenomen vraag naar energie efficiëntie diensten en producten genereren (afgeleide impact).

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: de EED voorziet geen verbod/uitdovingverplichting.

Conclusie: A.1.1: Neen.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende sub-vragen relevant: hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord:

Zoals gezegd, richten de verplichtingen en doelstellingen uit de EED zich in eerste instantie richten tot de Lidstaten. Aangezien de doelstelling op lidstatenniveau is gedefinieerd, hebben de Lidstaten enige ruimte voor een verdeling van de inspanningen over de verschillende sectoren (huishoudens, industrie of landbouw; transport, etc.). Afhankelijk van de keuzes en doorvertaling naar concrete maatregelen kan de impact op kmo's aanzienlijk verschillen.

Aangezien de energie-efficiëntiemaatregelen in beginsel tot een verminderd energieverbruik leiden, en dus een in beginsel tot een reductie van de energiekost leiden. Deze kostenbesparing moet tegen de investeringskost afgezet worden om na te gaan of er ook sprake is van een netto kost (dus na aftrek van de besparingen). Daarnaast, kunnen ook opportuiniteitskosten verklaren waarom bepaalde investeringen niet worden doorgevoerd - ook al zijn deze rendabel - wanneer een onderneming investeringsalternatieven heeft die een hoger rendement verschaffen.

Energie-efficiëntie maatregelen hebben een negatief, een neutraal, of een positief rendement en impact op de concurrentiepositie van de kmo. Volgens een 'Porter hypothese'-benadering is het aannemelijk dat kmo's die in een perfecte marktomgeving opereren, maatregelen met een positieve impact op de concurrentiepositie reeds genomen zullen zijn. Een bijkomende omgevingswetgeving zou in dat geval dan in het beste geval neutraal of zelfs negatieve impact hebben op de concurrentiepositie van kmo's om dat deze niet tot bijkomende efficiëntie leiden. Indien we niet in een perfecte marktomgeving zitten – wat vaak het geval is - dan kan een bijkomende verplichting omgevingswetgeving wel helpen om verborgen inefficiënties aan het licht te brengen, en aldus de concurrentiepositie te versterken.

Hierna formuleren we de hypothese dat de maatregelen die de EED naar de lokale context omzetten een middelmatige maar over de tijd stijgende (samen met de aanscherping van de doelstellingen) negatieve impact hebben op de kmo's.

Conclusie: A.2.2: Ja, de lokale maatregelen ter omzetting van de EED leiden (op termijn) tot bijkomende kosten.

Merk op dat kmo's die de meeste investeringen zullen moeten doorvoeren op aan energie-efficiëntie maatregelen tegemoet te komen doorgaans een achterstand inhalen ten opzichte van andere (kmo-)bedrijven die al langer een energie-efficiënte bedrijfsvoering hebben. In die zin kan de EED ook voor een gelijk speelveld zorgen voor kmo's die in het verleden reeds de relevante EED-aspecten hebben afgedekt. Dit geldt niet voor de concurrentie met bedrijven/kmo's buiten de EU, die niet aan met de EED vergelijkbare vereisten onderworpen zijn.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (Criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie- of nichestrategie, ...))

Antwoord: Aangezien de kmo's/bedrijven binnen de EU aan dezelfde of vergelijkbare impact onderworpen zijn, zullen de kosten voor de meeste kmo's doorgerekend kunnen worden aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag. Naarmate de energie-efficiëntiedoelstellingen aanscherpen - en dus kosten stijgen - wordt dit natuurlijk moeilijker. In dat geval zal naast een mogelijke verschuiving, ook een daling van de vraag plaatsvinden.

Kmo's die een belangrijk deel van hun producten buiten de EU vermarkten en hoofdzakelijk een prijsstrategie (i.t.t. diversificatie- of nichestrategie) hanteren, kunnen vaak hun kosten moeilijker doorrekenen aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag.

Conclusie: het antwoord is afhankelijk van het gehanteerde tijdsperspectief:

- op korte termijn : A.3.2 Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag.
- op de middellange en lange termijn : A.3.1 Nee, naar mate de energie-efficiëntie verplichtingen verder worden aangescherpt, wordt het moeilijk om de kostentoeename door te rekenen aan de klant zonder dat de vraag afneemt.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: Nee, energie efficiëntie-maatregelen hebben *an sich* niet meteen een grote negatieve impact op de perceptie. De consument/klant kent doorgaans de energie-efficiëntie van zijn leverancier of diens product niet.

Conclusie: A4.1 Nee.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de EED kunnen we ervan uitgaan dat de EED ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie. De omvang van de impact op kosten/vraag is evenwel sterk afhankelijk van de huidige energie-efficiëntie van de kmo in vergelijking tot diens concurrenten.

Conclusie: A.5.2: Ja, maar de hoogte van de impact is zeer sterk afhankelijk van de situatie van de individuele kmo/bedrijfstak.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio?)

Antwoord: In een initiële fase, waarbij nog een beperkt negatief of zelfs positief rendement mogelijk is, wordt de beperkt negatieve impact waarschijnlijk gecompenseerd door positieve impact op de kmo die energie-efficiëntie diensten en producten leveren. Op de langere termijn is deze compensatie onzeker omdat via de doorrekening van de kosten ook een impact op de vraag waarschijnlijker wordt.

Conclusie: A.6.2: Ja, op korte termijn; mogelijk; A.6.1: Nee, op de langere termijn.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MIT**s bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Op korte termijn kan de Vlaamse overheid (via bijv. met deze communicatieacties) de vraag naar diensten en producten - die ook door kmo's worden geleverd - in het kader van de naleving van de EED ondersteunen.

Conclusie: A.7.2: Ja, beperkt.

3.8.2 EED: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Ja. De doelstellingen situeren zich op het vlak van energetische efficiëntie, en dus: klimaat. De globale doelstelling bestaat erin dat de lidstaten gezamenlijk een vermindering van het energieverbruik moeten realiseren van minstens 11,7% in 2030 ten opzichte van de prognoses van het in 2020 vastgestelde EU-referentiescenario, zodat het finaal energieverbruik van de EU niet meer dan 763 Mtoe bedraagt. Het gezamenlijk primair energieverbruik mag in 2030 niet meer dan 992,5 Mtoe bedragen.

De publieke sector krijgt hierin een voorbeeldfunctie, meer bepaald voor wat betreft de energieprestaties van het gebouwenpark van overheidsinstanties. Van overheden wordt ook verwacht dat ze bij overheidsopdrachten en concessies enkel producten, diensten, gebouwen en werken kopen met hoge energie-efficiëntieprestaties.

Bijkomend kunnen lidstaten bij aanbestedingen ook rekening houden met bredere sociale aspecten, duurzaamheids- en milieuaspecten en aspecten van circulaire economie, met het oog op het verwezenlijken van doelstellingen op gebied van decarbonisatie en nulverontreiniging. In dat geval wordt verwezen naar criteria voor groene overheidsopdrachten van de Unie of gelijkaardige nationale criteria.

Er worden voor de lidstaten ook doelstelling opgelegd voor besparingen op het jaarlijkse finale energieverbruik. Deze energiebesparingen worden gerealiseerd via verplichtingen rond energie-efficiëntie, energiebeheersystemen, energie-audits, bewustmaking, etc. Speciale aandacht gaat uit naar bemetering van aardgasverbruik, verwarming, koeling en warm water voor huishoudelijk gebruik, en bijhorende facturatie van verbruiken.

V2. In welk(e) domein(en) situeert zich de omgevingsdoelstelling?

Omgevings- en klimaatdruk verminderen, via een reductie van het energiegebruik. De herziening van de EED kadert in het streven van de EU om de klimaatdoelstellingen voor 2030 te halen, namelijk: het verminderen van de broeikasgasemissies met 55% (vergeleken met 1990). Energie-efficiëntie is inderdaad een belangrijke voorwaarde voor het behalen van de klimaatdoelstellingen, aangezien verbranding van fossiele brandstoffen voor energie ongeveer 75% van de broeikasgasemissies in de EU vertegenwoordigt. Het betreft hier energie die wordt opgewekt bij energieproducenten, in de residentiële sector en voor transport²⁶. Het potentieel is dus groot.

Doelstellingen in de EED worden geformuleerd in termen van energie-efficiëntie of energiebesparing, maar bij haar monitoring en evaluatie van de EED zal de Commissie wel expliciet rekening houden met de impact op broeikasgasemissies. In die zin kan de EED zeker als hefboom gebruikt worden voor een meer gedetailleerde monitoring en sensibilisering rond klimaatimpact van bij voorbeeld koeling of verwarming. In Vlaanderen is er een doelstelling om 91845 TWh gecumuleerde finale energie te besparen over 2021-2030. Naar aanleiding van de vorige versie van de EED werden reeds stappen gezet. Het topic is in die zin dus niet nieuw voor kmo's.

²⁶ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT
Accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on energy efficiency (recast). (SWD(2021) 623 final)

3.8.3 EED: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja. Ook al is de scope van de beleidsmaatregel sector overschrijdend, en focust deze op het gebouwenpark van de overheid, overheidsopdrachten, residentiële gebouwen en transport, dit zal vooral gevolgen hebben voor de bouwsector, met name zij die werken in de installatie/vervanging van energie-installaties in commerciële en residentiële settings, alsook zij die energieaudits uitvoeren.

V2. Verwacht men een groei of krimp in een specifieke sector?

Antwoord: Om de doelstellingen te halen, zal er meer vraag zijn naar nieuwe energieinstallaties en zal de sector dus in alle waarschijnlijkheid groeien.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Mogelijks zullen er veranderingen plaatsvinden in de vereisten van een bestaand beroep ("green enhanced skills") alsook een grotere vraag naar reeds bestaande beroepen ("Green increased demand jobs") binnen de bouwsector. Zo zullen vaardigheden met een kennis van zonnepanelen en/of andere vormen van energieinstallaties meer gevraagd worden. Wat daar tegenover staat, is dat de maatregel eventueel wel indirect ervoor zorgt dat bepaalde kennis irrelevant zal worden (zoals het plaatsen, vullen en keuren van stookolietanks), en dat er dus wel bepaalde beroepen kunnen verdwijnen mede door de invoering van deze beleidsmaatregel.

V4. Betreft het een significante nood in kmo sectoren?

Antwoord: Aangezien het enkel gaat over een klein onderdeel van de bouwsector, is het niet zeker of het gaat over meer dan 10%. Wat wel duidelijk is, is dat bepaalde jobs binnen deze sector (installateurs van gaskachels, stookolietanken etc.) zullen verdwijnen terwijl er meer vraag zal komen naar competenties in de richting van zonne-energie, warmtepompen alsook passieve gebouwen.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen, het gaat hier voornamelijk over gespecialiseerde jobs en opleidingen.

Conclusie: Er zal een stijging zijn in tewerkstelling in de bouwsector, en er is nood aan competentieversterking voor groene skills zowel voor instromers als reeds bestaande werkkrachten in de sector. Voor de sociale economie is geen expliciete opportuniteit.

3.8.4 EED: Samenvatting

Tabel 9: EED impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	Geen verbod of uitdoofverplichting.	-	+
Kostenstijging?	Lokale maatregelen kunnen leiden tot bijkomende kosten.		
Doorrekening?	Een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag. <u>Op lange termijn</u> , en naarmate verplichtingen worden aangescherpt, kan dit <u>moeilijker</u> volgehouden worden (en zal de vraag waarschijnlijk achtruitgaan..		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	Geen daling van vraag om redenen die niet kostengerelateerd zijn.		
Top x KMO bedrijfstakken?	Het betreft hier een transversale maatregel => Top x KMO bedrijfstakken worden ook geïmpacteerd.		
Compensatie zonder tussenkomst?	IN een aanvangsfase kan de (beperkte) negatieve impact gecompenseerd worden, maar mogelijks niet op lange termijn.		
Overheidsinterventie?	Op korte termijn kan overheidsoptreden de vraag naar producten en diensten in het kade rvan de EED werken ondersteunen.		
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? (Kern)domein?	Doelstellingen op vlak van energetische efficiëntie, en dus: klimaat. Omgevings- en klimaatdruk verminderen, via een reductie van het energiegebruik.	++	+
Nieuw of bestaand?	Uitbreiding/herschikking van bestaande Richtlijn.		
SOCIAAL	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	Ja, mogelijks bijkomende tewerkstelling in bouw, en meer bepaald installatie van koeling en verwarming.	++	+
Competenties	Ja, mogelijks nood aan competentieversterking in KMOs rond energietechnologie.		
Sociale economie	Geen specifieke opportuniteit voor de sociale economie, maar ook geen krimp		

3.8.5 EED: Bronnen

RICHTLIJN (EU) 2023/1791 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 13 september 2023 betreffende energie-efficiëntie en tot wijziging van Verordening (EU) 2023/955 (herschikking)

[Directive - 2023/1791 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT

Accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on energy efficiency (recast)

(SWD(2021) 623 final)

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:c20a8b93-e574-11eb-a1a5-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT
Accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on
energy efficiency (recast) (SWD(2021) 623 final)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021SC0623>

3.9 Revision of the Industrial Emissions Directive (IED)

3.9.1 IED: Economie

Het betreft hier de Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies en emissies uit de veehouderij (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging). De IED-impact voor de bedrijven die zich onder het toepassingsgebied van de IED bevinden heeft voornamelijk betrekking op het aanpassen van de bedrijfsvoering inclusief investeringen en organisatorische/procesmatige aspecten). De IED richt zich op grote industriële installaties en omvangrijke pluimvee- en varkenshouderij.

De betrokkenheid van landbouwbedrijven is een belangrijk aandachtspunt. Volgens het Landbouwrapport 2024 telde Vlaanderen in 2022 zo'n 22.450 landbouwbedrijven, waarvan 16.250 met een beroepsmatig karakter. In 2020 werden 45.938 personen regelmatig tewerkgesteld in de Vlaamse land- en tuinbouw. De arbeidsbezetting is overwegend familiaal. Gemiddeld werkte er in 2020 ca. 1,6 voltijdse arbeidskracht per bedrijf. We kunnen er dus vanuit gaan dat zowat alle bedrijven in de landbouwsector kmo's zijn. Ingedeeld naar type productie-inrichting: is 50% van de tewerkstelling gerelateerd aan tuinbouw (35%) en akkerbouw (15%). Rundvlees-, en melkproductie, hokdieren en gemengde bedrijven vertegenwoordigen eveneens 50% van de tewerkstelling²⁷.

Ca. 50% van alle Vlaamse bedrijven onder IED (dus inclusief de industriële bedrijven) zijn landbouwbedrijven. Rekening houdend met het toepassingsgebied van de herziene IED (en rekening houdend met de beschikbare informatie over landbouwbedrijven die onder de GBPV vallen) schatten we het aantal landbouwbedrijven dat onder de IED valt ergens tussen de 1000 en 1500 bedrijven²⁸ (i.e., minder dan 10% van alle beroepsmatige landbouwbedrijven). Het betreft hier voornamelijk de varkensboerderijen. In 2022 waren er 5,4 miljoen varkens in Vlaanderen: 1,5 miljoen biggen tot 20 kg, 3,5 miljoen vleesvarkens en 0,3 miljoen fokvarkens. Deze varkens werden op 3.183 bedrijven gehouden.²⁹

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: De IED voorziet geen verbod /uitdoofverplichting.

Conclusie: A.1.1: Neen.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant: hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord: De IED kan belangrijke investeringskosten leiden. De concrete kosten zijn afhankelijk van de bepalingen in de vergunning. In heel wat vergunningen werden reeds BBT toegepast zodat er reeds een bepaald beschermingsniveau wordt bereikt. De verplichtingen die gepaard gaan met de herziene IED kunnen inderdaad voor (aanzienlijke) bijkomende kosten zorgen voor de intensieve veeboerderijen (vnl. varkensteelt). Kleinere

²⁷ [Landbouwrapport 2024 \(vlaanderen.be\)](#)

²⁸ Recente schattingen bij Departement Omgeving (december 2024) gaan in de richting van 2500 à 3000 bedrijven.

²⁹ [Sector- en marktinformatie | VARKENSLOKET](#)

varkensboerderijen en andere veeboerderijen die niet onder de IED de vallen zijn hiervan vrijgesteld. Inschatting voor de Vlaamse landbouw in zijn geheel is dat de impact beperkt zal zijn.

Conclusie: A.2.2: Ja, voor een beperkte groep kmo's kan de naleving van de IED *an sich* tot aanzienlijke bijkomende kosten leiden.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (Criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie-of nichestrategie, ...)

Antwoord: Kan de relatief beperkte groep (1000 à 1500) landbouwbedrijven die onder de IED vallen deze kosten doorrekenen zonder de vraag al te sterk te doen krimpen? Rekening houdend met het feit dat de IED in alle EU-lidstaten van toepassing is, zou een doorrekening geen substantiële negatieve impact op de Vlaamse bedrijven onder de IED mogen hebben. Voor Vlaamse bedrijven die al ver staan met een aantal van deze verplichtingen kan de IED zelfs het speelveld effenen met concurrenten uit andere lidstaten die minder ver staan.

In de veronderstelling dat de omvang van de boerderijen die onder de IED vallen schaalvoordelen oplevert ten opzichte van de kleinere varkensboeren die niet onder de IED vallen, betekent een doorrekening van de kosten een daling van het schaalvoordeel. Zolang het schaalvoordeel niet geheel wordt opgesoupeerd door de bijkomende kosten, lijkt het verlies van marktaandeel beperkt. Voor de varkensboer die niet onder de IED vallen, kan een doorrekening van de kosten door de varkensboerderijen die er wel onder vallen, de verkoopprijs van de varkens doen stijgen, hetgeen voor de kleinere varkensboeren betere inkomsten moet kunnen opleveren. In dit opzicht leidt de IED mogelijk tot een (kleine) prijsverhoging voor de consument zonder dat dit belangrijke negatieve implicaties heeft op de vraag/de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak aan de Vlaamse economie.

Kmo's die een belangrijk deel van hun producten buiten de EU vermarkten en hoofdzakelijk een prijsstrategie (i.t.t. diversificatie- of nichestrategie) hanteren, kunnen vaak hun kosten moeilijker doorrekenen aan de klanten zonder dat dit een belangrijke negatieve impact heeft op de vraag. In de praktijk is evenwel het leeuwendeel (>90%) van de Belgische/Vlaamse vleesexport voor andere EU-lidstaten bestemd.

Conclusie: A.3.2: Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: Nee, het betreft hier wetgeving die vnl. ingrijpt op productieprocessen zodat het product zoals aan de klant aangeboden niet (noodzakelijk) wijzigt en de klant geen zicht heeft.

Conclusie: A4.1 Nee.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten en waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: De landbouwsector (en varkensbedrijven hierbinnen) behoren niet tot de top 5 sectoren voor wat betreft de bijdrage van de kmo's aan de Vlaamse economie, en vormen in dit opzicht vanuit economisch oogpunt geen prioritaire doelgroep voor overheidsinterventie.

Conclusie: A.5.2: nee. De IED is van toepassing op circa 1500 Vlaamse bedrijven waarvan ongeveer de helft landbouwbedrijven. Daar waar zo goed als alle landbouwbedrijven beantwoorden aan de kmo definitie is dit minder het geval voor de bedrijven uit de andere sectoren onder de IED.

Met de voorgestelde aanpak willen we tot een interventieprioritering komen: in welke (sub)sectoren kan de overheid het meest effectief/efficiënt optreden om de referentiedoelstellingen (op economisch, sociaal en ecologisch vlak) te realiseren. Dit belet niet dat een ondersteuning van minder prioritaire sectoren met een kleinere impact op de referentiedoelstellingen, relevant kan zijn, maar die worden hier niet als prioritair aangestipt.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio)?

Antwoord: Aangezien vooral grote ondernemingen door de IED geïmpacteerd worden en het vaak kmo's zullen zijn die producten en diensten zullen leveren aan ondernemingen die onder de IED vallen, lijkt een eventuele daling van de bijdrage aan de Vlaamse economie van kmo's gecompenseerd te worden door de bijkomende producten en diensten die Vlaamse kmo's leveren aan ondernemingen die onder de IED vallen. Terzijde merken we nog op dat in het geval de IED belangrijke kosten teweegbrengt voor ondernemingen onder de IED, de relatieve concurrentiële positie van de kmo's die niet onder de IED vallen verbetert. In dat geval kan er een verschuiving optreden van ondernemingen onder de IED naar kmo's die er niet onder vallen.

Conclusie: A.6.2: Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal de toepassing van de IED naast een mogelijke verschuiving, een bijkomende vraag naar producten en diensten uitlokken bij Vlaamse kmo's die een eventuele daling van de bijdrage van kmo's die onder de ED vallen (minstens) kan goed maken.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MIT**s bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Op korte termijn kan voornamelijk een communicatie rond de implicaties van de IED voor de bedrijfswereld, kmo die diensten en producten leveren voorbereiden op een verhoogde vraag van ondernemingen die onder de IED vallen.

Conclusie: A.7.2: Ja, (zeer) beperkt.

3.9.2 IED: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na ? Welke?

Ja. De richtlijn inzake industriële emissies is het belangrijkste EU-instrument voor de preventie en vermindering van verontreiniging door ca. 52 000³⁰ grote industriële en veeteeltinstallaties in Europa.

De IED bevat regels inzake preventie en bestrijding van verontreiniging door industriële activiteiten en, in het algemeen, emissies in lucht, water en bodem. Verder wil de IED het ontstaan van afvalstoffen voorkomen, hulpbronnenefficiëntie verbeteren en circulaire economie en decarbonisatie bevorderen.

Deze regelgeving beschrijft in de eerste plaats voorwaarden en procedures voor het opmaken, toekennen en handhaven van vergunningen. Ze legt in die zin dus geen absolute doelstellingen vast voor wat betreft het milieu, maar is wel een bepalende factor in het behalen van milieudoelstellingen, door het vermijden of beperken van emissies.

De IED ondersteunt het verminderen van emissies van verschillende activiteiten in diverse sectoren, en voor verschillende types verontreiniging. De herziening situeert zich in een uitbreiding van de scope, bijvoorbeeld voor wat betreft intensieve vee- en pluimveeteelt, en in een bijkomende aandacht voor aspecten zoals gezondheid, klimaat, innovatie en gelijk speelveld. Ze introduceert nieuwe verplichtingen rond het opzetten van milieubeheersystemen – niet verplicht voor landbouwbedrijven - en ze neemt nieuwe initiatieven om innovatie en transformatie te stimuleren.

Volgens de impactanalyse³¹ van de Europese Commissie vertegenwoordigen installaties die onder de IED vallen ongeveer 20 % van de uitstoot van verontreinigende stoffen in de lucht en het water, en 40 % van de broeikasgasemissies in de EU. Ondanks dalende trends bedraagt de schade aan de gezondheid en het milieu nog steeds ongeveer 277 tot 433 miljard EUR per jaar (cijfers voor 2017).

V2. In welk(e) domein(en) situeert zich de omgevingsdoelstelling?

De IED draagt bij tot het streven naar “Nulverontreiniging”. De verschillende domeinen van emissies naar lucht en water en bodem uit de voorgaande IED blijven behouden. In de nieuwe IED is er extra aandacht voor watergebruik, geuremissies en bescherming van drinkwaterwinningen.

Dit kan dus gezien worden als een aanvulling op/ verstrenging van bestaande wetgeving.

V4. Het initiatief kan een hefboom zijn om de doelstelling (sneller) te halen.

De herziening van de IED introduceert nieuwe verplichtingen rond het opzetten van een **Milieubeheersysteem** (MBS) (Art. 14bis). Voor elke installatie binnen het toepassingsgebied (Bijlage 1 – niet voor landbouw) van de IED, moet de exploitant een milieubeheersysteem opzetten en uitvoeren. Dit MBS bevat:

- a) Milieudoelstellingen voor de continue verbetering van de milieuprestaties en de veiligheid van installaties, die maatregelen omvatten om:
 - i. Het ontstaan van afvalstoffen te voorkomen;
 - ii. Het gebruik van hulpbronnen of energie en hergebruik van water te optimaliseren;
 - iii. Het gebruik of emissies van gevaarlijke stoffen te voorkomen of te verminderen;

³⁰ Cijfers slaan op huidige IED, vóór herziening.

³¹ eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0112

- b) Doelstellingen en prestatie-indicatoren m.b.t. belangrijke milieu-aspecten, rekening houdend met benchmarks zoals vastgesteld in de BBT-conclusies;
- c) Een omschrijving van hoe het MBS aansluit op eventuele inzichten uit energie-audits en/of acties van het energiebeheersysteem (voor installaties waarvoor verplichting geldt);
- d) Inventarisatie van gevaarlijke chemische stoffen die aanwezig zijn in de installatie of worden uitgestoten, een risicobeoordeling en analyse van mogelijkheden om ze te vervangen door alternatieven of emissies te verminderen;
- e) Maatregelen om de milieudoelstellingen te halen en risico's voor mens en milieu te voorkomen;
- f) Een transformatieplan.

De mate van detail van het MBS is in overeenstemming met de aard, omvang en complexiteit van de installatie. In het MBS kan verwezen worden naar info die in het kader van andere wetgeving reeds werd gerapporteerd. Informatie van het MBS zal publiek en kosteloos door de lidstaten ter beschikking worden gesteld op het internet. Monitoring moet gebeuren volgens CEN of ISO-normen.

De manier waarop emissiegrenswaarden moeten bepaald worden, rekening houdend met BBT's en BBT-GEN's (BBT geassocieerde emissieniveaus), wordt verfijnd. Voor normale bedrijfsomstandigheden worden eveneens grenswaarden voor milieuprestaties met betrekking tot water vastgesteld, en milieuprestaties met betrekking tot afval en andere hulpbronnen dan water.

Er gaat heel veel aandacht uit naar het stimuleren van innovatie. De Commissie zal bijvoorbeeld een **Innovatiecentrum voor industriële transformatie en emissies (INCITE)** oprichten en exploiteren.

Lidstaten worden aangezet om de ontwikkeling en toepassing van technieken in opkomst te stimuleren, in het bijzonder wanneer deze zijn aangewezen in BBT-conclusies, BBT-referentiedocumenten of het innovatiecentrum voor industriële transformatie en emissies.

Exploitanten moeten tegen 2030 in hun milieubeheersysteem (MBS) een indicatief **transformatieplan** opnemen dat hun activiteiten dekt. Hierin moeten exploitanten beschrijven hoe ze hun installatie(s) in de periode 2030-2050 zullen transformeren om bij te dragen aan de totstandkoming van een duurzame, schone, circulaire, hulpbronnen-efficiënte en klimaatneutrale economie uiterlijk in 2050.

Er komen **bijkomende bepalingen voor het houden van pluimvee en varkens**.

Tenslotte wordt er meer **monitoring en transparantie** nagestreefd. De lidstaten zorgen ervoor dat er passende monitoring plaatsvindt.

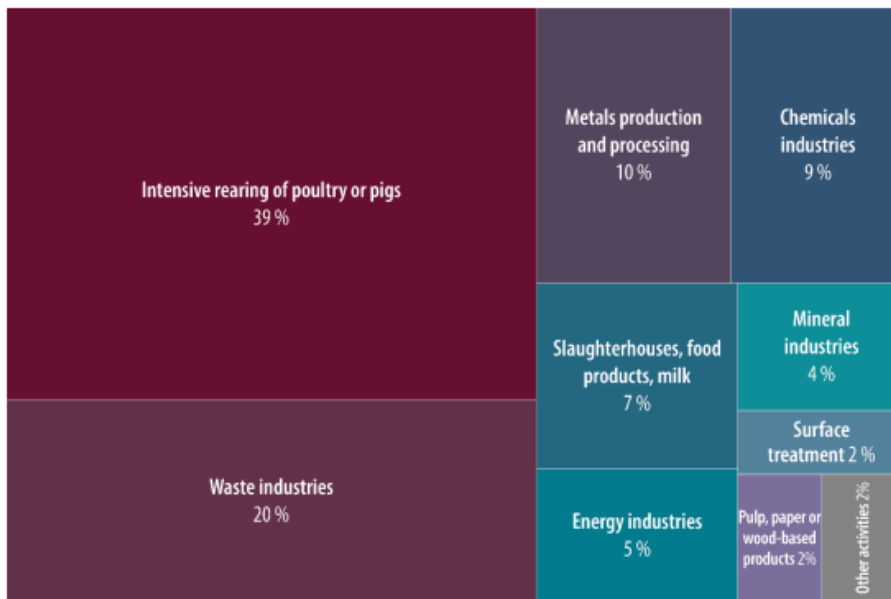
Volgens de impactanalyse van de Europese Commissie wegen de totale baten van de IED aanzienlijk op tegen de kosten. De in geldwaarde uitgedrukte voordelen voor de gezondheid van EU-inwoners zouden bijvoorbeeld tussen de 860 en 2800 miljoen EUR per jaar bedragen.

3.9.3 IED: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja, de beleidsmaatregel geldt voor alle sectoren met industriële installaties, en het provisoire akkoord over de revisie neemt daar ook batterijproductie, mijnbouw en grootschalige intensieve veeteelt bij.

Figure 1 – Sectoral shares of IED installations in 2018

Source: European Commission, [IED implementation report](#), December 2021, p. 3. Graphic by Samy Chahri, EPRS.

Figuur 4: IED-plichtige installaties: aandelen per sector.

V2. Verwacht men een groei of krimp in de specifieke sectoren?

Antwoord: Er wordt geen specifieke groei of krimp verwacht in de industriële sectoren aan de hand van deze beleidsmaatregel. Eventueel zal er een krimp plaatsvinden in de intensieve veeteelt. Dit gaat echter in absolute getale niet over een groot aandeel jobs.

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Neen, niet direct. De maatregel legt emissielimieten op op basis van de al bestaande BBTs. In die zin is een heroriëntering nodig bij de opvolging van milieuprestaties, onderdeel van reeds bestaande functies gesitueerd in het milieumanagement van bedrijven. De maatregel kan leiden tot een gewijzigde invulling van de job van milieucoördinator, bvb., in sectoren waar kmo's minder actief zijn (zware industrie, chemie).

V4. Betreft het een significante nood (volgens DWSE) in kmo sectoren?

Antwoord: Het gaat vooral om (tijdelijke) nood aan expertise van milieucoördinatoren, al gaat dit over een beperkt aantal mensen en zijn dit vooral externe actoren (zoals auditors, consultants, overheidspersoneel etc.)

V5. Is er een Opportuniteit voor de sociale economie?

Antwoord: Neen, het betreft hier jobs met een gespecialiseerd karakter.

Conclusie: De beleidsmaatregel resulteert in een beperkte en specifieke nood aan competentieversterking binnen het management van kmo sectoren. Eventueel zal dit tot een krimp in tewerkstelling leiden in heel specifieke gevallen. Hiervoor kan overheidsinterventie in de begeleiding naar andere vormen van tewerkstelling, compensatie, of andere vormen van interventie wenselijk zijn.

3.9.4 IED: Samenvatting

Tabel 10: IED impact analyse: samenvatting

ECONOMIE		Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?		<i>Geen verbod of uitdoofverplichting.</i>	+	+
Kostenstijging?		<i>Ja, de naleving van de IED kan an sich tot aanzienlijke bijkomende kosten leiden.</i>		
Doorrekening?		<i>Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)		<i>Geen daling van de vraag verwacht (om andere redenen dan prijsstijging).</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?		<i>Het aantal geïmpacteerde KMO's uit bedrijfstakken waarin meeste KMO's zich bevinden of waarin zij het meest bruto toegevoegde waarde leveren is eerder beperkt.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?		<i>Ook zonder overheidsinterventie is compensatie van eventuele verliezen mogelijk via verschuivingen bijvoorbeeld.</i>		
Overheidsinterventie?		<i>Overheidsinterventies kunnen ondersteunen, maar (zeer) beperkt.</i>		
OMGEVING		Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling? (Kern)domein?		<i>Ja, doelstellingen inzake het beperken van emissies in lucht, water en bodem, via vergunningsvoorwaarden. Nulverontreiniging</i>	++	+
Nieuw of bestaand?		<i>Initiatief dient als hefboom om doelstelling sneller te halen en bijkomende monitoring mogelijk te maken.</i>		
SOCIAAL		Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling		<i>Geen rechtstreekse impact op tewerkstelling in KMO's verwacht. De beleidsmaatregel focust eerder op sectoren zoals industrie, intensieve landbouw en chemie. Enkel landbouw (met name intensieve veeteelt) zal geaffecteerd kunnen worden.</i>	+	-
Competenties		<i>Geen nood aan competentieversterking binnen KMO sectoren</i>		
Sociale economie		<i>Geen specifieke opportuniteit noch benadeling voor sociale economie.</i>		

3.9.5 IED: bronnen

RICHTLIJN 2010/75/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) (herschikking)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02010L0075-20110106>

Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL Amending Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) and Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste. (COM(2022) 156 final)

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:6a2e6b16-b5a9-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

European Parliament legislative resolution of 12 March 2024 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) and Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste (COM(2022)0156 – C9-0144/2022 – 2022/0104(COD))

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-03-12_EN.html#sdocta1

Legislative Train Schedule European Parliament. 20 April 2024. Revision of Directive 2010/75/EU on industrial emissions (REFIT). [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-revision-of-the-industrial-emissions-directive-\(refit\)](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-revision-of-the-industrial-emissions-directive-(refit))

Council of the EU - Press release, 12 April 2024. Industrial emissions: Council signs off on updated rules to better protect the environment.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/12/industrial-emissions-council-signs-off-on-updated-rules-to-better-protect-the-environment/>

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT REPORT
Accompanying the documents Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) and Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste and Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on reporting of environmental data from industrial installations and establishing an Industrial Emissions Portal (SWD(2022) 111 final)

[Industrial Emissions Directive proposal for a revision - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_ex_24_111)

3.10 Public Procurement Directive (PPD)

3.10.1 PPD: Economie

V1. Voorziet de nieuwe EU-omgevingswetgeving in een productieverbod of uitdoving van het aanbieden van producten of diensten (impact op aanbod)?

Antwoord: De PPD voorziet geen verbod /uitdoofverplichting.

Conclusie: A.1.1: Neen.

V2. Leidt de nieuwe EU-wetgeving tot een aanzienlijke stijgen van de kosten (Impact op vraag naar goederen en diensten)? Hier zijn onder meer volgende subvragen relevant: hoogte van de kost; aard van de kost (hoofdzakelijk) éénmalige of recurrente kosten? Hebben de aanpassingen betrekking op de kernelementen van de onderneming; kosten nadeel van kmo t.o.v. grotere spelers; relatie tot waardeketen; inherent verbeterpotentieel; technisch/organisatorisch potentieel versus economisch potentieel, etc.)?

Antwoord: De PPD is een vrijwillig instrument op dubbel niveau: de overheid kan beslissen om de duurzaamheids/milieucriteria in haar bestekken op te nemen, en kmo's kunnen al dan niet intekenen op een bestek. Er is dus geen verplichte aanpassing van de kmo's en dus geen kostenstijging *an sich* indien de kmo niet aan een overheidsopdracht deelneemt.

Indien een kmo wel aan een overheidsopdracht deelneemt dan is een kostenstijging wel mogelijk.

Conclusie: A.2.1 : Nee, de PPD *an sich* leidt niet tot bijkomende kosten, het is de vrijwillige deelname aan een bestek dat duurzaamheid/milieu criteria integreert dat mogelijk tot een stijging van de productiekosten kan leiden.

Merk op dat dergelijk kosten die kmo's moeten dragen om hun bedrijfsvoering aan te passen zodat zij aan een bestek zouden kunnen deelnemen voor een level playing field zorgen voor kmo's die in het verleden reeds de relevante duurzaamheid/milieucriteria in hun bedrijfsvoering (incl. productieproces) hebben verwerkt.

V3. Kan deze kostenstijging aan de eindconsument/klant doorgerekend worden zonder belangrijke negatieve impact op vraag? (criteria: marktconcentratie, marktbarrières, substitutieproducten, transparantie, relatie tot concurrentieel voordeel (prijs vs diversificatie-of nichestrategie, ...).

Antwoord: Omdat de kmo's/bedrijven die aan de overheidsopdracht deelnemen aan dezelfde duurzaamheid/milieucriteria onderworpen zijn, zal een eventuele kostenstijging kunnen doorgerekend worden voor deze concurrentieel is het aanbod van de andere inschrijvers.

Opmerking: Indien de productie van goederen die aan de duurzaamheids/milieucriteria beantwoorden bijkomende kosten met zich meebrengen dan kan het zijn dat deze producten op de gewone reguliere markt niet langer competitief zijn. In dergelijk geval kan de producent (minstens gedurende een overgangperiode) naast een productielijn specifiek voor de overheid (die aan de duurzaamheid/milieucriteria beantwoordt) een andere productielijn voor de regulier markt instellen. Dergelijke ontubbeling van productielijnen is niet voor iedere (kmo)onderneming mogelijk, zodat er dus een keuze zal moeten gemaakt worden.

Merk op dat voor succesvolle inschrijvers het volume dat door de overheidsvraag wordt gegenereerd mogelijk schaalvoordelen kan opleveren, waardoor de eenheidsprijzen dalen en dezelfde producten ook op de private markt meer competitief worden.

Conclusie: A.3.2: Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag.

V4. Geeft de nieuwe EU-omgevingswetgeving mogelijk aanleiding tot een daling van de vraag om andere redenen dan de kosten (criteria: transparantie, veranderende consumentperceptie, ...)?

Antwoord: Nee, integendeel: de verkoop aan de overheid kan een positief signaal geven aan de markt en zowel de vraag naar als het aanbod aan (bepaalde) goederen aanmoedigen.

Conclusie: A4.1 : Nee.

V5. Behoren de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving tot één van de top 5 bedrijfstakken waarin de meeste kmo's zitten of waarin de kmo's de meeste bruto toegevoegde waarde leveren?

Antwoord: Gezien de bedrijfstakoverschrijdende toepassing van de PPD kunnen we ervan uitgaan dat de PPD ook een impact heeft op de bedrijfstakken waarin kmo's de belangrijkste bijdrage leveren aan de Vlaamse economie.

Conclusie: A.5.2: Ja.

V6. Is het aannemelijk dat het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **ZONDER** bijkomende overheidstussenkomst gecompenseerd gaat worden door de bedrijfstakken/kmo's die een positieve invloed ondervinden van de nieuwe EU-omgevingswetgeving (verschuiving tussen bedrijfstakken in eigen land/regio)?

Antwoord: Het lijkt aannemelijk dat er geen daling maar een verschuiving van de vraag zal plaatsvinden van (kmo-)leveranciers die producten aanbieden die niet beantwoorden aan de duurzaamheid/milieucriteria van de overheid naar (kmo-)leveranciers van producten die hier wel aan beantwoorden. Er is geen fundamentele reden om aan te nemen dat deze verschuiving zou leiden tot een daling van de bijdrage van kmo's aan de Vlaamse economie (m.a.w. dat de verschuiving zou plaatsvinden van kmo's naar grote of buitenlandse ondernemingen). In de veronderstelling dat goederen die beantwoorden aan de duurzaamheid/milieucriteria van de overheid doorgaans een hogere marktwaarde hebben dan deze die dit niet doen, zou ook de bijdrage van de kmo's aan de Vlaamse economie (licht) moeten stijgen.

Conclusie: A.6.2: Ja, ook zonder een bijkomend overheidsoptreden zal de toepassing van de PPD eerder tot een verschuiving dan een daling van de bijdragen van de Vlaamse kmo's tot de economie aanleiding geven.

V7. Is het aannemelijk dat de toename aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die positief geïmpacteerd worden door de nieuwe EU-omgevingswetgeving **MIT** bijkomende overheidstussenkomst het verlies aan bruto toegevoegde waarde van de kmo's die negatief geïmpacteerd kan compenseren of zelfs ervoor kan zorgen dat de nieuwe EU-omgevingswetgeving op bedrijfstakoverschrijdend niveau (macroniveau) een positieve (netto) bijdrage) kan leiden?

Antwoord: Door ten volle gebruik te maken van de mogelijkheden die door de PPD worden geboden en duurzaamheid/milieucriteria in de bestekken op te nemen, kan de overheid kmo's die producten leveren die beantwoorden aan de criteria ondersteunen, en hierdoor tevens de vraag naar dergelijke producten in de private markt aanmoedigen.

Een belangrijk aspect hierbij is de aanmoediging van innovatie die van deze duurzaamheid/milieucriteria uitgaat³². Deze kan mogelijk bijdragen tot het uitbouwen van een concurrentieel voordeel van de Vlaamse (kmo-) ondernemingen.

Conclusie: A.7.2: Ja.

3.10.2 PPD: Omgeving

V1. Streeft de beleidsmaatregel één of meerdere specifieke (kwantitatieve) omgevingsdoelstelling(en) na? Welke?

Neen. Niet specifiek. Via een gemeenschappelijke benadering van groene openbare aanbestedingen (Green Public Procurement) wil de Europese Commissie wel een hefboom aanbieden voor het behalen van milieudoelstellingen.

GPP kan geïmplementeerd worden via de Public Procurement Directive, en een Communicatie van de Commissie getiteld: "Overheidsopdrachten voor een beter milieu". Green Public Procurement wordt hierin gedefinieerd als "een proces in het kader waarvan overheidsdiensten goederen, diensten en werken beogen te verkrijgen die gedurende de volledige levenscyclus ervan een minder belastend milieueffect hebben dan vergelijkbare goederen, diensten en werken met dezelfde primaire functie".

V3. Wordt er indirect en/of op lange termijn een impact nagestreefd in een specifiek omgevingsdomein? Kan het initiatief dus op langere termijn bijdragen tot het verbeteren van de milieukwaliteit?

Ja. De impact kan zich op vele vlakken situeren, maar leidt niet direct tot een betere monitoring of meer transparantie in de waardeketen. Eventuele ondersteuning van de overheid om milieueffecten te maximaliseren bestaat er vooral in zelf Green Public Procurement toe te passen.

3.10.3 PPD: Sociaal

V1. Beleidsmaatregel geldt voor specifieke sectoren?

Antwoord: Ja, de beleidsmaatregel geldt voor de openbare sector, met name de overheid en specifiek overheidsaanbestedingen.

V2. Verwacht men een groei of krimp in een specifieke sector?

Antwoord: Ja, de beleidsmaatregel focust zich enerzijds op de openbare dienstensector (overheid), maar ook op de retail-sector anderzijds (aankoop meubilair, computers, textiel, ...). Het blijft echter over het algemeen een vrijwillige maatregel, en dit impliceert noch een groei noch een krimp van een sector. De grootste potentiële impact op tewerkstelling hier is dat de overheid beslist om voor bepaalde producten van leverancier te veranderen. Mocht dit binnen Vlaanderen gebeuren, zal de netto tewerkstelling hier slechts minimaal veranderen.

³² <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/green-public-procurement-a-neglected-tool-in-the-european-green-deal-toolbox.html>

V3. Brengt deze beleidsmaatregel een nood aan competentieversterking met zich mee?

Antwoord: Neen. De beleidsmaatregel geeft enkel nieuwe richtlijnen op voor overheden om hun aankoopstrategieën voor goederen en diensten aan te passen, doch vrijwillig. Er is in alle waarschijnlijkheid geen nood aan competentieversterking binnen kmo's naar aanleiding van deze beleidsmaatregel.

V5. Is er een opportuniteit voor de sociale economie?

Conclusie. Er is geen specifieke opportuniteit voor de sociale economie naar aanleiding van deze beleidsmaatregel. Een kanttekening die gemaakt kan worden, is dat de overheid wél de kans heeft om de sociale economie te ondersteunen door bepaalde openbare aanbestedingen (zoals onderhoud van de publieke ruimte, groenonderhoud etc.) specifiek te alloceren aan kmo's actief in de sociale economie. Dit is echter geen specifieke richtlijn binnen de vrijwillige criteria voor green public procurement.³³

Conclusie: Er zal geen significante impact op tewerkstelling zijn, en geen bijkomende nood voor competentieversterking. Er is geen specifieke opportuniteit voor de sociale economie maar de overheid kan wél eigenhandig beslissen om bepaalde aanbestedingen exclusief aan werkgevers in de sociale economie aan te bieden.

³³ [Green public procurement | EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

3.10.4 PPD: Samenvatting

Tabel 11: PPD impact analyse: samenvatting

ECONOMIE	Argumentatie	Impact	Interventie
Verbod/uitdoving?	<i>Geen verbod of uitdoofverplichting.</i>	+	++
Kostenstijging?	<i>Nee, de PPD an sich leidt niet tot bijkomende kosten.</i>		
Doorrekening?	<i>Ja, een doorrekening van de beperkte kosten aan de eindconsument/klant zal vaak mogelijk zijn en leidt niet tot een belangrijke daling van de vraag.</i>		
Daling vraag? (Omwille van andere redenen dan kostenstijging)	<i>Geen daling van de vraag om andere redenen dan kosten verwacht.</i>		
Top x KMO bedrijfstakken?	<i>Geïmpacteerde bedrijven behoren tot belangrijke KMO sectoren.</i>		
Compensatie zonder tussenkomst?	<i>Het is aannemelijk dat dit eerder tot een verschuiving dan een daling van de bijdragen van de Vlaamse KMO's tot de economie aanleiding zal geven.</i>		
Overheidsinterventie?	<i>Ja, bij uitstek een domein waarin de Overheid bijkomend kan ondersteunen.</i>		
OMGEVING	Argumentatie	Impact	Interventie
Specifieke milieu-/omgevingsdoelstelling?	<i>Geen specifieke, kwantitatieve milieudoelstellingen onder (Green) Public Procurement.</i>	+	+
Indirecte/Lange termijn milieu-impact?	<i>Ja, indirect wil de overheid via groen aanbesteden bijdragen tot duurzame ontwikkeling. De milieu-impact kan zich op vele vlakken manifesteren. Daarom is monitoring van de milieu-impact van deze regelgeving niet mogelijk.</i>		
SOCIAAL	Argumentatie	Impact	Interventie
Tewerkstelling	<i>Minimale impact op tewerkstelling in KMO-sectoren.</i>	+	-
Competenties	<i>Geen duidelijke nood aan competentieversterking.</i>		
Sociale economie	<i>Geen specifieke opportuniteit voor sociale economie.</i>		

3.10.5 PPD: bronnen

RICHTLIJN 2014/24/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0024-20240101>

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S Overheidsopdrachten voor een beter milieu (COM(2008) 400 definitief)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0400>

[Green public procurement | EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0400)

OECD (2023), Government at a Glance 2023, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/3d5c5d31-en>.

3.11 Samenvatting cases

Tabel 12: Samenvatting impactevaluatie voor de shortlist van 10 EU regelgevingen.

Regelgeving	Evaluatie	ECONOMIE	OMGEVING	SOCIAAL
Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	Impact	-	+	+
	Interventie	+	+	-
Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)	Impact	+	+	+
	Interventie	+	+	-
Ecodesign for Sustainable Products Regulation	Impact	-	++	+
	Interventie	+	+	+
Taxonomy Regulation	Impact	+	+	+
	Interventie	+	-	-
Regulation on Packaging and Packaging Waste (Proposal)	Impact	+	++	+
	Interventie	+	+	-
Deforestation Free Products Regulation	Impact	-	+	+
	Interventie	-	-	-
Right to Repair Directive	Impact	+	+	++
	Interventie	+	+	++
Revision of the Energy Efficiency Directive	Impact	-	++	++
	Interventie	+	+	+
Revision of the Industrial Emissions Directive	Impact	+	++	+
	Interventie	+	+	-
Public Procurement Directive	Impact	+	+	+
	Interventie	++	+	-

Tabel 13: Leeswijzer: conclusie betreffende globale impact.

Impactanalyse - luik	Interpretatie van het resultaat betreffende globale impact
ECONOMIE	<i>Verwachten we dat de bijdrage van Vlaamse KMO's tot de Vlaamse economie onder invloed van dit initiatief (zonder verdere overheidsinterventie) stijgt of daalt? (Merk op: bij Richtlijnen zijn er meer vrijheidsgraden en dus ook meer onzekerheden omtrent de uiteindelijke vorm van de implementatie dan bij Verordeningen.) ?</i>
OMGEVING	<i>Draagt deze maatregel bij tot het halen van omgevingsdoelstellingen (zoals opgevolgd door de kernset van Departement Omgeving) via veranderingen in milieubeleid en milieuprestaties van Vlaamse KMO's en/of via bijkomende mogelijkheden tot monitoring door de Vlaamse Overheid ?</i>
SOCIAAL	<i>Verwachten we dat de werkgelegenheid in KMO's onder invloed van deze maatregel kan stijgen, en biedt dit specifiek ook kansen voor de sociale economie?</i>

Het resultaat kan zeer positief zijn (++, donkergroen), positief (+, licht groen), eerder negatief (-, licht rood) of negatief (--, rood).

Tabel 14: Leeswijzer: conclusie met het oog op prioritering van overheidsop treden.

Impactanalyse - luik	Interpretatie van het resultaat met betrekking tot prioritering overheidsop treden
ECONOMIE	<i>In elke mate is een overheidsinterventie nodig en nuttig om, hetzij de negatieve economische impact (in KMO-gerelateerde sectoren) te milderen, hetzij de positieve economische impact te maximaliseren?</i>
OMGEVING	<i>In welke mate zijn bijkomende maatregelen van de Overheid nodig om het positieve resultaat voor de omgeving te maximaliseren? (+) Of garandeert de omzetting van de Richtlijn of het invoeren van de Verordening as such een positief resultaat voor de omgeving, en zijn bijkomende maatregelen daarom minder opportuun? (-)</i>
SOCIAAL	<i>In welke mate is overheidsinterventie nodig om tewerkstelling in KMO's veilig te stellen of te laten evolueren richting nieuwe competenties voor de groene alsook sociale economie?</i>

Het resultaat kan zeer positief zijn (++, overheidsinterventie is een “must have”), positief (+, overheidsinterventie is mogelijk en nuttig), eerder negatief (-, overheidsinterventie is niet opportuun of niet effectief).

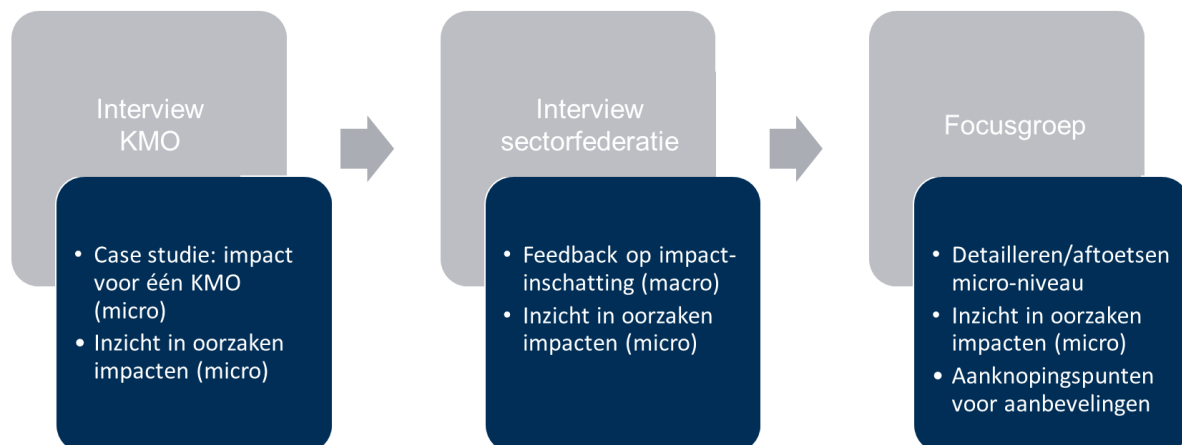
4. VELDWERK: TOETSEN VAN IMPACT BIJ KMO'S

4.1 Aanpak veldwerk

Met een goed begrip van de vereisten van de wetgevende kaders alsook met inzicht in de impact die ze op macro-niveau met zich meebrengen, voerden we veldwerk uit. We toetsten onze hypothesen over ingeschatte impacten af bij kmo's en trachten de impact op micro-niveau (namelijk op niveau van een individuele kmo) in kaart te brengen. We bevroegen verschillende stakeholders die dicht bij het kmo gebeuren staan, bijvoorbeeld sector- of ledenorganisaties, experten/adviseurs en kmo's zelf. Hierbij kozen we voor kwalitatieve methodieken, namelijk één-op-één interviews gevolgd door focusgroepen met een representatieve groep aan stakeholders.

Tijdens de impactanalyse werd in samenspraak met de stuurgroep gekozen om te focussen op drie sectoren, namelijk bouw, textiel- en voedingssector. Dit omdat deze sectoren relevante activiteiten kennen in Vlaanderen en sterk kmo gedreven zijn. Ook worden ze elk sterk geïmpacteerd door een tweetal wetgevende kaders.

Voor elke geselecteerde sector organiseerden we minstens één interview met de sectorfederatie (vaak hadden we meerdere gesprekken omdat de thema's van de wetgeving onder verschillende beleidsmedewerkers verdeeld zijn) alsook één interview met een kmo die eerder matuur is op vlak van ESG. De resultaten uit deze interviews vormden het startpunt van een focusgroep. We verzamelden feedback op de impactinschatting op macro-niveau en zochten naar oorzaken van de impacten op micro-niveau. Er vonden drie focusgroepen plaats, één per sector. Hier namen zowel kmo's aan deel voor wie ESG reeds een gekend of nog een nieuw verhaal is. Ook de sectorfederatie(s) en ESG-experten uit de sector namen deel. Na de focusgroepen hadden we nog extra contacten met stakeholders die aanvullende input konden leveren over de impact van bepaalde wetgevende kaders.

Figuur 5: Participatieplan veldwerk

Per sector maakten we een inschatting van welke wetgevende kaders kmo's in die sector het meest impacteren (zie de tabel hieronder). In het veldwerk bevroegen we de deelnemers expliciet over deze wetgevende kaders. Vervolgens gaven we hen de mogelijkheid om ook over de andere wetgevende kaders input te leveren.

Tabel 15: Overzicht: inschatting van relevantie van wetgevende kaders (shortlist) per kmo-sector (bouw, voeding, textiel).

Wetgevend kader	Bouw	Voeding	Textiel
1. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	+	+	+
2. Corporate Sustainability Due Diligence (CSDD) Directive	0	++	++
3. Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR)	++	0	++
4. Taxonomy Regulation	+	0	0
5. Regulation on Packaging and Packaging Waste	0	++	0
6. Deforestation-free products Regulation	++	++	0
7. Common rules promoting the repair of goods ("Right to Repair")	0	0	++
8. Energy Efficiency Directive (EED)	++	+	+
9. Revision of the Industrial Emissions Directive (IED)	0	++	++
10. Public Procurement Directive (Green Public Procurement)	+	+	+

In bijlage 3 staan meer details beschreven over de samenstelling van de focusgroepen.

- Hoewel de inzichten uit de focusgroepen (omtrent impact op microschaal en onderliggende oorzaken) niet noodzakelijk representatief zijn voor de hele populatie in de sector, bieden ze waardevolle kwalitatieve data.
- Sectorfederaties namen deel aan de focusgroepen en consulteerden leden via hun comité-werking.
- Heel wat dezelfde knelpunten kwamen naar boven in de drie sectoren.

We geloven sterk in de meerwaarde van een stakeholderbevraging als onderdeel van de methodologie voor impactinschatting, zowel voor de analyse op macro- als op microniveau.

- Macroniveau: Sectorfederaties zijn goed op de hoogte van wat er leeft bij kmo's en hebben tegelijkertijd een helikopterzicht over de globale impact op de sector. Dit maakt dat zij een geschikte doelgroep zijn om de macro-analyse af te toetsen aan de praktijk en eventuele aanvullingen te verzamelen.
- Micro-niveau: Een bevraging van sectorfederaties en individuele kmo's levert informatie op over de specifieke pijnpunten die één organisatie ervaart alsook over hoe de vereisten van verschillende wetgevende kaders cumuleren. Daarnaast kan je doorvragen en beter begrip krijgen van de oorzaken achterliggend aan de impact die zij ervaren.

De stakeholderbevraging kan minder uitvoerig opgenomen worden dan in deze studie het geval was. Zeker indien slechts enkele wetgevende kaders geanalyseerd worden (ipv tien zoals in deze studie), is dit aangewezen. Dit kan door de onderverdeling in sectoren

achterwege te laten. We stellen vast dat de meeste knelpunten waar de overheid op zou kunnen ageren gelijkaardig zijn over sectoren heen. Een andere optie is om een focusgroep te organiseren zonder voorafgaande interviews met een sectorfederatie en een kmo. In dat geval wordt iedereen voor het eerst bevroegd in de focusgroep en vertrekt de discussie van een wit blad.

4.2 Rode draad in veldwerk

In wat volgt beschrijven we de rode draad in de resultaten van het veldwerk, nadien geven we per sector en per wetgevend kader een samenvatting van de input uit de bevestigingen weer.

- kmo's zien **veel wetgeving** gerelateerd aan duurzaamheid op zich afkomen.
- De meerderheid van de kmo's **kent de wetgevende kaders niet goed**. Als zij zich informeren over de aankomende Europese duurzaamheidswetgeving doen ze dit voornamelijk via sectorfederaties en in mindere mate via de (Vlaamse) overheid.
- kmo's ervaren **tegenstrijdigheden** in wetgeving van verschillende overheden of thematieken.
- Veel kmo's worstelen met hun aanpak rond duurzaamheid en hebben **geen tijd, kennis of marges** om er sterk mee bezig te zijn.
- De meerderheid van de kmo's neemt een eerder **afwachtende houding** aan t.a.v. wetgeving die niet rechtstreeks op hen van toepassing is of die nog niet goedgekeurd is.
- kmo's die opgericht zijn met als missie een duurzaam product of dienst op de markt zetten of al inzetten op duurzaamheid in hun bedrijfsvoering, zien de wetgevingen wel overwegend als een **kans** (uniforme manier om duurzaamheidsinspanningen aan te tonen, ...).
- Over het algemeen is de impact die men nu effectief al voelt nog eerder beperkt (kmo's niet in scope, wetgeving nog niet in voege, ...), wel **vrees** men dat de EU wetgevende kaders die de komende jaren in werking zullen treden (significante) **extra tijdsinvestering en kosten** met zich mee kunnen brengen. Voor verschillende wetgevingen lijkt de tijdsinvestering en kost geconcentreerd aan het begin van het traject, wanneer men zich de eerste keer moet aligneren.
 - In de voedingssector lijkt het 'trickle down' effect nu al plaats te vinden (voor CSRD, CSDDD, Deforestation). Grote voedingsretailers vragen al volop info op of leggen verplichtingen op aan hun leveranciers (bv. Een berekening van de klimaatvoetafdruk scope 3 of een engagement voor een SBTI (Science Based) klimaatarget..
 - Ook al is de eigenlijke impact bij de bevroegde kmo's over het algemeen nog relatief beperkt, het is wel belangrijk voor kmo's om nu al de risico's te kunnen inschatten en zich voor te bereiden op nieuwe vereisten die (rechtstreeks of onrechtstreeks) voortvloeien uit EU duurzaamheidswetgeving.
- Er is het aanvoelen dat verschillende van de EU duurzaamheidswetgevingen (onbedoeld) **kleinere bedrijven benadelen** t.o.v. grotere bedrijven alsook Europese bedrijven benadelen t.o.v. bedrijven buiten de EU.
 - kmo's hebben de middelen niet om deel te nemen aan een **proces waarin wetgeving gespecificeerd wordt**. Grote spelers zijn daar oververtegenwoordigd.
 - De vrees leeft dat het **toezicht op ingevoerde producten van buiten de EU ontbreekt** en dit de concurrentiepositie van de eigen bedrijven bedreigt.

- **Green Public Procurement** moet meer gebruikt worden als wortel om de stok van andere wetgevende kaders te doen werken.
- Algemeen heerst er de vrees voor een strengere aanpak ('gold plating') – bij de omzetting van de wetgeving of het toezicht erop – in Vlaanderen/België.

4.3 Samenvatting per sector, over wetgevende kaders heen

Hieronder geven we beknopt weer welke impact er in het algemeen van duurzaamheidswetgeving wordt ervaren in elke sector. Deze impacten structureren we volgens vier categorieën aan knelpunten die we als eerste kort toelichten.

- **Vereiste inspanning overstijgt draagkracht kmo:**
 - o De kmo beschikt over onvoldoende menselijke of financiële middelen (of kan deze niet vrijmaken) om de wetgeving na te leven;
 - o Impact voornamelijk op 'kunnen';
- **Systeembeperkingen:**
 - o Eigen inspanningen zinloos als de rest van de keten niet meewil;
 - o Impact voornamelijk op 'kunnen';
- **Ongelijk speelveld:**
 - o Impact van de wetgeving op concurrentiepositie (t.o.v. oa. grote of niet-eu ondernemingen);
 - o Impact voornamelijk op 'willen';
- **Beleidsincoherentie:**
 - o Barrières/knelpunten die voortkomen uit andere wetgevingen of de implementatie ervan;
 - o Impact voornamelijk op 'willen';

Tabel 16: Feedback omtrent 4 categorieën van knelpunten voor de 10 onderzochte wetgevende kaders, volgens de stakeholders uit de voedingssector.

Over 10 wetgevende kaders heen - VOEDINGSSECTOR	
Vereiste inspanning overstijgt draagkracht kmo	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: geen tijd, kennis of marges om met duurzaamheid bezig te zijn ▪ Oorzaak: uitdagende economische tijd, geen duurzaamheidsverantwoordelijke 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: lage motivatie om aan wetgeving tegemoet te komen ▪ Oorzaak: de wetgeving en finaliteit ervan zijn niet altijd duidelijk voor kmo
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: er wordt weinig rekening gehouden met eigenheid van kmo's bij opstellen en vertalen wetgeving ▪ Oorzaak: grote bedrijven kunnen meer investeren en zijn sterker betrokken bij lobbying 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: kmo's ervaren tegenstrijdigheden in wetgeving ▪ Oorzaak: wetgeving niet op elkaar afgestemd of aangepast op moment dat nieuwe wetgeving wordt opgesteld ▪ Impact: nog niet alle kmo's plukten laaghangend fruit ▪ Oorzaak: subsidies van (Vlaamse) overheid gaan vaak naar geavanceerde technologie ▪ Impact: kmo's die investeren in duurzaamheid worden hiervoor niet beloond in overheidsopdrachten ▪ Oorzaak: prijs wordt vaak als belangrijkste criterium gehanteerd

Uit een bevraging van Fevia³⁴ juli 2024 leren we dat duurzame ontwikkeling op de 6e plaats komt als gebied met impact door administratieve lasten opgelegd door de overheid. Verpakkingen komt op de 5e plaats, voedselveiligheid en productetikettering (wat door onze stakeholders in de interviews en focusgroep gelinkt werd aan verpakkingen) op de 3e plaats. De bevraging leert dat voedingsbedrijven op grote schaal gebruik maken van consultants (85% van de repondenten), hun systemen aanpassen(71%) en taken intern herverdelen of extra aanwervingen doen (65%). Drie op 10 bedrijven heeft nieuwe profielen aangeworven, zoals een expert in energie of duurzame ontwikkeling, om aan de administratieve verplichtingen te kunnen voldoen (Figuur 6).

Middelgrote onderneming in de textielsector*:

- **Eigen personeel:**
 - 1 à 2 VTE
 - opleiding van medewerkers (bv. datamanagement, rapportage, ...)
- **Kosten:**
 - audit & consultancy
 - certificaten
 - lidmaatschap van platformen en organisaties (bv Amfori, Fair Wear,...)
 - meerprijs voor gebruik van gecertificeerde grondstoffen
 - software
 - ...
 - Momenteel gebudgetteerd op €50k/jaar aan de start, en oplopend in de toekomst.
 - Niet alle kosten zijn door te rekenen aan de klanten wegens beperkte betaalbereidheid.

*Eigenschappen onderneming

- 280 medewerkers en 60mio omzet
- Belgisch familiebedrijf met 50-tal boetieks in Vlaanderen

Figuur 6: Voorbeeld van de impact van EU duurzaamheidswetgeving op een kmo uit de textielsector

De resultaten van deze bevraging worden meegenomen ter aanvulling van onze onderzoeksresultaten. Dit doen wij uitsluitend op basis van publiek beschikbare informatie over de betreffende bevraging. Wij hebben geen inzicht in de details van de onderzoeksmethode en kunnen derhalve niet verantwoordelijk worden gehouden voor de juistheid van de gepresenteerde cijfers.

³⁴ Bevraging van Fevia onder haar leden met 70 antwoorden waarvan 86% afkomstig van kmo's. De verschillende sectoren zijn goed vertegenwoordigd waarbij 75% van de respondenten gevestigd is in Vlaanderen, 90% produceert in België. <https://www.fevia.be/nl/nieuws/26-controles-per-jaar-voor-een-voedingsbedrijf-te-veel-is-te-veel>

Tabel 17: Feedback omtrent 4 categorieën van knelpunten voor de 10 onderzochte wetgevende kaders, volgens de stakeholders uit de textielsector.

Over 10 wetgevende kaders heen - TEXTIELSECTOR	
<p>Vereiste inspanning overstijgt draagkracht kmo</p> <ul style="list-style-type: none"> Impact: kmo's maken keuze in welke wetgevende kaders ze wel of niet aan voldoen Oorzaak: combinatie aan wetgeving zorgt voor een lange lijst aan gevraagde investeringen, economische realiteit dwingt tot keuzes 	<p>Systeembeperkingen</p> <ul style="list-style-type: none"> Impact: aantal kmo's ervaren dat overheid geen vertrouwen heeft in de ondernemingen; kmo's, die hun activiteiten rond duurzaamheid opbouwen, geloven in de positieve intentie van deze wetgeving. Oorzaak: overheid stelt wetgeving op die hen behandelt als 'bad guys'
<p>Ongelijk speelveld</p> <ul style="list-style-type: none"> Impact: ongelijk speelveld Oorzaak: Onvoldoende capaciteit bij overheid om te controleren voor alle wetgevende kaders; België reageert vaak (te) traag bij omzetting van wetgeving Bijzondere bezorgdheid over buitenlandse fast fashion platformen die minder gecontroleerd en gesanctioneerd worden. Impact: er wordt weinig rekening gehouden met eigenheid van kmo's bij opstellen en vertalen wetgeving Oorzaak: grote bedrijven kunnen meer investeren en zijn sterker betrokken bij lobbying 	<p>Beleidsincoherentie</p> <ul style="list-style-type: none"> Impact: kmo's ervaren tegenstrijdigheden in wetgeving Oorzaak: wetgeving niet op elkaar afgestemd of aangepast op moment dat nieuwe wetgeving wordt opgesteld

Quote uit focusgroep: **“Als je ziet hoeveel faillissementen er in de mode-sector zijn, is het logisch dat kmo's niet investeren in aankomende EU wetgeving.”**

Tabel 18: Feedback omtrent 4 categorieën van knelpunten voor de 10 onderzochte wetgevende kaders, volgens de stakeholders uit de bouwsector.

Over 10 wetgevende kaders heen - BOUWSECTOR	
Vereiste inspanning overstijgt draagkracht kmo	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ / 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ /
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: ongelijk speelveld ▪ Oorzaak: geen controle op ingevoerde producten van buiten de EU; extra vereisten voor kmo's tov buitenlandse concurrenten ▪ Impact: er wordt weinig rekening gehouden met eigenheid van kmo's bij opstellen en vertalen wetgeving ▪ Oorzaak: grote bedrijven kunnen meer investeren en zijn oververtegenwoordigd bij lobbying 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: soms tegenstrijdige vereisten voor kmo's ▪ Oorzaak: EU wetgeving kan in strijd zijn met bestaande Vlaamse of Federale wetgeving ▪ Impact: kmo's voelen zich niet gemotiveerd en/of tegengewerkt door vereisten in overheidsopdracht ▪ Oorzaak: geen incentive in overheidsopdrachten om aan nieuwe wetgeving te voldoen; standaardbestekken / normeringen zijn opgemaakt op maat van traditionele producten.

4.4 Samenvatting per wetgevend kader

Hieronder geven we per wetgevend kader weer welke impact er wordt ervaren over de sectoren heen. Deze impacten zijn gestructureerd volgens de vier categorieën aan knelpunten.

4.4.1 Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)

Tabel 19: CSDDD: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: Het vraagt tijd en kosten om de risico's in te schatten en mitigeren.</i> ▪ <i>Oorzaak: (Laten) uitvoeren en opvolgen audits bij leveranciers, aanleveren certificaten; Opleiding van personeel zoals aankopers (relevant voor KMO's ook al zitten ze niet in directe scope) - Soms geeft klant tegen betaling opleiding; Soms begeleiding van consultant.</i> ▪ <i>Risico op verliezen van contract want hoe kleiner de leverancier, hoe moeilijker om de DD risico's in te schatten.</i> ▪ <i>Impact: kleine KMO's riskeren hun contract als leverancier te verliezen.</i> ▪ <i>Oorzaak: hoe kleiner, hoe moeilijker om de DD risico's in je keten in te schatten.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: druk op klant-supplier relatie.</i> ▪ <i>Oorzaak: cascade-effect van eisen van grote organisaties in scope naar KMO's die niet in scope zitten. Gebrek aan een uniform systeem voor het in kaart brengen van de risico's (zoals rating Ecovadis).</i> ▪ <i>Impact: KMO's betalen voor verschillende systemen om risico's in kaart te brengen (zoals rating Ecovadis)</i> ▪ <i>Oorzaak: Gebrek aan een uniform systeem</i> ▪ <i>Impact: veel verantwoordelijkheid op kleine KMO's in een keten met vele grotere spelers.</i> ▪ <i>Oorzaak: Ook al doe je inspanningen (bv. risico-analyse, audits, opleidingen geven, ...), je kan verantwoordelijk worden gehouden voor een impact die ver upstream in de keten gebeurt.</i>
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Men waarschuwt voor goldplating door nationale of gewestelijke overheid bij omzetten naar wetgeving in ons land.</i> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld voor Belgische KMO's; handelsstromen die afgeleid geraken naar minder strenge landen</i> ▪ <i>Oorzaak: strengere eisen bij omzetting naar nationale wetgeving; strengere handhaving door bepaalde lidstaten; meer controle op Europese goederen dan op geïmporteerde niet-Europese goederen wegens beperkte middelen bij federale overheid</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Deelnemers schatten een beperkte impact in omdat het aspect rond mensenrechten ook wordt meegenomen in Deforestation-free products regulation en in Forced Labor wetgeving (waarin het meeste werk door de overheid wordt opgenomen).**</i> ▪ <i>Impact: beperkt</i> ▪ <i>Oorzaak: aspect rond mensenrechten ook wordt meegenomen in Deforestation-free products regulation en in Forced Labor wetgeving (waarin het meeste werk door de overheid wordt opgenomen)</i>

4.4.2 Regulation on Packaging and Packaging Waste (Proposal) (RPPW)

Tabel 20: RPPW: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Het vraagt tijd van KMO om alternatieve verpakkingen te onderzoeken: leveranciers contacteren, stalen vragen, naar beurzen, ...*</i> ▪ <i>Impact: tijdsinvestering</i> ▪ <i>Oorzaak: alternatieve verpakkingen zijn nog niet talrijk voorhanden en onduidelijk welke verpakking beste scoort op duurzaamheid, kwaliteit, houdbaarheid en food safety</i> ▪ <i>Het brengt een kost mee als machine moet aangepast (via leverancier) of afgedankt worden wanneer verpakking verandert.</i> ▪ <i>Impact: extra kost voor KMO bij nieuwe verpakking</i> ▪ <i>Oorzaak: meerprijs van alternatieve verpakkingen; machine moet aangepast worden (via leverancier) of zelfs afgedankt worden</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Onvoldoende dialoog tussen verpakkingsleveranciers en afnemers.</i> ▪ <i>Impact: KMO moet zelf stabiliteitstests doen op nieuwe verpakking</i> ▪ <i>Oorzaak: Gebrek aan pro-activiteit van leveranciers om alternatieve verpakkingen voor te stellen.</i> ▪ <i>KMO heeft niet altijd keuze: Als private labelproducent moeten ze verpakking gebruiken die klant kiest, maar deze wil niet meer betalen.**</i> ▪ <i>Impact: KMO wordt gedwongen bepaalde verpakking te gebruiken zonder terugbetaling van de meerkost</i> ▪ <i>Oorzaak: private labelproducent beslist</i> ▪ <i>Mentaliteits- en gedragsverandering van consument is nodig.</i> ▪ <i>Impact: Hierin willen voorlopen, levert commercieel nadeel.</i> ▪ <i>Oorzaak: Consument verkiest minder duurzame verpakking (grotere verpakking omdat dat er meer klassevol uitziet (potje met valse bodem in een doosje en plastic rond); Verpakking zonder gerecycleerd materiaal omdat het transparanter is en mooier oogt; meer plastic omwille van voedselveiligheid en –kwaliteit. Enz.)</i>
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Het is eenvoudiger voor grote bedrijven om hieraan te voldoen omdat zij kunnen onderhandelen voor grote volumes.</i> ▪ <i>Impact: kleine KMO's hebben minder toegang tot alternatieve verpakking</i> ▪ <i>Oorzaak: grote bedrijven kunnen eenvoudiger onderhandelen voor grote volumes</i> ▪ <i>Sectorfederatie geeft aan dat er in België strenger op gecontroleerd wordt dan in andere landen.</i> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld voor Belgische KMO's</i> ▪ <i>Oorzaak: strengere controle in België</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: KMO's ervaren tegenstrijdigheden door andere wetgeving</i> ▪ <i>Oorzaak: De informatievereisten op etiket (bv. 3 landstalen) noodzaken voor een grotere verpakking of verschillende verpakking per land (met grote stock tot gevolg).</i> ▪ <i>Verbod op een verpakking die maar x% gevuld is waardoor een groter gamma aan verpakkingen (en stock) nodig is</i> ▪ <i>In openbare aanbestedingen wordt vaak enkel naar criterium 'prijs' gekeken.</i> ▪ <i>Impact: KMO's die investeren in duurzaamheid worden hiervoor niet beloond in overheidsopdrachten</i> ▪ <i>Oorzaak: prijs wordt vaak als belangrijkste criterium gehanteerd</i>

Middelgrote onderneming, producent supplementen:

- **Eigen personeel:**
 - Tijdsinvestering van werkgroep die alternatieven zoekt voor huidige verpakkingen
 - Bezoeken beurzen, gesprekken aangaan met leveranciers, ...
- **Kosten:**
 - Hogere kost voor alternatieve verpakking: de verpakking is nog schaars, KMO koopt kleinere hoeveelheden aan en heeft minder onderhandelingsmarge dan een grote organisatie
 - Extra kost voor aanpassen machine aan nieuwe verpakking (interventie van machineleverancier nodig)
- **Impact op processen**
 - Het vraagt tijd om kwaliteit van nieuwe verpakking te testen
 - Bv. Na twee jaar treedt kwaliteitsverlies op (bv. Tabletten worden wak in kartonnen verpakking)
 - Grotere variëteit (en voorraad) aan verpakkingen nodig door verschillende wetgevingen
 - Bv. Verpakking die exact is afgemeten want moet minstens x% gevuld zijn waardoor verpakking niet voor verschillende volumes gebruikt kan worden.

Figuur 7: Voorbeeld feedback over de impact van de RPPW op één kmo

4.4.3 Deforestation-free products regulation (DFPR)

Tabel 21: DFPR: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembependingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De bijhorende administratie vraagt tijd en kosten. KMO's hebben hier het personeel en budget niet voor. ▪ Impact: tijdsinvestering en kosten ▪ Oorzaak: bijhorende administratie en ICT-systeem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voor KMO's is er een transitieperiode van 6 maanden maar door ketenaanpak krijgen ze toch al vragen van de grotere bedrijven in hun keten. ▪ Impact: KMO's krijgen een transitieperiode van 6 maanden, maar moeten toch al vragen beantwoorden; Extra druk op klant-supplierrelatie ▪ Oorzaak: grotere bedrijven in de keten spelen vragen door aan leveranciers ▪ Er heerst gevoel dat retailers zich proberen in te dekken voor verantwoordelijkheden door zaken door te schuiven naar leveranciers. ▪ Impact: verantwoordelijkheid wordt bij KMO/leverancier gelegd door retailer, ook al legt wetgeving dat niet op ▪ Oorzaak: retailers proberen zich in te dekken door KMO te laten beloven dat ze niet bijdragen aan ontbossing (ook al leveren ze geen producten gelinkt aan scope DFPR)
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verschillende EU landen lijken wetgeving (detailbepalingen eruit) anders te interpreteren waardoor level playing field verdwijnt.** ▪ Impact: ongelijk speelveld ▪ Oorzaak: Verschillende EU landen lijken wetgeving (detailbepalingen eruit) anders te interpreteren ▪ Risico dat een leverancier uit de boot zou vallen als er verschuiving plaatsvindt naar anderen die info vlotter kunnen aanleveren. ▪ Impact: verlies van klant ▪ Oorzaak: verschuiving naar concurrenten die info vlotter kunnen aanleveren 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veel onduidelijkheid over de wetgeving: scope, ICT-systeem dat 2 weken voor deadline wordt gelanceerd, nieuwe FAQ laat op zich wachten, Moeilijk in te schatten voor KMO's of ze wel of niet onder de wetgeving vallen, mede gezien de complexe supply chain. Ook voor retailers is het verwarrend welke producten wel of niet in scope zijn. ▪ Impact: KMO's weten niet of ze onder de wetgeving vallen en wat juist verwacht wordt ▪ Oorzaak: Veel onduidelijkheid over de wetgeving

4.4.4 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Tabel 22: CSRD: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembependingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Het vraagt tijd en kosten om informatie te verzamelen en rapporteren.</i> ▪ <i>Impact: tijdsinvestering en kosten (Deelnemer schat in dat je 1 extra VTE kan gebruiken om dit goed te doen)</i> ▪ <i>Oorzaak:</i> ▪ <i>Kost in termen van VTE; Kost van opleiding (via sectorfederaties en met externe partners); Kost van uitbesteding aan consultant; Kost van verplichte auditering; Kost van licentie of software (bv ERP systeem om alle info te verzamelen); Kost van externe copywriter; Kost van verschillende certificaten (niet verplicht door CSRD, maar gevraagd door klant); Kost van LCA en EPB (niet verplicht door CSRD, maar gevraagd door klant);</i> ▪ <i>Het is ingewikkeld voor KMO's om hun CO2 voetafdruk te berekenen.</i> ▪ <i>Impact: ingewikkelde oefening om CO2 voetafdruk te berekenen.</i> ▪ <i>Oorzaak: complexe methodologie; des te meer aan het einde van de keten want grondstoffen van verschillende leveranciers.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Trickle down effect, waarbij grotere spelers (klanten) die wel in de scope vallen informatie opvragen bij KMO's die aan hen leveren.</i> ▪ <i>Impact: druk op klant-supplier relatie</i> ▪ <i>Oorzaak: cascade-effect van vragenlijsten (deels relevant, deels ver gezocht) en targets van grote organisaties naar KMO's die al dan niet in scope zitten ; Geen afstemming tussen actoren in de keten waardoor KMO door iedereen bevroegd zal worden (hoofdaannemer, opdrachtgevers, ...).</i> ▪ <i>Bezorgdheid dat klanten om certificaten gaan vragen zodat hun rapportering eenvoudiger wordt.</i> ▪ <i>Impact: KMO's moeten certificaten aanleveren (met bijhorende tijdsinvestering en kost)</i> ▪ <i>Oorzaak: klanten vinden het eenvoudiger voor hun eigen rapportering</i> ▪ <i>Er heerst gevoel dat retailers zich proberen in te dekken voor verantwoordelijkheden door zaken door te schuiven naar leveranciers.</i> ▪ <i>Impact: verantwoordelijkheid wordt bij KMO/leverancier gelegd door retailer, ook al legt wetgeving dat niet op</i> ▪ <i>Oorzaak: retailers proberen zich in te dekken door KMO te laten beloven dat ze niet bijdragen aan ontbossing (ook al leveren ze geen producten gelinkt aan scope EUDR)</i> ▪ <i>Profielen die men wil rekruteren in voedingsbedrijven zijn gelijkaardig aan de profielen die men rekruteert voor auditering: ingenieursprofielen (milieurisico's, kwaliteitsrisico's, ...).</i> ▪ <i>Impact: tekort aan ingenieursprofielen in voedingsbedrijven</i> ▪ <i>Oorzaak: profielen zijn gelijkaardig aan die die gerekruteerd worden voor CSRD auditering</i>
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Angst dat bepaalde lidstaten strengere handhaving zullen installeren en daardoor handelsstromen afgeleid geraken naar minder strenge landen.</i> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld voor Belgische KMO's; handelsstromen die afgeleid geraken naar minder strenge landen</i> ▪ <i>Oorzaak: strengere handhaving door bepaalde lidstaten;</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: organisaties sturen de uitkomsten van hun dubbele materialiteitsanalyse</i> ▪ <i>Oorzaak: vereisten in ESRS standaarden zijn subjectief gegeven</i>

Een bevraging van Sustacon in opdracht van Bouwunie³⁵ leverde kwantitatieve inzichten in de impact van CSRD op bouwbedrijven van diverse grootte (bouwmarkt, materiaalproducenten, bouwlogistiek en aannemers):

- Bedrijven spendeerden in 2024 gemiddeld 77 werkdagen aan CSRD. Ze verwachten dat dit stijgt tot 134 werkdagen in 2025, wat ongeveer overeenkomt met 0,5 VTE. De studie stelt een schaalvoordeel vast waarbij kmo's relatief meer tijd en geld dienen te investeren in hun duurzaamheidsrapportering tov grote bouwbedrijven.
- De externe begeleiding kostte bedrijven in 2024 gemiddeld 27.000euro, exclusief de kost voor auditering. Dit zou dalen naar gemiddeld 19.000euro in 2026 en 17.000euro in 2027. Dit komt overeen met onze algemene conclusie dat de investeringen (tijd en middelen) hoger zijn bij de opstart van een CSRD-implementatie en dalen naargelang de rapportering is ingeburgerd.
- Een certificering van een in de sector wijdverspreid managementsysteem (zoals CO2 prestatieladder of ISO 14001) vermindert de CSRD-auditlast niet. Slechts één van de vijf respondenten gaf aan dat hier rekening mee wordt gehouden. Dit bevestigt de bezorgdheid van onze focusgroepen dat er in verschillende systemen tegelijk geïnvesteerd moet worden (certificaties én CSRD-rapportering) zonder dat deze elkaar voordeel bieden.
- Als positieve vaststelling blijkt uit de bevraging dat de CSRD voor extra maturiteit zorgt op vlak van datamonitoring en duurzaamheid.

De resultaten van deze bevraging worden meegenomen ter aanvulling van onze onderzoeksresultaten. Dit doen wij uitsluitend op basis van publiek beschikbare informatie over de betreffende bevraging. Wij hebben geen inzicht in de details van de onderzoeksmethode en kunnen derhalve niet verantwoordelijk worden gehouden voor de juistheid van de gepresenteerde cijfers.

³⁵ Bevraging in november 2024 bij 40-tal bedrijven in de bouwsector die onderworpen zijn aan de CSRD met rapportering over boekjaar 2025, 23 volledige antwoorden verzameld. We kunnen ervan uitgaan dat de meeste bedrijven in Vlaanderen of België gevestigd zijn. [https://www.bouwunie.be/sites/default/files/STUDIE%20CSR.D.def .pdf](https://www.bouwunie.be/sites/default/files/STUDIE%20CSR.D.def.pdf)

4.4.5 Revision of the Energy Efficiency Directive (EED)

Tabel 23: EED: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: Gebrek aan tijd en kennis bij KMO's ▪ Oorzaak: Ze hebben geen budgettaire ruimte voor een energie-expert. ▪ KMO's moeten een keuze maken tussen gevraagde investeringen vanuit verschillende (milieugerelateerde) kaders. ▪ Impact: KMO's maken keuze in welke investeringen vanuit (milieugerelateerde) wetgevende kaders ze wel of niet willen maken ▪ Oorzaak: combinatie aan wetgeving zorgt voor een lange lijst aan gevraagde investeringen, economische realiteit dwingt tot keuzes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: KMO's moeten wachten op ondersteuning rond energie-efficiëntie ▪ Oorzaak: Nood aan meer auditors voor uitvoeren energie-audits; in de bouw moeilijk om technische profielen te vinden (bv. plaatsen van luchtventilatiesystemen). ▪ Impact: KMO's kunnen geen volgende stap zetten ovv energie-efficiëntie ▪ Oorzaak: De gewenste technologie is nog niet beschikbaar, of niet voldoende aangepast aan de noden van de sector.
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: men kan een groter milieu-effect realiseren met energie-audits ▪ Oorzaak: geen kwaliteitscontrole op de energie-audit (focus op compensatie via andere systemen (bv. zonnepanelen) dan op energie-efficiëntie zelf; Bedrijven zijn vrij om bepaalde maatregelen wel of niet door te voeren en kiezen voor de goedkopere, minder impactvolle acties) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: geen duidelijke richting in energiebeleid ▪ Oorzaak: te weinig dialoog/afstemming tussen beleidsniveaus (zowel EU en BE) over energiestrategie

4.4.6 Public Procurement Directive (PPD)

Tabel 24: PPD: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: Het vergt meer studiewerk van een KMO ▪ Oorzaak: nog niet gewoon van op de gevraagde duurzame manier te werken 	
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: Het wordt voor KMO moeilijker om in te tekenen t.o.v. een groot bedrijf. ▪ Oorzaak: de criteria zijn complexer en wijken af van de huidige manier van werken 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Consequente houding van overheid nodig – men vraagt veel van de bedrijven ovv duurzaamheid, dan zou daar tegenover moeten staan dat men in overheidsaankopen ook duurzaamheidsoverwegingen systematisch laat doorwegen (ipv prijs). ▪ Impact: KMO's die investeren in duurzaamheid worden hiervoor niet beloond in overheidsopdrachten ▪ Oorzaak: prijs wordt vaak als belangrijkste criterium gehanteerd; ambitie van aankopers o.v.v. duurzaamheidscriteria wordt afgeremd door Inspectie Financiën; trend om aankoop van verschillende types producten te bundelen tot één groter pakket waardoor tussenpersoon meer kans heeft om opdracht binnen te halen (consortium vormt groot risico voor KMO's omdat zij ook hoofdelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden voor gehele opdracht)

4.4.7 Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR)

Tabel 25: ESPR: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: KMO's ervaren certificering als drempel</i> ▪ <i>Oorzaak: duur en lang proces met gebreken (De certificering kan de werkelijkheid vertekenen doordat er wordt ingezoomd op het product terwijl de milieuprestaties bepaald worden door het gebouw/systeem waarin het verankerd is; niet alle eigenschappen van een product worden in acht genomen; Bij certificering wordt vergeleken met een voorbeeldproduct, maar dit gaat niet altijd op voor een innovatie)</i> ▪ <i>Impact: Het vraagt tijd en kosten om alternatieven te zoeken</i> ▪ <i>Research doen en mogelijkheden ecodesign analyseren.</i> ▪ <i>Opleiden (doorgeven technische kennis) van andere schakels die met aangepast product aan de slag gaan</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>De markt met software oplossingen wordt uitgebreid met mogelijks dure prijzen. **</i> ▪ <i>Impact: software oplossingen zijn duur</i> ▪ <i>Oorzaak: de markt breidt zich uit en stelt hoge prijzen voor</i> ▪ <i>Oplossing: één standaard systeem dat informatie eenvoudig laat vloeien tussen spelers.</i> ▪ <i>Impact: KMO's die maatwerk leveren, moeten telkens nieuwe invulling/berekening maken in productpaspoort</i> ▪ <i>Oorzaak: productpaspoort is een uitgebreid instrument</i>
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld</i> ▪ <i>Oorzaak: weinig controle op producttransparantie en de gevolgen zijn beperkt; Angst dat lidstaten dit op verschillende manieren gaan aanpakken; Bezorgdheid dat het moeilijk is om te controleren of buitenlands product aan de vereisten voldoet. *</i> ▪ <i>Het is eenvoudiger voor grote bedrijven om hieraan te voldoen omdat zij door grote volumes hand kunnen leggen op gevraagde technologie</i> ▪ <i>Impact: kleine KMO's hebben minder toegang tot technologie en gevraagde materialen</i> ▪ <i>Oorzaak: grote bedrijven kunnen door grote volumes eenvoudiger de hand hierop leggen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Impact: KMO's wachten op delegated acts om zich voor te bereiden en zullen weinig tijd hebben om aan de vereisten te voldoen</i> ▪ <i>Oorzaak: onduidelijkheid over de specifieke toepassingen op de textielsector; over hoe het samengaat met andere wetgeving in de bouw</i> ▪ <i>De criteria in overheidsopdrachten kunnen een drempel vormen.</i> ▪ <i>Impact: KMO's voelen zich niet gemotiveerd en/of tegengewerkt door vereisten in overheidsopdracht</i> ▪ <i>Oorzaak: gedetailleerd bestek laat geen ruimte om duurzamer product aan te bieden; standaardbestekken / normeringen zijn opgesteld op maat van traditionele producten.</i>

Ecodesign for Sustainable Products Regulation

Textielsector

Middelgrote onderneming, producent broeken

- **Eigen personeel:**
 - Tijdsinvestering CEO
- **Kosten:**
 - Certificaten
 - Software:
 - Vernieuwing ERP-systeem
 - RFD-tag en QR-code (geraamd op 20.000euro aan externe kosten + eigen tijd)
 - Dubbel zoveel software ontwikkeling gebeurd dan nodig, omdat vereisten nog niet helder waren op moment dat KMO zich wou voorbereiden.
- **Inkomsten**
 - Subsidiedossier 'Circulaire ketensamenwerking' ingediend

Figuur 8: Voorbeeld feedback over de impact van de ESPR op één kmo

4.4.8 Taxonomy Regulation

Tabel 26: Taxonomy Regulation: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Impact: investering voor KMO's in de bouw die mogelijks afhaken voor project dat 100% taxonomy aligned moet zijn ▪ Aantonen dat het aligned is. ▪ Beantwoorden aan specifieke eisen (rond materialen, ...). ▪ Oorzaak: Bij een aantal bouwbedrijven moet project 100% taxonomy aligned zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ /
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ / 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ /

4.4.9 “Right to Repair”

Tabel 27: “Right to Repair”: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Het is complex om de logistiek hierrond te organiseren (inzamelen, transport, sorteren, ...).</i> ▪ <i>Impact: tijdsinvestering en kost om omgekeerde logistiek te organiseren</i> ▪ <i>Oorzaak: omgekeerde logistiek is complex gegeven, in het bijzonder voor terugname van producten die naar het buitenland worden geëxporteerd.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Producenten hebben slechts beperkt zicht op waarom een product wordt afgedankt (en dus waarom het gerepareerd zou kunnen worden).*</i> ▪ <i>Impact: Producenten hebben slechts beperkt zicht op waarom een product gerepareerd zou kunnen worden</i> ▪ <i>Oorzaak: afgedankte producten komen niet terug bij producent en worden niet geanalyseerd</i> ▪ <i>De consument is nog te weinig vragende partij voor herstel van fashion en dankt kledingstuk eerder af omdat het niet meer in de mode is. Dit is anders voor werkkledij waarbij wasserijen ook herstellingen uitvoeren.</i> ▪ <i>Impact: er is weinig vraag naar herstel van kledingstukken (fashion)</i> ▪ <i>Oorzaak: consument volgt liever de mode dan kledingstuk langer te dragen</i>
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bezorgdheid dat het moeilijk is om te controleren of buitenlands product aan de richtlijnen voldoet.</i> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld</i> ▪ <i>Oorzaak: moeilijk is om te controleren of buitenlands product aan de richtlijnen voldoet.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Voorlopig is er nog onduidelijkheid over welke informatieverplichting en dus administratie dit met zich mee zal brengen.</i> ▪ <i>Impact: KMO's bereiden zich nog niet voor op wetgeving</i> ▪ <i>Oorzaak: onduidelijkheid over welke informatieverplichting en dus administratie de wetgeving met zich mee zal brengen.</i>

4.4.10 Revision of the Industrial Emissions Directive (IED)

Tabel 28: IED: impact feedback van de stakeholders.

Vereiste inspanning overstijgt draagkracht KMO	Systeembeperkingen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ / 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ /
Ongelijk speelveld	Beleidsincoherentie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>We merken dat er oneerlijke vergelijkingen worden gemaakt</i> ▪ <i>Impact: onhaalbare eisen voor Vlaamse bedrijven</i> ▪ <i>Oorzaak: oneerlijke vergelijkingen bij het opstellen van normen (bv. CO2 besparing, Noorwegen als referentie maar is niet correct want zij hebben veel meer toegang tot hernieuwbare energie; Bv. BAT-studies in Vlaanderen ipv in Europa waarbij - door beperkte steekproef - een scheef getrokken norm wordt afgesproken die niet haalbaar is voor normaal opererende organisatie).</i> ▪ <i>Bij omzetting vergeet men soms voetnoten die expliciet/belangrijk zijn.</i> ▪ <i>Impact: ongelijk speelveld en onvolledige eisen</i> ▪ <i>Oorzaak: belangrijke voetnoten worden vergeten bij omzetting naar nationale wetgeving</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>In strenge Vlaamse wetgeving zitten regels die de toepassing van BREF (Best Available Techniques Reference documents) soms onmogelijk maken. Bv. In VLAREM staat dat controles moeten gebeuren door erkende labo's. Waardoor organisaties 2 weken moeten wachten op resultaat én ervoor moeten betalen.</i> ▪ <i>Impact: toepassing van BREF soms onmogelijk</i> ▪ <i>Oorzaak: strengere regels in Vlaamse wetgeving</i>

5. AANBEVELINGEN

5.1 Inleiding

De omgevingswetgevingen uit de EU Green Deal willen een aantal systeemveranderingen tot stand te brengen. Sommige van deze wetgevingen kunnen een aanzienlijke impact hebben op kmo's en - via deze omweg - op Vlaamse economische, sociale en milieudoestellingen.

De aanbevelingen hierna richten zich niet op de inhoudelijke bijsturing van deze EU-omgevingswetgevingen noch van de doelstellingen hierin vervat, maar nemen deze wetgevingen en de beoogde systeemtransitie als gegeven, als uitgangspunt.

Om deze systeemtransitie te realiseren zullen ook kmo's hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. Om de Vlaamse kmo's hierin te steunen, formuleren we in dit onderdeel een aantal voorstellen voor ondersteuningsmaatregelen die de negatieve impact op kmo's kunnen milderen en de positieve impact kunnen versterken. We doen dit met een focus op de EU-omgevingswetgevingen waarvoor een interventie als prioritair werd aangeduid op basis van het kmo-interventiekader.

5.1.1 Methodologische principes

5.1.1.1 Clusters van barrières/knelpunten als vertrekpunt

Voor de identificatie van relevante ondersteuningsmaatregelen zijn we vertrokken vanuit de clusters van knelpunten en barrières die in het kader van fase drie (veldwerk) van het onderzoek naar voren kwamen. Voor elk van deze cluster aan barrières werden verklarende factoren in kaart gebracht. Ook hiervoor putten we uit de discussies met de sectorfederaties en individuele ondernemingen die we in fase drie konden bevragen.

Deze verklarende factoren vormen een aanknopingspunt voor de zoektocht naar relevante ondersteuningsmaatregelen. Immers, het zijn maatregelen die op die factoren ingrijpen die ervoor kunnen zorgen dat de barrière/het knelpunt wordt opgeheven dan wel verminderd.

5.1.1.2 Rekening houden met bestaande ondersteuningsmaatregelen

Alvorens op zoek te gaan naar relevante ondersteuningsmaatregelen hebben we getracht beeld te krijgen van de maatregelen die vandaag reeds worden genomen ofwel op stapel staan en die ingrijpen op de knelpunten en hun verklarende factoren. Op deze manier kunnen we meer gericht op zoek gaan naar ondersteuningsmaatregelen voor knelpunten en barrières die vandaag onvoldoende door de bestaande of op stapel staande maatregelen worden afgedekt. Daarnaast kan bij de definitie van relevante ondersteuningsmaatregelen tevens nagegaan worden op welke manier de bestaande maatregelen door flankerende maatregelen kunnen versterkt worden.

Hiervoor organiseerden we twee werksessies (4 en 7 november 2024) met deelnemers uit de federale overheid, de Vlaamse overheid (VLAIO) en een aantal beroepsfederaties (Agoria, Bouwunie, BFA, Comeos, Febelfin, Febetra, Fedustria, Essensia, ...). Deze sessies beoogden geen exhaustieve inventarisatie, maar waren erop gericht om na te gaan op welke domeinen de nood aan bijkomende ondersteuningsmaatregelen het hoogste is om de vastgestelde knelpunten en barrières aan te pakken.

5.1.1.3 Zoeken naar aanvullende ondersteuningsmaatregelen

Naast een inventarisatie op hoog niveau van bestaande en geplande maatregelen, vroegen we tijdens de workshopsessies met beroepsfederaties, federale en Vlaamse overheden ook naar zaken die momenteel ontbreken. We wilden weten wat de workshopdeelnemers zelf zouden kunnen doen om bij te dragen aan een effectieve oplossing voor het knelpunt of de barrière, en wat zij verwachten van andere partijen in dit verband. Op deze manier werden een eerste reeks pistes voor ondersteuningsmaatregelen in kaart gebracht.

Om lering te trekken uit initiatieven van andere Europese lidstaten, werd een korte internationale bevraging georganiseerd via het European Enterprise Network (EEN). In deze bevraging werd gepeild naar de belangrijkste ondersteuningsmaatregelen of -initiatieven om de negatieve impact van de geselecteerde EU-omgevingswetgevingen op kmo's te beperken (maximaal vijf per lidstaat). Eveneens werd er gepeild naar de voornaamste maatregelen of initiatieven ter versterking van de positieve impact van deze wetgevingen op kmo's. Daarnaast werd gevraagd welke aanvullende maatregelen relevant zouden kunnen zijn in hun lidstaat. Ook werden enkele meer punctuele vragen gesteld. Deze hadden betrekking op de ondersteuning van ketensamenwerking, de standaardisatie van eisen van grote ondernemingen aan kmo's, en de manier waarop in hun lidstaat de impact van EU-omgevingswetgeving op kmo's wordt meegenomen bij de implementatie van deze wetgevingen.

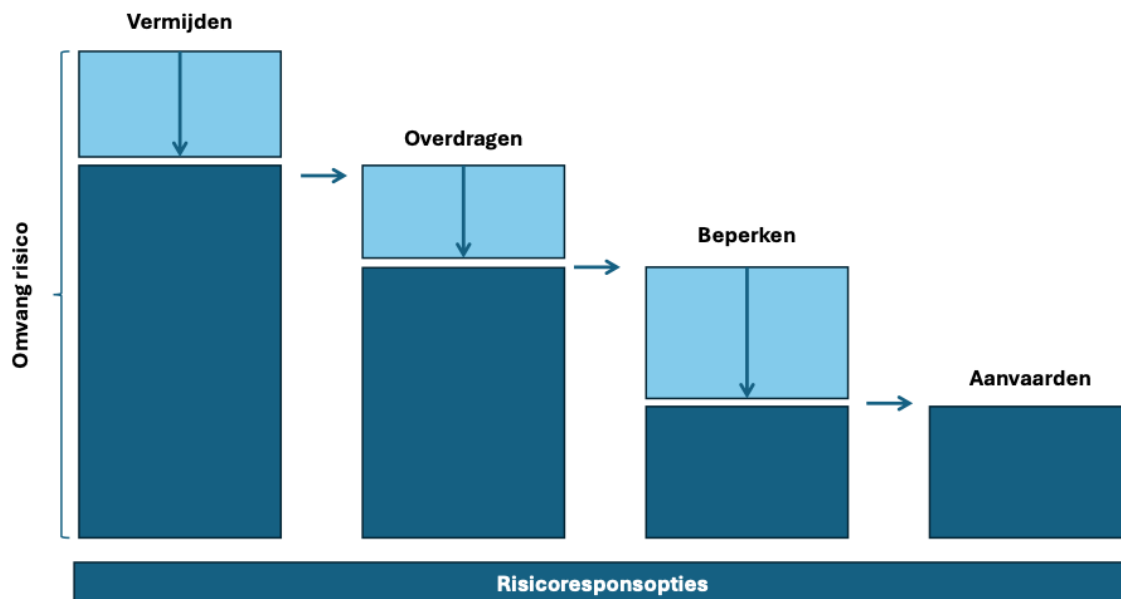
De bevraging van het EEN leverde 15 antwoorden op uit 5 landen, te weten: Finland (1); Frankrijk (11), Oostenrijk (1) Zwitserland (1) en Tsjechië (1).

5.1.1.4 Risicobeheerbenadering

Heel wat van de EU-omgevingswetgevingen die we hebben onderzocht behoeven nog verdere uitvoeringsmaatregelen. Dit betekent dat de effectieve impact nog ongekend is en we aldus voornamelijk een inschatting van risico's (mogelijke impacts) maakten. Voor de definitie van ondersteuningsmaatregelen lijkt het ons daarom ook interessant om een risicobeheerbenadering te hanteren.

Een risico is een onzekere positieve of negatieve gebeurtenis die gekenmerkt wordt door een probabiliteit en een impact. Een risicobenadering is erop gericht maatregelen te definiëren die de probabiliteit, de impact of beiden verminderen (of verhogen in geval van opportuniteiten).

Er kunnen *grosso modo* vier grote groepen maatregelen of families van risicoresponsopties worden onderscheiden, die zich respectievelijk richten op het vermijden, het beperken of het verplaatsen van het risico (naar een derde bijv. een verzekering), en, tenslotte, het aanvaarden van het risico indien het (rest)risico beperkt is en niet opweegt tegen de hoge (marginale) risicoreductiekost. Met uitzondering van de optie "aanvaarden" werken de risicoresponsopties steeds in op de impact ofwel op de probabiliteit, dan wel op beide aspecten samen. Vaak zullen verschillende risicoresponsopties gecombineerd worden om, rekening houdend met de kostprijs van de beheersmaatregelen, tot de gewenste risicoreductie te komen.

Figuur 9: Risico-respons-opties.

De ondersteuningsmaatregelen die vandaag reeds worden genomen of gepland staan, zullen het risico van de kmo's reeds in gunstige zin beïnvloeden. De aanbevelingen voor bijkomende maatregelen richten zich daarom op het verder terugdringen van het restrisico (i.e. risico's rekening houdend met de bestaande ondersteuningsmaatregelen) tot op een aanvaardbaar niveau.

Voor de belangrijkste restrisico's brengen we een aantal risicoresponsies in kaart op basis van een analyse van de risicofactoren.

5.1.2 Leeswijzer - Structurering van de aanbevelingen

De aanbevelingen hierna vallen uiteen in vier delen:

Een **eerste deel** omvat **generieke aanbevelingen per cluster van barrières/knelpunten** en biedt ter inspiratie een aantal **(praktijk)voorbeelden** van hoe deze generieke aanbevelingen kunnen geconcretiseerd worden. Voor elke cluster hanteren we telkens volgende structuur:

- Beschrijving van cluster en verklarende factoren. Hier bespreken we kort het type knelpunten en barrières van de onderzochte cluster en reiken we factoren aan die de vastgestelde knelpunten en barrières helpen verklaren
- Indicatie van de huidige ondersteuningsmaatregelen. Hier geven we een overzicht van de belangrijkste ondersteuningsmaatregelen die we naar aanleiding van de sessies met beroepsfederaties en overheden in kaart konden brengen. Het betreft hier geen exhaustieve opsomming, maar eerder een illustratie van hetgeen vandaag al gebeurt.
- Inspiratie voor additionele ondersteuningsmaatregelen. Tenslotte reiken we rekening houdend met de bestaande ondersteuningsmaatregelen een aantal denkpistes aan voor bijkomende ondersteuningsmaatregelen die de knelpunten van het betreffende cluster verder kunnen helpen oplossen. Deze worden, ter inspiratie, aan de hand van een aantal voorbeelden geconcretiseerd.

In het **tweede deel** concretiseren we onze **aanbevelingen op het niveau van individuele EU-omgevingswetgevingen**. We doen dit voor de EU-omgevingswetgevingen waarvoor de impactanalyse aan de hand van de beslisbomen een interventie als prioritair hebben aangemerkt. We geven hierbij telkens de context van de aanbeveling en vatten deze aan het eind in een kader kernachtig samen met aanduiding van de trekkers en de te betrekken stakeholders/partners.

Het **derde deel** behelst de **procesmatige aanbevelingen** ter ondersteuning van een optimaal gebruik van het kmo-interventiekader. In concreto, staan we in het dit deel stil bij:

- Het proces dat het gebruik van het interventiekader ondersteunt, inclusief de beschrijving van de deelactiviteiten. We beschrijven het proces hier vanuit de activiteiten (inclusief de inputs en outputs), rollen en verantwoordelijkheden en de systemen (templates/modellen) die het proces vormgeven.
- Het kmo-interventiekader in relatie tot andere processen. Hier bekijken we onder meer hoe het interventiekader dienstig kan worden ingezet bij, gekoppeld aan of geïntegreerd in andere beleids- en beheerprocessen van de Vlaamse overheid.

In een laatste, **vierde deel**, vertrekken we vanuit de **leerlessen** die we uit de toepassing van het kmo-interventiekader hebben kunnen trekken, en vertalen deze naar **methodologische aanbevelingen**. Deze aanbevelingen richten zich op het instrument zelf (kmo-interventiekader) en op de ruimere organisatie van de ondersteuning van kmo's in het kader van nieuwe EU-omgevingswetgeving.

5.2 Generieke aanbevelingen per knelpuntencluster

Op basis van de resultaten van de vorige onderdelen werden 4 knelpuntenclusters gedefinieerd waarin de geïdentificeerde knelpunten en barrières die door de kmo's worden ervaren werden ondergebracht. Deze clusters worden hierna kort toegelicht inclusief hun drijvende factoren. Daarnaast wordt voor elk van de knelpuntenclusters kort een indicatie gegeven van het type ondersteuning dat vandaag al operationeel is of op stapel staat. Tenslotte, formuleren we een aantal generieke aanbevelingen en reiken we ter inspiratie (o.a. op basis van de EEN-bevraging) voorbeelden voor additionele maatregelen aan die deze generieke aanbevelingen concretiseren.

De (praktijk)voorbeelden die ter illustratie en inspiratie worden vermeld, betreffen vaak buitenlandse voorbeelden, of in een aantal gevallen meer theoretische denkpistes uit de literatuur. Bijgevolg kunnen deze voorstellen niet zomaar overgenomen worden, en dienen deze aangepast te worden aan de Vlaamse/Belgische context. Eén van de aspecten die hiermee verband houdt, is de concrete **rolverdeling** voor de uitwerking en **implementatie** van de maatregel, onder meer rekening houdend met de **institutionele bevoegdheidsverdeling** tussen de federale en regionale overheden, of, in voorkomend geval, de regionale verschillen inzake de impact op kmo's van de beschouwde EU-omgevingswetgevingen.

Deze vertaling naar de lokale context overschrijdt de grenzen van het huidig onderzoek.

5.2.1 Cluster 1 - Gevraagde inspanning is groter dan de draagkracht van kmo's

5.2.1.1 Beschrijving van cluster en verklarende factoren

Deze cluster betreft de knelpunten en barrières die onder de noemer "**de gevraagde inspanning is groter dan de draagkracht van kmo's**" kunnen worden gerangschikt.

De barrières en knelpunten uit deze cluster kunnen grotendeels door volgende factoren worden verklaard.

a) Complexiteit van wetgeving

Ten eerste is er de *complexiteit*. Er is een gebrek aan kennis en een tekort aan doorvertaling naar de eigen sector. Dit omvat zowel de exacte draagwijdte van de wetgeving, welke verplichtingen hieruit voortkomen, als de wijze waarop (welke opties) hieraan kan worden tegemoetgekomen. kmo's hebben het moeilijk om in te schatten wat prioritair is, en wat secundair. Bovendien is er een gebrek aan kant-en-klare tools en instrumenten.

b) Dubbel capaciteitsprobleem

Daarnaast is er een *dubbel capaciteitsprobleem*. In eerste instantie vergt de naleving van EU-omgevingswetgevingen de inzet van menselijke middelen die in een kmo vaak bijzonder schaars zijn. Daarnaast is er ook een capaciteitsprobleem bij de leveranciers van diensten en producten die benodigd zijn voor een efficiënte naleving van de omgevingswetgeving of de inspanningen die daarmee verband houden. Zo kan bijvoorbeeld de vraag gesteld worden wat een mogelijke **rol** kan zijn van de **milieucoördinator** en de **milieuverificateur** bij het in voege treden van wetgeving zoals de CSRD en de herziening van de richtlijn industriële emissies, hierbij rekening houdend met een toename van de vraag naar diensten van gespecialiseerde

CSRD-consultants, terwijl het aanbod hieraan minder snel toeneemt (lead time en peak management) waardoor de vraag het aanbod dreigt te overstijgen.³⁶

c) Gebrek aan standaardisatie

Gebrek aan standaardisatie aan de kant van de vraagzijde. Dit houdt verband met het doorsijpel-effect, waarbij de kmo niet rechtstreeks is onderworpen aan een bepaalde EU-omgevingswetgeving maar informatie dient aan te leveren aan klanten (grote ondernemingen) die wel aan deze wetgeving onderworpen zijn. Vragen komen hierbij uit alle hoeken waarbij de granulariteit, de thema's en het formaat van de gevraagde informatie sterk kan variëren. Er is voorlopig geen sprake van meer gecentraliseerde, geharmoniseerde of gestandaardiseerde bevraging van kmo's.

d) Gebrek aan investeringscapaciteit

De *investeringscapaciteit* speelt ook een rol. Dit betreft de financieringsmogelijkheden van de kmo en de opportuniteitskosten die met investeringen gepaard gaan. Sommige EU-omgevingswetgevingen vergen vandaag of op korte termijn reeds een aantal investeringen. Een deel van onderzochte EU-omgevingswetgevingen betreffen op korte termijn voornamelijk een informatieverplichting. Het is evenwel aannemelijk dat naar mate meer transparantie wordt verkregen over de omgevingsprestaties van ondernemingen, ook bijkomende druk zal ontstaan om deze prestaties te verbeteren. Ook hier kan men een doorsijpel-effect verwachten waarbij grote ondernemingen aan hun kmo-leveranciers vragen om hun prestaties te verbeteren waardoor kmo's onrechtstreeks zullen verplicht worden om investeringen te doen of hun organisatie aan te passen om aan de verzuchtingen van hun klanten tegemoet te komen.

e) Timing

Ook de *timing* van het van kracht worden van de verschillende verplichtingen is een belangrijke factor. Een belangrijk deel van de inspanningen aan de verplichtingen te voldoen situeren zich in de initiële periode. Het is op dat moment dat kmo's hun organisatie, systemen en informatievergaring zullen moeten aanpassen. Wanneer de inwerkingtreding van verschillende EU-omgevingswetgevingen in een korte tijdspanne plaatsvindt, dan verergert dit de eerder aangehaalde punten (negatieve hefboom). Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met een cumulatief effect met andere niet-omgevingswetgevingen, zoals bijv. GDPR, die ook ondernemingsmiddelen vereisen.

f) Gepercipieerde relevantie

Tot slot is voor sommige EU-omgevingswetgevingen de onmiddellijke relevantie voor de eigen onderneming (what's in it for me?) niet altijd duidelijk, waardoor het moeilijk is om middelen toe te wijzen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor bepaalde EU-omgevingswetgevingen waarbij de kmo enkel via het doorsijpeleffect wordt geïmpacteerd. Voor sommige omgevingswetgevingen speelt dit niet of minder. Een voorbeeld hiervan is de verordening "Ecodesign for Sustainable Products". Het niet naleven van de ecodesign-vereisten kan resulteren in de ontzegging van markttoegang.

³⁶ Naast de kwantiteit is ook de kwaliteit van de ondersteuning van belang. Ter zake werd opgemerkt dat de kwaliteit van de CSRD-consultants sterk kan variëren en dat de geadviseerde acties (bijv. een uitgebreide CO2-meting) niet steeds gevraagd noch noodzakelijk zijn om in regel te zijn of doelstellingen te kunnen formuleren.

5.2.1.2 Indicatie van huidige ondersteuningsmaatregelen

De meegedeelde ondersteuningsmaatregelen hebben een dubbele ondersteuningsfocus: **informer en activeren**.

Ondersteuningsmaatregelen met focus op 'informer' helpen kmo's om beter te begrijpen welke verplichtingen op hen rusten of welke de implicaties zijn voor hen van wetgeving die op grote ondernemingen van toepassing is (doorsijpeleffect).

Maatregelen met een 'activeringsfocus' willen de kmo's concreet ondersteunen bij een effectieve en efficiënte naleving van de vereisten die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met de EU-omgevingswetgeving. Het gaat hieronder meer over het ter beschikking stellen van praktische handleidingen en tools, het organiseren van lerende netwerken, etc.

Tabel 29: Voorbeelden van ondersteuning via informeren en activeren.

Focus ondersteuning	Voorbeelden
Informer	<ul style="list-style-type: none">• Nieuwsbrieven en evenementen (bijv. jaarvergadering) houden bedrijven op de hoogte van de laatste ontwikkelingen.<ul style="list-style-type: none">– De organisatie van opleidingen, webinars, workshops, academies (zie bijv. CSRD-Kompas³⁷ video's).• Vertaling van complexe informatie naar meer toegankelijke informatie.• Individuele begeleiding (beantwoorden van vragen).• Doorverwijzingen naar consultants of andere actoren (bijvoorbeeld sectorfederaties) voor verdere ondersteuning.
Activeren	<ul style="list-style-type: none">– Lerende netwerken en werkgroepen (bijvoorbeeld Green Deals die door de Vlaamse overheid worden gefaciliteerd).• Duurzaamheidsroadmap als hulpmiddel voor bedrijven om te starten met rapporteren.• Samenwerkingen met innovatiehubs zoals Wagralim en Flanders Food.• Ondersteuningstrajecten voor de implementatie van duurzaamheidsmaatregelen.• Charter Duurzaam Ondernemen met ESRS (European Sustainability Reporting Standards) of SDG als basis voor impactanalyse.– Digitale tools: productfiches, tool voor identificatie energieprijzen en sustatool-updates³⁸.• Bedrijfseconomisch onderzoek, helpdesk en sustatool-updates.• Sectorale duurzaamheidsdoelstellingen.

Zoals eerder vermeld, betreft de opsomming van maatregelen hierboven enkel een selectie van acties die momenteel door verschillende beroepsfederaties en overheden worden genomen ter ondersteuning van kmo's bij hun aanpassing aan de nieuwe EU-omgevingswetgeving. Dit is dus **geen exhaustieve lijst**, maar biedt slechts een indicatie van de huidige ondersteuningspraktijken.

Verder is het belangrijk op te merken dat sommige van de onderzochte EU-omgevingswetgevingen nog uitvoeringsbesluiten vereisen en/of moeten worden omgezet in de Belgische/Vlaamse rechtsorde. Deze ontbrekende onderdelen zorgen ervoor dat het nog niet volledig duidelijk is wat de concrete implicaties voor de kmo's zullen zijn. Hierdoor is het moeilijk om de effectiviteit en efficiëntie van de bestaande maatregelen precies in te schatten.

³⁷ <https://www.mvovlaanderen.be/nl/het-csrd-kompas>

³⁸ <https://sustatool.mvovlaanderen.be>

5.2.1.3 Inspiratie voor additionele ondersteuningsmaatregelen

Hieronder voegen we een aantal generieke maatregelen die onder meer geïnspireerd werden door de maatregelen die uit de EEN-bevraging naar voren kwamen. Waar relevant worden deze maatregelen ter illustratie kort toegelicht.

a) Verbeter toegankelijkheid tot de toepasselijke wettelijk informatie

Hiervoor kan bijvoorbeeld verwezen worden naar het Franse *Portail RSE*³⁹, een digitaal MVO-portaal waarin elke onderneming kan nagaan welke rapporteringsregels op haar van toepassing zijn (o.a. op basis van grootte en de sector van de onderneming). Het betreft hier een initiatief van de Franse overheid⁴⁰. Dit initiatief is onder meer nuttig voor CSRD, CSDDD, enz. Hoewel zo'n digitaal portaal heel wat voordelen biedt, zal wetgeving die niet rechtstreeks van toepassing is op kmo's maar als gevolg van het doorsijpeleffect toch impact op hen heeft, waarschijnlijk niet geïdentificeerd worden. Dit beperkt de relevantie ervan.

Duitsland heeft een **helpdesk**⁴¹ voor kmo's en andere bedrijven opgezet om hen te helpen met hun duurzaamheidsvraagstukken. In België zou een soortgelijk helpdesk door federale of regionale overheid georganiseerd kunnen worden.

In Vlaanderen kunnen **beroepsverenigingen** zoals VMx, **erkende opleidingscentra** voor aanvullende vorming tot milieucoördinator en andere milieuopleidingscentra, hierbij een belangrijke rol opnemen. Het groeiende belang van omgevingswetgeving en bijhorende monitorings- en rapporteringsverplichtingen onder impuls van de Green Deal vraagt om een herziening en mogelijks **versterking van de rol van de milieucoördinator**. Het is duidelijk dat deze doorheen de jaren een steeds uitgebreider takenpakket heeft gekregen, en zeker sinds het invoeren van de Green Deal nood heeft aan nieuwe kennis en skills. Deze kunnen vanuit beroepsverenigingen, in samenwerking met overheidsadministraties worden gedefinieerd, en vanuit opleidingscentra en beroepsverenigingen aangeboden worden, zowel aan reeds actieve milieucoördinatoren, als aan milieucoördinatoren in opleiding.

b) Ondersteun de implementatie met aangepaste tools

Tools, sjablonen en handboeken helpen kmo's om zelfstandig of met de hulp van externe dienstverleners de naleving van de wetgeving. Voor de CSRD denken we hier bijvoorbeeld aan de opmaak van een dubbele materialiteitsanalyse op (sub)sectorniveau die door bedrijven in de betreffende (sub)sector grotendeels kan worden overgenomen met nog kleine aanpassingen op maat van hun bedrijf. Bijkomend kan gedacht worden aan een gestandaardiseerde vragenlijst - op maat van een (sub)sector - die grote ondernemingen voorleggen aan hun kmo leveranciers.

Voor bedrijven die al op vrijwillige basis rapporteren over Duurzaam Ondernemen, werd in Frankrijk een *witboek* ter beschikking gesteld waarin wordt uitgelegd hoe dit hen zal helpen om te voldoen aan de CSRD⁴². Mogelijk is een vergelijkbare tool nuttig in relatie tot duurzaamheidsbarometer die op Vlaams niveau wordt georganiseerd⁴³.

De *Franse Kamers van Koophandel en Industrie (CCI)* bieden bedrijven *persoonlijke ondersteuning, training en advies* om hen te helpen de regelgeving te begrijpen en na te leven, terwijl duurzame praktijken worden geïntegreerd. Het voormelde MVO-portaal (Portail RSE)

³⁹ <https://portail-rse.beta.gouv.fr/>

⁴⁰ Meer bepaald kwam dit initiatief tot stand door een samenwerking van het Ministère de l'Economie et des Finances en de Incubateur des services numériques (beta.gouv).

⁴¹ Zie voor Duitsland <https://kompass.wirtschaft-entwicklung.de/en/>

⁴² <https://www.afnor.org/actualites/label-engage-rse-csrd/>

⁴³ https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/2023-06/Duurzaamheidsbarometer%202023_0.pdf

reikt instrumenten en middelen aan voor het monitoren van wetgeving, het beoordelen van de milieueffecten en het implementeren van MVO-strategieën. Deze maatregelen helpen de negatieve effecten van wetgevingsinitiatieven op bedrijven te verminderen en bevorderen tegelijkertijd hun concurrentievermogen. Deze ondersteuning is onder meer relevant voor CSRD, CSDDD, IED en EED wetgeving.

*Richtsnoeren inzake de ESPR-verordening en de herstelbaarheidsindex*⁴⁴. Om de naleving van de ESPR-verordening te ondersteunen, voorziet de Franse overheid in bewustmakingscampagnes een aantal specifieke tools zoals het platform voor ecodesign voor digitale producten. De overheid introduceerde ook een herstelbaarheidsindex, waarbij producenten hun producten moeten scoren op repareerbaarheid en deze informatie openbaar moeten maken⁴⁵.

Naar het voorbeeld van Frankrijk werd ook in België, een herstelbaarheidsindex ingesteld⁴⁶.

Het FRET21⁴⁷ initiatief moedigt bedrijven aan om hun milieu-impact in transport en logistiek te verminderen, als aanvulling op de wereldwijde doelstelling om industriële emissies te verminderen.

De Oostenrijkse afdeling van het EEN voorziet in een Sustainability Check die een oriëntatie, kloof- en potentieel analyse biedt. Alle bedrijven die deze Sustainability Check hebben doorlopen ontvangen een Sustainability Workbook met praktische tips en tricks over hoe ze de barrières kunnen overwinnen en potentieel kunnen benutten; met inbegrip van aanbevelingen voor actie, voorbeelden van beste praktijken, praktische instrumenten, links naar financiering, enz⁴⁸. Dit initiatief toont gelijkenissen met de Sustatool⁴⁹ die door MVO Vlaanderen wordt aangeboden om kmo's te ondersteunen bij het realiseren van hun duurzaamheidsambities.

Het initiatief *France Num*⁵⁰ ondersteunt de digitalisering en energie-optimalisatie van kmo's om hen in staat te stellen hun energie-efficiëntie en naleving van regelgeving zoals EED te verbeteren.

In Oostenrijk voorziet via een *digitaal platform in een vragenlijst*⁵¹ aan de hand waarvan bedrijven voor financiële instellingen relevante Taxonomieverordening informatie kunnen ingeven. Na het invullen van de vragenlijst krijgt de deelnemende onderneming een geaggregeerd overzicht van haar antwoorden, hetgeen meteen ook een goed zicht verschaft op de aspecten waar er ruimte is voor verbetering. Bedrijven kunnen financiële instellingen waarmee ze werken toegang geven tot deze informatie, om zo bijvoorbeeld het aanvraagproces voor leningen te versnellen. Een ander voordeel is dat bedrijven hun resultaten kunnen vergelijken met die van andere bedrijven in dezelfde sector of met alle deelnemende bedrijven (benchmark functie). Deze Oostenrijkse ervaring kan mogelijk inspiratie bieden voor het lopende Febelfin-initiatief waarin de financiële sector werkt aan tool om op eenvoudige, uniforme en digitale wijze ESG-data van kmo's te verzamelen en te delen.

⁴⁴ <https://ecoresponsable.numerique.gouv.fr/posts/reglement-europeen-ecoconception-juin2024/>

⁴⁵ De Franse herstelbaarheidsindex werd in de EEN-bevraging als belangrijke ondersteuningsmaatregel aangestipt. Deze maatregel wordt echter op een aantal aspecten gecontesteerd, omdat Frankrijk hiermee vooruitloopt op de EU-wetgeving waardoor bedrijven nu dreigen per land afzonderlijke berekeningen te moeten uitvoeren.

⁴⁶ <https://www.health.belgium.be/nl/news/de-herstelbaarheidsindex-een-nieuw-hulpmiddel-voor-de-consument>

⁴⁷ <https://fret21.eu>

⁴⁸ <https://een.at/en/services-en/sustainability>

⁴⁹ <https://sustatool.mvovlaanderen.be/de-sustatool>

⁵⁰ <https://www.francenum.gouv.fr>

⁵¹ <https://oekb-esgdatahub.com/>

c) Financiële instrumenten

Op termijn zullen de omgevingswetgevingen aanpassingen aan het productieapparaat vergen. Hiervoor zijn financiële middelen nodig. Deze middelen zijn niet steeds op het juiste moment beschikbaar, zodat hiervoor aangepast financiële oplossingen en ondersteuning dient gezocht te worden.

Naast de klassieke financieringsinstrumenten en subsidies duiden we hier op een aantal bijkomende pistes aangereikt door het rapport "*Bedrijven in transitie: van investeringsnoden naar resiliëntie dankzij sociale partnerschappen*".⁵²

Hierin worden onder meer volgende pistes aangereikt:

- *Notionele investeringsaftrek* die de bedrijven in staat stelt om een fictieve interestkost op eigen vermogen af te trekken van hun belastbare basis. Het pakt de klassieke fiscale discriminatie aan tussen de financiering met vreemd en eigen vermogen.
- *Bankgaranties* die de toegang tot additionele investeringsmiddelen moeten vereenvoudigen, waarbij de overheid door staatswaarborgen het aangaan van bankleningen ter financiering van investeringen die verband houden met de omgevingswetgeving faciliteert⁵³.
- *Exploratie van co-opetitie met minderheidsparticipatie* waarbij een fiscaal regime worden uitgewerkt dat bedrijven met redundante reserves stimuleert om die ten dele te investeren in maatregelen die de 'transitie' van bedrijven binnen hun logistieke ketens of van collega's bespoedigen. De idee hierbij is dat de participatiegraad van de participatienemers in het kapitaal van de kmo waarin geïnvesteerd wordt, minoritair blijft. Deze piste bevindt zich nog in een zeer exploratieve fase maar is aantrekkelijk omdat het samen spoort met het systemisch denken dat in de Green Deal en het ESG-streven fundamenteel is. Het sluit ook mooi aan bij de ketensamenwerking die moeilijk te verwezenlijken is.

Een Greenfin label zoals in Frankrijk voorzien, bevordert transparantie en duurzame beleggingen in overeenstemming met de Taxonomieverordening. Dit label garandeert de afstemming van financiële producten op milieudoelstellingen.

De Beleidsnota Economie⁵⁴ vermeldt dat "*PMV zal daarom ook een Ecoboostlening in de markt zetten om investeringen in duurzaamheid door kleinere kmo's te helpen financieren*". Het betreft hier een achtergestelde lening aan lagere intrestvoorwaarden.

Ondersteuning op het vlak van de financiering kan gemoduleerd worden in functie van de grootte van de onderneming, zoals momenteel gebeurt bij de ecologiepremie.

Naast het voorzien van financieringsoplossingen an sich, dient in een laagdrempelige toegang tot deze oplossingen - ook voor de kleinere kmo's - te worden verzekerd.

d) Andere vormen van aangepast flankerend beleid

Naast het aanpassingen aan de eigenlijke wetgeving (bijv. in het kader van de omzetting van richtlijnen) kunnen negatieve of positieve impacts van de EU-omgevingswetgeving

⁵² E. Van den Broele en Tim Van Laere, <https://www.creditsafe.com/be/nl/content-hub/downloads/studie-onderzoek/studie-bedrijven-in-transitie.html>

⁵³ Dergelijke bankgaranties bestaan al via de standaardwaarborgen voor kmo's zie <https://www.vlaanderen.be/waARBORGREGELING-tot-15-miljoen-euro>

⁵⁴ Beleidsnota 2024-2029, Economie, wetenschap, Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/70863>

respectievelijk opgevangen worden door flankerende maatregelen. Heel wat van de ondersteuningsmaatregelen hiervoor werden aangehaald vormen al voorbeelden van dergelijke flankerende maatregelen. Hieronder voegen we nog enkele bijkomende maatregelen uit de EEN-bevraging die geen verband houden met een ondersteuning bij het identificeren en begrijpen van de toepasselijke regels, de ontwikkeling van tools of bij de financiering van de maatregelen. Het gaat hier om beleidsmaatregelen of initiatieven die onrechtstreeks kmo's kunnen ondersteunen bij de naleving van de EU-omgevingswetgeving of het valoriseren van de positieve impact ervan.

De 'Loi Anti-Gaspillage pour une Économie Circulaire (AGEC)⁵⁵ is een voorbeeld van zo'n flankerend beleid dat maatregelen implementeert om verpakkingsafval te beperken en ecodesign te bevorderen, in antwoord op de verordening inzake verpakking en verpakkingsafval (PPW).

In Finland wordt onder meer ingezet op Green Deals voor bedrijven en gemeenten om een versnelde verwezenlijking van milieudoelstellingen te bewerkstelligen⁵⁶. Ook in Vlaanderen wordt sterk ingezet op deze Green Deals⁵⁷. Dit instrument moedigt ondernemingen - inclusief kmo's - aan om verder te gaan dan de zuiver naleving van wettelijke verplichtingen, en kansen te zien en te grijpen om bijkomende stappen te zetten die bijdragen tot omgevingsdoelstellingen.

5.2.2 Cluster 2 - Systeembeperkingen

5.2.2.1 Beschrijving van cluster en verklarende factoren

De barrières en knelpunten uit deze cluster worden veroorzaakt door divergerende of zelfs ronduit tegenstrijdige belangen van andere schakels in de waardeketen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer:

- Leveranciers niet bereid zijn hun producten aan te passen, zodat een aantal theoretische mogelijkheden in de praktijk niet haalbaar zijn (bijv. alternatieve verpakkingen/ plaats op etiket voor vermeldingen, etc.)
- Verdelers een dubbele verpakking eisen omdat dat voor hen handiger is tijdens het transport van de goederen;
- Klanten niet geïnteresseerd zijn of zelfs een minwaarde ervaren bij producten die bijdragen tot omgevingsdoelstellingen (bijv. 'grijze' gerecycleerde plastic verpakking wordt als minder aantrekkelijk ervaren);
- Vereiste uit andere wetgevingen (bijv. voedselveiligheid) die van toepassing zijn op klanten, beperken de aanpassingsmogelijkheden van de eigen producten

Daarnaast is het gebrek aan waardeketensamenwerking een belangrijke drempel. De beperkte middelen en het beperkte gewicht van een kmo laten zelden toe dat een kmo hier het initiatief neemt om de waardeketen te organiseren om deze meer duurzaam te maken.

5.2.2.2 Indicatie huidige ondersteuningsmaatregelen

In de werksessie met beroepsfederaties en overheden werd aangegeven dat er wordt **gesensibiliseerd** rond de mogelijkheden van een ketenaanpak, er **onderzoek** naar (keten)samenwerking o.a. in het kader van de circulaire economie wordt gevoerd en dat er

⁵⁵ <https://www.ecologie.gouv.fr/loi-anti-gaspillage-economie-circulaire>

⁵⁶ <https://ym.fi/en/green-deals>

⁵⁷ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/greendeal>. Aanvullend kan ook verwezen worden naar de Green Deals in Nederland. Zie <https://www.greendeals.nl>.

ook enige financiering en ondersteuning (bijv. in VLAIO-call Living Labs circulaire economie en VLAIO-call ketensamenwerking) wordt aangeboden.

In het kader van het multi-stakeholder initiatief 'TruStone'⁵⁸ hebben de Nederlandse en Vlaamse natuursteensector samen met de Nederlandse en Vlaamse Overheid, ngo's en vakbonden afspraken gemaakt voor een meer verantwoorde productie en inkoop van natuursteen. Het secretariaat van dit initiatief neemt veel werk uit handen van de deelnemende bedrijven.

Deze initiatieven en maatregelen zijn zonder meer relevant al gaat het hier om relatief beperkte ondersteuningsmaatregelen en blijft het bijzonder moeilijk om een ketenperspectief en -samenwerking tot stand te brengen. Mogelijk betekent dit dat de bijstellingen die vandaag gebeuren om zich aan de nieuwe EU-omgevingswetgeving aan te passen suboptimaal zijn (zowel naar effectiviteit of efficiëntie) net omdat de zoektocht naar oplossingen zich beperkt tot de grenzen van de eigen onderneming.

5.2.2.3 Inspiratie voor additionele ondersteuningsmaatregelen

a) Ketensamenwerking (supranationaal) formaliseren in coalities

Tijdens de werksessie met de beroepsfederaties en overheden werd tevens naar de Responsible Business Alliance (RBA) verwezen als mogelijke inspiratiebron voor de organisatie van een samenwerking doorheen de waardeketen. De RBA betreft een industriecoalitie die zich inzet voor verantwoord ondernemerschap in wereldwijde toeleveringsketens⁵⁹. Binnen RBA kan het Responsible Environment Initiative inspirerend werken omdat het instrumenten en diensten ontwikkelt om de milieuprestaties en risico's doorheen de hele waardeketen inzichtelijk te maken, het bewustzijn van materiële milieurisico's in elke schakel van de waardeketen aan te scherpen en individuele en collectieve actie mogelijk te maken om deze risico's aan te pakken.

Aangezien waardeketens vaak supranationaal georganiseerd zijn, kan het zinvol zijn om naar het voorbeeld van de RBA de organisatie van een ketensamenwerking naar het supranationale niveau te brengen. Vlaamse beroepsfederaties kunnen dergelijke initiatieven op de agenda van Europese beroepsfederaties brengen, en hun leden - of ruimer de ondernemingen uit sector - informeren over deze initiatieven en een voor de kmo relevante vertaalslag van de resultaten hiervan aanbieden.

Voor waardeketens die grotendeels lokaal ingericht zijn, kan een gelijkaardige aanpak op een nationaal / regionaal niveau worden ingevoerd. De bedrijfsorganisaties kunnen hierin het voortouw nemen, mogelijk in samenwerking of met ondersteuning van de Vlaamse overheid. Voor waardeketens die hoofzakelijk in Vlaanderen gelegen zijn, kan een Green Deal initiatief mogelijk een gepast platform bieden voor de opstart van een ketensamenwerking.

b) Faciliteer informatie-uitwisseling

Daarnaast wordt er ook gewezen op een aantal randvoorwaarden voor de organisatie van een succesvolle ketensamenwerking:

- Faciliteer een efficiënte informatie-uitwisseling: betrouwbare publieke data, betrouwbare **data-uitwisselingsplatformen**, **harmonisering van gevraagde input en output** zijn allemaal factoren die de samenwerking doorheen de keten kunnen

⁵⁸ Zie <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/natuursteen/initiatief/partijen>

⁵⁹ www.responsiblebusiness.org

helpen bespoedigen. Er wordt hier bijvoorbeeld naar de Franse milieureferentiedatabank voor landbouw- en voedingsproducten (Agribalyse⁶⁰) verwezen. Er werd opgemerkt dat er ook betalende tools zijn die keteninformatie kunnen aanreiken. Het feit dat deze betalend zijn, vormt een barrière.

- Zorg voor een oplossing op Belgisch niveau: voor een aantal zaken zoals de organisatie van de gegevensvergaring en -uitwisseling die benodigd is voor de ketensamenwerking, wordt gevraagd om waar mogelijk een oplossing op **Belgisch niveau** (of **supranationaal** indien mogelijk) te voorzien zodat er geen verschillende systemen dienen te worden gebruikt.
- Geef **voldoende tijd**: een ketensamenwerking tot stand brengen is een tijdsintensieve activiteit die meer tijd in beslag dan de afstemming binnen de eigen onderneming. Om de beschikbare tijd optimaal te kunnen benutten dient concrete informatie over hoe de wetgeving geïmplementeerd moet worden tijdig meegedeeld worden.

c) **Uitgebreide producenten verantwoordelijkheid**

In de EEN-bevraging werd in Frankrijk ook verwezen naar de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid als instrument om een ketenwijde samenwerking in bepaalde gevallen te bespoedigen.

d) **Faciliteer lokale samenwerking voor verduurzaming**

Ook op het gebied van hernieuwbare energie ondersteunt Frankrijk samenwerkingen. Zo bijvoorbeeld via het initiatief "Territoires d'Industrie" waarin bedrijven worden aangemoedigd om *samen te werken aan lokale projecten voor hernieuwbare energie*, zoals gedeelde fotovoltaïsche installaties of stadsverwarmingsnetwerken. Deze samenwerkingen hebben tot doel het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en tegelijkertijd de lokale industriële ecosystemen te versterken.

In het initiatief "Écologie industrielle et territoriale" van ADEME (L'Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie - Frans omgevingsagentschap), worden **industriële symbioseprogramma's** gepromoot waarbij bedrijven afval of bijproducten hergebruiken als hulpbronnen voor anderen, waardoor een netwerk circulaire economie ontstaat. Deze partnerschappen verbeteren de efficiëntie van hulpbronnen en verminderen afval in alle betrokken industrieën.

5.2.3 Cluster 3: Ongelijk speelveld

5.2.3.1 Beschrijving van cluster en verklarende factoren

Deze cluster heeft betrekking op de negatieve impact van de EU-omgevingswetgeving op de concurrentiepositie.

Een ongelijk speelveld kan door verschillende factoren verklaard worden.

De omvang van de concurrerende ondernemingen. Zo hebben grote ondernemingen meer middelen om de wetgeving en implementatie hiervan te beïnvloeden (lobbying); genieten zij schaalvoordelen (inspanning verdeeld over een grotere omzet); en hebben zij ook grotere marktkracht (bargaining power) waardoor zij een deel van hun werkzaamheden naar hun leveranciers kunnen doorschuiven.

De locatie van de concurrerende ondernemingen. Concurrenten buiten de EU die niet aan een vergelijkbare wetgeving zijn onderworpen, hebben een concurrentieel voordeel in gebieden

⁶⁰ <https://agribalyse.ademe.fr>

(buiten de EU) waarin de EU-wetgeving geen toepassing kent. Grosso modo komt dit erop neer dat de Europese ondernemingen buiten de Europese markten benadeeld worden.

Ook ondernemingen die aan dezelfde EU-omgevingswetgeving onderworpen zijn, kunnen ten opzichte van de Vlaamse ondernemingen een concurrentievoordeel hebben doordat:

- zij een minder strenge implementatie/omzetting naar de lokale context kennen dan in Vlaanderen ('gold plating' risico);
- beter ondersteund worden (door overheid of andere actoren), of
- doordat zij door de beperkte handhaving door de overheid ongehinderd diensten en producten kunnen aanbieden zonder de wetgeving na te leven

5.2.3.2 Indicatie huidige ondersteuningsmaatregelen

Een aanzienlijk deel van de maatregelen die momenteel worden genomen ter oplossing van de knelpunten uit deze cluster, komen overeen met de ondersteuningsmaatregelen die in cluster 1 zijn genoemd (informereren en activeren). Immers, door het ondersteunen van kmo's en het aanpakken van de knelpunten uit de eerste cluster, verkorten we de benodigde tijd en verminderen we de inzet van menselijke middelen. Dit draagt bij tot het creëren van een gelijk speelveld.

Daarnaast wordt ook gewezen op de handhaving. Hoewel er wel degelijk gehandhaafd wordt, betreft het vaak zeer beperkte steekproeven. Gezien de totale hoeveelheid goederen die geïmporteerd worden, is dit echter weinig effectief.

5.2.3.3 Inspiratie voor additionele ondersteuningsmaatregelen

a) Vermijd 'goldplating'

Voor de EU-richtlijnen die - in tegenstelling tot een verordening - een omzetting behoeven naar nationale wetgeving werd door de beroepsfederaties gevraagd om *niet aan goldplating te doen* en dus niet bovenop de EU-regels verdergaande regels voor Vlaanderen te voorzien. Deze verstoren het gelijke speelveld. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor de *toepassing* van de regels en strekt het tot aanbeveling om na te gaan hoe de belangrijkste handelspartners de *operationele toepassing* van de EU-Omgevingswetgeving vormgeven.

b) Versterk handhaving

Een verscherpte handhaving kan bijdragen tot het verder verevenen van het speelveld door ervoor te zorgen dat goederen die niet aan EU-omgevingswetgeving voldoen van de markt worden geweerd en de betrokken partijen die EU-omgevingswetgeving schenden worden gesanctioneerd. Voor een aantal aspecten zal hiervoor ook met andere overheden dienen samengewerkt te worden, bijvoorbeeld met de FOD Economie en de Algemene administratie van de douane en accijnzen van de FOD Financiën.

5.2.4 Cluster 4: Beleidsincoherentie

5.2.4.1 Beschrijving van cluster en verklarende factoren

Deze cluster betreft barrières/knelpunten die voortkomen uit manier waarop de EU-omgevingswetgeving wordt geïmplementeerd en/of de strijdigheid/ incoherentie met bestaande wetgeving.

Beleidsincoherentie kan door verschillende factoren verklaard worden:

- Nieuwe wetgeving wordt als *stand-alone* geïmplementeerd, waarbij andere wetgeving niet wordt aangepast aan de vereisten van de nieuwe wetgeving.
- Een *problematische beleidsuitvoering* als gevolg van administratieve praktijken die niet zijn aangepast of geëvolueerd, bijvoorbeeld door het gebruik van verouderde bestekken die verwijzen naar nomen en standaarden en innovatie tegenwerken (waardoor de status quo wordt bevestigd), of doordat buitensporig belang wordt gehecht aan het prijs criterium.
- *kmo's vliegen 'onder de radar'*: een deel van de omgevingswetgeving is niet rechtstreeks van toepassing op kmo's (enkel via een doorsijpeleffect van grote ondernemingen) waardoor de mogelijke impact niet direct op de agenda van beleidsmakers komt.
- *Gebrek aan relevante overheidsondersteuning/flankerend beleid*: Er is een sterke focus op high-tech/innovatie ondersteuning, terwijl low-tech oplossingen bijdragen aan beleidsdoelstellingen. Dit is deels het gevolg van de grotere invloed die grote bedrijven hebben op het beleid.

5.2.4.2 Indicatie huidige ondersteuningsmaatregelen

Vanuit werksessie met de beroepsfederaties werden geen of beperkt additionele ondersteuningsmaatregelen opgegeven voor deze cluster.

Wel weten we dat vanuit de sectorfederaties in het kader van hun reguliere activiteiten rond de opvolging van op stapel staande wetgevingen wel al bepaalde inconsistenties worden blootgelegd. Ook van de overheid kan men verwachten dat naar aanleiding van de voorbereiding van (de receptie van) nieuwe wetgeving, aandacht aan inconsistenties wordt besteed. Of hierbij ook specifiek rekening wordt gehouden met het kmo-perspectief is evenwel onzeker.

5.2.4.3 Inspiratie voor additionele ondersteuningsmaatregelen

a) Aandacht voor de vormgeving van het beleidsinstrument ter omzetting van de EU Omgevingswetgeving.

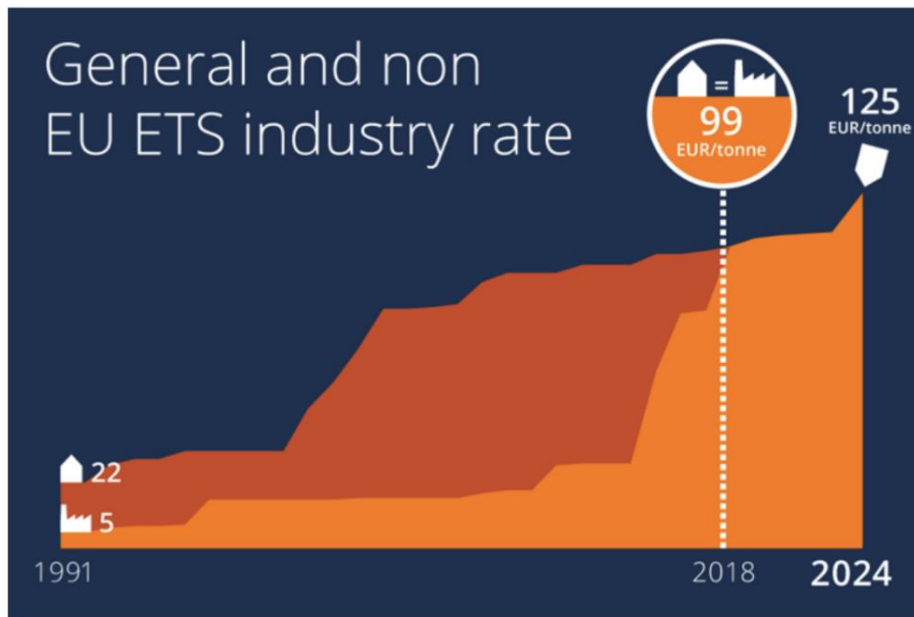
In tegenstelling tot een verordening laat de omzetting van een richtlijn enige ruimte toe om de EU-omgevingswetgeving aan de lokale noden aan te passen. De wijze waarop deze omzetting vorm wordt gegeven zal mede het risico op een negatieve impact op de kmo bepalen.

Dit risico kan worden teruggedrongen door:

De beleidsmaatregel outcome-gericht en oplossingsneutraal te definiëren. Door een verplichting in de vorm van een resultaat te definiëren, en de middelen omdat resultaat te bereiken vrij te laten, wordt innovatie alle kansen geboden en kan de kmo de weg naar het resultaat afstemmen op zijn concrete situatie. Dit biedt de kmo de mogelijkheid om het verwachte resultaat/ de naleving van de verlichting op een kostenefficiënte manier te realiseren.

Een aangepaste aanloop/overgangperiode toe te laten. Een deel van de kosten die door de kmo's worden ervaren bij de naleving van de EU-wetgeving houden verband met de timing ervan. Door duidelijk aan te geven welke richting wordt uitgegaan, kunnen de kmo bedrijfsleiders hiermee rekening houden in hun investeringsbeslissingen en hun bedrijfsvoering. Een voorbeeld hiervan, is de Zweedse koolstofheffing die vanuit laag bedrag met hoofdzakelijk een signaalwaarde is gestart, initieel traag toenam om na een lange

aanpassingsperiode de koolstofheffing voor de industrie op eenzelfde niveau te brengen als deze voor de huishoudens. Door bijv. met de natuurlijke investeringscycli rekening te houden (bijv. afschrijving van investeringsgoederen) kunnen de nalevingskosten aanzienlijk teruggedrongen worden (Figuur 10).

Figuur 10: Evolutie van koolstofheffing in Zweden (bron: Zweedse overheid)

b) Ontwikkel een kmo-toets

Een belangrijk deel van de knelpunten in deze cluster houden verband met het feit dat kmo's 'onder de radar vliegen'. Daarom kan het nuttig zijn om een kmo-toets in te voeren. Om te bepalen voor welke omgevingswetgevingen zo'n kmo-toets prioritair is, kan het kmo-interventiekader gebruikt worden.

De kmo-toets verdiept en verfijnt de impactanalyse uit het kmo-interventiekader met betrekking tot de implicaties, verklarende factoren en mogelijke ondersteuningsmaatregelen die een antwoord op de vastgestelde knelpunten kunnen bieden.

Idealiter gebeurt deze kmo-toets door de overheid in samenspraak met de vertegenwoordigers van de betrokken beroepsfederaties. Het richt zich op de identificatie van de belangrijkste risico's en formuleert risicobeheersmaatregelen die de deze risico's tot op een aanvaardbaar niveau terugdringen.

Een degelijke kmo-toets met inbreng van de betrokken sectoren biedt meteen ook de gelegenheid om de andere verklarende factoren voor deze cluster aan te pakken. Zo bijvoorbeeld kan men bij deze kmo-toets naast de EU-omgevingswetgeving ook het flankerend beleid dat de beleidsmaker zich voorneemt onder de loep nemen om na te gaan of deze voldoende rekening houdt met de kmo-realiteit⁶¹.

Merk op dat er vanuit de EU naar aanleiding van de impactanalyse bij een voorgenomen nieuwe EU-omgevingswetgeving doorgaans ook enige aandacht aan de impact op kmo's wordt besteed. De analyse van de kmo-impact is evenwel vaak summier en hanteert

⁶¹ Voor een voorbeeld uit Nederland zie : Inspiratie uit Nederland toevoegen: <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/verplichte-kwaliteitseisen/mkb-toets#mkb>

logischerwijze een EU-perspectief waarachter sterk verschillende realiteiten schuilgaan. Deze EU-realiteit kan mogelijk sterk afwijken van de context waarin de Vlaamse kmo's werkzaam zijn. Een lokale kmo-toets blijft dus nuttig

5.2.5 Prioritering

Hoewel aanbevelingen per knelpuntencluster per definitie voor de beschouwde EU-omgevingswetten een verschillende relevantie kunnen hebben, hebben we hieronder getracht een aantal aanknopingspunten aan te reiken voor een prioritering op basis van een eerste kwalitatieve evaluatie van de aanbevelingen aan de hand van volgende criteria:

- Impact: In welke mate draagt de aanbeveling bij tot het oplossen van de knelpuntencluster? We hanteren hiervoor de inschaling Hoog (H), Medium (M) en Laag (L).
- Inspanning: In welke mate vraagt de aanbeveling een belangrijke inspanning van de overheid? We hanteren hiervoor de inschaling Hoog (H), Medium (M) en Laag (L).
- Timing resultaat: Tegen wanneer zouden de aanbeveling bij voorkeur geïmplementeerd / de resultaten beschikbaar moeten zijn? We hanteren hiervoor de inschaling korte termijn (KT), medium termijn (MT) en lange termijn (LT).

Tabel 30: Impact, inspanning en timing resultaat voor ondersteuningsmaatregelen (4 clusters).

Maatregel	Impact	Inspanning	Timing
Cluster 1 - Gevraagde inspanning > draagkracht van kmo's			
a) Verbeter toegankelijkheid tot de toepasselijke wettelijk informatie	M	L	KT
b) Ondersteun de implementatie met aangepaste tools	H	L/M	KT
c) Financiële instrumenten	M	L/H	MT/LT
d) Andere vormen van aangepast flankerend beleid	M/H	L/M	MT/LT
Cluster 2 - Systeembeperkingen			
a) Ketensamenwerking (supranationaal) formaliseren in coalities	M	M	LT
b) Faciliteer informatie-uitwisseling	L	M	MT
c) Uitgebreide producenten verantwoordelijkheid	H	L/M	MT
d) Faciliteer lokale samenwerking voor verduurzaming	M	M	KT
Cluster 3: Ongelijk speelveld			
a) Vermijd 'goldplating'	H	L	KT
b) Versterk handhaving	L/M	H	MT/LT
Cluster 4: Beleidsincoherentie			
a) Aandacht voor de vormgeving van het beleidsinstrument	M/H	L	KT
b) Ontwikkel een kmo-toets	M	L	KT

Afhankelijk van de gehanteerde prioriteringscriteria laat dit toe om een eerste focus te bepalen voor de verdere uitwerking van de aanbevelingen.

5.3 Aanbevelingen voor prioritaire Green Deal wetgeving

5.3.1 Inleiding

De focus van de aanbevelingen die we hier formuleren ligt bij die omgevingswetgevingen die - via de impact op de Vlaamse kmo's - de grootste impact hebben op de Vlaamse economische, sociale en omgevingsreferentiedoelstellingen (zie deel 1). Dit met het oog op een doelgerichte, efficiënte en selectieve inzet van de beperkte (overheids)middelen. Immers, de middelen die we inzetten voor één omgevingswetgeving kunnen niet meer gebruikt worden voor de ondersteuning in een andere wetgeving. Dus willen we ze inzetten op die punten waar ze het meeste bijdragen aan de Vlaamse referentiedoelstellingen.

Dit belet niet dat bij de beoordeling van de relevantie van een ondersteuning van kmo's andere overwegingen kunnen meespelen, die niet in het interventiekader worden opgenomen. Bijvoorbeeld ondersteuning van kmo's voor het creëren van draagvlak voor omgevingsdoeleinden bij kmo's.

Het kmo-interventiekader is een hulpmiddel: het ondersteunt de besluitvorming, maar vervangt deze niet.

Naast de meer algemene aanbevelingen die op clusterniveau werden geformuleerd, reiken we hieronder een aantal aanbevelingen aan voor individuele EU-omgevingswetgevingen waarvoor op basis van de analyse in fase 2 (beslisbomen) een interventie als prioritair werd aangestipt. We verwijzen hiervoor naar de overzichtstabel in Hoofdstuk 3.11 (Samenvatting cases) en selecteren omgevingswetgevingen waarvan minstens één van de drie impactaspecten (economie, omgeving of sociaal) rood (negatieve impact) of donkergroen kleuren.

Hieruit blijken volgende omgevingswetgevingen als prioritaire naar voor te komen:

- Corporate Sustainability Reporting Directive;
- Ecodesign for sustainable products regulation;
- Regulation on packaging and packaging waste;
- Deforestation free products, regulation;
- Right to repair;
- Revision of energy efficiency directive;
- Revision of industrial emissions directive.

Soms is een (overheids)interventie minder relevant bijvoorbeeld omdat de oorzaken van de impact zich vnl. buiten de invloedssfeer van de overheid bevinden. In voorkomend geval staat er in de samenvattende tabel (zie overzichtstabel in hoofdstuk 3.11) '-' vermeld bij interventie. Dit is met name het geval voor deforestation free products regulation. Deze omgevingswetgeving wordt dan ook niet meegenomen bij de verdere ontwikkeling van aanbevelingen.

Voor elk van de geselecteerde prioritaire omgevingswetgevingen wordt hieronder één centrale aanbeveling nader toegelicht. Deze aanbeveling richt zich op het oplossen van een belangrijk knelpunt voor de betreffende EU-omgevingswetgeving. Inspiratie voor bijkomende of alternatieve maatregelen kan gevonden worden in het vorige deel waarin naast de generieke aanbevelingen tevens voorbeelden worden aangereikt die deze aanbevelingen concretiseren.

5.3.2 Corporate Sustainability Reporting Directive

Reductie van de rapporteringskost

Uit de impactanalyse aan de hand van de beslisbomen konden we vaststellen dat de CSRD mogelijk een negatieve economische impact heeft. Deze impact komt voornamelijk voort uit de gecumuleerde kosten van, enerzijds, de rapportering en, anderzijds, de aanpassing aan de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld investeringen die verband houden met het productieproces). De aanpassingen aan de bedrijfsvoering houden verband met de verhoogde transparantie en vergelijkbaarheid als gevolg van de CSRD en de toegenomen druk vanuit de stakeholders (B2B-klanten, buurtbewoners, etc.) om omgevingsprestaties te verbeteren.

Omdat de gecumuleerde kost bepalend is voor economische impact, en de rapporteringskosten zich op korte termijn zullen voortdoen terwijl de kosten verbonden met de aanpassing van de bedrijfsvoering vaak pas op middellange termijn aan belang winnen, focussen we hieronder onze aanbevelingen op de reductie van de rapporteringskost.

De omzetting van de CSRD in België bevat al enkele belangrijke maatregelen die de kosten van de kmo's die niet rechtstreeks aan de CSRD zijn onderworpen, trachten te beperken: een kmo mag niet meer data gevraagd worden dan wat in de vrijwillige CSRD standaard (VSME⁶²) vermeld staat. Daarnaast mag van een kmo geen assurance op haar data vereist worden (dus geen verificatie door bijvoorbeeld een externe auditor). Het is belangrijk dat deze beschermingsregels ook in de praktijk worden toegepast en gehandhaafd. Dit is niet evident in een internationale context waarin buitenlandse bedrijven informatieverzoeken tot Vlaamse kmo's richten en het commercieel vaak moeilijk is om dit te weigeren. Hierbij stelt zich ook de vraag hoe de naleving van deze regel in de praktijk kan worden geïdentificeerd en gehandhaafd (op federaal niveau).

Om de rapporteringskosten voor kmo's verder te beperken, is het aangewezen om de bestaande informatie die bij verschillende actoren beschikbaar is te ontsluiten en de ontbrekende informatie/gegevens op het meest adequaat niveau te organiseren en centraal te ontsluiten. Zo bijvoorbeeld stelt Fedustria een "sector DMA" op voor textiel en houtbedrijven, zodat kleinere bedrijven in scope van de CSRD niet allemaal dezelfde oefening moeten doen. Mutatis mutandis kan dergelijke sectoraanpak de inspanningen van de kmo's beperken zodat deze zich tot nieuwe bedrijfsspecifieke informatie kunnen beperken.

Belangrijk hierbij is na te gaan in welke mate en op welke wijze synergieën kunnen worden gevonden met andere initiatieven (bijv. in het kader van de duurzaamheidsbarometer die het duurzaam ondernemerschap bij kmo's in kaart brengt).

Zo'n CSRD-informatie ecosysteem wordt opgebouwd vanuit: een welomschreven finaliteit, scope en doelgroep (kmo's of ruimer); de identificatie van de informatienoden (vanuit de VSME-standaard); de identificatie van informatiebronnen; de ontwikkeling van aangepaste informatiecaptatie en -ontsluitingssystemen; de definitie van rollen en verantwoordelijkheden governance structuur; enz. Hiervoor moeten afspraken gemaakt worden met alle sleutelactoren van het ecosysteem.

Bij de opbouw van dergelijk ecosysteem wordt bij voorkeur modulair gewerkt zodat het ecosysteem snel kan worden aangevat met de beschikbare informatie en enkele pioniersectoren, en doorheen de tijd het ecosysteem verder kan worden uitgebreid. Mogelijk kan (op termijn) het ecosysteem ook worden opengesteld voor ondernemingen onder de CSRD, met ruimere rapporteringsvereisten.

⁶² VSME: Voluntary reporting standard for SMEs. Zie <https://www.efrag.org/en/projects/voluntary-reporting-standard-for-smes-vsme/concluded>

Aanbeveling: Coördineer en faciliteer de ontwikkeling van een CSRD-informatie ecosysteem dat de gegevensvergaring en rapportering in het kader van de CSRD (voor kmo's) ondersteunt. Mogelijk kan een piloot met een eerste kopgroep sectorfederaties georganiseerd worden om nadien de resultaten van de piloot naar andere sectoren uit te rollen.

Trekker: de Vlaamse overheid kan hier het initiatief nemen en de samenwerking met de relevante stakeholders en partners faciliteren en ondersteunen (e.g. subsidie voor de ontwikkeling van dataoplossingen).

Te betrekken stakeholders/partners:

- Sectorfederaties (niet alleen maakindustrie maar ook bijv. Febelfin);
- Andere overheden (afhankelijk van de informatienoden).

De ontwikkeling van een CSRD-informatie ecosysteem richt zich op het drukken van de kosten die verband houden met de reductie van de rapporteringskosten voor kmo's. Voor de ondersteuning van de kmo's bij de aanpassing van hun bedrijfsvoering als gevolg van de CSRD, kan inspiratie gezocht worden bij naar de generieke aanbevelingen rond financiering bij Cluster 1. Daarnaast kan de ontwikkeling van een forfeiting-oplossing (waarvan sprake bij de aanbeveling voor de EED, zie 5.3.6), ook voor bepaalde investeringen in het kader van de aanpassing van de bedrijfsvoering als gevolg van de CSRD, een oplossing bieden.

5.3.3 Ecodesign for sustainable products regulation

Verhoogd markttoezicht als essentiële impact-mitigerende maatregel

De impactanalyse leert ons dat één van de factoren die bepalend zijn voor de economische impact van deze omgeving wetgeving op de kmo's de oneerlijke concurrentie door producten die niet aan dezelfde ecodesign standaarden beantwoorden. In belangrijke mate betreft het producten die vanuit het buitenland en meer bepaald van buiten de EU worden ingevoerd. Om een gelijk speelveld te kunnen verzekeren is een meer doorgevoerd markttoezicht en handhaving aangewezen.

Een verbetering van het markttoezicht en de handhaving in deze materie vergt een samenwerking en coördinatie tussen verschillende actoren, waaronder sectorfederaties en gemeentelijke, gewestelijke en federale overheden (politie, omgevingsinspecteurs, FOD Financiën (Douane) en FOD Economie. Deze twee laatste federale overheden, hebben over de jaren heen een heel wat expertise opgebouwd rond het opsporen en tegenhouden aan de grens of van de markt halen van niet-conforme goederen.

Naar het voorbeeld van het markttoezicht in de strijd tegen namaakgoederen, kunnen private actoren voorzien in de opleiding van toezichthouders bij de overheid (bijvoorbeeld inspecteurs van de douane) om beter de niet-conforme goederen te identificeren. Dit vormt de eerste stap in een verbetering van het markttoezicht.

Aanbeveling: Organiseer een overleg met de betrokken stakeholders rond de opsporing van niet-conforme goederen en organiseer een pilootproject waarin voor de relevante productcategorieën toezichthoudende ambtenaren worden opgeleid om niet-conforme goederen te herkennen, en een opsporingsstrategie wordt ontwikkeld en getest om met gerichte controles de effectiviteit en efficiëntie van de ingezette middelen te verhogen. Tevens is het aangewezen om een aangepaste procedure te voorzien waarin niet-conforme goederen aan de relevante instanties kunnen worden meegedeeld voor verdere opvolging (Meldpunt).

Trekker: de Vlaamse overheid kan hier het initiatief nemen en de samenwerking met de relevante stakeholders en partners faciliteren.

Te betrekken stakeholders/partners:

- Sectorfederaties die verband houden met de productgroepen waarvoor ecodesign vereisten worden vastgesteld. Prioritaire productgroepen betreffen onder meer: ijzer, staal, aluminium, textiel (met name kleding en schoeisel), meubilair, banden, detergents, verf, smeermiddelen en chemicaliën⁶³.

- Toezichthouders en handhavers: we denken hierbij aan verschillende overheidsniveaus lokale, gewestelijke en federale overheden (politie, omgevingsinspecteurs, FOD Financiën (Douane) en FOD Economie).

5.3.4 Regulation of packaging and packaging waste

Verdere ondersteuning innovatie

Uit de impactanalyse aan de hand van de beslisbomen blijkt een aanzienlijk potentieel voor positieve impact vanuit milieuperspectief. Om dit potentieel te valoriseren is het van belang om een aantal technische en organisatorische hindernissen in de waardeketen aan te pakken.

Er zijn op dit vlak al heel wat vorderingen gemaakt. Zo heeft Vlaanderen in het recente verleden ingezet op innovatie om de ecologische voetafdruk van verpakkingen terug te dringen. Denk maar aan de Green Deal 'Anders Verpakt' waarin op zoek werd gegaan naar oplossingen om hergebruik en preventie van verpakkingen binnen de distributiesector te stimuleren, en de innovatiesteun. Andere ondersteuningsinstrumenten betreffen de innovatielabs, meer algemene innovatiesteun, etc. Een deel van deze initiatieven werd ondertussen afgerond of zal op korte termijn ten einde komen.

Uit de gesprekken met de sectoren horen we evenwel dat er nog steeds heel wat uitdagingen zijn, die het realiseren van het omgevingspotentieel hinderen. Zo bijvoorbeeld werd gewezen op het gebrek aan de aangepaste oplossingen om als kmo te voldoen aan de nieuwe vereisten. Het aanbod aan gerecycleerde verpakkingen is beperkt en/of wordt door de consument niet als voldoende aantrekkelijk beschouwd. Alternatieven voor dubbele verpakkingen om een vlot en veilig goederenvervoer te verzekeren werden te weinig onderzocht. Bestaande inzamel- en verwerkingssystemen zorgen niet steeds voor voldoende zuivere afvalstromen om innovatieve hoog-kwalitatieve recyclagetechnologieën van de nodige secundaire grondstof te voorzien om op te schalen.

Bijkomende stappen in de verbetering van de technische en organisatorische aspecten van verpakkingen en het gebruik ervan vereisen dus dat de innovatie inspanning die de voorbije jaren werd geleverd wordt aangehouden of zelfs nog versterkt. Vlaanderen heeft intussen top-expertise opgebouwd op dit vlak, maar moet de komende jaren nog stappen zetten om deze kennis te valoriseren in nieuwe (recyclage)activiteiten.

Aanbeveling: Voorzie in de verzetting van een aangepaste ondersteuning van de innovatie inzake de technische en organisatorische aspecten van verpakkingen. We denken hierbij zowel aan onderzoek en ontwikkeling met het oog op de uitbreiding van het aanbod duurzame verpakkingen (ontworpen en lokaal geproduceerd vanuit een ecodesign perspectief) als aan de ontwikkeling van technologieën om bepaalde (verpakkings)materialen te hergebruiken, of uit afvalstromen te scheiden (of uit te sorteren) en te recyclen, zowel mechanisch als

⁶³ <https://www.vbo-feb.be/nl/nieuws/ontdek-de-nieuwe-ecodesignvereisten-voor-duurzame-producten/>

fysisch/chemisch. Identificeer op welke aspecten de grootste milieuwinst te behalen is, evalueer de bestaande ondersteuning en formuleer een aangepast ondersteuningsbeleid.

Trekker: De Vlaamse overheid die haar ondersteuning inzake de innovatie rond verpakkingen evalueert en desgevallend bijstuurt om rekening te houden met de belangrijkste knelpunten die de realisatie van het omgevingspotentieel in de weg staan.

Te betrekken stakeholders en partners:

- Verpakkingssector (via FOST Plus /Valipac);
- Kennisinstellingen.

5.3.5 Right to repair richtlijn

Incentivering van het herstel en hergebruik

De maatregelen uit de R2R-richtlijn zijn noodzakelijk maar *an sich* onvoldoende om het aantal herstellingen aanzienlijk te doen toenemen en het positieve ecologische en sociale potentieel van deze wetgeving te verzilveren. Immers, een belangrijke belemmering bestaat in de kost en de inspanning die verbonden is aan het herstel.

Om consumenten aan te moedigen om hun goederen te laten herstellen kan gedacht worden aan een financiële bijdrage in de kosten van het herstel, bijvoorbeeld in de vorm van herstell vouchers en -fondsen.

Ervaringen met dit soort van ondersteuning kunnen onder meer gevonden worden in Oostenrijk⁶⁴, Frankrijk⁶⁵ en Duitsland (in een aantal Duitse Länder⁶⁶). In het Oostenrijkse systeem wordt bijvoorbeeld een herstellvergoeding (Reparaturbonus) voorzien voor elektrische en elektronische apparaten. Deze vergoeding bedraagt 50% van de herstellkosten geplafonneerd tot 200 euro. In het Franse systeem wordt een herstellvergoeding tussen 7 en 50 euro voorzien, afhankelijk van het type apparaat (bijv. 10 euro voor een koffiezetapparaat en 50 euro voor een laptop). Sommige van deze systemen combineren de herstellvergoeding met een basisondersteuning van repair shops⁶⁷.

De middelen voor de uitbetaling van de herstellvergoedingen komen uit verschillende bronnen. Zo bijvoorbeeld komen de middelen van het Oostenrijkse systeem uit het Europese herstellfonds 'NextGeneration EU'; heeft Frankrijk de financiering gekoppeld aan een systeem van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV); en wordt het systeem in Saksen (Duitsland) gefinancierd door (regionale of lokale) overheidsmiddelen.

Financiering via een UPV-systeem voorkomt dat overheidsmiddelen moeten worden ingezet en verzekeren de leefbaarheid van de herstellvergoeding op de lange termijn. De bijdragen van de producenten worden bij voorkeur gedifferentieerd op basis van productkwaliteit (eco-modulatie bijv. via een herstellbaarheidsindex). Dit moedigt producenten aan om hoogwaardige en reparatievriendelijke producten op de markt te brengen.

⁶⁴ <https://www.reparaturbonus.at>

⁶⁵ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000041599066

⁶⁶ <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/20266>

⁶⁷ <https://repair.eu/news/a-comprehensive-overview-of-the-current-repair-incentive-systems-repair-funds-and-vouchers/>

Het Vlaamse gewest kent verschillende goedwerkende UPV's en erkende organisaties die de naleving van de UPV-verplichtingen van hun leden op het terrein realiseren. De leden betalen deze erkende organisaties hiervoor een bijdrage in functie van de op de markt gebrachte goederen die onder de UPV vallen. Voor een aantal van deze UPV-systemen zou - naar het voorbeeld van het Franse systeem - een herstellervergoeding geheel of gedeeltelijk gefinancierd kunnen worden vanuit de gezamenlijke deelnemersbijdragen.

In Vlaanderen werd in 2019 een verkennend onderzoek gevoerd naar de mogelijkheden van een hergebruiksvergoeding⁶⁸. In dit onderzoek werd onder meer nagegaan welke actoren in de productwaardeketen bij voorkeur de 'vergoeding' ontvangen rekening houdend met de nagestreefde doelstelling. Het gaat hier bijvoorbeeld om producenten waarvan producten aan bepaalde herstelbaarheidsvereisten voldoen (om innovatie te stimuleren), herstellende hergebruikorganisaties (bijv. kringloopwinkels), consumenten, ... Daarnaast werd nagegaan welke actoren in de waardeketen bij voorkeur voor de financiering zouden instaan, rekening houdend met hun rol in de waardeketen en hun impact op het hergebruikpotentieel.

Praktisch werden er in voormeld onderzoek drie verschillende scenario's beschreven aan de hand van een testcase voor de productcategorie 'meubels' geëvalueerd. Het betreft volgende scenario's:

- Scenario 1: Heffing met dubbel aanknopingspunt. Een heffing wordt betaald door de producent / invoerder naar aanleiding van het op de markt brengen van het product; de consumenten betalen een heffing bij het afdanken van een gebruikt product. Producenten / invoerders kunnen geheel of gedeeltelijk vrijgesteld worden indien hun producten (of een deel hiervan) voldoen aan vastgestelde herstelbaarheidscriteria. De consument moet geen heffing betalen bij het aanbieden van een herstelbaar/herbruikbaar product aan een hergebruiksorganisatie (bijv. kringloopwinkel).

- Scenario 2: Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid. In dit scenario wordt de verantwoordelijkheid voor behalen van hergebruiksdoelstellingen bij de sector gelegd. Het UPV-systeem inhoudende een aanvaardingsplicht (verplichting om een gebruikt product terug te nemen bij verkoop van een nieuw product), een informatieverplichting naar de overheid toe, een innovatie/preventie-inspanning. Wordt uitgebreid met een hergebruiksdoelstelling. Een onderneming kan individueel of collectief (via een erkend organisme) aan de UPV-verplichtingen voldoen. Dit scenario sluit aan bij het Franse systeem.

- Scenario 3: Bonus / Malus regeling voor consument. In dit scenario wordt maximaal ingezet op het aanmoedigen van consumenten om producten langer dan gemiddeld in gebruik te houden. Een referentieleeftijd wordt vastgesteld. Indien een consument beslist om zich voor deze datum te ontdoen van het product, dan is hij een bedrag verschuldigd (de 'malus'); indien hij zich na deze datum van het product ontdoet, ontvang hij een bepaalde som (de 'bonus'). Het aanbrenge van een merkteken op elk product dat onder de regeling valt, is nodig om de leeftijd van het product te kunnen herkennen. Producten die niet over een merkteken beschikken betalen de malus wanneer de eigenaar zich van het product ontdoet.

Voor elk van voormelde scenario's kan de hergebruikvergoeding voor consumenten de vorm van een 'aankoopbon' aannemen. Bij het aanbieden van herbruikbare producten aan een hergebruiksorganisatie ontvangt de consument een aankoopbon die hij kan gebruiken voor het aankopen van tweedehandsproducten, voor het herstellen van producten of voor het aankopen van nieuwe meubels die voldoen aan (minimale) herstelbaarheidscriteria. Op die manier wordt de consument aangemoedigd om tweedehandsproducten aan te schaffen of bij aankoop van nieuwe producten te kiezen voor producten die aan (minimale)

⁶⁸ A. Gommers, L. Wittebolle, Mogelijkheden voor een hergebruiksvergoeding, OVAM, 2019.

herstelbaarheidscriteria beantwoorden. Het is met andere woorden een manier om de vraagzijde aan te moedigen.

Aanbeveling: Onderzoek in samenwerking met de erkende organisaties van de bestaande UPV-systemen en/of sectororganisaties voor productcategorieën waarvoor geen UPV bestaat in welke mate en onder welke voorwaarden een herstelvergoeding relevant is voor de betrokken productcategorie, en, in voorkomend geval, hoe deze in concreto vorm kan worden gegeven.

Trekker: de Vlaamse overheid (o.a. OVAM).

Te betrekken stakeholders en partners:

- Sectororganisaties;
- Erkende organismen die uitvoering geven aan relevante UPV's;
- Andere gewesten en de federale overheid (in het kader van interregionale samenwerkingsakkoorden die de samenwerking rond UPV's regelen)

5.3.6 Revision of Energy Efficiency Directive

De impactinschatting concludeerde dat naarmate de tijd vordert de energie-efficiëntie inspanningen die aan de kmo gevraagd worden, zullen toenemen. Deze zullen op hun beurt door de stijgende marginale kosten van de energie-efficiëntiemaatregelen niet meer aan de klanten kunnen doorgerekend worden zodat een negatieve impact op economisch vlak (de vraag) kan verwacht worden.

Om de impact van de vereiste investeringen te beperken, willen we met de aanbevelingen, enerzijds, de financiering van de energie efficiëntie maatregelen bij kmo's ondersteunen, en, tegelijkertijd de ESCO's (vaak kmo's) die diensten leveren aan kmo's helpen om hun activiteiten versneld op te schalen.

EPC/ESCO en herfinancieringsoplossing⁶⁹

Om de impact van energie-efficiëntie investeringen op de kmo's te beperken, kan het relevant zijn om te werken met energieperformantiecontracten (EPC) waarbij energiedienstenleverancier (ESCO) zijn kmo-klant een bepaald niveau van energie- of kostenbesparing garandeert en de kmo een banklening aangaat, waarvan de maandelijkse afbetalingen afgesteld zijn op de door de EPC gegarandeerde besparing.

Voor kmo's die niet zelf hun investering kunnen of willen financieren, kan een oplossing erin bestaan dat een ESCO de investering in de energie-efficiëntiemaatregelen (met eigen kapitaal of lening) voor zijn rekening neemt en met de kmo-klant een EPC sluit voor een minimumaantal jaren (bijv. afgestemd op de afschrijvingsperiode). Voor de ESCO stelt dit evenwel het probleem dat hij voor langere tijd zijn middelen vastzet in de vorm van een investering bij de kmo-klant. Een herfinancieringsoplossing kan hier een antwoord op bieden.

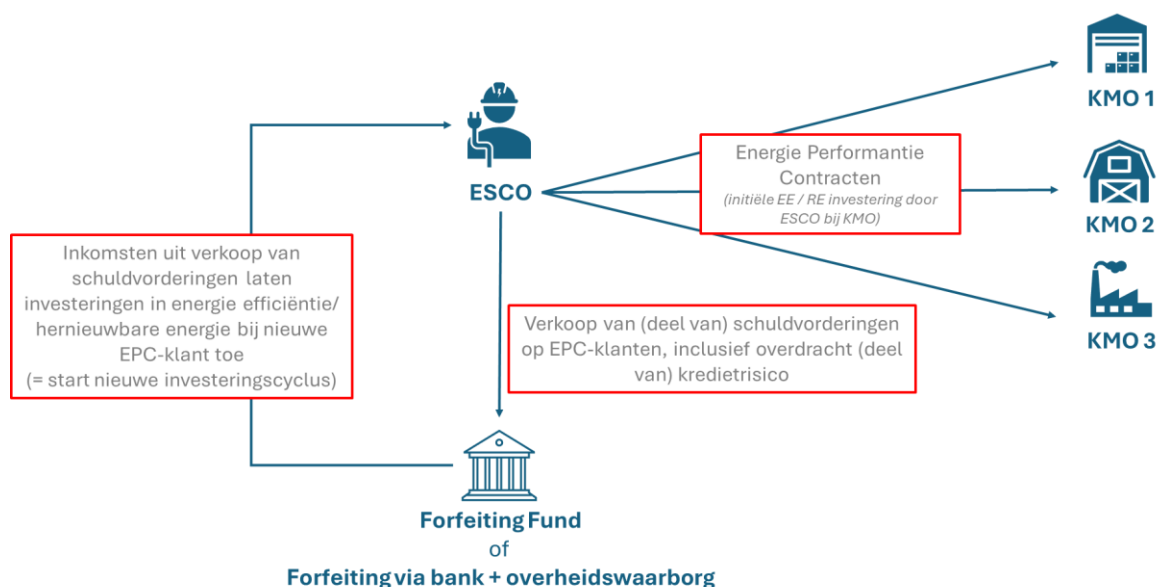
⁶⁹ Zie voor aanvullende informatie European Structural and Investment Funds (ESIF) in Energy Performance Contracting (EPC) Stimulating investment in energy efficiency, EIB https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/European%20Structural%20and%20Investment%20Funds%20%28ESIF%29%20and%20Energy%20Performance%20Contracting%20%28EPC%29_0.pdf

Deze oplossing omvat volgende elementen. Nadat vaststaat dat de investeringen de beloofde besparing opleveren (bijv. na 6 maanden of een jaar) kan de ESCO de schuldvorderingen (toekomstige kasstromen) verkopen aan een financier om zo versneld zijn geïnvesteerde middelen terug te krijgen (herfinancieringsoplossing). Zo kan de ESCO weer nieuwe energie-efficiëntie-investeringen bij andere klanten uitvoeren, zonder dat hij hiervoor bijkomende kapitaal moet investeren of nieuw leningen moet aangaan. De ESCO behoudt het performantierisico (EPC-contract loopt door). De financiële instelling neemt het kredietrisico van de EPC-klant voor haar rekening. Deze risicoverdeling maakt dat de risico's terecht komen bij de actoren deze het best kunnen beheren.

Voor het overnemen van het kredietrisico betaalt de ESCO een risicopremie aan de koper van de schuldvordering (de bank). Voor publieke sector klanten is deze premie zeer laag gezien het beperkte kredietrisico, maar voor kmo's zal een hoge(re) risicopremie vereist worden: banken zullen alleen bereid zijn een deel van de vorderingen te kopen of tegen een hogere discontovoet om het kredietrisico in te dekken. In de praktijk maakt dit deze vorm van herfinanciering weinig aantrekkelijk voor ESCO's met kmo-klanten.

De overheid kan hier via gemengde financieringsoplossingen⁷⁰ bijdragen om deze herfinancieringsoptie aantrekkelijker te maken voor ESCO's die zich op kmo's willen richten. Er zijn minstens twee oplossingen denkbaar (Figuur 11):

- een waarborgregeling waarbij de overheid een deel van het kredietrisico op zich neemt waardoor de financiële instelling die de schuldvorderingen van de ESCO overkoopt een lagere risicopremie aanrekent, of
- de ontwikkeling van een 'forfeiting' fonds dat schuldvorderingen opkoopt⁹. In dit laatste geval levert de overheid eigen vermogen aan dat fonds en neemt daardoor het first-loss risico op zich. Banken leveren vreemd vermogen aan (leningen) en dragen zo minder risico.

Figuur 11: EPC/ESCO en herfinancieringsoplossing.

⁷⁰ D. Frans, A. Gommers, L. Wittebolle (2020), Mogelijkheden voor gemengde financiering, uitgevoerd in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving.

Samenvattend kunnen we twee fasen onderscheiden:

- Fase 1: ESCO sluit een EPC met klant en doet de nodige energie-efficiëntie of hernieuwbare energie-investeringen; de EPC-klant betaalt de ESCO o.b.v. de afgesproken performantie/besparing.
- Fase 2: eens komt vast te staan dat de energie-efficiëntie of hernieuwbare energie investeringen de afgesproken performantie/besparing opleveren, verkoopt de ESCO (en deel van) zijn portefeuille aan schuldvorderingen aan een financiële instelling met overheidswaarborg ter dekking van een deel van het kredietrisico of aan een forfeiting fonds.

Merk op dat een dergelijk herfinancieringsoplossing ook voor andere kmo's relevant kan zijn. Zo bijvoorbeeld kunnen Product as a Serviceproviders via dergelijke herfinancieringsoplossing versneld hun dienstverlening opschalen, omdat ze - net als de ESCO's - hun initiële investering in PaaS-goederen via de herfinancieringsoplossing versneld kunnen recupereren. Door de herfinancieringsoplossing open te stellen voor andere (maatschappelijk relevante) investeringen door derden bij kmo's kan deze oplossing bijdragen om de negatieve impact van andere omgevingswetgevingen te beperken en de positieve impact ervan te realiseren. Meteen kan ook de ontwikkelingskost van de ze oplossing over een groter aantal transacties verspreid worden.

Aanbeveling: Onderzoek in samenwerking met de betrokken stakeholders het potentieel van een forfeiting oplossing, en meer bepaald hoe het in concreto kan bijdragen tot : 1) het beperken van de negatieve impact van (investeringen die vereist zijn voor de naleving van) omgevingswetgeving bij kmo's en 2) het realiseren van de positieve impact van omgevingswetgeving voor kmo-partijen zoals ESCO's en PaaS-providers die door deze herfinancieringsoplossing hun activiteiten versneld kunnen opschalen.

Trekker: Vlaamse overheid (als initiatiefnemer en potentiële leverancier van overheidsmiddelen (waarborg of eigen vermogen) voor deze gemengde financieringsoplossing.

Te betrekken stakeholders of partners: Febelfin of individuele financiële instelling; Belesco of individuele ESCO; PaaS-providers.

5.3.7 Revision of industrial emissions directive

Deze richtlijn draagt bij tot een betere lucht-, water- en bodemkwaliteit, en dus ook tot doelstellingen rond natuur en biodiversiteit in het algemeen. Het potentieel voor de omgeving is dus groot. De richtlijn werkt via een verdere verstrenging van het vergunningenbeleid. Ze houdt voor bedrijven binnen de scope van de richtlijn, waaronder grote veeteeltbedrijven, bijkomende administratieve verplichtingen in, zoals een uitgebreid milieubeheersysteem en bijkomende monitoring, inclusief transformatieplan. Ook wil ze inzetten op bijkomende innovatie: lidstaten worden aangezet om de ontwikkeling en toepassing van technieken in opkomst te stimuleren.

De veeteelt-sector, die bij de herziening van de richtlijn wordt geïmpliceerd, is reeds onderworpen aan verschillende monitoringskaders, die door verschillende overheidsdiensten worden beheerd. Er bestaat dus een risico op overmatige administratieve lasten, dat een vlotte implementatie in de weg staat.

Aanbeveling: Stem de vorm en inhoud van bijkomende administratieve verplichtingen af op het reeds bestaande kader, en integreer digitale loketten om de administratieve lasten voor bedrijven tot een minimum te beperken. Het verplichte milieubeheersysteem bij veeteeltbedrijven zou in functie moeten staan van de verschillende rapportageverplichtingen voor het IMJV, MAP, PAS Stikstof, etc. en in die zin een tool moeten zijn die de administratie vereenvoudigt. Ondersteun verdere innovatieprogramma's in Best Beschikbare Technieken voor efficiënte en betaalbare technologie voor de reductie van emissies, zodat ook veeteeltbedrijven hier in de toekomst gebruik van kunnen maken in hun transformatie naar een duurzame sector.

Trekker: Vlaamse overheidsdiensten betrokken bij de monitoring van milieu-indicatoren: Departement Omgeving, VMM, VLM, OVAM, VEKA, E-loket Landbouw en Zeevisserij.

Stakeholders: Sectorfederaties veeteelt bedrijven (Boerenbond), kennisinstellingen (ILVO).

5.4 Procesmatige aanbevelingen

5.4.1 Procesvormgeving: implementatie van impactanalyse in de beleidscyclus

5.4.1.1 Procesactiviteiten

In het kader van de Vlaamse beleidsnota Omgeving (2024-2029) wordt gewezen op het feit dat het Vlaamse omgevingsbeleid in sterke mate wordt beïnvloed door de dynamiek op EU-niveau. De Vlaamse Regering wil de vele beleidsvoorstellen o.a. in het kader van de EU Green Deal, en de implementatie ervan, van nabij opvolgen. Daarbij wordt ook gekeken naar de komende initiatieven in kader van de aangekondigde Clean Industrial Deal. Het is de bedoeling om de haalbaarheid en de impact van nieuwe EU-beleidsvoorstellen grondig te evalueren in overleg met de betrokken stakeholders.

Met onze methodiek stellen we een geharmoniseerde aanpak voor, die toelaat om in een vroeg stadium (ex ante) de impact van nieuwe of herziene EU-omgevingswetgeving op Vlaamse kmo sectoren in het bijzonder in te schatten.

Het proces verloopt in 4 stappen (Figuur 12):

1. Voorbereidende analyse – valt de wetgeving binnen de scope

- *Wat?*
 - Samenvatting van de wetgeving die ter evaluatie wordt voorgelegd;
 - Bepalen van de economische, omgevings- en sociale doelstellingen waaraan de impact en mogelijke interventies moeten worden getoetst;
- *Hoe?*
 - Definitie van een aantal criteria voor de prioritering en selectie van relevantie wetgevingen voor onderzoek;
 - Definitie van relevante economische, omgevings- en sociale doelstellingen;
- *Resultaat?*
 - Antwoord op de vraag: komt deze wetgeving in aanmerking voor verder onderzoek van de impact, en welk kader van economische, omgevings- en sociale doelstellingen dient als toetssteen?

2. Impactinschatting: dubbele impacttest

- *Wat?*
 - Evaluatie op macro-niveau: wat is de verwachte impact van de wetgeving op Vlaamse economische, omgevings- en sociale beleidsdoelstellingen, meer bepaald via een mogelijke impact op het Vlaamse kmo-weefsel;
- *Hoe?*
 - Een analyse van de individuele stukken regelgeving, met behulp van “beslissingsbomen” voor het economische, omgevings- en sociale luik.
 - Een samenvattend overzicht van de verschillende onderzochte stukken wetgeving, in een matrix, die de impact-hotspots blootlegt.
- *Resultaat?*
 - Antwoord op de vraag: voor welke wetgeving lijkt een verder onderzoek naar interventie-opties het meest aangewezen? Waar liggen de prioriteiten wanneer we willen inspelen op noden en opportuniteiten voor Vlaamse kmo sectoren?

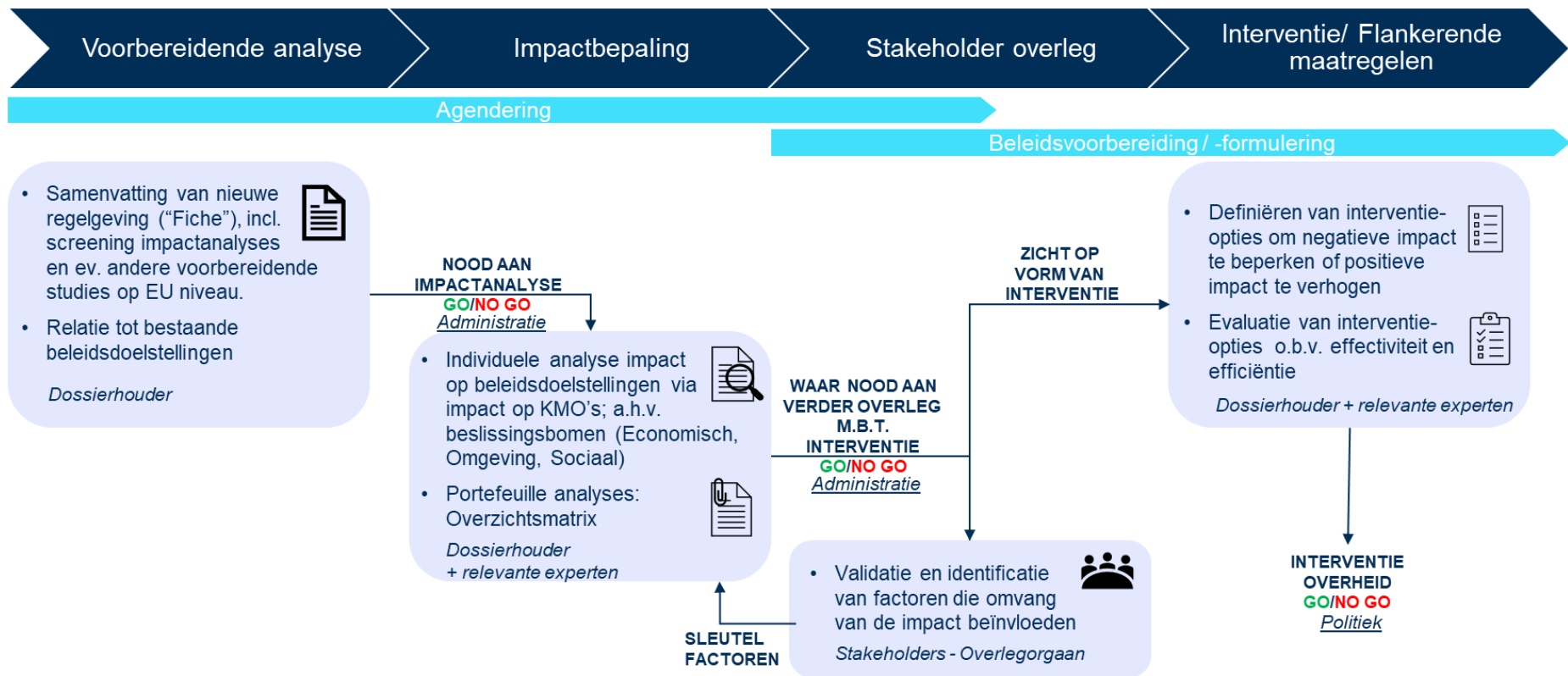
3. Stakeholder overleg: verdere identificatie van impactfactoren

- *Wat?*
 - Resultaten van de macro-analyse valideren bij stakeholders op het terrein;

- De sleutelfactoren identificeren die (op een meso/micro-niveau) de omvang van de impact bepalen;
- *Hoe?*
 - Selecteren van stakeholders (uit bepaalde sectoren) die betrokken moeten worden;
 - Organisatie van focusgroepen en/of individuele interviews;
 - Identificatie van impactfactoren en eerste denkpistes voor het formuleren van interventie-opties als input voor de laatste fase;
- *Resultaat?*
 - Antwoord op de vraag: wat zijn de sleutelfactoren die impact op kmo's negatief of positief beïnvloeden?

4. Identificatie en evaluatie van interventie-opties

- *Wat?*
 - Interventie-opties om negatieve impact te milderen of positieve impact te boosten;
- *Hoe?*
 - Oplijsten van interventie-opties die inspelen op bevindingen van stakeholders;
 - Screening van reeds bestaande initiatieven bij overheden en stakeholders;
 - Evaluatie van interventie-opties o.b.v. effectiviteit en efficiëntie;
- *Resultaat?*
 - Antwoord op de vraag: welke interventies zijn het best geschikt, en welke instantie neemt het best initiatief?

Figuur 12: Interventiekader op basis van impactanalyse: illustratie van proces en situering in de beleidscyclus.

5.4.1.2 Rollen en verantwoordelijkheden

Na de voorbereidende inhoudelijke analyse van de wetgeving, die door een individuele expert kan gebeuren, is het in de praktijk aan te bevelen om de eigenlijke impact-evaluatie te laten uitvoeren door meerdere personen. Hierbij worden verschillende expertises gebundeld, en wordt gezocht naar consensus over het resultaat. Aangezien er meestal weinig data beschikbaar is om de impact van een nieuwe wetgeving objectief en kwantitatief te voorspellen, kan de uitkomst van de impactanalyse immers verschillen naargelang de achterliggende argumentatie. In die zin is niet alleen het resultaat, maar ook de argumentatie die tot de uitkomst heeft geleid, van belang. Deze dient immers als kapstok voor verdere discussie met stakeholders en beleidsmakers.

Eens de impact op macro-niveau is bepaald, maakt stakeholder-overleg structureel deel uit van de verdere oefening. Aangezien de Europese Green Deal wetgeving vaak sector- of domein-overschrijdend is, is het aangewezen om verschillende stakeholders met een diversiteit aan expertise te betrekken. Een belangrijke uitdaging ligt erin om te zorgen voor een representatieve vertegenwoordiging van de betrokken kmo's. Sectorfederaties zijn goed op de hoogte van wat er leeft bij kmo's en hebben tegelijkertijd een helikopterzicht over de globale impact op de sector. Een bevraging van sectorfederaties en een vertegenwoordiging van individuele kmo's levert informatie op over de specifieke pijnpunten die één organisatie ervaart alsook over hoe de vereisten van verschillende wetgevende kaders cumuleren.

Om het proces efficiënt te laten verlopen, is het aangewezen om het proces op een groep EU-Omgevingswetgevingen toe te passen. Op deze manier kan men bijvoorbeeld in stap 3 in eenzelfde stakeholderoverleg meerdere Omgevingswetgevingen behandelen.

Idealiter worden evaluaties niet eenmalig uitgevoerd, maar vormen ze een vast onderdeel van de beleidscyclus. Analyses ex ante laten toe om de overheidsmiddelen gericht in te zetten, terwijl dezelfde analyses ex post dienen als evaluatie op basis waarvan kan worden bijgestuurd (zie verder in punt 5.4.2).

5.4.1.3 Tools en formats/templates

In het kader van deze opdracht werden verschillende tools, formats en sjablonen ontwikkeld. Deze worden in de handleiding die het gebruik van het kmo-interventiekader toelicht, toegevoegd. Het betreft met name: een sjabloon voor de samenvattende fiches per omgevingswetgeving, een sjabloon voor individuele impactanalyses (op basis van de beslissingsbomen), de overzichtsmatrix, en interview-gids voor het stakeholder-overleg.

5.4.2 Aanbevelingen inzake het gebruik van het kmo interventiekader

5.4.2.1 Link met andere beleidsprocessen en -instrumenten

Het kmo-interventiekader kan ingezet worden naar aanleiding van het doorlopen van verschillende beleidsprocessen of gekoppeld worden aan het gebruik van bepaalde beleidsinstrumenten we denken hier bij onder meer aan:

a) De ondersteuning van evaluatieprocessen

Zo bijvoorbeeld kan het kmo-interventiekader geïntegreerd worden in de reguleringimpactanalyse (RIA) om een snelle toetsing van de impact voor de kmo's toe te laten en/of na te gaan of een diepere analyse van de impacts voor kmo's nuttig is (bijv. indien uit de toepassing van de beslisboom zou blijken dat, gezien de impact op de kmo's een overheidsinterventie voor de betreffende omgevingswetgeving prioritair is). In het kader van

een RIA kan het kmo-interventiekader dus gebruikt worden om ex ante te bepalen of een (overheids)interventie prioritair is. Hetzelfde interventiekader kan evenwel ook gebruikt worden naar aanleiding van de 5-jaarlijkse evaluatie subsidies (dus in een ex post evaluatie) om na te gaan of een subsidie die ter ondersteuning van de kmo's werd toegekend dient behouden te blijven, dan wel kan afgeschaft of bijgestuurd worden.

Daarnaast kan het interventiekader ook gebruikt worden als een eerste opzichzelfstaande 'kmo-toets'.

b) Ondersteuning van consultatieprocessen

In het kader van de raadpleging van sector/ondernemersorganisaties en het georganiseerde middenveld naar aanleiding van de voorbereiding van een nieuwe wetgeving, kan het kmo-interventiekader en de beslisboom in het bijzonder een houvast bieden dat de interacties tussen de overheid en de stakeholders structureert en objectiveert.

Het kmo-interventiekader kan uiteraard ook gebruikt worden ter ondersteuning van de positiebepaling wanneer de Vlaamse overheid samen met de andere gewesten en de federale overheid door de EU wordt geconsulteerd in het kader van een nieuwe EU omgevingswetgeving. Doordat het kmo-interventiekader toelaat om snel te bepalen of een voorgenomen omgevingswetgeving een belangrijke impact heeft op de Vlaamse economische, sociale en ecologische doelstellingen, kunnen gerichte en gemotiveerde wijzigingen worden voorgesteld. Door de inspanningen te concentreren op het bijsturen van dossiers die er echt toe doen, en bijvoorbeeld de - door de meer selectieve aanpak - vrijgekomen middelen te gebruiken om over de grenzen heen gerichte coalities te smeden, lijkt het aannemelijk dat het Belgische/Vlaamse standpunt sterker kan doorwegen op de EU besluitvorming.

c) De ondersteuning van beleidsplanningsprocessen

Het kmo-interventiekader kan dienstig ingezet worden naar aanleiding van de opmaak van beleidsplannen, beleidsnota's en beleidsbrieven. Het interventiekader laat toe om snel een zicht te krijgen op de EU-omgevingswetgevingen waarvoor overheidsinterventies prioritair is, rekening houdend met de impact van de wetgeving op de kmo's en de doorwerking hiervan op de economische, sociale en omgevingsdoelstellingen. Op deze manier kan de beleidsmaker op een beredeneerde en onderbouwde wijze de focus van zijn inspanningen in de komende planningsperiode richten op die aspecten die de grootse positieve bijdrage leveren tot hun beleidsdoelstellingen.

5.4.2.2 Tijdstip van het gebruik in de beleidscyclus

Wanneer kan het interventiekader (of onderdelen ervan) best ingezet worden? Deze vraag is uiteraard afhankelijk van de finaliteit van het gebruik: waarvoor willen we het interventiekader gebruiken?

a) Tijdens de voorbereiding en beleidsformulering (pre-ex ante)

Als we willen voorkomen dat een EU-omgevingswetgeving onze kmo's negatief impacteert of er net voor willen zorgen dat de nieuwe wetgeving opportuniteiten creëert voor onze kmo's, dan kunnen we het interventiekader best van bij de voorbereiding van de nieuwe wetgeving inzetten. Immers, indien men vroeg in het ontwikkelingsproces kan ingrijpen des te meer vrijheidsgraden beschikbaar zijn om de toekomstige wetgeving bij te sturen in een gepaste richting. Dit is des te belangrijker bij verordeningen, gezien deze omwille van hun rechtstreekse werking geen verdere omzetting naar het nationale/regionale recht behoeven.

b) Naar aanleiding van voorbereiding van de uitvoering (ex ante)

Ook indien men pas na de goedkeuring van de EU-omgevingswetgeving het interventiekader toepast, kan dit helpen om te bepalen of de betreffende EU-omgevingswetgeving bij prioriteit een interventie vereist. In dat geval zullen de mogelijkheden tot bijsturing normaliter minder vrijheidsgraden kennen dan vòòr de goedkeuring van de wetgeving. Dit belet niet dat er ook buiten de eigenlijke bijsturing van de wetgeving, vaak de mogelijkheid bestaat om via flankerende maatregelen het risico op een negatieve impact te beperken.

c) Na uitvoering (ex post evaluatie)

Het toepassen van het kmo-interventiekader kan ook relevant na verloop van tijd of bij specifieke gebeurtenissen (bijvoorbeeld sterke stijging energieprijzen als gevolg van geopolitieke gebeurtenissen) om de reële impact te evalueren, zodat de ondersteuning desgevallend bijgestuurd kan worden. In tegenstelling tot de ex ante analyses zullen bij de ex post analyse mogelijk al wel relevante data beschikbaar zijn aanwezig waarop de impactbepaling kan verder bouwen. Deze evaluatie richt zich dan op de waargenomen impact en niet (meer) op het risico op een mogelijke impact. Terzijde, indien men voorziet om na verloop van tijd een ex post evaluatie uit te voeren, dan is het nuttig om van meet af aan in de monitoring van relevante indicatoren te voorzien.

5.4.2.3 Toepassing van het kmo-interventiekader op alle EU-omgevingswetgevingen

Een volledige toepassing van het interventiekader veronderstelt dat elk van de 4 grote proces stappen wordt doorlopen: de voorbereidende analyse (stap 1), de impactbepaling (stap 2), het stakeholders overleg (stap 3) en het bepalen van flankerende maatregelen/interventies.

De eerste stap behoort in ruime mate tot de kerntaken van overheid en dient dus sowieso te gebeuren. Het sjabloon kan daarenboven helpen om gericht de sleutel informatie te verzamelen. De tweede stap rond de impactbepaling is weinig arbeidsintensief gezien de vragen die voor de toepassing van de beslismomen dienen beantwoord te worden vaak slechts een beperkte analyse en achtergrondinformatie vergen. De eerste twee stappen van het proces zorgen aldus voor een eerder beperkte toename van de werkdruk.

Daartegenover staat dat vooral de 3de en in zekere mate de 4de stap een hoger tijdsbeslag kennen. Deze stappen zijn evenwel vooral relevant indien de tweede stap concludeert dat we te maken hebben met een EU-omgevingswetgeving waarvoor een interventie ten voordele van de kmo's prioritair is. Het is vooral in dat geval het nuttig om met de betrokken sectoren in dialoog getreden en na te gaan welke de factoren aanleiding geven tot een verhoogd risico (probabiliteit en impact) op een negatieve impact. Rekening houdend met de resultaten van dit stakeholderoverleg kan vervolgens een gepaste interventie uitgewerkt worden.

Rekening houdend met wat voorafging is het vanuit risico-oogpunt aanbevolen om de **eerste twee stappen** van het kmo-interventiekader **voor alle** nieuwe EU-omgevingswetgevingen toe te passen en de **twee laatste stappen** voor te behouden voor die EU-omgevingswetgevingen waarvoor op basis van de impactbepaling in stap 2 tot een hoge interventieprioriteit wordt geconcludeerd.

5.4.3 Wie is eigenaar en beheerder van het kmo-interventiekader?

Om de continuïteit en het gebruik van het kmo-interventiekader binnen de Vlaamse overheid te verankeren, dient het eigenaarschap en het beheer van dit kader binnen één of meerdere entiteiten van de Vlaamse overheid te worden opgenomen.

Het eigenaarschap en het beheer vormen twee onderscheiden rollen. De eigenaar van het kmo-interventiekader (proces en instrument) neemt de beslissingen met betrekking tot de essentiële elementen van het kader, onder meer: de vorm, het proces, de finaliteit, de doorontwikkelingen en aanpassingen, en de verderzetting of stopzetting. De beheerder zorgt ervoor dat het interventiekader zoals vastgesteld door de eigenaar geoperationaliseerd wordt en operationeel blijft. Dit houdt onder meer in dat de beheerder zorgt voor de training van de gebruikers, het gebruik opvolgt, periodiek het instrument evalueert en, desgevallend, verbeteringen aan het kader aan de proceseigenaar ter goedkeuring voorlegt.

Gegeven de thematiek en gezien het resultaat voor beiden van belang is, lijkt het ons aangewezen dat het eigenaarschap van het kmo-interventiekader (proces en instrument) in handen komt van de Beleidsdomeinen Omgeving en WEWILS samen. Zij worden in dat scenario dus mede-eigenaars die samen beslissen over het kmo-interventiekader.

Ook wat het beheer betreft lijkt een gezamenlijke aansturing aangewezen. Mogelijk kan VLAIO, die dicht bij de kmo's staat, een beheerderrol opnemen in samenwerking met medewerkers binnen het beleidsdomein die EU-omgevingswetgeving opvolgen.

Minstens in een aanvangsfase is het van belang dat de beheerders tevens de toepassing van het kmo-interventiekader op concrete EU-omgevingswetgevingen coördineren en begeleiden. Zij zijn de 'super users' van het kmo-interventiekader. Voor de inhoudelijke evaluatie moeten zij waar nodig punctueel beroep kunnen doen op de expertise van hun collega's uit beider beleidsdomeinen.

Naast de eigen collega's zowel binnen als buiten het eigen beleidsdomein om de drieluik (economie, sociaal omgeving) te kunnen dekken, dienen voornamelijk in de stap 3 (stakeholder overleg) en stap 4 (interventie/flankerend beleid) externe stakeholders te worden betrokken. Het kan hier gaan om beroepsfederaties/ ondernemersorganisaties (bijv. UNIZO/Voka) of andere beleidsdomeinen in functie van de relevante interventies (bijv. beleidsdomein onderwijs voor aanpassing aan onderwijscurricula).

Tijdens het overleg met de medewerkers van de beleidsdomeinen WEWILS en Omgeving rond de procesaanbevelingen, werd ook kort stilgestaan bij de governance structuur of vorm die het meest aangewezen is. Uit dit overleg bleek niet eenduidig hoe een beleidsdomein-overschrijdende samenwerking rond het kmo-interventiekader best georganiseerd wordt. Dit punt zal in een vervolgactie verder onderzocht moeten worden. Het vinden van een aangepaste samenwerkingsvorm is essentieel om het gebruik van het kmo-interventiekader in de beleidsvoering van de Vlaamse overheid te verankeren.

5.4.4 Overkoepelende procesmatige aanbeveling

De verschillende elementen hierboven geven voeding aan één overkoepelende aanbeveling:

Aanbeveling: Definieer binnen de Vlaamse overheid de wijze waarop het kmo-interventiekader zal worden ingezet, inclusief de concrete organisatie van het proces, de koppeling met de andere (beleids)processen en -instrumenten, het tijdstip waarop het kader wordt ingezet en de aanduiding van de eigenaar en beheerder van het instrument.

Trekker: VLAIO en Departement Omgeving.

Te betrekken stakeholders/ partners: overige betrokken overheden.

5.5 Van leerlessen naar methodologische aanbevelingen

Hieronder willen we nog drie leerlessen uit het onderzoek meegeven en deze vertalen naar aanbevelingen voor verder onderzoek. De eerste leerles heeft betrekking op de gecumuleerde impact op kmo's van meerdere EU-omgevingswetgevingen samen; de tweede op de mogelijke uitbreiding van de gebruik van het kmo-interventiekader naar andere wetgevingen, en de laatste op de wijze waarop de organisatie en coördinatie van de ondersteuning van kmo's kan geoptimaliseerd worden.

5.5.1 Zicht krijgen op de gecumuleerde impact

Waarover gaat het?

Een beperking van het kmo-interventiekader houdt verband met het feit dat bij de impactbepaling (stap 2 van het proces) in beginsel uitsluitend rekening wordt gehouden met de individuele impact van de onderzochte EU-omgevingswetgeving. Echter, naast de impact van een individuele omgevingswetgeving is het ook nuttig om stil te staan bij de gecumuleerde impact van de verschillende EU-omgevingswetgevingen. Het is immers de combinatie van de verschillende impacts die zal bepalen in welke mate de kmo voldoende draagkracht of veerkracht heeft om de opeenstapeling van wetgevingen te verteren. Deze cumulatieve benadering is van belang omdat wetgevingen elkaars impact kunnen versterken of net compenseren, afhankelijk van de aard en timing van de regelgeving.

Een analyse van de gecumuleerde impact van meerdere omgevingswetgevingen is vooral interessant op mesoniveau (sectorniveau). Zo kan worden nagegaan of en in welke mate een bedrijfstak globaal een positieve dan wel een negatieve invloed ondervindt van de beschouwde omgevingswetgevingen (individuele sectorinschatting). Daarnaast kan tevens worden nagegaan welke sectoren de grootste/kleinste en positieve en negatieve impact ervaren. In die zin vult de analyse van de gecumuleerde impact, de analyse op macroniveau (aan de hand van de beslisbomen) aan.

Denkpiste voor de ontwikkeling van een indicator voor de gecumuleerde impact

Een mogelijk eenvoudige en grofkorrelige indicator voor de gecumuleerde impact kan gevonden worden in de combinatie van een kwalitatieve inschaling van de impact van een omgevingswetgeving en een eenvoudige sommering van deze ingeschaalde impacts. We lichten de elementen van deze denkpiste hieronder nader toe.

Voor de kwalitatieve inschaling moeten we een schaal definiëren (bijv. hoge, medium of lage positieve of negatieve impact of neutraal) en de beschouwde omgevingswetgevingen toepassen op de impactcategorieën economie, omgeving, sociaal. We doen dit voor de geselecteerde sector(en), aangezien deze analyse, zoals eerder vermeld, voornamelijk relevant is op mesoniveau.

Vervolgens sommeren we het resultaat van de kwalitatieve inschalingen voor de beschouwde omgevingswetgevingen. We tellen het aantal keer dat een de impact als hoog werd beschouwd, het aantal keer dat de impact als medium werd beschouwd, en het aantal keer dat de impact als laag werd beschouwd. Gesteld dat er zowel positieve als negatieve impacts zijn dan worden deze binnen dezelfde schaal gesaldeerd, bijvoorbeeld: 2 positieve *hoge* impacts en 3 negatieve *hoge* impacts = 1 negatieve hoge impacts (notatie: '-1'). Tabel 31 illustreert het resultaat van dergelijke analyse voor twee sectoren.

Tabel 31: Voorbeeld van een scoringsmechanisme voor cumulatieve impact.

	Economie			Omgeving			Sociaal		
Sector	H	M	L	H	M	L	H	M	L
A	-5	-2	0	4	3	2	-2	0	2
B	0	-2	-3	2	3	2	-4	3	2

Uit het voorbeeld in deze tabel blijkt dat sector A op economisch vlak heel wat negatiever geïmpacteerd wordt door de beschouwde wetgevingen dan sector B (neutraal). Op deze manier kan deze grofkorrelige indicatie van de gecumuleerde impact helpen bij het bepalen van de sectoren waarop de interventie bij voorkeur dient te focussen.

We merken op dat inspanningen die van kmo's gevraagd worden door nieuwe EU-omgevingswetgevingen slechts (een deel van) de additionele inspanningen betreft die op de schouders van de kmo's terechtkomen. Om een accurater beeld te krijgen van de totale inspanningen die van overheidswege aan kmo's worden gevraagd, moet tevens rekening gehouden worden met de inspanningen als gevolg van bestaande omgevingswetgevingen, en bestaande en nieuwe wetgevingen in andere beleidsdomeinen. De aldus bekomen globale inspanning dient dan vervolgens in verband te worden gebracht met de draagkracht van een sector. Het behoeft geen lang betoog dat dit een complexe oefening is, en verder onderzoek vereist.

Aanbeveling: Voer verder onderzoek uit naar de gecumuleerde impact van EU-omgevingswetgeving op kmo's en de mogelijke integratie in het kmo interventiekader.

Trekker: VLAIO en Departement Omgeving.

Te betrekken stakeholders/ partners: bedrijfssectoren en kennisinstellingen.

5.5.2 Uitbreiding van kmo-interventiekader naar andere wetgevingen

In een verdere doorontwikkeling van het kmo-interventiekader kan het tevens interessant zijn om na te gaan of en onder welke voorwaarden dit kader ook kan nuttig ingezet kan worden om een eerste high-level inschatting van de impact van *andere* wetgevingen op kmo's en de strategische langetermijn doelstellingen op economisch, sociaal en omgevingsvlak. We denken hierbij dan aan wetgeving van een ander overheidsniveau (bijv. Federale of Vlaamse wetgeving) en/of andere materies (bijvoorbeeld sociale of economische wetgeving).

In beginsel, zou een dergelijke uitbreiding mogelijk moeten zijn, aangezien de vragen die in de beslisbomen werden opgenomen ook relevant zijn voor de evaluatie van andere wetgevingen.

Praktisch kan het kmo-interventiekader op een aantal 'andere' wetgevingen worden toegepast, om na te gaan of het interventiekader - al dan niet in aangepaste vorm – een nuttige eerste impactinschatting toelaat. In voorkomend geval kan dit kader gebruikt worden om een 360° impactevaluatie te ondersteunen, waarbij de impact op kmo's van op stapel staande wetgeving uit verschillende domeinen aan bod komt.

Deze uitbreiding zou een verdere verankering van het kmo-interventiekader binnen de Vlaamse overheid, en samenwerking over beleidsdomeinen heen kunnen voeden.

5.5.3 Organisatie en coördinatie van de ondersteuning naar kmo's

Uit de bespreking van de analyse van huidige ondersteuningsmaatregelen met de bedrijfssectoren en overheden blijkt dat de bevraagde actoren niet hebben stilgezeten en heel wat maatregelen hebben genomen die de inspanningen van de kmo's kunnen helpen verlichten. De aanbevelingen hieronder richten zich op een verdere stroomlijning van deze ondersteuning. Ze belichten elk een verschillend deelaspect van de samenwerking tussen actoren.

a) Organiseer een meer structurele multi-level en multi-actor aanpak

Uit de werksessies omtrent de huidige maatregelen en initiatieven blijkt dat er door diverse actoren op het terrein al veel wordt ondernomen. Tevens werd duidelijk dat er op een aantal punten tussen deze actoren al ad hoc samengewerkt rond specifieke aspecten en vraagstukken, zoals bepaalde CSRD-aspecten en -tools. Echter, een meer structurele samenwerking rondom visievorming en de ondersteuning van kmo's ontbreekt. Er is een gebrek aan een overkoepelende gedeelde visie betreffende de lange termijn ondersteuning van kmo's en de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren die ondersteunende functies kunnen vervullen.

Een effectieve en efficiënte ondersteuning van kmo's bij de naleving en adaptatie van hun bedrijfsvoering aan de vereisten vereiste een meer structurele, multi-level en multi-actor benadering.

Met '**multi-level benadering**' duiden we op een aanpak waarbij bepaalde aspecten van de ondersteuning op macroniveau (voor alle of meerdere sectoren), mesoniveau (op het niveau van een sector) dan wel op microniveau (het niveau van een individuele onderneming) georganiseerd worden.

Dergelijke multi-level aanpak dient de effectiviteit en efficiëntie van de ondersteuning, doordat het ondersteuningsmaatregelen helpt vast te stellen op het meest adequate niveau. Ter illustratie, kan verwezen worden naar de recente omzetting van de CSRD-richtlijn in België. Hierin wordt gesteld dat de informatie die aan kmo's kan gevraagd worden tot de VSME-standaard wordt beperkt en er geen 'assurance' mag gevraagd worden voor de door de kmo aangeleverde informatie⁷¹. Deze maatregel op macroniveau zou moeilijk - of minstens - minder effectief zijn geweest indien deze (contractueel) op sector- of ondernemingsniveau diende te worden genomen. Hiertegenover staat dat bijvoorbeeld de concrete doorvertaling van een materialiteitsanalyse naar een sector- of individueel ondernemingsniveau wel op meso- of microniveau kan ondersteund worden.

Naast multi-level wordt de ondersteuning bij voorkeur **ook multi-actor** georganiseerd, waarbij de verschillende partijen die kmo's ondersteunen bij hun aanpassing aan de EU-omgevingswetgeving worden betrokken. Immers, een optimaal ondersteuningsproces dient zich te enten op het proces dat een kmo doorloopt in antwoord op een nieuwe (omgevings)wetgeving. Dit proces omvat drie grote stappen. Het begint met het identificeren van de nieuwe wetgeving en de mogelijke implicaties ervan voor de eigen onderneming. Vervolgens moet een antwoord op maat van de onderneming ontwikkeld worden. Tenslotte, moet de voorgestelde oplossing geïmplementeerd worden, en de praktische resultaten ervan opgevolgd worden zodat er, desgevallend, tijdig kan worden bijgestuurd.

⁷¹ <https://www.ibr-ire.be/nl/actueel/news-detail/aanneming-van-de-csrd-richtlijn-door-de-kamer-van-volksvertegenwoordigers-de-omzetting-is-er-eindelijk>

Elk van deze stappen kent eigen ondersteuningsnoden. Dit verklaart waarom kmo's doorgaans gediend zijn bij een multi-actor benadering waarbij meerdere partijen elk met hun sterke punten en (complementaire) expertises, op het juiste moment in het ondersteuningsproces tussenkomen.

b) Maak een onderscheid tussen generieke en bedrijfsspecifieke ondersteuning

Bij het toebedelen van rollen en verantwoordelijkheden voor de ondersteuning van de kmo's is het nuttig om een onderscheid te maken tussen generieke en bedrijfsspecifieke ondersteuning (Tabel 32).

Generieke ondersteuning betreft een eerste ondersteuning, waarbij de focus ligt op het algemeen informeren en oriënteren van bedrijven. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van informatiecampagnes over nieuwe wetgeving of economische trends, maar ook het voorzien van een subsidie-instrument en tools. Deze ondersteuning kan op het macro- en mesoniveau georganiseerd worden. Centrale actoren hierbij zijn de overheid en beroepsfederaties, die via websites, brochures en seminars de nodige informatie verschaffen aan de ondernemers. Partijen die deze ondersteuning aanbieden staan doorgaans in rechtstreeks contact met de kmo's. Dit is onder meer het geval voor VLAIO (Team bedrijfstrajecten vzw), bedrijfsfederaties en sectororganisaties.

Bedrijfsspecifieke ondersteuning daarentegen is afgestemd op een individuele onderneming. Hier ligt de nadruk op de concrete implementatie van regelgeving en het aanpassen van bedrijfsprocessen van een specifieke onderneming. Vaak wordt de bedrijfsspecifieke ondersteuning aan 'de markt' (commerciële actoren) overgelaten. Een voorbeeld hiervan is een consultant die een bedrijf helpt bij het uitvoeren van een dubbele materialiteitsanalyse in het kader van de CSRD. Dit type ondersteuning kan ook bestaan uit gespecialiseerde trainingen, audits of workshops die gericht zijn op het verbeteren van specifieke bedrijfsprocessen. Overheden, beroepsfederaties en sectororganisaties spelen hier vaak een faciliterende rol. Overheden kunnen bijvoorbeeld subsidies toekennen (bijv. via kmo-portefeuille), terwijl beroepsorganisaties (al dan niet in samenwerking met de overheid) tools en sjablonen kunnen aanbieden die de bedrijfsspecifieke ondersteuning door marktpartijen effectiever en efficiënter maken. Beroepsorganisaties kunnen ook raamovereenkomsten met geselecteerde adviseurs afsluiten en hun onderhandelingsmacht gebruiken om goede voorwaarden te bedingen voor hun leden. Het beschikbaar stellen van gestandaardiseerde, gebruiksvriendelijke tools en methodieken kan het werk van dienstverleners vergemakkelijken en daarmee de kosten voor kmo's beperken. De faciliterende rol van de overheid kan ook inhouden dat deze het aanbod aan kwaliteitsvolle diensten bij marktpartijen ondersteunt, bijvoorbeeld door deze marktpartijen te helpen om snel de noodzakelijke kennis/expertise te verwerven. Dit kan bijvoorbeeld door de organisatie van gerichte trainingssessies, eventueel gekoppeld aan een kwaliteitslabel of andere vorm van erkenning van de expertise uit een opleidingstraject. Hiermee kan bijvoorbeeld het gebrek aan CSRD-consultants worden aangepakt: de vraag overstijgt aanbod aan dienstverleners waardoor kmo's in de kou blijven staan en de prijzen dreigen te stijgen.

Tabel 32: Vergelijking van generieke en bedrijfsspecifieke ondersteuning.

	Generieke ondersteuning	Bedrijfsspecifieke ondersteuning
Kenmerken	Algemeen informierend en oriënterend	Concrete implementatie bij naleving wetgeving: aanpassen processen
Centrale actoren	Overheid (bijv. VLAIO), beroepsfederaties/ sectororganisaties/ interprofessionele organisaties	Inhoudelijk ondersteuning door commerciële marktpartijen. Faciliterende rol voor overheden en beroepsorganisaties.
Niveau voor organisatie van de ondersteuning	Macro- en mesoniveau	Microniveau (afgestemd op individuele onderneming).

c) Nood aan een meer structurele, gestandaardiseerde aanpak

Rekening houdend met de voorgaande elementen zou men voor elke EU-omgevingswetgeving afzonderlijk een specifieke aanpak kunnen ontwikkelen. Echter, vanuit de Green Deal alleen al zijn er meer dan 50 EU-omgevingswetgevingen die mogelijk een impact hebben op de kmo's. Het is onbegonnen werk of minstens weinig efficiënt om voor al deze omgevingswetgevingen een afzonderlijke aanpak te ontwikkelen, met telkens verschillende ondersteuning voor elke sector of onderneming. Dit zou heel wat inspanningen vergen en tot een onoverzichtelijk en onbeheersbaar kluwen van ondersteuningsoplossingen leiden. Anderzijds, moet er ook ruimte bestaan om binnen een meer gestandaardiseerde aanpak, de ondersteuning aan te passen aan specifieke noden. Een denkpiste om standaardisatie en maatwerk te verzoenen is een modulaire aanpak waarbij op hoofdlijnen gestandaardiseerde ondersteuningsmodules gedefinieerd worden die in functie van de noden van de concrete sector/ omgevingswetgeving kunnen worden geselecteerd/verder verfijnd.

In Figuur 13 geven we schematisch een mogelijk invulling van dergelijke modulaire aanpak weer. In een eerste module wordt voor alle omgevingswetgevingen basisinformatie voorzien, gericht op het bewustmaken en informeren van de relevante kmo's. Een tweede module kan zich richten op het ontwikkelen van generieke hulpmiddelen die de kmo's in staat stellen moeten om zelf of met de hulp van derden (waarvan ze de diensten zelf bekostigen) hun bedrijfsvoering aan de omgevingswetgeving aan te passen. Een derde module, tenslotte, kan bijvoorbeeld voorbehouden worden voor de omgevingswetgeving (en kritieke sectoren) waarvoor op basis van het interventiekader een overheidsinterventie als prioritair werd aangeduid. Het richt zich op een meer gepersonaliseerde ondersteuning van kmo's.

Module 3. Specifieke implementatie ondersteuning

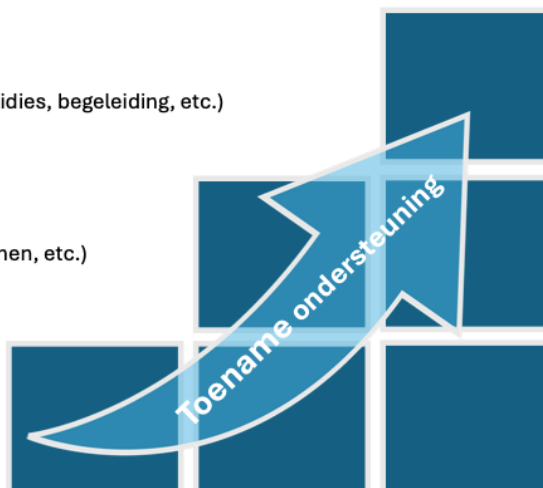
- Microniveau (individuele onderneming)
- Focus op individuele ondersteuning (Investeringsubsidies, begeleiding, etc.)
- Prioritaire sectoren / omgevingswetgevingen

Module 2. Generieke implementatie ondersteuning

- Macro of mesoniveau
- Focus op zelf aan de slag gaan 'training,, tools, sjablonen, etc.)
- Secundaire focus sectoren / wetgevingen

Module 1. Basisondersteuning

- Macro of meso niveau
- Focus op bewustzijn en begrip (nieuwsberichten, informatiesessies, doorverwijzing, ge vulgariseerde informatie, ...)

Figuur 13: Van basisondersteuning naar specifieke implementatie-ondersteuning.

Binnen dit kader kunnen er dan verder afspraken gemaakt worden tussen de overheid en de sectororganisaties en beroepsfederaties over een rolverdeling. De meer structurele modulaire organisatie van de ondersteuning kan als aanknopingspunt gebruikt worden om de klassieke rollenpatronen in de samenwerking tussen overheid en private sector actoren te doorbreken.

Merk op dat de voorgestelde modulaire aanpak rekening houdt met het onderscheid tussen generieke en bedrijfsspecifieke ondersteuning (cf. punt b, supra), waarbij module 1 en 2 gestalte geven aan de generieke ondersteuning, en module 3 de bedrijfsspecifieke ondersteuning omvat.

d) Optimaliseer samenwerking met ledenorganisaties

Sectororganisaties en bedrijfsfederaties, inclusief interprofessionele organisaties (UNIZO, VOKA, VBO,...) vormen een essentiële partner in de ondersteuning van kmo's. Zij beschikken over diepe kennis m.b.t. hun sector en rond omgevingsthema's die hun doelgroep aanbelangen, en hebben een ruim publiek en privaat netwerk. Doorgaans werken zij met een lidmaatschapssysteem waaraan een jaarlijkse bijdrage gekoppeld is ter financiering van hun (premium) diensten. Vaak bieden zij diensten in de vorm van het "freemium" model aan, waarbij de meer algemene basisinformatie/diensten aan alle geïnteresseerden kosteloos beschikbaar wordt gesteld, terwijl andere zogenaamde 'premium' diensten voor hun leden worden voorbehouden (kosteloos of aan verminderd tarief).

Vanuit bedrijfseconomisch oogpunt is de toepassing van een 'freemium' model niet onlogisch. Het is ook begrijpelijk dat (bepaalde) ondersteuningsdiensten en -instrumenten die verband houden met de naleving van nieuwe EU-omgevingswetgeving als de 'premiumdiensten' zullen worden behandeld. In de praktijk betekent dit dat kmo's die niet tot de ledenorganisatie toe zijn getreden mogelijk geen toegang hebben tot de relevante premium diensten, hetgeen de relevantie van de dienstverlening van een ledenorganisatie beperkt tot haar leden. Uiteraard kunnen kmo's die nog niet aangesloten zijn zich alsnog lid maken zodat zij van de dienstverlening zouden kunnen genieten. Het is tevens mogelijk dat ook de leden bovenop hun ledenbijdrage een bijkomende (eventueel verminderde) bijdrage ter vergoeding van

bepaalde premiediensten dienen te betalen. Dergelijke bijkomende bijdragen kunnen evenwel sommige ondernemingen ervan weerhouden om er gebruik van te maken.

Om hieraan tegemoet te komen kan een subsidiëring van de ledenorganisaties voorzien worden in ruil voor een uitbreiding van het aanbod van relevante premium diensten naar niet-leden. Bij wijze van alternatief kan deze subsidie rechtstreeks aan de kmo's worden geven (in plaats van aan de ledenorganisatie) bijv. via de kmo-portefeuille.

Het toekennen en verstrekken van de subsidie aan beroepsfederaties zal waarschijnlijk minder kostelijk zijn dan wanneer de overheid kmo's individueel moet bedienen en er kunnen waarschijnlijk ook schaalvoordelen behaald worden. Deze aanpak kan evenwel marktverstoringen werken⁷². Bij een rechtstreeks toekenning van de subsidie aan de kmo, kan deze de subsidie gebruiken om de ondersteuning van zijn keuze bij de beroepsfederatie of elders aan te kopen.

Uiteraard is het ook mogelijk om parallel met of aanvullend op de ondersteuning van de ledenorganisaties een afzonderlijke ondersteuning te voorzien vanuit de overheid voor kmo's die geen lid zijn van een ledenorganisatie. Ook indien er wordt gekozen om relevante diensten via parallelle kanalen (via ledenorganisaties en overheid) uit te bouwen, blijft het vanuit efficiëntie-oogpunt relevant om samen te werken.

Aanbeveling: Definieer samen met de sleutelactoren een model voor de organisatie van een meer structurele multi-level multi-actor samenwerking voor de ondersteuning van kmo's in het kader van nieuwe EU-Omgevingswetgeving.

Trekker: VLAIO en Departement Omgeving.

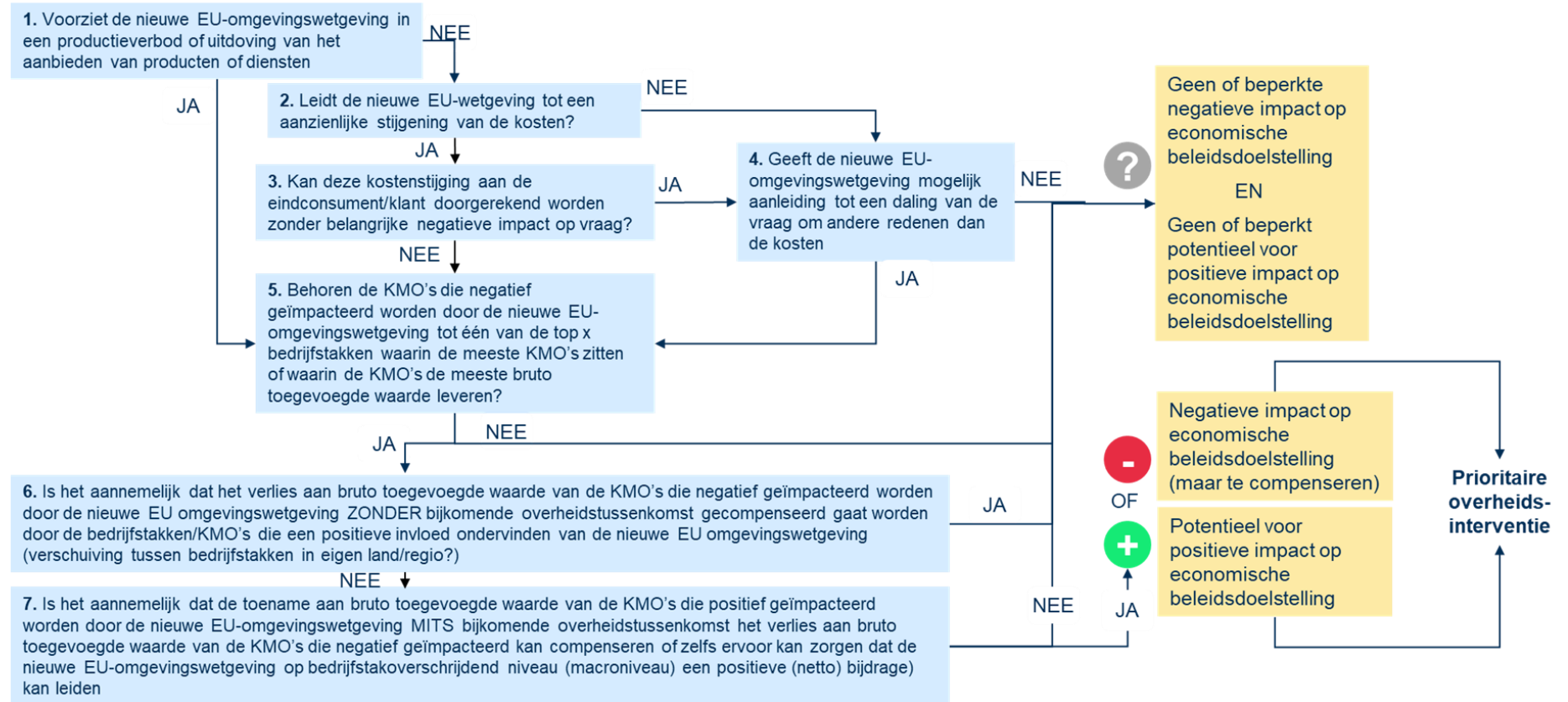
Te betrekken stakeholders/ partners: sectororganisaties, interprofessionele organisaties en kennisinstellingen.

⁷² Om dit risico te beperken zou een subsidiëring van beroepsfederaties een samenwerking met de markt als voorwaarde kunnen stellen (bijvoorbeeld via raamovereenkomsten kunnen voorzien, bijv. naar het model van Vlaams energiebedrijf).

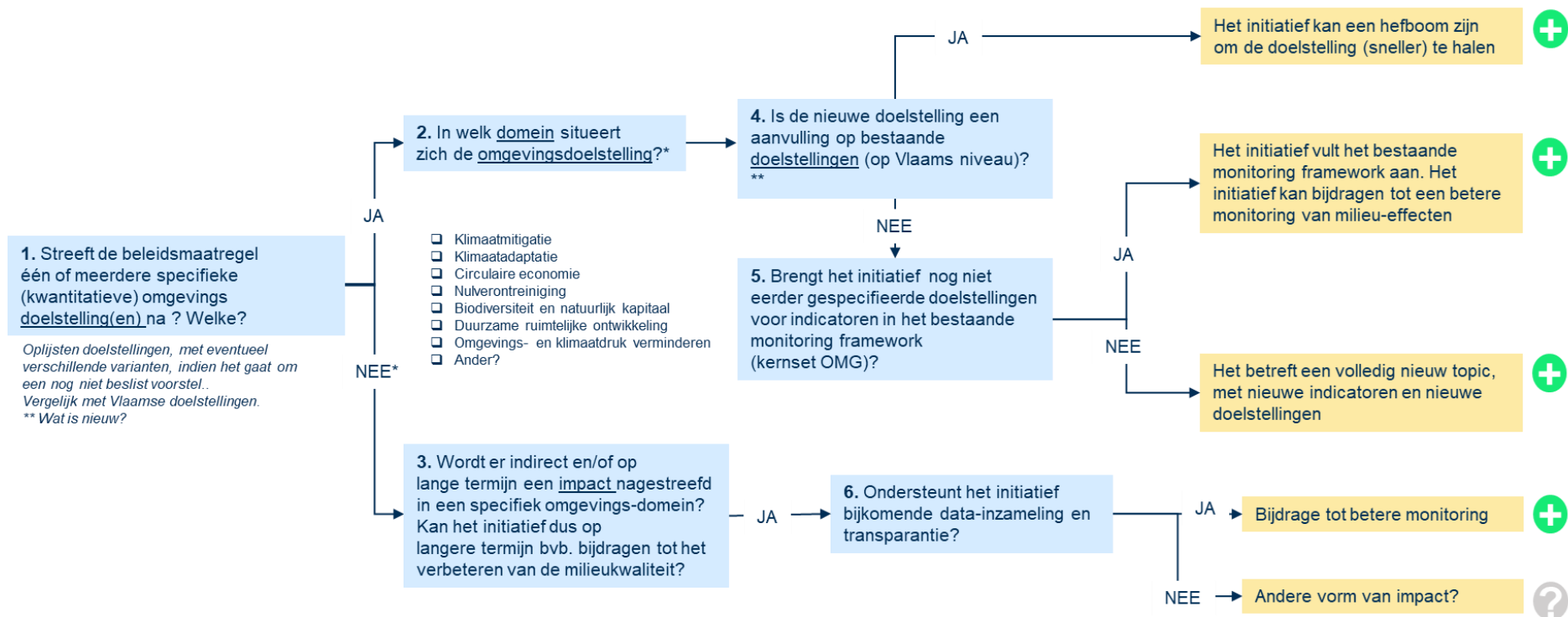
6. BIJLAGEN

6.1 Bijlage 1: Beslissingsbomen voor Impact analyse

Impact - economisch

Impact - omgeving

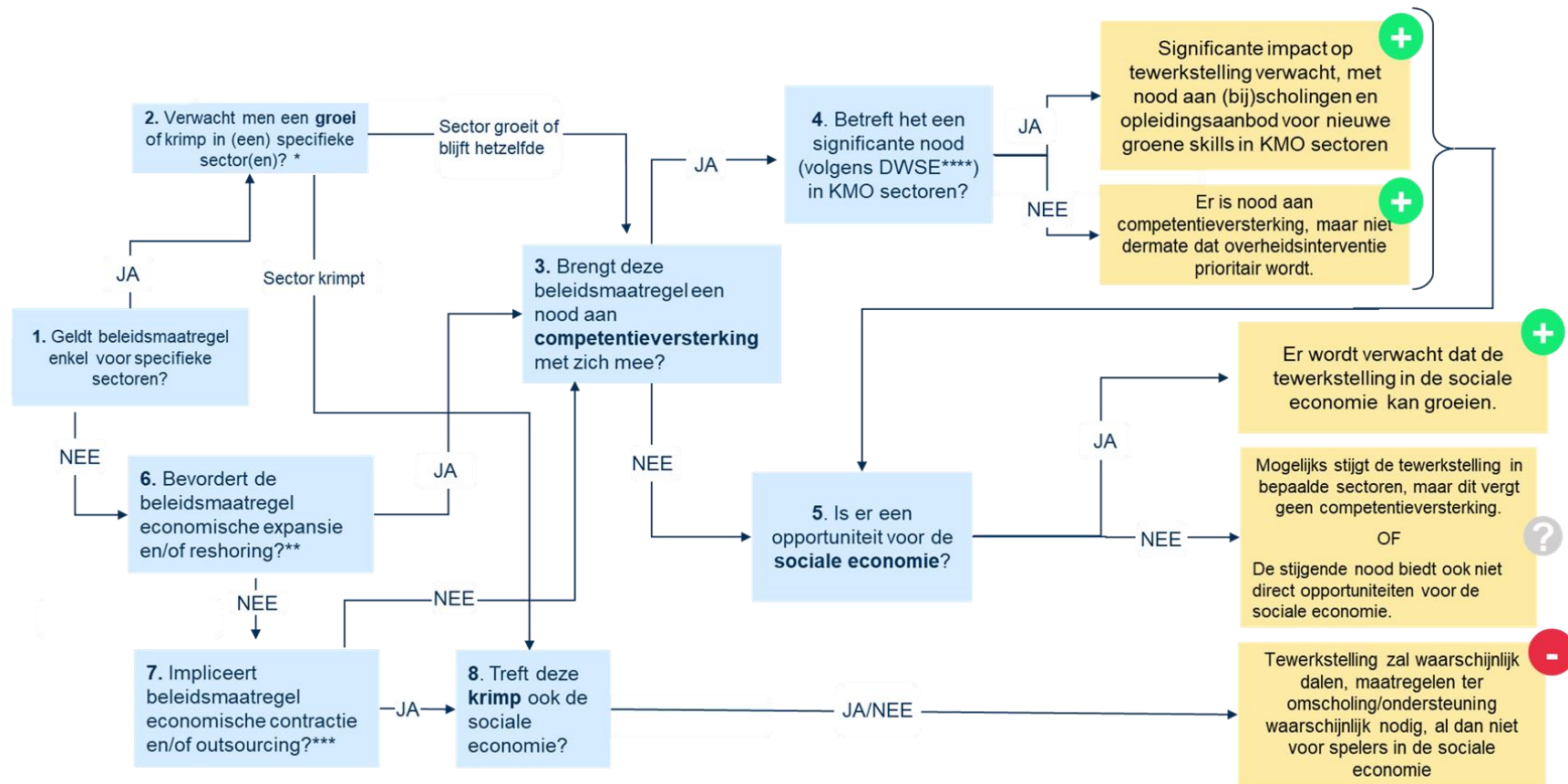

*In dit geval is de onzekerheid over het realiseren van de impact groter.

**Check kernset omgeving en bijhorende doelstellingen zoals beschreven in het achtergronddocument bij de Briefing Omgeving Vlaanderen in beeld.

***Check in hoeverre nieuw topic eventueel aansluit bij de kernset omgeving en bijhorende doelstellingen.

Impact - sociaal

*Hierbij worden de dienstensector, bouw, transport en maakindustrie gezien als grote tewerkstellers in Vlaanderen

**reshoring = het terugbrengen van economische activiteit naar Vlaanderen vanuit derde landen

***outsourcing = het verdwijnen van economische activiteit uit Vlaanderen naar derde landen

****In de Green Skills Roadmap van DWSE wordt de nood geconcentreerd in de bouw, logistiek, circulaire economie, diensten, maakindustrie en landbouw

6.2 Bijlage 2: Samenvatting Green Deal wetgeving geanalyseerd in deze studie (Shortlist)

Wetgevend Directive 2022/2464	kader: (EU)	Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD (ENG)	
		Richtlijn Duurzaamheidsrapportering (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:		Stakeholder toegang geven tot voldoende en uniforme informatie over de duurzaamheidsimpacten, risico's en opportuniteiten van een organisatie.	
<p>Vereisten: Rapporteren over duurzaamheid in een jaarlijks rapport (met digitale tag) volgens de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Voorafgaand aan de rapportering vraagt men een dubbele materialiteitsanalyse om te bepalen over welke thema's (materiële thema's) de organisatie moet rapporteren. Daarin bepaalt de organisatie welke impacten het heeft op mens en milieu (impact materialiteit) alsook welk financieel effect de duurzaamheidsthema's op de organisatie hebben (financiële materialiteit).</p>			
Status: Lidstaten hebben tot 6 juli 2024 om dit om te zetten in nationale wetgeving. Zij kunnen criteria om te rapporteren verstrengen of boetes opleggen bij niet-naleving. Voor België is de omzetting in de kamer aangenomen op 28 november 2024.		Timing: Rapportering vanaf 2025 (over financieel jaar 2024) en gefaseerd afhankelijk van grootte organisatie en afhankelijk van welke duurzaamheidsthema's materieel zijn.	
Toepassingsgebied: <ul style="list-style-type: none"> • alle beursgenoteerde organisaties muv micro-organisaties • organisaties die aan minstens twee criteria voldoen: • > 250 medewerkers en/of • > €40M omzet en/of • > €20M totale assets • Organisaties buiten EU met > €150M netto omzet in EU met minstens één dochteronderneming in EU die aan criteria voldoet 		Duurzaamheidsthema's volgens de ESRS: <ul style="list-style-type: none"> • E1 Klimaat • E2 Vervuiling • E3 Water • E4 Biodiversiteit • E5 Materiaalgebruik en circulaire economie 	
Controle op naleving: verplicht via externe auditor		Link: Ook de EU Taxonomy legt vereisten op naar rapportering toe. Hierbij moeten organisaties in scope informatie geven over de mate waarin hun activiteiten bijdragen aan duurzaamheidsobjectieven, namelijk het % activiteiten dat aan bepaalde criteria voldoet.	
Bron: <u>reporting_en</u>		https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en	

Wetgevend kader: Directive (EU) 2019/1937	Corporate sustainability due diligence Directive – CSDD (ENG)	
	Richtlijn passende zorgvuldigheid op het gebied van duurzaamheid van ondernemingen (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:	Bevorderen van duurzaam en verantwoord ondernemingsgedrag en verankeren van mensenrechten- en milieuoverwegingen in de bedrijfsvoering en corporate governance van ondernemingen.	
Vereisten: Identificeren, beëindigen, voorkomen, beperken en verantwoorden van negatieve gevolgen voor de mensenrechten en het milieu in de eigen activiteiten van de onderneming, de dochterondernemingen en de waardeketens . Daarnaast moeten bepaalde grote bedrijven een klimaattransitieplan hebben om ervoor te zorgen dat hun bedrijfsstrategie verenigbaar is met het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 °C.		
Status: Op 23 februari 2022 heeft de Commissie het voorstel ingediend. Goedgekeurd door de EU-lidstaten op 15 maart 2024. Het EU-parlement keurde op 24 april 2024 een aangepaste versie van het voorstel goed. Op 24 mei keurde de Raad van de EU het voorstel finaal goed.	Timing: Een gefaseerde aanpak voor de inwerkingtreding van de richtlijn. <ul style="list-style-type: none"> • een toepassingsperiode van 3 jaar (2027) voor bedrijven met meer dan 5000 werknemers en een omzet van 1500 miljoen euro • een toepassingsperiode van 4 jaar (2028) voor bedrijven met meer dan 3000 werknemers en een omzet van 900 miljoen euro • een toepassingsperiode van 5 jaar (2029) voor bedrijven met meer dan 1000 werknemers en een omzet van 450 miljoen euro 	
Toepassingsgebied: <ul style="list-style-type: none"> • EU-ondernemingen: alle EU-vennootschappen met 1000+ werknemers en een wereldwijde netto-omzet van €450 mio+ • <i>Bedrijven van buiten de EU die in de EU actief zijn, met een in de EU gegenereerde omzet van €450 mio+</i> 	Opgenomen ondersteuningsmaatregelen voor ondernemingen: <ul style="list-style-type: none"> • Begeleidende maatregelen ter ondersteuning van alle ondernemingen, met inbegrip van kmo's, waarvoor de regels indirect gevolgen kunnen hebben. • Opzetten van individuele of gezamenlijke specifieke websites, platforms of portalen. • Mogelijkheid om kmo's financiële steun te verlenen. • De Commissie kan richtsnoeren vaststellen, onder meer voor modelcontractbepalingen. • De Commissie kan de ondersteuning die lidstaten bieden, aanvullen met nieuwe maatregelen, onder meer om ondernemingen in derde landen te helpen. 	
Controle op naleving: Lidstaten wijzen een autoriteit aan die toezicht houdt op en doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties oplegt, waaronder boetes en nalevingsbevelen.	Link: De CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) en de CSDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) zijn twee nauw verwante EU-richtlijnen die beide gericht zijn op het bevorderen van duurzaamheid en verantwoordelijkheid in bedrijfspraktijken.	
Bron: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_1145		

Wetgevend kader: Directive (EC) 2009/125	Ecodesign for Sustainable Products Regulation – ESPR (ENG)	
Objectief:	Verordening betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van vereisten inzake ecologisch ontwerp voor duurzame producten en tot intrekking van Richtlijn 2009/125/EG (NL) – zoals actueel in Dec 2024 Normeren van duurzame producten op de Europese markt en de algemene milieu- en klimaateffecten ervan verminderen, door het vastleggen van prestatie- en informatievereisten voor bijna alle categorieën fysieke goederen die in de handel worden gebracht.	
Vereisten: Verbeteren van de milieuprestaties van producten , door naleving van verplichte minimumnormen omtrent hun energie-efficiëntie en circulariteit.		
Status: Op 30 maart 2022 heeft de Commissie een nieuwe Verordening inzake ecologisch ontwerp voorgesteld. Op 23 april 2024 werd de nieuwe richtlijn door het Parlement goedgekeurd. Op 27 Mei keurde de Raad van de EU de Ecodesign Regulation definitief goed.		Timing: De Verordening treedt in werking op de 20e dag volgende op die van haar bekendmaking in het Publicatieblad. De vereisten in de nieuwe Verordening worden van kracht vanaf 24 maanden na de in werking treding.
Toepassingsgebied: Alle producten die in de EU in de handel worden gebracht , ongeacht of zij binnen of buiten de EU worden geproduceerd.		Focus van de ESPR eisen: De nieuwe eisen zullen verder gaan dan energie-efficiëntie en gericht zijn op het stimuleren van circulariteit , waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Duurzaamheid, herbruikbaarheid, verbeterbaarheid en reparerbaarheid van producten • Aanwezigheid van chemische stoffen die hergebruik en recycling van materialen belemmeren • Energie- en hulpbronnefficiëntie • Gerecycleerde inhoud • Koolstof- en ecologische voetafdruk • Beschikbare productinformatie, met name een digitaal productpaspoort
Controle op naleving: De nationale markttoezichtautoriteiten controleren of producten die in de EU worden verkocht, voldoen aan de voorschriften van de verordeningen inzake ecologisch ontwerp en energie-etikettering.		Link: ESPR is gebaseerd op en zal uiteindelijk de huidige richtlijn inzake ecologisch ontwerp 2009/125/EG vervangen. Totdat dit gebeurt, zal de bestaande richtlijn blijven functioneren, onder meer door de uitvoering van het nieuwe werkplan voor ecologisch ontwerp en energie-etikettering 2022-2024, dat ook op 30 maart 2022 is aangenomen.
Bron: https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainable-products/ecodesign-sustainable-products-regulation_en		

Wetgevend kader: Directive (EU) 2020/852	Taxonomy Regulation (ENG)	
Objectief:	Taxonomie voor duurzame activiteiten (NL) – zoals actueel in Dec 2024 Vastleggen van een gemeenschappelijke definitie van economische activiteiten die als ecologisch duurzaam kunnen worden beschouwd , die geldt voor zowel financiële als niet-financiële ondernemingen, om duurzame investeringen te bevorderen.	
<p>Vereisten: Transparantie rond ecologisch duurzame beleggingen bij precontractuele informatieverstopping en in periodieke verslagen, transparantie rond financiële producten die milieukeurmerken promoten bij precontractuele informatieverstopping en in periodieke verslagen, en transparantie van andere financiële producten bij precontractuele informatieverstopping en in periodieke verslagen.</p> <p>4 voorwaarden zijn opgesteld om te bepalen of een economische activiteit als duurzaam omschreven mag, nl. (1) een substantiële bijdrage leveren aan minstens één milieudoelstelling (klimaat mitigatie, klimaat adaptatie, water, circulaire economie, verontreiniging vermijden, biodiversiteit); (2) geen schade berokkenen aan ander milieudoelstellingen; (3) voldoen aan minimale waarborgen; (4) voldoen aan de technische screening criteria uit de Taxonomy Delegated Acts.</p>		
<p>Timing: Op 12 juli 2020 is de verordening in werking getreden.</p>		
<p>Toepassingsgebied: Deze richtlijn is van toepassing op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genomen maatregelen die voorschriften vaststellen voor financiële marktdeelnemers of uitgevende instellingen ten aanzien van financiële producten of bedrijfsobligaties die als ecologisch duurzaam beschikbaar worden gesteld • Financiële marktdeelnemers met financiële producten • Ondernemingen die zijn onderworpen aan de verplichting een niet-financiële verklaring of een geconsolideerde niet-financiële verklaring openbaar te maken 	<p>EU-taxonienavigator: De Commissie heeft een educatieve en gebruiksvriendelijke website opgezet met een reeks online-instrumenten om gebruikers te helpen de EU-taxonomie op een eenvoudige en praktische manier te begrijpen, waardoor de uitvoering ervan wordt vergemakkelijkt en bedrijven wordt ondersteund bij hun rapportageverplichtingen.</p>	
<p>Controle op naleving: Toezicht door de lidstaten.</p>	<p>Link: In het actieplan voor de financiering van duurzame groei werd opgeroepen tot de invoering van een gemeenschappelijk classificatiesysteem voor duurzame economische activiteiten, of een “EU-taxonomie”.</p>	
<p>Bron: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en</p>		

Wetgevend kader: Directives (EU) 2019/1020 en 2019/904	Regulation on Packaging and Packaging Waste (ENG)	
	Richtlijn verpakkingsafval (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:	Aanpakken van toenemende hoeveelheden verpakkingsafval en harmonisatie van de nationale maatregelen inzake verpakking en het beheer van verpakkingsafval.	
Vereisten: Verminderen van verpakkingsafval op het niveau van de lidstaten, verplichte hergebruiksdoelstellingen voor geselecteerde verpakkingsgroepen, beperken van oververpakking en onnodige verpakking, ondersteunen van hergebruik- en hervulsystemen, vaststellen van ontwerpcriteria voor recycling die van toepassing zijn op alle verpakkingen, invoeren van minimumpercentages voor gerecyclede inhoud in plastic verpakkingen, implementeren van verplichte statiegeldsystemen voor plastic flessen en aluminium blikjes, harmoniseren van etikettering van verpakkingen en afvalbakken.		
Status: Op 30 november 2022 stelde de Commissie een herziening van EU-regels inzake verpakking en verpakkingsafval voor. Op woensdag 24 april 2024 werd het voorstel door het Europees Parlement goedgekeurd.	Timing: <ul style="list-style-type: none"> • Recyclagedoelstellingen worden strenger in 2025 en 2030. • Lidstaten moeten er onder meer voor zorgen dat tegen eind 2024 regelingen voor producentenverantwoordelijkheid voor alle verpakkingen zijn vastgesteld. • Alle verpakkingen moeten ontworpen zijn voor recyclage tegen 1 januari 2030, en moeten op grote schaal recycleerbaar zijn tegen 1 januari 2035. • Kunststofverpakkingen moeten tegen 1 januari 2030 een minimumpercentage gerecycleerd materiaal bevatten, met verdere verhogingen gepland voor 2040. 	
Toepassingsgebied: De richtlijn is van toepassing op alle verpakkingen. Er zijn ook specifieke recyclingdoelstellingen voor de volgende verpakkingsgroepen: <ul style="list-style-type: none"> • Kunststof • Hout • Ferrometalen • Aluminium • Glas • Papier en karton 	Doelstellingen van de herziening: <ul style="list-style-type: none"> • De productie van verpakkingsafval voorkomen, in hoeveelheid verminderen en hergebruik en navulling bevorderen • Ervoor zorgen dat alle verpakkingen op de EU-markt tegen 2030 op een economisch haalbare manier kunnen worden gerecycled • Het gebruik van gerecycleerde kunststoffen in verpakkingen verhogen, waardoor recycling van hogere kwaliteit („gesloten lus”) mogelijk wordt en nieuwe materialen worden vervangen 	
Controle op naleving: De lidstaten verstrekken jaarlijks gegevens over de productie van verpakkingsafval, nuttige toepassing en gegevens over het verbruik van lichte plastic draagtassen.	Link: De herziening van de richtlijn draagt bij tot de verwezenlijking van de doelstelling van de Europese Green Deal en het nieuwe actieplan voor de circulaire economie.	
Bron: https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/packaging-waste_en		

Wetgevend Directive 2023/1115	kader: (EU)	Deforestation-free products Regulation (ENG)	
		Richtlijn ontbossingsvrije producten (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:	Bevorderen van de consumptie van “ontbossingsvrije” producten en verminderen van de impact van de EU op de wereldwijde ontbossing en bosdegradatie.		
Vereisten: Elke marktdeelnemer of handelaar die grondstoffen in de EU in de handel brengt of daaruit exporteert, moet kunnen aantonen dat de producten niet afkomstig zijn van recent ontbost land of hebben bijgedragen tot bosdegradatie.			
Status: Op 29 juni 2023 is deze verordening in werking getreden.		Timing: De nieuwe regels voor exploitanten en handelaren zouden ingaan vanaf 30 december 2025. Voor micro- en kleine ondernemingen gaan de regels pas in vanaf 30 juni 2026.	
Toepassingsgebied: De producten die relevant zijn voor deze richtlijn zijn onder andere producten die volgende grondstoffen bevatten of daarmee gevoederd of vervaardigd zijn: runderen, cacao, koffie, oliepalm, rubber, soja en hout. Naast hun langere transitieperiode, zullen micro- en kleine ondernemingen ook specifieke bepalingen genieten.		Ontbossingsinformatiesysteem: Op 18 december 2023 begon de testperiode van het ontbossingsinformatiesysteem, die liep tot eind januari 2024. Het doel van het informatiesysteem is om de indiening en verwerking van zorgvuldigheidsverklaringen voor relevante marktdeelnemers, handelaren, bevoegde autoriteiten en douane te vergemakkelijken, met als oogmerk een soepele overgang te garanderen aan het einde van 2024, wanneer de regels van kracht worden.	
Controle op naleving: De lidstaten moeten controles uitvoeren om te waarborgen dat goederen en producten die op de markt zijn gebracht, beschikbaar zijn gesteld of geëxporteerd worden, afkomstig zijn van ontbossingsvrije percelen en legaal zijn geproduceerd. Dit omvat het controleren van de geldigheid van de zorgvuldigheidsverklaringen en de naleving van exploitanten. In België is de FOD VVVL hiervoor bevoegd.		Link: De richtlijn maakt deel uit van een breder actieplan ter bestrijding van ontbossing en bosdegradatie, dat voor het eerst is geschetst in de mededeling van de Commissie van 2019 over het opvoeren van de EU-actie ter bescherming en herstel van de bossen in de wereld. Dit werd later bevestigd door de Europese Green Deal , de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 en de “van boer tot bord”-strategie.	
Bron: https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/deforestation/regulation-deforestation-free-products_en			

Wetgevend Directives 2019/771 en 2020/1828	Directive on common rules promoting the repair of goods ("Right to Repair") (Proposal) (ENG) Richtlijn reparatie van goederen (NL) – zoals actueel in Dec 2024
Objectief:	Bevorderen van de reparatie van goederen , in de context van naverkoop wanneer goederen door consumenten worden gebruikt.
Vereisten: Prioriteren van reparatie als een remedie voor niet-conformiteit van goederen wanneer reparatie goedkoper of even duur is als vervanging. Daarnaast zijn er verschillende maatregelen opgenomen om reparatie en hergebruik van goederen te vergemakkelijken en aan te moedigen .	
Status: Op 22 maart 2023 heeft de Commissie een voorstel rond gemeenschappelijke regels ter bevordering van de reparatie van goederen aangenomen. Op 23 april 2024 werd de Directive door het Europees Parlement goedgekeurd.	Timing: De Raad moet het voorstel nu formeel aannemen. Zodra dit is aangenomen, treedt de richtlijn in werking op de 20e dag volgende op die van haar bekendmaking in het Publicatieblad. De omzettingstermijn waarover lidstaten beschikken wordt vastgesteld bij de aanneming van de richtlijn en is meestal binnen twee jaar na goedkeuring van de richtlijn.
Toepassingsgebied: De richtlijn is van toepassing op alle fysieke goederen die in de handel worden gebracht, met uitzondering van: <ul style="list-style-type: none"> • Levensmiddelen • Diervoeders • Geneesmiddelen voor menselijk • Diergeneesmiddelen • Levende planten, dieren en micro-organismen • Producten van menselijke oorsprong • Producten van planten en dieren, rechtstreeks verband houdend met toekomstige vermeerdering ervan 	Maatregelen die verder gaan dan de wettelijke garantie: <ul style="list-style-type: none"> • Verplichting tot reparatie van goederen waarop op grond van rechtshandelingen van de Unie repareerbaarheidsvereisten van toepassing zijn • Consumenten informeren over de reparatieverplichting van producenten • Een online nationaal reparatieplatform om consumenten eenvoudiger naar herstellere toe te leiden • Een Europees reparatie-informatieformulier om de consument te informeren, oa. omtrent de prijs • Een vrijwillige Europese kwaliteitsnorm voor reparatiediensten • Na herstel wordt de garantieperiode verlengd met 1 jaar
Controle op naleving: Nog niet bepaald	Link: Deze richtlijn focust samen met de richtlijn ecologisch ontwerp en de richtlijn betreffende de versterking van de consumenten voor de groene transitie, op de volledige levenscyclus van goederen en ze vormen samen het " Recht op reparatie ".
Bron: https://commission.europa.eu/law/law-topic/consumer-protection-law/consumer-contract-law/rules-promoting-repair-goods_en#:~:text=This%20proposal%20for%20a%20Directive.the%20%27right%20to%20repair%27	

Wetgevend kader: Directive 2023/1791 (EU)	Revision of the Energy Efficiency Directive (ENG)	
	Richtlijn energie-efficiëntie (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:	Verhogen van het EU-streefcijfer voor energie-efficiëntie, waardoor lidstaten verplicht worden gezamenlijk te zorgen voor een extra vermindering van het energieverbruik met 11,7 % in vergelijking met de prognoses van het referentiescenario voor 2020.	
<p>Vereisten: Vaststellen van indicatieve nationale bijdragen a.d.h.v. een combinatie van objectieve criteria die de nationale omstandigheden weerspiegelen. Versterking van het “gap-filling”-mechanisme dat zal worden geactiveerd als landen achterblijven bij het leveren van hun nationale bijdragen.</p>		
<p>Status: Lidstaten moeten besparen op het eindverbruik van energie voor de gehele verplichtingsperiode (van 2021 tot 2030), wat overeenkomt met nieuwe jaarlijkse besparingen van min. 1,3% in 2024-2025, 1,5% in 2026-2027 en 1,9% in 2028-2030.</p>	<p>Timing: De originele richtlijn energie-efficiëntie dateert van 2012. Op 20 september 2023 werd de herziening bekendgemaakt en op 10 oktober 2023 is ze in werking getreden.</p>	
<p>Toepassingsgebied: De verplichtingen inzake energieaudit worden uitgebreid tot alle ondernemingen, ongeacht hun omvang, die energie boven een bepaalde drempel verbruiken. Daarom zouden kmo's ook een energieaudit moeten uitvoeren, waar er een aanzienlijk energiebesparingspotentieel is. De richtlijn maakt energiebeheersystemen verplicht voor grote industriële energieconsumenten.</p>	<p>Criteria die de nationale omstandigheden weerspiegelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energie-intensiteit • Bbp per hoofd van de bevolking • Energiebesparingspotentieel • Vermindering van het vaste energieverbruik 	
<p>Controle op naleving: Lidstaten zijn verplicht om verslag uit te brengen over investeringen in energie-efficiëntie, met inbegrip van energieprestatiecontracten, om transparantie en verantwoordingsplicht te waarborgen.</p>	<p>Link: Dit voorstel werd verder versterkt door het REPowerEU-plan van mei 2022, met als doel Europa's afhankelijkheid van Russische fossiele brandstofimport te verminderen.</p>	
<p>Bron: Energy Efficiency Directive (europa.eu)</p>		

Wetgevend kader: Directive 2010/75 (EU)	Revision of the Industrial Emissions Directive – IED (ENG)	
	Richtlijn industriële emissies (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:	Verminderen van schadelijke industriële emissies in de EU, zodat de menselijke gezondheid en het milieu als geheel beschermd worden.	
<p>Vereisten: Ongeveer 52,000 industriële installaties moeten werken overeenkomstig een vergunning (toegestaan door de autoriteiten van de lidstaten). Deze vergunning moet voorwaarden bevatten die zijn vastgesteld overeenkomstig de beginselen en bepalingen van de richtlijn. De vergunningsvoorwaarden, inclusief de emissiegrenswaarden, moeten gebaseerd zijn op de Beste Beschikbare Technieken (BBT).</p>		
<p>Status: Momenteel zijn de vereisten uit de originele richtlijn van kracht. De originele richtlijn industriële emissies dateert van 2010. In 2022 heeft de Commissie een voorstel gepubliceerd om de IED en de E-PRTR (Industrial Emissions Portal) te herzien.</p>	<p>Timing: Op 12 maart 2024 heeft het Europees parlement een geamendeerd voorstel aangenomen, en op 12 april werd het goedgekeurd door de Raad van Europa. Eens gepubliceerd, wordt de nieuwe richtlijn van kracht 20 dagen na de publicatie. De lidstaten krijgen 22 maanden de tijd om de richtlijn om te zetten in nationale wetgeving.</p>	
<p>Toepassingsgebied: De richtlijn betreft emissies voor grote industriële installaties en intensieve veehouderijen.</p>	<p>Doelstellingen van de herziening: De herziene richtlijn zal zorgen voor volledige en consistente implementatie van de IED in alle lidstaten, met</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strengere vergunningcontroles op lucht- en wateremissies • Verhoogde investeringen in nieuwe, schonere technologieën • Ondersteuning voor een duurzame groei van cruciale sectoren voor een schone, koolstofarme en circulaire economie • Bijkomende intensieve landbouw- en industriële activiteiten, waarbij milieuschade bij de bron wordt tegengegaan door het toepassen van de Beste Beschikbare Technieken • Verbeterde transparantie van gegevens, door vergunningsamenvattingen online beschikbaar te maken en meer mogelijkheden te bieden voor publieke participatie. 	
<p>Controle op naleving: Lidstaten zorgen voor de monitoring van emissies, zodat de bevoegde autoriteit kan controleren of voldaan wordt aan de voorwaarden. Via het Europees register voor de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen (E-PRTR) worden de door de lidstaten gerapporteerde emissiegegevens toegankelijk gemaakt in een openbaar register.</p>	<p>Link: De herziening van de IED biedt een kader voor de exploitatie van industriële installaties in de EU dat in overeenstemming is met de Europese Green Deal en het actieplan tot nulverontreiniging.</p>	
<p>Bron: https://environment.ec.europa.eu/topics/industrial-emissions-and-safety/industrial-emissions-directive_en#:~:text=major%20industrial%20activities,Revision,toxic%20chemicals%20in%20industrial%20processes</p>		

Wetgevend Directive 2008/400	kader: (COM)	Public Procurement Directive / Green Public Procurement GPP (ENG)	
		Richtlijn overheidsopdrachten (NL) – zoals actueel in Dec 2024	
Objectief:		Vergroenen van openbare overheidsopdrachten , door in te zetten op goederen, diensten en werkzaamheden met een lagere milieu-impact.	
Vereisten: Opnemen van vrijwillige GPP criteria waarnaar bij de selectie en gunning van overheidsopdrachten naar verwezen kan worden.			
Status: GPP is een instrument waarbij lidstaten vrijwillig kunnen bepalen in hoeverre beleid en criteria worden toegepast.		Timing: Het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC) van de Commissie leidt het proces voor de ontwikkeling van criteria op basis van een jaarlijks GPP-werkplan .	
Toepassingsgebied: De Europese GPP-criteria kunnen worden opgenomen in een openbare aanbestedingsprocedure voor goederen, diensten of werken om de milieueffecten van een aankoop te verminderen.		Productgroepen waarvoor vrijwillige GPP criteria zijn opgesteld:	
Controle op naleving: Vrijwillig instrument, zonder controlemechanismen		Link: Naast de vrijwillige GPP-criteria, zijn er wettelijke vereisten in de EU-wetgeving die verplicht zijn voor alle overheidsinkopers: <ul style="list-style-type: none"> • Richtlijn schone voertuigen • Energie-efficiënte richtlijn • Richtlijn energieprestatie van gebouwen 	
Bron: https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en			

6.3 Bijlage 3: Samenvatting bevraging (interview-gids en agenda focusgroep)

Interviewgids

❖ Kennismaking organisatie

- Kan u kort uw functie en ervaring binnen de organisatie beschrijven?
 - Wat zijn de kernactiviteiten van uw organisatie?
 - Op welke manier zijn jullie vandaag georganiseerd rond duurzaamheid?
 - In hoeverre zijn duurzaamheidsthema's geïntegreerd in jullie strategie?
 - Welke rollen en verantwoordelijkheden zijn er?
 - Welke doelstellingen zijn er en hoe worden ze opgevolgd?
 - Wat was voor jullie de aanleiding om rond duurzaamheidsthema's te beginnen werken? In welke mate was dit op eigen initiatief, door vragen van klanten, gedwongen door wetgeving, ...)?

❖ Wetgevend kader 1

➤ **Impactinschatting: bedrijfsinspanningen**

- In welke mate bent u bekend met 'wetgevend kader x'? *Gaat dit van bewustwording over oppervlakkige kennis tot gedetailleerd inzicht in impact en vereisten?*
 - Welke **obstakels of drempels** ervaart uw organisatie het sterkst door dit wetgevend kader?
 - Welke **voordelen of hefbomen** ziet uw organisatie bij dit wetgevend kader?
 - Wie is binnen uw organisatie **verantwoordelijk of betrokken** bij de implementatie van deze wetgeving?
- Op welke manier bereidt uw organisatie zich voor op dit wetgevend kader? *Welke rollen en verantwoordelijkheden bestaan hierrond in uw organisatie? Hoe verzekert uw organisatie zich ervan om op de hoogte te zijn van de laatste versie van de wetgeving? Op welke overlegorganen wordt dit besproken?*
- Tot welke concrete inspanningen en investeringen heeft compliance met deze wetgeving reeds geleid? *Dit kan gaan over investeringen in R&D, datamanagement, opleiding, infrastructuur, productieprocessen, ...*

➤ **Impactinschatting: economische, ecologische en sociale impact**

- **Economie**
 - Welke stijging of daling in kosten ziet u op basis van dit wetgevend kader? *Is dit eenmalig of recurrent? Raken deze aan jullie kernactiviteiten? Wordt je hierdoor benadeeld tov grotere spelers?*
 - Waaraan is dit financieel effect juist te wijten?

- In welke mate kan dit financieel effect doorgerekend worden aan de klant?
 - Ervaart u beperkingen, met effect op het aanbod of de vraag, door het wetgevend kader? *Zijn er verschuivingen te verwachten (import/export versus lokale productie en diensten)?*
 - In welke mate leidt het wetgevend kader tot een daling van de vraag om andere redenen dan kosten, bv. omwille van markttransparantie of een veranderende consumentenperceptie?
 - In welke mate werkten jullie reeds aan innovaties onder impuls van het wetgevend kader?
- **Omgeving**
 - Welke bijdrage levert dit wetgevend kader aan uw milieuproductie? Denk aan klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, circulaire economie, verontreiniging, biodiversiteit, duurzame ruimtelijke ontwikkeling, ...
 - Welke onderliggende oorzaken ziet u hiervoor?
 - Welke indirecte of lange termijn effecten op het milieu voorspelt u?
 - **Sociaal**
 - Welke impact brengt het wetgevend kader op tewerkstelling? Vanwaar komt deze impact? *Expansie, contractie, reshoring van activiteiten, outsourcing van activiteiten?*
 - Tot welke nieuwe vaardigheden of functie geeft deze wetgeving aanleiding? Wat maakt dat deze nodig zijn?
 - In welke mate brengt het opportuniteiten tot samenwerking met sociale economie?
- ❖ Gevolgen compliance
 - Op welke manier schat u in dat niet-compliance zorgt voor een restrictieve toegang tot de markt?
 - Hoe sterk schat u de financiële risico's in van niet-compliance? *Bv. verminderde toegang tot financiële middelen, hogere rentekosten, ...*
 - ❖ Verwachtingen begeleiding
 - Welke verwachtingen heeft u op vlak van dienstverlening van uw sectorfederatie?
 - Welke verwachtingen heeft u op vlak van dienstverlening van de Vlaamse overheid rond deze wetgeving?
 - ❖ De Vlaamse Overheid ontwikkelt momenteel een Vlaamse duurzaamheidsbenchmark met als bedoeling kmo's te ondersteunen in het verzamelen van de nodige ESG info en data. Deze tool zou gratis of tegen minimale kost ter beschikking gesteld worden. In welke mate zou dit jullie kunnen helpen?

Agenda focusgroep

Introductie	Tour de table: naam + functie + bedrijf - <i>deelnemers</i>
	Introductie in studie - <i>Möbius</i>
	Verkenning duurzaamheidsmgt - <i>Möbius & deelnemers antwoorden via Sli.do/Poll</i> - (mogelijk om meerdere aan te duiden) <ol style="list-style-type: none">i. Wie neemt de verantwoordelijkheid rond duurzaamheid op in jouw organisatie?ii. Wat was voor jullie de aanleiding om rond duurzaamheidsthema's te beginnen werken?iii. Wat houdt uw organisatie tegen om rond duurzaamheid te beginnen werken?
Impactstudie per wetgevend kader	Polen wie al vertrouwd is met het wetgevend kader Via handopsteking
	Presenteren wetgevend kader (vereenvoudigde versie van fiche)
	Presenteren conclusie impact micro-economisch/interview <ol style="list-style-type: none">i. Laten antwoorden hoe dit is voor hun eigen organisatie via tour de table<ol style="list-style-type: none">1. Welke drempels? Inzicht in oorzaken2. Welke hefboomen? Inzicht in oorzaken3. Welke tijdsinvestering?4. Welke inspanningen en investeringen?5. ...
	Verwachtingen naar ondersteuning <ol style="list-style-type: none">i. Laten antwoorden wat zij verwachten van sectorfederatie of overheidii. Welke tools worden eventueel al gebruikt?
Pauze	
Impact van kaders die nog niet aan bod kwamen	Open vraag naar welke impact deelnemers nog ervaren van niet besproken wetgevende kaders
Check-out	één vraag - <i>tour de table</i>

Respons focusgroepen

Sector	Datum	Aantal deelnemers	Aantal kmo's
Bouw	Maandag 12 augustus 13u - 16u	16 deelnemers	6 kmo's
Textiel	Dinsdag 13 augustus 13u - 16u	12 deelnemers	4 kmo's
Voeding	Maandag 19 augustus 9u - 12u	19 deelnemers	7 kmo's

Sector	# gecontacteerde kmo's	# antwoorden	# deelnemende kmo's	# kmo's met interesse voor wie datum niet paste	# kmo's die niet wensten deel te nemen
Bouw	34	17 (50%)	6 kmo's	7 (21%)	7 (21%) <ul style="list-style-type: none"> - Geen kmo meer want opgenomen in grotere groep - Te drukke periode - Onderbezetting
Textiel	21	13 (62%)	4 kmo's	6 (29%)	3 (14%) <ul style="list-style-type: none"> - Geen kmo meer want opgenomen in grotere groep - Oordelen zelf dat ze te kleine speler zijn op textielmarkt (recyclage) - Te drukke periode
Voeding	38	15 (40%)	7 kmo's	8 (21%)	8 (21%) <ul style="list-style-type: none"> - Voorrang aan andere (duurzaamheids-) projecten: verbouwing, subsidietraject, ... - Overstelp door verscheidene aanvragen - Onderbezetting

Respons sessies met overheden en sectorfederaties

Sessie (identieke agenda)	Datum	Aantal deelnemers overheden	Aantal deelnemers sectorfederaties
Sessie 1	4 november 13u – 15u30	3	8
Sessie 2	7 november 9u – 11u30	2	3

**vision on technology
for a better world**

